

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Αναφορικά με την διεξαγωγή έρευνας κατά παντός υπευθύνου σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες για αναζήτηση τυχόν ευθυνών για τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατο του Στυλιανού Κωνσταντίνου

Υπεύθυνη Ανώτερη Λειτουργός: Μαρία Χριστοφόρου
Συντονίστρια - Ερευνών Λειτουργός Α': Δέσποινα Μέρτακκα
Ερευνών Λειτουργός: Μελίνα Τριγγίδου
Ερευνών Λειτουργός: Κυριάκος Κυριάκου
Ερευνών Λειτουργός: Αντωνία Κυριακίδου

14 Νοεμβρίου 2019

ERA House, Διαγόρου 2, 1097 Λευκωσία, Κύπρος / ERA House, 2, Diagorou Str., 1097 Nicosia
Cyprus

Τηλ./Tel. 22 405500 Τηλεομ./Fax. 22 672881

Ιστοσελίδα/Webpage: www.ombudsman.gov.cy Ηλεκ. Διευ./Email:
ombudsman@ombudsman.gov.cy

Facebook: *Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Cyprus
Ombudsman,*

Twitter: *@CYOmbudsman*

Εισαγωγή

Η παρούσα Έκθεση υποβάλλεται μετά από Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερομηνίας 11 Σεπτεμβρίου, 2019 και επίδοσης στο Γραφείο μου στις 13 Σεπτεμβρίου, 2019, σύμφωνα με την οποία μου έδιναν εντολή για διεξαγωγή έρευνας κατά παντός υπευθύνου σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες για αναζήτηση τυχόν ευθυνών για τα γεγονότα που οδήγησαν στον θάνατο του Στυλιανού Κωνσταντίνου.

Με την λήψη της εντολής συστάθηκε ομάδα εργασίας από Λειτουργούς του Γραφείου μου για τη έναρξη της διερεύνησης.

Εκτός από την Ανώτερη Λειτουργό Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως που εκτελούσε χρέη Επόπτη, στην ομάδα συμμετείχε Λειτουργός Α΄ του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως που εκτελούσε και χρέη συντονίστριας μαζί με την διερεύνηση μιας εκ των υπηρεσιών. Οι υπόλοιποι τρεις Λειτουργοί προέβησαν στην διερεύνηση και καταγραφή των γεγονότων των υπολοίπων τριών υπηρεσιών .

1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ **(«ΥΠΠΑΝ»)**

Το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας αποτελεί τον αρμόδιο φορέα για την παροχή εκπαίδευσης και μάθησης σε όλους τους μαθητές και, παράλληλα, είναι υπεύθυνο και προϊστάται άλλων πιο εξειδικευμένων υπηρεσιών που αποβλέπουν στην προαγωγή και ανάπτυξη των δυνατοτήτων και των μαθητών. Τέτοιες υπηρεσίες που υπάγονται στο Υπουργείο, είναι η Υπηρεσία **Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας** και η Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής.

Για την άσκηση του ρόλου τους στην εκπαιδευτική πορεία και ανάπτυξη του μαθητή, οι ενέργειες, πράξεις και το πεδίο δράσης του Υπουργείου, καθώς και της εκάστοτε σχολικής μονάδας και των προαναφερθεισών Υπηρεσιών, διέπονται από ένα ευρύ φάσμα Νομοθεσιών και Κανονισμών, ως επίσης και Εγκυκλίων του Υπουργείου ή/και άλλων Αρχών.

Τόσο οι εκπαιδευτικοί και το λοιπό προσωπικό των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων της δημόσιας εκπαίδευσης όσο και οι Λειτουργοί του Υπουργείου και των υπαγόμενων σ' αυτό Υπηρεσιών, υποχρεούνται να συμμορφώνονται με την κείμενη Νομοθεσία, Κανονιστικές Διατάξεις και Εγκυκλίους που το αφορούν, για σκοπούς διασφάλισης του σύννομου των ενεργειών, πράξεων και αποφάσεών τους.

Στα πλαίσια της έρευνας ζητήθηκαν με σχετική επιστολή μου και λήφθηκαν όλες οι πληροφορίες από το ΥΠΠΑΝ –σε έντυπη μορφή– που κρίθηκαν αναγκαίες για σκοπούς ολοκλήρωσης της διερεύνησης.

Συγκεκριμένα, το ΥΠΠΑΝ προσκόμισε στο Γραφείο μας τους σχετικούς φακέλους που αφορούσαν στον Στυλιανό Κωνσταντίνου, καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής του στα δημόσια εκπαιδευτήρια, ως επίσης και τις Εκθέσεις Γεγονότων που διαβίβασαν στο ΥΠΠΑΝ,

μετά τον αφύσικο θάνατο του Στυλιανού, οι Διευθύνσεις των εκπαιδευτηρίων στα οποία είχε φοιτήσει ο Στυλιανός Κωνσταντίνου.

Ειδικότερα, οι υπό αναφορά φάκελοι που διαβιβάστηκαν αφορούσαν :

- Στον Ατομικό Φάκελο του Μαθητή
- Στον Φάκελο του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας με αρ. 7.16.11.4925 και θέμα «Στυλιανός Κωνσταντίνου, 24/11/2004
- Στον Φάκελο της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας με αρ. 7.29.1.3198 και θέμα «Στυλιανός Κωνσταντίνου»

II. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Κάτωθι, παρατίθενται αναλυτικά και ανά σχολική χρονιά, τα γεγονότα που είχαν λάβει χώρα κατά τη φοίτηση του Στυλιανού Κωνσταντίνου στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης (Προδημοτική, Δημοτική και Μέση), μέχρι και το θάνατό του στις 5 Σεπτεμβρίου, 2019. Ειδικότερα, τα γεγονότα αφορούν στον τρόπο χειρισμού της περίπτωσης του Στυλιανού Κωνσταντίνου από το ΥΠΠΑΝ καθ' αυτό, την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας και από τις Διευθύνσεις και το εκπαιδευτικό προσωπικό των εκπαιδευτηρίων στα οποία φοίτησε ο Στυλιανός Κωνσταντίνου.

A. ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Παιδοκομικός Σταθμός Ιδρύματος Παπασταύρου Αγαθαγγέλου (Αγία Βαρβάρα)

Σχολική Χρονιά 2006 – 2007 και Σχολική Χρονιά 2007 – 2008

1. Τον Σεπτέμβριο του 2006, ο Στυλιανός («Στ.»), άρχισε τη φοίτηση του στον Παιδοκομικό Σταθμό του Ιδρύματος Παπασταύρου Αγαθαγγέλου, στην Αγία Βαρβάρα.
2. Παρότι ο Στ. ήταν σε πρώιμη ακόμη ηλικία, καθώς πρωτοπήγε στον Παιδοκομικό Σταθμό σε ηλικία δύο περίπου ετών, από την αρχή είχαν εντοπιστεί θέματα με τη συμπεριφορά του, όπως πολλές εκρήξεις θυμού και βία, ορισμένες φορές προς τα άλλα παιδιά που φοιτούσαν στον Σταθμό. Για το λόγο αυτό, κάθε φορά που ο Στ. ήταν σε ένταση, η Διευθύντρια του Ιδρύματος κ. **XXXXXXX**, τον έπαιρνε στο γραφείο της με το πρόσχημα ότι θα την βοηθούσε, προκειμένου ο Στ. να ηρεμούσε.
3. Για το λόγο αυτό, κλήθηκε εκπαιδευτική ψυχολόγος, η οποία επισκεπτόταν το Σταθμό τόσο για να βλέπει και να παρακολουθεί στον Στ., όσο και για να αντλεί πληροφορίες από το οικογενειακό του περιβάλλον.
4. Αναφορικά με την οικογένειά του, ο Στ. ανέφερε συχνά πως ο πατέρας του κτυπούσε τη μητέρα του και γι' αυτό δεν τον αγαπούσε, ότι όταν μεγαλώσει θα τον σκοτώσει, καθώς και ότι δεν τον ήθελε, ενώ οι δασκάλες του τον αγαπούσαν.

5. Η μητέρα του Στ., κ. **XXXXXXX**, επισκεπτόταν συχνά το σχολείο και πολλές φορές έκλαιγε και κατηγορούσε τον πατέρα. Ο δε πατέρας, κ. **XXXXXXX**, ουδέποτε επισκέφθηκε το σχολείο, ενώ μια φορά που τον είχε καλέσει η κ. **XXXXXXX** και του είπε ότι έπρεπε να μετέβαινε στο σχολείο για να βοηθηθεί ο Στ., αυτός της είπε πως είχε πιο σοβαρές δουλειές από το να συζητά τις αταξίες του Στ..
6. Σημειώνεται πως ένεκα της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας, το Ίδρυμα επιχορηγούσε τα δίδακτρα για τη φοίτηση του Στ. στον Παιδοκομικό Σταθμό και η οικογένεια αν και έπρεπε να κατέβαλλε μόνο ένα μικρό χρηματικό ποσό, εντούτοις δεν ήταν τυπική στην υποχρέωση της αυτή. Επειδή, όμως, ήταν εις γνώσιν του σχολείου οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε η οικογένεια, δεν τους ασκείτο οποιαδήποτε πίεση για την καταβολή των διδάκτρων.

2. Κοινοτικό Τμήμα Δημόσιου και Κοινοτικού Νηπιαγωγείου Παπασταύρου Παπαθαγγέλου (Αγία Βαρβάρα)

Σχολική Χρονιά 2008 – 2009

1. Όπως ανέφερε η δασκάλα του Κοινοτικού Τμήματος του Δημόσιου και Κοινοτικού Νηπιαγωγείου Παπασταύρου Παπαθαγγέλου (Αγία Βαρβάρα), κ. **XXXXXXX**, ο Στ. ήταν ένα αφρόντιστο παιδί που πολλές φορές πήγαινε στο σχολείο με τα ρούχα της προηγούμενης ημέρας, τα οποία κάποιες φορές μύριζαν θειάφι.
2. Συχνά δε, έβγαινε εκτός ελέγχου, πολλές φορές γινόταν επιθετικός και κτυπούσε τους συμμαθητές του και έκρυβε μέσα του θυμό. Παράλληλα, είχε απίστευτη δύναμη και ουδέποτε συνάντησε άλλη παρόμοια περίπτωση. Ήταν πολύ ριψοκίνδυνος και μια φορά είχε προσπαθήσει να φύγει από το σχολείο, σκαρφαλώνοντας στην περίφραξη. Ταυτόχρονα, όμως, ήταν φιλότιμο παιδί και συμπονούσε τα αλλά παιδιά και ειδικότερα τα μικρότερα που πήγαιναν για πρώτη φορά σχολείο .
3. Η **XXXXX** έδειχνε αγάπη στον Στ. μπροστά από τις δασκάλες.
4. Μια ημέρα, η **XXXXX** πήγε στο σχολείο με μαυρισμένο μάτι, και όταν προσπάθησε η δασκάλα να της εκμαιεύσει τί είχε συμβεί, αυτή της είπε να ρωτήσει τον Στ. πώς το έπαθε και έφυγε βιαστική. Ο Στ. είπε πως την προηγούμενη μέρα, η μητέρα είχε αργήσει να πάει στη φάρμα και ο πατέρας θύμωσε και της έριξε κοπριά στο πρόσωπο που μέσα είχε μια πέτρα που της κτύπησε στο μάτι.
5. Περαιτέρω, η **XXXXX** έλεγε στο προσωπικό του σχολείου πως μόλις γεννούσε τα παιδιά της, ο **XXXXX** την ήθελε μαζί του στη φάρμα, ότι πολλές φορές αναγκαζόταν να κοιμίσει τα παιδιά στο αυτοκίνητο, καθώς και ότι ο **XXXXX** δεν της έδινε χρήματα και ζητούσε από γνωστούς της γάλα ή ρούχα για τα παιδιά.
6. Η **XXXXX** ανέφερε επίσης πως είχε καταγγείλει αρκετές φορές τον **XXXXX** στην Αστυνομία, αλλά αργότερα, απέσερνε η ίδια τις καταγγελίες.

3. Δημόσιο Τμήμα Δημόσιου και Κοινοτικού Νηπιαγωγείου Παπασταύρου Παπαθαγγέλου (Αγία Βαρβάρα)

Σχολική Χρονιά 2009 – 2010

1. Σχεδόν αμέσως μετά την έναρξη της φοίτησης του Στ. στο Δημόσιο Τμήμα του Δημόσιου και Κοινοτικού Νηπιαγωγείου Παπασταύρου Παπαθαγγέλου (Αγία Βαρβάρα), η δασκάλα του Στ. και Διευθύνουσα του σχολείου κ. **XXXXX**, παρέπεμψε (**Α' Παραπομπή**) την περίπτωση του Στ. στην Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας («ΥΕΨ») του ΥΠΠΑΝ. Ειδικότερα, η κ. XXXXX ενημέρωσε τις ΥΕΨ πως η συμπεριφορά του Στ. ήταν προβληματική, επιτίθετο χωρίς λόγο, γινόταν βίαιος, η συγκέντρωσή του ήταν επιλεκτική, επαναλαμβάνει ασταμάτητα μια λέξη για να κινήσει την προσοχή κλπ.. Επίσης, σημείωσε πως η οικογένεια διέμενε σε ένα παλιό τουρκοκυπριακό σπίτι και αντιμετώπιζε οικονομικά και άλλα προβλήματα, ο **Στ. περνούσε αρκετές ώρες της ημέρας στη φάρμα και τις τελευταίες ημέρες δεν ήθελε να πηγαίνει σχολείο**. Με την Παραπομπή, η κ. XXXXX ζητούσε βοήθεια από την Εκπαιδευτική Ψυχολόγο για μείωση της βίαιης συμπεριφοράς του Στ..¹
2. Λίγες ημέρες αργότερα και συγκεκριμένα στις 20 Οκτωβρίου 2009, επισκέφθηκε το σχολείο η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος («ΕΨ») κ. **XXXXX**, η οποία είχε **συνάντηση/συνέντευξη** με την XXXXX και τον Στ., για αξιολόγηση της περίπτωσης και κατάλληλη παρέμβαση.
3. Ο **Στ. ανέφερε στην ΕΨ ότι δεν περνούσε καλά στο σπίτι**, τα άλλα παιδιά δεν τον είχαν φίλο στο σχολείο, **τον έδερναν (στο σπίτι)**, στο σχολείο περνούσε καλά γιατί έπαιζε, στο σπίτι του δεν πήγαιναν παιδιά για να παίξουν, επειδή ο πατέρας του δεν ήθελε να πηγαίνει κανείς. **Η XXXXX πληροφόρησε την ΕΨ πως η ζωή της ήταν πολύ δύσκολη, ήταν μόνη της και πιεζόταν από τον XXXXX, ήταν θύμα βίας και πήρε τηλέφωνο στη γραμμή 1440, είχε καταγγείλει τη βία στην Κοινωνική Λειτουργό XXXXX** και της μίλησε για κάποια προβλήματα, αυτή φρόντιζε πάντα τον Στ., είχε βιώσει απιστία από φίλη της και ότι είχε προβεί σε καταγγελία στο Γραφείο Ευημερίας. **Για την κατάσταση στο σπίτι, η κ. XXXXX ανέφερε στην ΕΨ πως υπήρχαν τσακωμοί που επηρέαζαν τον Στ., καθώς και ότι τον κτυπούσαν (στο σπίτι)**. Ο δε Στ., σύμφωνα με την κ. XXXXX, ήταν επιθετικός και έκανε τα άλλα παιδιά να κλαίνε και γι' αυτό έπρεπε να τεθούν όρια στη συμπεριφορά του που ήταν προβληματική.
4. Ακολούθησε νέα **συνάντηση/συνέντευξη** της ΕΨ με τον Στ. και λίγες ημέρες μετά η κ. XXXXX απέστειλε νέα επιστολή στην ΥΕΨ (**Β' Παραπομπή**) ενημερώνοντας πως ο Στ. είχε γίνει ακόμη πιο επιθετικός και βίαιος, δεν συνεργαζόταν, κτυπούσε τα άλλα παιδιά, αναποδογύριζε τραπέζια και καρέκλες, **γινόταν αυτοκαταστροφικός (κτυπούσε κεφάλι σε τραπέζι ή τοίχο, τραβούσε τα μαλλιά του, τρυπούσε τα χέρια του με καρφίτσες)**, κτυπούσε ακόμη και την ίδια και τη σχολική βοηθό, κτυπούσε και έγδερνε τα άλλα παιδιά χωρίς λόγο και παραπονιούνταν οι άλλοι γονείς. Με την επιστολή **ζητήθηκε βοήθεια από την Εκπαιδευτική Ψυχολόγο για την έγκριση συνοδού**, επειδή τίθετο σε κίνδυνο η ασφάλεια του ίδιου και των άλλων παιδιών, καθώς και για την έγκριση μαθημάτων ειδικής αγωγής.²

¹ Α Παραπομπή προς την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, ημερομηνίας 9 Οκτωβρίου 2009

² Β Παραπομπή προς την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, ημερομηνίας 11 Νοεμβρίου 2009

5. Η ΕΨ επισκέφθηκε εκ νέου το σχολείο στις 25 Νοεμβρίου 2019, παρακολούθησε τον Στ. κατά τη διάρκεια του μαθήματος και είχε ξανά **συνάντηση** με την ΧΧΧΧΧ, στην οποία ανέφερε πως ήταν επείγον να προσφερθεί στον Στ. Λογοθεραπεία και Ειδική Εκπαίδευση, ως επίσης και να εμπλακεί Κοινωνική Λειτουργός.
6. Σημειώνεται ότι και στις δύο προαναφερθείσες συναντήσεις της ΕΨ με την ΧΧΧΧΧ είχε κληθεί να παρευρεθεί και ο ΧΧΧΧΧ, ο οποίος όμως δεν παρέστη.
7. Στις 2 Δεκεμβρίου 2009, η ΕΨ **παρέπεμψε** την περίπτωση του Στ. στην **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης**.
8. **Στην Έκθεσή της, η ΕΨ** σημείωσε πως οι απολαβές του ΧΧΧΧΧ ήταν χαμηλές, η ΧΧΧΧΧ τον βοηθούσε στη φάρμα έχοντας μαζί της και τα παιδιά σε ακατάλληλες συνθήκες, στην τουρκοκυπριακή κατοικία που διαμένουν επικρατούν άσχημες και ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, **οι γονείς αντιμετώπιζαν προβλήματα σχέσεων, επειδή κάποιες φορές ο ΧΧΧΧΧ ήταν βίαιος προς την ΧΧΧΧΧ, η οποία ένιωθε αβοήθητη και τρομοκρατημένη, ενώ υπήρχαν υποψίες για άσκηση βίας και προς τον Στ. και για το λόγο αυτό είχε σταλεί επιστολή στην Επαρχιακή Λειτουργό Ευημερίας κ. ΧΧΧΧΧ.**
9. Σε σχέση με τον Στ., η ΕΨ ανέφερε πως όταν φοιτούσε στο Κοινοτικό Τμήμα του Νηπιαγωγείου είχε επίσης δυσκολίες συμπεριφοράς, αλλά δεν έγινε παραπομπή, περιέγραψε τη συμπεριφορά του (ως ανωτέρω), οι οικογενειακές συνθήκες και το πολύ χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο των γονέων του και οι μη αρμονικές τους σχέσεις, δεν τον βοηθούσαν να ηρεμήσει και να μάθει, δεν είχε μάθει να κτίζει υγιείς σχέσεις, δεν καλούσε στο σπίτι του το φίλο του γιατί η μητέρα ένιωθε άσχημα για τις στεγαστικές συνθήκες, είχε συναισθηματικά ελλείματα, **βίωνε βία στο σπίτι και την εκδραμάτιζε στο σχολείο,** τον κατέβαλλε μια συνεχής εσωτερική αναστάτωση, χρειαζόταν να ηρεμήσει ψυχολογικά και να ασχοληθεί κάποιος εξατομικευμένα μαζί του. Οι εισηγήσεις της ΕΨ, ενόψει της επικείμενης φοίτησης του Στ. στο Δημοτικό ήταν λογοθεραπευτική/γλωσσική αξιολόγηση, άμεση παροχή ειδικής διδασκαλίας, αξιολόγηση από Κλινικό Ψυχολόγο και άμεση εμπλοκή του Τμήματος Κοινωνικής Ευημερίας.
10. Σε επείγουσα, δε, επιστολή της ΕΨ προς το **Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας** ίδιας ημερομηνίας (2/12/2009), σημειώθηκαν οι άθλιες στεγαστικές συνθήκες, οι χαμηλοί οικονομικοί πόροι, ότι η οικογένεια χρειαζόταν βοήθεια, **πως ο ΧΧΧΧΧ ασκούσε βία (σωματική και ψυχολογική) προς τη Ω ΧΧΧΧΧ και τα παιδιά ήταν μάρτυρες και αμέτοχοι θεατές, ότι η ΧΧΧΧΧ τον είχε καταγγείλει στο 1440, αλλά φοβόταν τον πατέρα και ένιωθε αβοήθητη.** Η ΕΨ εισηγήθηκε την παραπομπή της περίπτωσης, ώστε να επισκεπτόταν την οικογένεια Κοινωνικός Λειτουργός, για μελέτη των οικονομικών και ψυχοκοινωνικών αναγκών για την παροχή της ανάλογης βοήθειας για να στηριχτεί έμμεσα και ο Στ. για να ηρεμήσει και να επωφεληθεί από τη φοίτησή του στην Προδημοτική.
11. Στην αξιολόγηση του Στ. από την ΕΨ ημερομηνίας 10 Δεκεμβρίου 2009, επίσης έγινε εισήγηση προς το ΥΠΠΑΝ για την παροχή Ειδικής Εκπαίδευσης και Λογοθεραπείας.

- 12.** Η περίπτωση του Στ. εξετάστηκε σε **συνεδρία της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** ημερομηνίας 12 Ιανουαρίου 2010, κατά την οποία αποφασίστηκε η **σύσταση Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης**, αποτελούμενη από Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο, Δασκάλα Τμήματος, Εκπαιδευτικό Λειτουργό Ειδικής Εκπαίδευσης, Λογοθεραπευτή, Κλινικό Ψυχολόγο **και Λειτουργό των ΥΚΕ**. Η Επαρχιακή Επιτροπή ενημέρωσε για την απόφασή της τους γονείς και τους κάλεσε να επικοινωνούσαν με τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας για Παιδιά και Εφήβους για την αξιολόγηση του Στ. από Κλινικό Ψυχολόγο και κάλεσε το σχολείο, τις ΥΚΕ και τον Κλινικό Ψυχολόγο να αποστείλουν το συντομότερο τις αξιολογήσεις, την κοινωνικοοικονομική έκθεση και την έκθεση, αντίστοιχα.
- 13.** Εντός Φεβρουαρίου 2010, διαβιβάστηκαν στην Επαρχιακή Επιτροπή, η Εκπαιδευτική Αξιολόγηση από τη δασκάλα ειδικής εκπαίδευσης **κ. ΧΧΧΧΧ**, η Λογοθεραπευτική Αξιολόγηση από την **κ. ΧΧΧΧΧ** και η Αξιολόγηση από το σχολείο.
- 14.** Η **κ. ΧΧΧΧΧ** σημείωσε ότι *«οι συνθήκες διαβίωσης ήταν δύσκολες, υπήρχαν οικονομικά προβλήματα, οι γονείς ήταν ολημερίς στη φάρμα, όπου περνούσε αρκετές ώρες και ο Στ., ο Στ. ήταν υπερκινητικός, είχε θέμα συγκέντρωσης, φτωχό λεξιλόγιο και πολύ περιορισμένες εμπειρίες, ήταν εξωστρεφές και πολύ ομιλητικό παιδί που ζητούσε συνεχώς έπαινο και επιβράβευση, ήταν πολύ άτακτος, συχνά κτυπά τους άλλους, δεν προσέχει την ατομική του καθαριότητα, σχεδόν καθημερινά είναι λερωμένος και μυρίζει πολύ άσχημα, είχε πολλές ιδιαιτερότητες, μεγάλωνε σε πολύ φτωχό κοινωνικοοικονομικό οικογενειακό περιβάλλον που δεν μπορούσε να του δώσει τα βασικά που χρειάζεται ένα παιδί της ηλικίας του, αντιμετώπιζε σοβαρό πρόβλημα συμπεριφοράς και μαθησιακά προβλήματα που θα μεγάλωναν όταν πήγαινε Δημοτικό»*. Οι εισηγήσεις της **κ. ΧΧΧΧΧ** ήταν αναστολή φοίτησης, άμεση παροχή ειδικής αγωγής και λογοθεραπείας και εξέταση από Παιδονευρολόγο.
- 15.** Η **κ. ΧΧΧΧΧ** επίσης αναφέρθηκε στα πλείστα των πιο πάνω, ως επίσης και ότι ο Στ. αντιμετώπιζε προβλήματα άρθρωσης και δυσκολίες σε φωνολογική ενημερότητα και εισηγήθηκε την εξέταση του Στ. από Παιδονευρολόγο, την παροχή Ειδικής Εκπαίδευσης και Λογοθεραπείας, αναστολή φοίτησης, στήριξη του Στ. και ολόκληρης της οικογένειας από Ψυχολόγο **και άμεση εμπλοκή του Γραφείου Ευημερίας**
- 16.** Σε νέα **συνεδρία της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** ημερομηνίας 9 Μαρτίου 2010, αποφασίστηκε η **διεύρυνση της Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης με Παιδονευρολόγο**, ενημερώθηκε σχετικά το Μακάρειο Νοσοκομείο και κάλεσε τους γονείς όπως επικοινωνούσαν με το Μακάρειο Νοσοκομείο για τη διευθέτηση της αξιολόγησης του Στ.
- 17.** Στις 15 Μαρτίου 2010, πραγματοποιήθηκε **Πολυθεματική Συνάντηση** στο σχολείο, στην οποία παρευρέθηκαν η **ΧΧΧΧΧ**, ο **ΧΧΧΧΧ**, ο Πάτερ **ΧΧΧΧΧ**, και η Διευθύντρια του σχολείου. Ο Πάτερ είχε πείσει τον **ΧΧΧΧΧ** να παραστεί στη συνάντηση, αφού ολημερίς ήταν στη μάντρα και δεν είχε χρόνο για τον Στ. και η συνεισφορά του στο να πειστεί ο **ΧΧΧΧΧ** σε κάποια θέματα που αφορούσαν τον Στ. είχε χαρακτηριστεί ως θετική. Στόχος της συνάντησης ήταν να ηρεμήσει ψυχικά ο Στ. ώστε να ηρεμήσει και στο σχολείο, εντούτοις, λόγω του χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου των γονέων, καταβαλλόταν πολλή προσπάθεια για να κατανοήσουν. Στη συνάντηση συμφωνήθηκε να συνεργαστεί η οικογένεια με την Κοινωνική

Λειτουργό που θα τους επισκεπτόταν, να οριζόταν ραντεβού με την Κλινική Ψυχολόγο, να εγγραφεί ο Στ. σε απογευματινή δραστηριότητα και να συμφωνούν από πριν και οι δύο γονείς για το τι επιτρέπεται/απαγορεύεται στον Στ.

- 18.** Στις 22 Μαρτίου 2010, ο Στ. προσήλθε πολύ λυπημένος στο σχολείο και όπως ανέφερε στην κ. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ, την προηγούμενη την είχε κτυπήσει ο πατέρας (παρουσίασε τραύματα στα χείλη και στα πόδια), τα παιδιά κοιμόνταν και δεν είδαν τίποτα και θα πήγαινε στην Αστυνομία να τον καταγγείλει. Στο μεταξύ, ο Στ. εξιστόρησε όλο το περιστατικό στην τάξη, δηλαδή ότι ο ΧΧΧΧΧ πέταξε τούρτα στην ΧΧΧΧΧ, την κτύπησε, την έριξε κάτω, την κλώτσησε και της έσπασε το τηλέφωνο. Καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, ο Στ. ήταν πολύ στενοχωρημένος, περπατούσε και έκανε ότι σκόνταφτε και έπεφτε κάτω, έπεφτε πάνω στα άλλα παιδιά και τα έριχνε κάτω και γενικά φαινόταν πολύ πληγωμένος ψυχολογικά.
- 19.** Ο Στ. ήταν στην ίδια κατάσταση και τις επόμενες ημέρες και γι' αυτό η κ. ΧΧΧΧΧ στις 24 Μαρτίου 2010, απέστειλε σχετική επιστολή στην Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ενημερώνοντάς την για τη συμπεριφορά του Στ., τις στεγαστικές και οικονομικές συνθήκες της οικογένειας, για την ενδοοικογενειακή βία (ενάντια στη μητέρα) που βιώνει ο Στ., ότι είχε ζητήσει σχολική συνοδό και πως αδυνατούσε να προστατεύσει και να εγγυηθεί την ασφάλεια των άλλων παιδιών και του Στ. μόνη της. Ακολούθως, για ένα περίπου μήνα, η κ. ΧΧΧΧΧ κατέγραφε όλα τα περιστατικά που αφορούσαν τον Στ. και τη συμπεριφορά του, όπως ότι κτυπούσε τα άλλα παιδιά και το προσωπικό του σχολείου, ενοχλούσε στο μάθημα, ανέβαινε στα παιχνίδια και δεν κατέβαινε.
- 20.** Στις 27 Απριλίου 2010, η ΕΨ είχε **συνάντηση** με την ΧΧΧΧΧ, η οποία της ανέφερε το περιστατικό ξυλοδαρμού της από τον ΧΧΧΧΧ και ότι το είχε καταγγείλει στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ. Η ΕΨ πληροφόρησε τη ΧΧΧΧΧ ότι από τη συμπεριφορά του Στ. στην τάξη φαίνεται παλινδρόμηση στα περιστατικά βίας και της εισηγήθηκε να ζητήσει την αναστολή της φοίτησης του Στ. στο Νηπιαγωγείο.
- 21.** Στις 14 Μαΐου 2010, πραγματοποιήθηκε Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο, στην οποία παρευρέθηκαν η Συνδετική Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ, η ΕΨ, η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης κ. ΧΧΧΧΧ, η κ. ΧΧΧΧΧ, η Διευθύντρια, η Λογοθεραπεύτρια κ. ΧΧΧΧΧ και η ΧΧΧΧΧ. Στη συνάντηση, επισημάνθηκε πως τα σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς του Στ. οφείλονταν σε ενδοοικογενειακά βιώματα (βία στην οικογένεια), με επακόλουθο να βιώνει συνεχώς εσωτερική αναστάτωση και να μην μπορεί να λειτουργήσει σωστά στο σχολείο. Η ΧΧΧΧΧ ανέφερε πως υπήρχαν σκληρές βίας στην οικογένεια, είχε ακυρώσει το ραντεβού με την Κλινική Ψυχολόγο, γιατί δεν είχε λεφτά για βενζίνη και ότι η Κοινωνική Λειτουργός ακόμη δεν τους είχε επισκεφθεί στο σπίτι. Περαιτέρω, έγινε εισήγηση στη μητέρα να πήγαινε με τα παιδιά για λίγο διάστημα στο πατρικό της σπίτι (Κοκκινότριμιθιά), ενώ όπως διαπιστώθηκε η μητέρα δεν αποτεινόταν στις ΥΚΕ για οποιαδήποτε βοήθεια. Με το πέρας της συνάντησης συμπληρώθηκε και υπογράφηκε το έντυπο της Πολυθεματικής και ζητήθηκε συνοδός για τον Στ., ενώ αποφασίστηκε η συνέχιση της Ειδικής Εκπαίδευσης και Λογοθεραπείας.
- 22.** Σε έκτακτη συνεδρία της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ημερομηνίας 18 Μαΐου 2010, αποφασίστηκε η στήριξη του Στ. με παροχή Ειδικής Εκπαίδευσης και Λογοθεραπείας, η προώθηση του αιτήματος για Σχολικό Συνοδό και υποβλήθηκε εισήγηση για εξέταση του ενδεχομένου αναστολής της φοίτησης

του Στ. στο Δημοτικό, ενώ η Λειτουργός των ΥΚΕ (κ. ΧΧΧΧΧ) θα ανέφερε στις ΥΚΕ τα περιστατικά βίας στην οικογένεια, για διερεύνηση.

23. Περί τα τέλη Μαΐου 2010, η ΧΧΧΧΧ εγκατέλειψε την οικία τους και αφού πήρε το μικρό παιδί, εγκαταστάθηκε στο πατρικό της στην Κοκκινοτριμιθιά. Τον Στ. δεν τον πήρε μαζί της γιατί είχε προλάβει να τον πάρει ο ΧΧΧΧΧ από το σχολείο. **Πιθανή αιτία της ενέργειας της ΧΧΧΧΧ ήταν ο άσχημος τσακωμός της με τον ΧΧΧΧΧ, ο οποίος την είχε κτυπήσει.** Μετά το περιστατικό ο Στ. δεν πήγε σχολείο για δύο ημέρες, ενώ από τα μέσα Μαΐου περίπου μέχρι και το τέλος της χρονιάς, η φοίτησή του στο Νηπιαγωγείο διακόπηκε, λόγω οικογενειακών προβλημάτων.

4. Δημοτικό Σχολείο Αγίας Βαρβάρας

Σχολική Χρονιά 2010 – 2011, Α' Τάξη

1. Λίγο μετά την έναρξη της φοίτησης του Στ. στην Α' Τάξη του Δημοτικού Σχολείου, πραγματοποιήθηκε **Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο**, στην οποία παρευρέθηκαν η ΕΨ, η ΧΧΧΧΧ, η Λογοθεραπεύτρια, η Δασκάλα (κ. ΧΧΧΧΧ) και η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης. Στη συνάντηση λέχθηκε πως ο Στ. είχε αποδεχτεί τη σχολική συνοδό από την οποία ήταν άμεσα εξαρτημένος τα διαλείμματα και ένιωθε ασφάλεια μαζί της, κάποιες φορές έπαιζε με τους συμμαθητές του, αλλά δεν είχε κάποιον κολλητό φίλο, δεν είχε πλέον εκρήξεις θυμού, τον παρακολουθούσε Κλινική Ψυχολόγος, η οικογένεια εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα αλλά η σχέση ΧΧΧΧΧ - ΧΧΧΧΧ είναι καλύτερη και δεν υπάρχουν καυγάδες, η ΧΧΧΧΧ δεν πάει πλέον στη φάρμα και η Κοινωνική Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ επισκέπτεται την οικογένεια. Έγινε εισήγηση να εξεταστεί ο Στ. από τον Σχολίατρο για να γίνει παραπομπή του σε Παιδονευρολόγο.
2. Περί τα τέλη Ιανουαρίου 2011, η ΕΨ είχε τηλεφωνική επικοινωνία με την **Κλινική Ψυχολόγο, κ. ΧΧΧΧΧ**, αναφορικά με τον Στ.. Η κ. ΧΧΧΧΧ **ενημέρωσε** την ΕΨ πως η ΧΧΧΧΧ είχε κακή αυτομέριμνα και πολλή δυσοσμία. Ο **δε Στ. ήταν απομονωμένο παιδί που βίωνε πολλή βία και αυτό τον έπαιρνε πίσω από την ανάπτυξή του και αναλάμβανε εργασίες ενήλικα στη μάντρα (τάισμα και φροντίδα ζώων).** Η κ. ΧΧΧΧΧ δεν θεωρούσε αναγκαία την παρακολούθηση του Στ. από την ίδια, αλλά έπρεπε να γίνονταν σημαντικές τομές στο πλαίσιο της οικογένειας όπως: υγιεινές συνθήκες διαβίωσης, **να μην εκτίθεται ο Στ. σε κίνδυνο ή ψυχοτραυματικό θέμα (όταν σφάζει ζώα ο πατέρας, αδέσποτα σκυλιά που σκότωσαν και έφαγαν ζώα).** Σημαντικό θέμα, σύμφωνα με την κ. ΧΧΧΧΧ, ήταν η κάλυψη βασικών αναγκών, δηλ. καθαριότητα, καθαρά ρούχα, φαγητό στο σχολείο, να μην τον εκφοβίζει η μητέρα για τη δασκάλα και το σχολείο.
3. Στις 10 Φεβρουαρίου 2011, πραγματοποιήθηκε, κατόπιν σχετικού αιτήματος του σχολείου λόγω διαφόρων προβλημάτων συμπεριφοράς, μαθησιακής εικόνας και προσωπικής υγιεινής του Στ., **νέα Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο.** Παρευρέθηκαν η ΕΨ, οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, η ΧΧΧΧΧ και η Συνδεδειγμένη Λειτουργός. Δεν παρέστησαν, παρότι είχαν κληθεί, η Κοινωνική Λειτουργός και η Κλινική Ψυχολόγος, καθώς και ο ΧΧΧΧΧ, επειδή δεν τον βόλευε η πρωινή ώρα. Η δασκάλα του Στ., με την οποία συμφώνησαν η Λογοθεραπεύτρια και η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, ανέφερε πως ο Στ. παρουσίαζε σοβαρά προβλήματα, οι βασικές όμως δυσκολίες αφορούσαν στα έντονα συναισθηματικά

σκαμπανεβάσματα, κάποιες ημέρες ήταν εξαγριωμένος, επιθετικός και ανεξέλεγκτος και κάποιες άλλες φορές έντονα θλιμμένος. Περαιτέρω, συχνά πήγαινε αφρόντιστος στο σχολείο, έντονα παραμελημένος, χωρίς να πλυθεί, να αλλάξει ρούχα ή να έχει πρόγευμα, ενώ προκλήθηκαν δερματικές παθήσεις στη συνοδό και στη διπλανή του Στ., λόγω μεταδοτικών ασθενειών από ζώα. Ο Στ. περιόρισε τις αναφορές του για το σπίτι και αρνείτο να απαντήσει σε ερωτήσεις επειδή, όπως είχε αναφέρει, δεν τον άφηνε η ΧΧΧΧΧ, ενώ ο ΧΧΧΧΧ του είπε να μην ακούει τη Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης. Αναφορές του Στ. αφορούσαν σε αδέσποτα σκυλιά που έτρωγαν ψοφίμια (ή ζωντανά κατσικάκια) στη μάντρα, στον πατέρα που έσφαζε ζώα και αυτός παρακολουθούσε, σε ποντίκια και κατσαρίδες μέσα στο σπίτι και σε έλλειψη φαγητού το μεσημέρι. Ο ΧΧΧΧΧ πίεζε την ΧΧΧΧΧ να πηγαίνει στη μάντρα για να της δίνει χρήματα, ενώ δεν μιλούσε με την Κοινωνική Λειτουργό, υπάρχει ακόμη βία στο σπίτι, ο Στ. είχε άφθες στο στόμα και δεν μπορούσε να κοιμηθεί το βράδυ και ο πατέρας σηκώθηκε και τον έδειρε. Η ΧΧΧΧΧ αντέδρασε θεωρώντας τα πιο πάνω κακοήθειες και ψευτιές, αλλά παραδέχτηκε ότι οι συνθήκες διαβίωσης στο σπίτι και η σχέση της με τον ΧΧΧΧΧ ήταν δύσκολες. Αποφασίστηκε εκ νέου ορισμός της Πολυθεματικής Συνάντησης, στην παρουσία του ΧΧΧΧΧ, Κοινωνικής Λειτουργού, Κλινικής Ψυχολόγου και Νοσηλεύτριας των Υπηρεσιών Παιδικής και Εφηβικής Ψυχικής Υγείας. Μέχρι τότε, είχαν τεθεί ως στόχοι η εξασφάλιση καθημερινής τροφής και καθαριότητας του Στ. και η προστασία του από τα όσα είχαν λεχθεί στη συνάντηση.

4. Η Βοηθός Διευθύντρια του Σχολείου κ. ΧΧΧΧΧ απέστειλε επιστολή προς την Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ημερομηνίας 3 Μαρτίου 2011 και την ενημέρωσε (α) για την κατάσταση του Στ. (πχ. βία προς συμμαθητές και σχολική συνοδό, έφυγε από σχολείο και τον εντόπισε ο πατέρας, φώναζε ότι δεν ήθελε να πάει σπίτι, μόλις είδε τους γονείς έτρεξε έξω από το σχολείο αλλά τον πρόλαβαν) και ότι η συμπεριφορά του είχε γίνει πιο βίαιη και (β) ότι είχαν γίνει Πολυθεματικές Συναντήσεις για να εξετάσουν τις συνθήκες διαβίωσης του. Με την επιστολή της, η κ. ΧΧΧΧΧ ζήτησε από την επαρχιακή Επιτροπή τη λήψη μέτρων για το χειρισμό/αντιμετώπιση της περίπτωσης.
5. Το περιεχόμενο της πιο πάνω επιστολής εξετάστηκε σε συνεδρία της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ημερομηνίας 8 Μαρτίου 2010, κατά την οποία αποφασίστηκε η παραπομπή (α) στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας για Παιδιά και Εφήβους του Μακάρειου Νοσοκομείου για περαιτέρω βοήθεια και (β) στις ΥΚΕ για διερεύνηση. Η Επαρχιακή Επιτροπή διαβίβασε στη Διεύθυνση του σχολείου, αντίγραφο σχετικής Εγκυκλίου ημερομηνίας 19 Οκτωβρίου 2010 με θέμα «Βία στην Οικογένεια: Διαδικασίες χειρισμού και προληπτική δράση» και το Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τον Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια, ενώ ζήτησε από το σχολείο να ενημερωθεί η Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης, ο οικείος Επιθεωρητής και ο Επιθεωρητής Ειδικής Εκπαίδευσης.
6. Η επόμενη Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο πραγματοποιήθηκε στις 22 Μαρτίου 2011 και σ' αυτήν παρευρέθηκαν ο ΧΧΧΧΧ και η ΧΧΧΧΧ, ο Πάτερ ΧΧΧΧΧ, η Κοινωνική Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ, και Εκπαιδευόμενη Κοινωνική Λειτουργός, η Κλινική Ψυχολόγος, η ΕΨ, Εκπαιδευτικοί Λειτουργοί, η Διευθύνουσα του Σχολείου, η Συνδεδειγμένη Λειτουργός, και Νοσηλεύτρια των Υπηρεσιών Παιδικής και Εφηβικής Ψυχικής Υγείας. Η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από τις πολύ άσχημες συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας, τη μη ικανοποίηση βασικών αναγκών, την εύθραυστη συναισθηματική κατάσταση και τη δυσκολία του Στ. να δημιουργεί σχέσεις

εμπιστοσύνης, ενώ, όπως σημειώθηκε, οι στόχοι της προηγούμενης συνάντησης δεν είχαν υλοποιηθεί αφού (α) η ΧΧΧΧ μετέφερε στον Στ. όλα όσα είχαν λεχθεί και τον δηλητηρίασε λεκτικά, με επακόλουθο ο Στ. να γίνει πολύ καχύποπτος προς το σχολείο και τους δασκάλους, να επηρεαστεί η σχέση του με τη σχολική βοηθό, να γίνει πιο επιθετικός και φαινόταν πιο προβληματισμένος και δυστυχισμένος και (β) η ΧΧΧΧ ακύρωνε τις συναντήσεις του Στ. με την Κλινική Ψυχολόγο. Περαιτέρω, η Κοινωνική Λειτουργός ανέφερε πως η μητέρα ζητιάνευε ρούχα και παπούτσια στην Αγία Βαρβάρα, το σπίτι μύριζε άσχημα και θύμιζε αποθήκη και ο Στ. είπε για το άτομό της πως «εν τούτη που πιάννει κοπελλούθκια». Περαιτέρω, ο ΧΧΧΧ δεν δεχόταν οποιαδήποτε χρηματική βοήθεια για να μην διεισδύσει το Γραφείο Ευημερίας στα οικογενειακά τους γιατί θα απομάκρυνε τα παιδιά από την οικογένεια, ενώ έσφαζε ζώα μπροστά από τα παιδιά με αποτέλεσμα να τους προκαλεί έντονο ψυχοτραυματικό βίωμα. Η δε ΧΧΧΧ ήταν ανειλικρινής με τη στάση της τόσο προς τις Υπηρεσίες όσο και προς τον ΧΧΧΧ. Η Κλινική Ψυχολόγος σημείωσε πως ο Στ. ήταν ευάλωτος, εύθραυστος, αδυνατούσε να πάρει πρωτοβουλίες και να εμπιστευτεί άτομα, ήταν αναστατωμένος συναισθηματικά, και επηρεαζόταν πολύ από τους γονείς, έχανε την παιδικότητα του, αναλάμβανε ρόλους ενήλικα και η διάθεσή του άλλαζε βάσει της διάθεσης της μητέρας. Σε σχέση με τις στεγαστικές συνθήκες, ελέγχθη πως ήταν άθλιες και η κατοικία αφρόντιστη και παρότι είχαν κάνει αίτηση στην Επαρχιακή Διοίκηση για την επισκευή της κατοικίας, ο ΧΧΧΧ ήταν πεισματάρης και επίμονος και δεν δεχόταν, παρά την προσπάθεια που είχε καταβάλει η Κοινωνική Λειτουργός για να τον μεταπεισεί. Ο Πάτερ είχε αναφέρει πως υπήρχαν σοβαρότατα προβλήματα μεταξύ ΧΧΧΧ-ΧΧΧΧ και ότι παραμελούσαν τα παιδιά. Οι εισηγήσεις προς τους γονείς ήταν η συνέχιση της Ειδικής Εκπαίδευσης, της Λογοθεραπείας, και της Σχολικής Συνοδού, η συνεργασία με τις Υπηρεσίες Παιδικής και Εφηβικής Ψυχικής Υγείας και η αξιολόγηση του Στ. από Παιδονευρολόγο (ο ΧΧΧΧ δεν έφερε πλέον ένσταση). Αποφασίστηκε, δε, η επιδιόρθωση της κατοικίας από την Επαρχιακή Διοίκηση για βελτίωση συνθηκών διαβίωσης (ο πατέρας δεν έφερε πλέον ένσταση), η απομάκρυνση των παιδιών από τη μάντρα τα απογεύματα, η φοίτηση του Στ. σε απογευματινή λέσχη/απογευματινή δραστηριότητα, φοίτηση μικρότερου παιδιού σε νηπιαγωγείο και η εμπλοκή Λειτουργού Ευημερίας για στήριξη οικογένειας και μητέρας στη φροντίδα των παιδιών και του σπιτιού.

7. Η ΕΨ απέστειλε σχετική επιστολή προς το Ίδρυμα Ραδιομαραθωνίου ημερομηνίας 23 Μαρτίου 2011, για την παροχή οικονομικής βοήθειας προς την οικογένεια, ώστε να μπορεί να βοηθηθεί εκπαιδευτικά ο Στ. τα απογεύματα.
8. Η Συνδεδειγμένη Λειτουργός απέστειλε επιστολή στην Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ημερομηνίας 7 Απριλίου 2011, με την οποία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι, ανάμεσα σε άλλα, έπρεπε να συνεχιζόταν η προσφορά στον Στ. ειδικής εκπαίδευσης, λογοθεραπείας και σχολικής συνοδού και την επόμενη σχολική χρονιά, ενώ επανέλαβε την εισήγησή της για αξιολόγηση του Στ. από Παιδονευρολόγο για αποκλεισμό της πιθανότητας οργανικού προβλήματος.
9. Η Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης εξέτασε τα πιο πάνω και με επιστολή της ημερομηνίας 27 Απριλίου 2011, ενημέρωσε τους γονείς για τη διεύρυνση Πολυθεματικής Ομάδας Αξιολόγησης με Παιδοψυχίατρο/Κλινικό Ψυχολόγο (στο Μακάρειο) με τον οποίο έπρεπε να διευθετούσαν το χρόνο αξιολόγησης του Στ. το συντομότερο.

- 10.** Στις 12 Μαΐου 2011, πραγματοποιήθηκε **Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο**, στην οποία παρευρέθηκαν ΧΧΧΧΧ, η Συνδεδειγμένη Λειτουργός, η Λογοθεραπεύτρια (ΧΧΧΧΧ), η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, η ΕΨ, η Δασκάλα και η Κοινωνική Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ. Στη συνάντηση σημειώθηκε πως είχε ξεκινήσει η συνεργασία με την Κλινική Ψυχολόγο και η ΧΧΧΧΧ προσπαθούσε συνειδητά να είναι πιο ήρεμη και να συνεργάζεται μαζί της, κάτι που είχε άμεση θετική αντίδραση στο μαθησιακό τομέα και στη συμπεριφορά του Στ.. Παράλληλα, είχε αρχίσει η επιδιόρθωση της κατοικίας, ο ΧΧΧΧΧ καθάρισε την αυλή και μετακίνησε τα αιχμηρά αντικείμενα, ενώ η ΧΧΧΧΧ προσπαθούσε να επιβραβεύει τον Στ., γεγονός που τον είχε ηρεμήσει. Οι στόχοι που τέθηκαν στη συνάντηση ήταν η επιδιόρθωση της κατοικίας από την Επαρχιακή Διοίκηση, ο Στ. να απομακρυνθεί από τη μάντρα και να πάει στη λέσχη, το μικρό παιδί να πάει στο Νηπιαγωγείο και να πειστεί ο ΧΧΧΧΧ να κάνει αίτηση για δημόσιο βοήθημα, ενώ είχε τεθεί το δίλημμα κατά πόσον ο Στ. έπρεπε να παραμείνει στάσιμος ή να προαχθεί στη Β΄ Τάξη. Για το συγκεκριμένο θέμα αναφέρθηκε πως παρόλο που εάν παρέμενε στάσιμος θα είχε αρνητική επίδραση στην ψυχολογία του Στ., η άποψή τους ήταν ότι έπρεπε να παραμείνει στάσιμος και να τον επιβραβεύουν.
- 11.** Οι ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ ήταν αρνητικοί στο ενδεχόμενο στασιμότητας του Στ.
- 12.** Η Λογοθεραπεύτρια και η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, στις Εκθέσεις Προόδου εισηγήθηκαν τη συνέχιση της λογοθεραπείας και της ειδικής εκπαίδευσης και στη Β΄ τάξη.

Σχολική Χρονιά 2011 – 2012, Β΄ Τάξη

- 1.** Η πρώτη **Πολυθεματική Συνάντηση που έγινε στο σχολείο** την νέα σχολική χρονιά, Οκτωβρίου 2011, παρευρέθηκαν η Κοινωνική Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ, η ΕΨ, η Συνδεδειγμένη Λειτουργός, ο Διευθυντής, η Λογοθεραπεύτρια, η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, ο Δάσκαλος, η Σχολική Συνοδός, ο Πάτερ ΧΧΧΧΧ και η ΧΧΧΧΧ. Ο ΧΧΧΧΧ, παρότι είχε κληθεί, δεν παρευρέθηκε, επειδή εργαζόταν στα χωράφια. Στη συνάντηση επισημάνθηκε πως ο Στ. ήταν αρκετά συνεργάσιμος σε σύγκριση με την προηγούμενη σχολική χρονιά και πιο κοινωνικός τα διαλείμματα, **αλλά ήταν αγχωμένος και κουρασμένος την τελευταία περίοδο**. Επίσης, το προσωπικό του σχολείου γνώριζε, προφανώς από τον Στ., πως ο ΧΧΧΧΧ κτυπούσε την ΧΧΧΧΧ, μια φορά που ήταν θυμωμένος έπνιξε αρνάκια και πως ο Στ. αρρώστησε, επειδή ήταν αρκετή ώρα στη μάντρα και είχε βραχεί από τη βροχή. Περαιτέρω, είχαν τεθεί υπόψη των παρευρισκόμενων διάφορα γεγονότα που είχε αναφέρει ο Στ. (με βάση τις σημειώσεις της ΕΨ) και συνηγορούσαν στην απομάκρυνση του Στ. από το σπίτι: ο ΧΧΧΧΧ είχε πνίξει αρνάκια μπροστά του, δεν είχαν καθόλου φαγητό στο σπίτι, χρωστούσε μεγάλο χρηματικό ποσό στην καντίνα του σχολείου, ο ΧΧΧΧΧ δεν κάλυπτε τις ανάγκες της ΧΧΧΧΧ. και ο ΧΧΧΧΧ ολημερίς κοιμόταν. Ο Στ. είχε επίσης αναφέρει πως ο ΧΧΧΧΧ τους δέρνει πλέον μόνο στη μάντρα «για να μην ακούνε οι γείτονες και πάει η κ. ΧΧΧΧΧ (Κοινωνική Λειτουργός) και του πιάσει τα μωρά». Η δε μητέρα είχε σταματήσει να παίρνει τον Στ. στον Παιδοψυχίατρο, απέρριψε όλα τα προαναφερθέντα ως ψέματα, στηρίζοντας τον ΧΧΧΧΧ και τον εαυτό της, υποστήριξε πως η σχέση της με τον ΧΧΧΧΧ ήταν καλύτερη και δεν την κτυπούσε όπως στο παρελθόν, απέδωσε τις ξαφνικές αλλαγές στη συμπεριφορά του Στ. στο ότι δεν είναι ευτυχισμένος, επειδή δεν έχει φίλους και υποστήριξε πως μετά το σχολείο ο Στ. ξεκουράζεται, διαβάζουν μαζί και συζητάνε, ενώ κάποιες φορές πάνε

στη μάντρα, επειδή δεν έχει πού να τον αφήσει. Οι παρευρισκόμενοι, προσπάθησαν να εξηγήσουν στη ΧΧΧΧΧ ότι οι μαθησιακές και κοινωνικές δυσκολίες του Στ. πήγαιζαν από τα συναισθηματικά του προβλήματα.

2. Στις 9 Φεβρουαρίου 2012, η ΕΨ είχε συνάντηση με τον Στ. και διαπίστωσε πως δεν είχε σημειωθεί οποιαδήποτε αλλαγή, είχε θυμό και παρότι υποστήριξε πως τόσο ο ίδιος όσο και η ΧΧΧΧΧ δεν πήγαιναν πλέον στη μάντρα, ενδεχομένως να ψευδότην, αφού είχε μάθει να λέει ψέματα. **Επίσης, ανέφερε στην ΕΨ πως περνά καλά με τα ζώα, αλλά όταν τα σφάζει ο πατέρας του δεν περνά καλά.**
3. Η Λογοθεραπεύτρια και η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, στις Εκθέσεις Προόδου σημείωσαν πως η πρόοδος και η συνεργασία του Στ. εξαρτιόνταν από τη συναισθηματική του κατάσταση και εισηγήθηκαν τη συνέχιση της λογοθεραπείας και της ειδικής εκπαίδευσης και στη Γ' τάξη.

Σχολική Χρονιά 2012 – 2013, Γ' Τάξη

1. Στις 5 Δεκεμβρίου 2012, πραγματοποιήθηκε **Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο**, στην οποία παρευρέθηκαν ο Δάσκαλος Ειδικής Εκπαίδευσης, η Λογοθεραπεύτρια, η ΧΧΧΧΧ, ο Δάσκαλος, η Κοινωνική Λειτουργός και η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος (ΕΨ) κ. ΧΧΧΧΧ. Σε σχέση με τον Στ., ο **δάσκαλος επεσήμανε** πως είχε σημειώσει πρόοδο και είχαν μειωθεί οι εκρήξεις θυμού, ήταν συνεργάσιμος, ευγενικός και είχε θέληση, ωστόσο **φαινόταν κατσουφιασμένος, λυπημένος και σκεπτικός**. Επίσης, εισηγήθηκε στη ΧΧΧΧΧ μετά το σχολείο ο Στ. να πηγαίνει στη Λέσχη, αλλά του είπε πως ο Στ. δεν ήθελε να πηγαίνει. Ο Δάσκαλος Ειδικής Εκπαίδευσης παρείχε πλέον στήριξη στον Στ. στο συναισθηματικό κομμάτι και η ΕΨ εισηγήθηκε τον καθορισμό συμπεριφορικού προγράμματος για τον Στ. με κίνητρο, με τη βοήθεια της Λογοθεραπεύτριας και σε συνεργασία μαζί της. **Η ΕΨ ανέφερε στη μητέρα πόσο σημαντική ήταν για τον Στ. η παρέμβαση της Παιδοψυχιάτρου, αλλά η ΧΧΧΧΧ υποστήριξε πως μετά από 5-6 συναντήσεις διέκοψε τη συνεργασία μαζί της, γιατί ο Στ. επέστρεφε σπίτι κουρασμένος, ωστόσο θα επικοινωνούσε ξανά μαζί της για τη διευθέτηση νέας συνάντησης. Η συνοδός θα τερματιζόταν τον Φεβρουάριο του 2013, μετά την εφαρμογή του Συμπεριφορικού Προγράμματος.**
2. Η επόμενη Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο πραγματοποιήθηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2013 και σ' αυτήν συμμετείχαν η ΧΧΧΧΧ, η Βοηθός Διευθύντρια του Σχολείου, η Συνδετική Λειτουργός, η Λογοπαθολόγος και ο Δάσκαλος. Αποφασίστηκε η υποβολή εισήγησης για τερματισμό της παροχής υπηρεσιών σχολικής συνοδού στον Στ., αφού ο Στ. δεν παρουσίαζε πλέον προβλήματα συμπεριφοράς, παρότι παρέμενε ζωντανός.
3. Στις 26 Φεβρουαρίου 2013, η Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης ενέκρινε τον τερματισμό της παροχής υπηρεσιών σχολικής συνοδού στον Στ..
4. Τόσο ο Δάσκαλος Ειδικής Εκπαίδευσης, όσο και η Λογοθεραπεύτρια, στις Εκθέσεις Προόδου για τον Στ., εισηγήθηκαν τη συνέχιση της λογοθεραπείας και της ειδικής εκπαίδευσης και στη Δ' τάξη. Επίσης και οι δύο είχαν επισημάνει τα προβλήματα ατομικής φροντίδας του Στ.: πήγαινε στο σχολείο ατημέλητος και λερωμένος, δεν έκανε συχνά μπάνιο, τα ρούχα του ήταν πολύ βρώμικα και λερωμένα ρούχα. **Όπως**

δε είχε σημειώσει η Λογοθεραπεύτρια, ο Στ. της είχε αναφέρει πως μετά το σχολείο πήγαινε στη φάρμα του ΧΧΧΧΧ και του θείου και βοηθούσε μέχρι αργά το βράδυ, με επακόλουθο να είναι κουρασμένος και λερωμένος και λόγω του προχωρημένου της ώρας που επέστρεφε σπίτι, δε έκανε μπάνιο. Η Λογοθεραπεύτρια σημείωσε επίσης πως το Μάιο του 2013, είχε λάβει χώρα επεισόδιο ξυλοδαρμού του Στ. από τον ΧΧΧΧΧ και το σχολείο κάλεσε το Γραφείο Ευημερίας και την ΕΨ. Η ΧΧΧΧΧ έκανε καταγγελία και έδωσε κατάθεση στην Αστυνομία για το περιστατικό και ο Στ. οπτικογραφημένη κατάθεση. Για μια εβδομάδα η ΧΧΧΧΧ και τα παιδιά διέμεναν για προστασία στο πατρικό της ΧΧΧΧΧ στην Κοκκινοτριμιθιά, αλλά μετά επέστρεψαν σπίτι.

Σχολική Χρονιά 2013 – 2014, Δ Τάξη

1. Η Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο πραγματοποιήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 2013 και παρευρέθηκαν η Συνδεδειγμένη Λειτουργός, η ΕΨ, Λειτουργός του Γραφείου Ευημερίας κ. ΧΧΧΧΧ η Λογοθεραπεύτρια, η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, η ΧΧΧΧΧ, ο Δάσκαλος και ο Διευθυντής του σχολείου. Ο ΧΧΧΧΧ είχε κληθεί, αλλά δεν παρευρέθηκε. Στη συνάντηση σημειώθηκε πως ο Στ. ήταν λυπημένος και θλιμμένος και παρότι δεν ήταν απομονωμένος από τα άλλα παιδιά, δεν ήταν χαρούμενος, μιλούσε συνεχώς για το θείο του που είχε αποβιώσει πρόσφατα και μετέφερε πράγματα από το σπίτι και μελαγχολούσε. Επίσης, είχε αποβιώσει ο Πάτερ ΧΧΧΧΧ και η ΧΧΧΧΧ έχασε το στήριγμα της. Η ΧΧΧΧΧ είχε παραπονεθεί στο Διευθυντή του σχολείου επειδή η Δασκάλα υπέβαλε ερωτήσεις στον Στ. για την κατάσταση στο σπίτι και όπως σημείωσε, γι' αυτό είχε συναινέσει στον τερματισμό της παροχής υπηρεσιών της σχολικής συνοδού, για να μην μαθαίνει από τον Στ. τί συνέβαινε στο σπίτι τους. Η ΧΧΧΧΧ ανέφερε πως δεν είχαν χρήματα, ήταν άποροι, δεν είχαν λεφτά, ούτε για τη βενζίνη για τη μεταφορά του Στ. στο Μακάρειο Νοσοκομείο και ζούσαν σε άθλιες συνθήκες. Πρόσθεσε, δε, πως δεν άντεχε άλλο, χρειαζόταν στήριξη και ζητούσε βοήθεια άμεσα, ο ΧΧΧΧΧ της είχε πάρει το κινητό και δεν της επέτρεπε να πηγαίνει στις φίλες της, με αυτά που συνέβαιναν στο σπίτι της ήταν πολύ δύσκολο να βοηθά τα παιδιά στο διάβασμα. Οι παρευρισκόμενοι παρότρυναν την ΧΧΧΧΧ να συνεργαστεί με την καινούρια Κοινωνική Λειτουργό και να μην φοβάται να την εμπιστευτεί. Σε σχέση με τον Στ. σημειώθηκε πως δεν τους απασχολούσε τόσο το μαθησιακό κομμάτι, καθότι ο Στ. χρειαζόταν συναισθηματική στήριξη.
2. Ο Δάσκαλος Ειδικής Εκπαίδευσης στην Έκθεση Προόδου για τον Στ. σημείωσε πως ο Στ. αντιμετώπιζε σοβαρές συναισθηματικές δυσκολίες λόγω του οικογενειακού περιβάλλοντος, είχε χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυτοεικόνα, ήταν πολύ κλειστός και δυσκολευόταν ή απέφευγε να μιλήσει για τα συναισθήματα ή τις σκέψεις του, περιέγραφε ένα γεγονός σαν μεγάλος και όχι σαν μικρό παιδί, ήταν αρκετά μοναχικό άτομο και συμπεριφερόταν πιο πολύ σαν ενήλικας, αφού όπως έλεγε, **τα απογεύματα δεν έπαιζε αλλά έκανε διάφορες δουλειές και διάβαζε και είχε μεγάλη ανάγκη από ενθάρρυνση, καθοδήγηση και στήριξη.** Ως εκ τούτου, θα επικεντρωνόταν στη συναισθηματική εκπαίδευση του Στ. για να μπορεί να εκφράζει τα συναισθήματά του και να διαχειρίζεται διάφορες καταστάσεις στο σχολείο και κυρίως στο σπίτι, ενώ παράλληλα ήταν αναγκαία η συχνή και συστηματική παρακολούθηση του Στ. από παιδοψυχολόγο.

3. Στην έκθεση Προόδου για τη Λογοθεραπεία, η Λογοθεραπεύτρια σημείωσε πως ο Στ. ήταν ιδιαίτερα ήρεμος σε ανησυχητικό βαθμό και αντιμετώπιζε σοβαρές συναισθηματικές διαταραχές που έρχονταν άμεσης και συστηματικής παρέμβασης από κλινικό ψυχολόγο, αφού η συναισθηματική του φόρτιση παρεμπόδιζε την ανάπτυξή του σε άλλους τομείς. Σε σχέση με την παροχή λογοθεραπευτικής αγωγής στον Στ. εισηγήθηκε την αξιολόγηση του Στ. τη νέα σχολική χρονιά για να αποφασιζόταν εάν θα συνεχιζόταν, εάν και εφόσον θα του πρόσφερε κάτι το ουσιώδες. Η ΧΧΧΧΧ, όπως σημειώθηκε στην έκθεση, είχε αρνητική αντιμετώπιση προς το Γραφείο Ευημερίας, κατά καιρούς έπαιρνε τα παιδιά στο πατρικό της και είχε εκφράσει την επιθυμία να μετακομίσει εκεί λόγω της κακοποίησης που δεχόταν από τον ΧΧΧΧΧ (για δεύτερη φορά γύρω στο Σεπτέμβριο του 2014). Εντούτοις, ήταν σημαντική η ενεργή εμπλοκή του Γραφείου Ευημερίας, το οποίο είχε μεν παρέμβει αλλά η παρέμβαση του δεν φαινόταν να είχε οποιοδήποτε αποτέλεσμα.

Σχολική Χρονιά 2014 – 2015, Ε΄ Τάξη

1. Τον Οκτώβριο του 2014, η Λογοθεραπεύτρια ετοίμασε έκθεση Προόδου για τον Στ. και όπως σημείωσε, ο Στ. αντιμετώπιζε πολλά και σοβαρά προβλήματα στο σπίτι (βία και κακοποίηση στην οικογένεια) που τον επηρέαζαν πολύ ψυχολογικά, είχε θλιμμένο βλέμμα και σοβαρότητα που αρμόζει σε ενήλικα και, ενώ, η οικογένεια «παρακολουθείται» από το Γραφείο Ευημερίας δεν υπήρχε ενημέρωση για την κατάσταση που επικρατούσε στο σπίτι μετά την τελευταία συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο το Σεπτέμβριο του 2014.
2. Η εισήγηση της Λογοθεραπεύτριας ήταν επειδή η λογοθεραπεία δεν είχε ιδιαίτερο όφελος για τον Στ., λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας, της ψυχολογικής κατάστασης και τα πολλά χρόνια που λάμβανε στήριξη, δεν του προσφέρει κάτι το ουσιώδες, έπρεπε να συνεχιζόταν η ειδική εκπαίδευση και να τερματιζόταν η λογοθεραπεία. Οι ανάγκες του Στ., σημείωσε η Λογοθεραπεύτρια, ήταν στον ψυχολογικό τομέα και γι' αυτό ήταν σημαντικό να παρακολουθείται από ψυχολόγο κάτι για το οποίο ήταν ενήμεροι όλοι οι εμπλεκόμενοι (δάσκαλος, ΧΧΧΧΧ, Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος κλπ.). Ο δε πατέρας, ήταν απών σε όλες τις συναντήσεις που αφορούσαν στον Στ..
3. Στις 6 Νοεμβρίου 2014, πραγματοποιήθηκε **Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο**, στην οποία παρευρέθηκαν η Λογοθεραπεύτρια, η συνδεδεμένη Λειτουργός, ο Διευθυντής, η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, ο Δάσκαλος, η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος και ΧΧΧΧΧ. Στη συνάντηση ελέγχθη ότι ο Στ. είχε χάσει την παιδικότητα του, έπαιρνε το ρόλο του προσάτη και χρειαζόταν ψυχολογική στήριξη, ήταν ευαίσθητος και ευγενικός, χωρίς συμπεριφορικά προβλήματα, είχε επίπλαστη ωριμότητα, λόγω περιβάλλοντος, χαμηλή αυτοεικόνα και αυτοπεποίθηση, είχε άποψη και διαφοροποιείτο από τους άλλους και στον κοινωνικό τομέα, χειριζόταν τα αρνητικά συναισθήματα, αλλά δεν εξέφραζε τα θετικά και τα **απογεύματα τα περνούσε στη μάντρα** με τους γονείς του. Η, δε, οικογένεια αντιμετώπιζε πολύ μεγάλα οικονομικά προβλήματα, υπήρχαν μεγάλες δυσκολίες στη σχέση ΧΧΧΧΧ-ΧΧΧΧΧ και υπήρχε πιθανότητα να χωρίσουν, ενώ η ΧΧΧΧΧ στηριζόταν συναισθηματικά από Ψυχολόγο στις ΧΧΧΧΧ. Εισήγηση της συνάντησης ήταν η μείωση της Λογοθεραπείας και αύξηση των ωρών παροχής Ειδικής Εκπαίδευσης.

4. **Η Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** σε συνεδρία της ημερομηνίας 9 Δεκεμβρίου 2014, αποφάσισε, βάσει σχετικού εντύπου που είχε αποσταλεί από το σχολείο, τον τερματισμό της Λογοθεραπείας και τη συνέχιση της Ειδικής Εκπαίδευσης.
5. Η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης στην Έκθεση Προόδου για τον Στ. τον Ιούνιο του 2015, σημείωσε πως ο Στ. είχε *συναισθηματικές διαταραχές, πολύ χαμηλή αυτοπεποίθηση και συχνά ήταν αφηρημένος και χρειαζόταν ενημέρωση για την ατομική φροντίδα, αφού συχνά τα νύχια του ήταν λερωμένα και από το λαιμό του φαινόταν ότι είχε μέρες να κάνει μπάνιο.*

Σχολική Χρονιά 2015 – 2016, Στ΄ Τάξη

1. Στις 22 Οκτωβρίου 2015, πραγματοποιήθηκε **Πολυθεματική Συνάντηση στο σχολείο**, στην οποία παρευρέθηκαν ο Διευθυντής, η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης, ο Δάσκαλος και η ΧΧΧΧ. Η συνάντηση αποσκοπούσε στον καθορισμό των στόχων της σχολικής χρονιάς: να κοινωνικοποιηθεί ο Στ. τόσο στο σχολείο όσο και τα απογεύματα και να αναπτύξει την αυτοπεποίθηση του και κριτική σκέψη (είμαι καθαρός; Τα ρούχα μου είναι σωστά;).
2. Κατόπιν σχετικής **Παραπομπής** από τη Συνδετική Λειτουργό Ειδικής Εκπαίδευσης κ. ΧΧΧΧ, για επαναξιολόγηση για καθορισμό των αναγκών του Στ. ενόψει της ένταξης στο Γυμνάσιο τη σχολική χρονιά 2016-2017, η **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** σε συνεδρία της ημερομηνίας 12 Ιανουαρίου 2016, αποφάσισε σύσταση Πολυθεματικής Ομάδας που θα αποτελείτο από Εκπαιδευτικό Ειδικής Εκπαίδευσης, Εκπαιδευτικό Τμήματος και Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο, οι οποίοι θα αξιολογούσαν ξεχωριστά τον Στ..
3. Ο Εκπαιδευτικός Τμήματος (Δάσκαλος) στην Αξιολόγησή του Στ. ανέφερε πως η οικογένεια παρακολουθείτο από το Γραφείο Ευημερίας, ο Στ. ήταν καλός στον προφορικό λόγο αλλά πολύ μαζεμένος και συνεσταλμένος, περιέγραφε με πιο πολλές λεπτομέρειες προσωπικές του εμπειρίες, ειδικά αν σχετίζονται με τη στάνη και τα ζώα τους, ήταν πολύ ευγενικός και φιλότιμος, πρότυπο συμπεριφοράς στη σχέση του με τους δασκάλους του, είχε χαμηλή αυτοπεποίθηση και συνήθως ήταν ανέκφραστος, σπάνια χαμογελούσε, σαν να είχε αποδεχτεί τη ζωή του και προχωρούσε μαζί της, ήταν κοινωνικός και μιλούσε αρκετά, αλλά με λογική και ανησυχίες ενός ενήλικα, ενώ δεν είχε εκδηλώσει ποτέ βίαιη συμπεριφορά. Πρόσθεσε, δε, πως είχαν δουλέψει σκληρά τα τελευταία δύο χρόνια στον τομέα της κοινωνικοποίησης και ένταξης του στην ομάδα της τάξης και είχε παρουσιαστεί σημαντική βελτίωση, είχε αποκτήσει μερικούς φίλους, είχε πάρει αρκετές ψήφους στις εκλογές και χάρηκε, ενώ άλλες φορές έπαιρνε μόνο τη δική του ή απουσίαζε εκείνη την ημέρα, είχε αποκολληθεί από το ρόλο του προστάτη της μικρής του αδελφής, στα διαλείμματα λάμβανε μέρος σε όλες τις εκδηλώσεις και ήταν πολύ καλός στο θέατρο, ενώ του είχαν εξασφαλίσει δωρεάν μαθήματα θεάτρου στο Δάλι, αλλά οι γονείς δεν μπορούσαν να τον μεταφέρουν. Όπως σημείωσε ο δάσκαλος, έπρεπε να διανυθεί ακόμη αρκετός δρόμος, αφού ο Στ. παρέμενε ιδιαίτερα ευάλωτος και **εισηγήθηκε** (α) απαλλαγή από μαθήματα που δικαιούται ως μαθητής Ειδικής Εκπαίδευσης, (β) ατομική στήριξη στα μαθήματα, (γ) συνεχή συναισθηματική στήριξη και καθοδήγηση και (δ) προσοχή για τυχόν απόρριψη από τους υπόλοιπους συμμαθητές του.

4. Η Δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης στην Αξιολόγηση του Στ. σημείωσε πως η οικογένεια παρακολουθείτο από το Γραφείο Ευημερίας λόγω σοβαρών προβλημάτων βίας και κακοποίησης στην οικογένεια από την παιδική του ηλικία, αφού πατέρας κτυπούσε τη μητέρα και τα παιδιά, ενώ η τελευταία συνάντηση με το Γραφείο Ευημερίας ήταν το Σεπτέμβριο του 2014. Η κατάσταση στο σπίτι από συναισθηματικής άποψης ήταν καλύτερη, εντούτοις η οικογένεια αντιμετώπιζε σοβαρά οικονομικά προβλήματα και ζητούσε οικονομική ενίσχυση. Ο Στ. ήταν βοηθός του πατέρα στη μάντρα και βοηθούσε τη μητέρα στις δουλειές του σπιτιού, είχε σημειώσει τρομερή βελτίωση σε όλους τους τομείς, ήταν αρκετά συνεσταλμένος και φορτισμένος συναισθηματικά, αλλά δεν το εκδήλωνε με βίαιη συμπεριφορά, ομοιάζε ωςάν να είχε αποδεχτεί τη ζωή του και προχωρούσε μαζί της, το πρόσωπο του ήταν απαθέστατο και σπάνια χαμογελούσε, ήταν κοινωνικός και μιλούσε αρκετά, αλλά με λογική και ανησυχίες ενός ενήλικα, δεν ήταν αποδεκτός από το σύνολο της τάξης, κυρίως λόγω της καθαριότητας (μυρωδιά από τα ζώα) και της εμφάνισης (λερωμένα νύχια και κοντά ρούχα). Εισήγηση της Δασκάλας ήταν η απαλλαγή του Στ. από τα επιπλέον μαθήματα, ατομική στήριξη στα μαθήματα και συναισθηματική στήριξη για τυχόν απόρριψη από τους υπόλοιπους συμμαθητές του.
5. Η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος κ. XXXXX στην επαναξιολόγηση του Στ. ανέφερε πως ήταν πολύ ευγενικός και συνεργάσιμος, ήταν ενταγμένος στην ομάδα των παιδιών της τάξης του, είχε φίλους στο σχολείο, ήταν χαμηλών τόνων, έδειχνε πιο ώριμος από την ηλικία του, ίσως λόγω των ευθυνών που αναλάμβανε στο σπίτι και των οικογενειακών συνθηκών, είχε βοηθηθεί μέσα από το πρόγραμμα ειδικής εκπαίδευσης και η οικογένεια δεν μπορούσε να του προσφέρει περαιτέρω βοήθεια. Εισήγηση της κ. XXXXX ήταν η ένταξη στο πρόγραμμα στήριξης και βοήθεια στα εξεταζόμενα μαθήματα, απαλλαγή από Γαλλικά, Μουσική, Γεωγραφία, διευκολύνσεις, ο Σύμβουλος Επαγγελματικής Αγωγής και οι εκπαιδευτικοί του τμήματος να συνεχίσουν να τον στηρίζουν και να τον ενθαρρύνουν θετικά, να βοηθήσουν την κοινωνική του ένταξη και να τον παρακολουθούν διακριτικά, επειδή είναι ευάλωτος και μπορεί να παρασυρθεί.
6. Στην Έκθεση Προόδου Ειδικής Εκπαίδευσης τον Ιούνιο του 2016, η δασκάλα Ειδικής Εκπαίδευσης πρόσθεσε, σε σύγκριση με την προγενέστερη αξιολόγηση του Στ. ότι η XXXXX συνεχώς παραπονιόταν ότι δεν είχε λεφτά και δεν έπαιρνε κανένα επίδομα, γιατί δεν δικαιούταν και έπαιρνε τρόφιμα από το κοινοτικό παντοπωλείο και ρουχισμό από διάφορες βοήθειες, ο Στ. είχε ωριμάσει πολύ πιο γρήγορα από την ηλικία του και δεν βίωνε την ηλικία του όπως τα άλλα παιδιά, έκανε όλες τις δουλειές του ενήλικα και είχε ήδη δικά του πρόβατα που τα ξεχώρισε ο πατέρας του, τα χέρια του έμοιαζαν με εργάτη και φαίνονταν ταλαιπωρημένα, είχε έγνοια της μικρής του αδελφής στην οποία πολλές φορές έδινε ότι τον κερνούσαν, χρειαζόταν αγάπη και συναισθηματική στήριξη και ήταν αγχωμένος για μετάβαση στο Γυμνάσιο γιατί αντιλαμβανόταν τη διαφορετικότητά του στον εκπαιδευτικό και κοινωνικό τομέα. Εισηγήσεις της Δασκάλας ήταν: Να έχει όλες τις διευκολύνσεις που δικαιούται, πολύ σημαντική η στενή προσωπική επαφή με κάποιον καθηγητή στον οποίο να μπορεί να γνωρίζει ότι μπορεί να στηριχθεί όταν χρειάζεται, υπάρχει κίνδυνος απόρριψης από τους συμμαθητές, λόγω της διαφορετικότητας και της οσμής από τα ζώα που έχουν τα ρούχα του.

7. Η **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** σε συνεδρία της ημερομηνίας 9 Ιουλίου 2016, αποφάσισε την παροχή στον Στ. στήριξης στα φιλολογικά, μαθηματικά, φυσιογνωστικά, απαλλαγή από 2^η ξένη γλώσσα, μουσική, γεωγραφία, έμφαση σε προφορική επίδοση, εξαίρεση από βαθμολόγηση ορθογραφίας και στίξης, πρόσθετο χρόνο εξέτασης, απλοποίηση διατύπωσης εξεταστικού δοκιμίου, εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης σε αρχαία και αγγλικά και συχνές συναντήσεις με τη σύμβουλο. Για την εν λόγω απόφαση, περιλαμβανομένης της εισήγησης για τακτικές συναντήσεις με Καθηγητή/τρια Συμβουλευτικής Αγωγής για να του παρέχεται συναισθηματική στήριξη, ενημερώθηκαν οι γονείς του Στυλιανού.

5. Περιφερειακό Γυμνάσιο Αγίας Βαρβάρας

Σχολική Χρονιά 2016 – 2017, Α΄ Τάξη

1. Πριν την έναρξη της φοίτησης του Στ. στο Γυμνάσιο, η ΧΧΧΧΧ επισκέφθηκε το σχολείο και ενημέρωσε το Βοηθό Διευθυντή Σύμβουλο Επαγγελματικής Αγωγής κ. ΧΧΧΧΧ για τα οικονομικά προβλήματα της οικογένειας, και ζήτησε τη βοήθειά του για να στηρίξει και η ίδια μαθησιακά τον Στ. επειδή ήταν αδύνατος μαθητής. Ο κ. ΧΧΧΧ την καθησύχασε και της είπε θα κάνει ό,τι είναι δυνατόν. Σε κάποιες από τις συναντήσεις της ΧΧΧΧΧ με τον κ. ΧΧΧΧΧ, του ανέφερε τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε με τον ΧΧΧΧΧ και ο κ. ΧΧΧΧΧ ενημέρωνε τους Λειτουργούς του Γραφείου Ευημερίας εκ μέρους του σχολείου για την κατάσταση του Στ., ο οποίος δεν έδειχνε να αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα πέραν των μαθησιακών. Ο Στ., από την αρχή της σχολικής χρονιάς εντάχθηκε στο πρόγραμμα Στήριξης, έτυχε διευκολύνσεων και μπήκε στον κατάλογο με άπορους μαθητές. Καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς, στηριζόταν μαθησιακά και οικονομικά (αγορά ρουχισμού, σίτιση, κάλυψη εξόδων εκδρομών/επισκέψεων κλπ.).
2. Στο Ερωτηματολόγιο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής που συμπλήρωσε ο Στ. τον Οκτώβριο του 2016, είχε σημειώσει πως είχε σοβαρές οικονομικές δυσκολίες, αλλά δεν σημείωσε οτιδήποτε στο ερώτημα αν έχει η οικογένεια ή ο ίδιος άλλα σοβαρά προβλήματα. Επίσης, είχε δηλώσει πως του άρεσε πάρα πολύ να πηγαίνει στη φάρμα και ότι θα ήθελε να συζητήσει με το Σύμβουλο Καθηγητή για ένα θέμα που τον απασχολεί.
3. Από τις Αξιολογήσεις Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης για το Α΄ Τετράμηνο, διαφαίνεται πως ο Στ. αντιμετώπιζε πρόβλημα καθαριότητας, υγιεινής και προσωπικής φροντίδας και είχε χαμηλή αυτοεκτίμηση. Από τις ίδιες Αξιολογήσεις για το Β΄ Τετράμηνο, προκύπτει πως ο Στ. είχε σημειώσει πρόοδο στο μαθησιακό τομέα, ενώ ήταν ιδιαίτερα ντροπαλός και με δυσκολία εξωτερικευε τα συναισθήματά του.
4. Σε συνεδρία της ημερομηνίας 4 Ιουλίου 2017, η **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** εξέτασε σχετική επιστολή από το σχολείο, υπογεγραμμένη από την ΧΧΧΧΧ για απαλλαγή του Στ. από το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών στη Β΄ Τάξη, αλλά απέρριψε το αίτημα.
5. Ο Γενικός Βαθμός του Στ. στη Β Τάξη ήταν Καλά και είχε μόλις 6 απουσίες.

Σχολική Χρονιά 2017 – 2018, Β΄ Τάξη

1. Στις 5 Δεκεμβρίου 2017, η Συνδυετική Λειτουργός έκανε **Παραπομπή** για τον Στ. στην Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης για επαναξιολόγηση αναγκών λόγω αλλαγής βαθμίδας (από Γυμνάσιο σε Λύκειο).
2. Από τα Ατομικά Έντυπα Αξιολόγησης Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, προκύπτει πως ο Στ. ήταν συνεργάσιμος, έδειχνε πως κάτι τον προβλημάτιζε, πλέον δεν είχε κανένα πρόβλημα αυτομέριμνας και ήταν ιδιαίτερα επιμελής και με πολύ καλό ήθος.
3. Καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησης του στη Β΄ τάξη, ο Στ. ποτέ δεν αναφέρθηκε σε οικογενειακά προβλήματα, ήταν ευδιάθετος, ευγενικός και στηριζόταν μαθησιακά και οικονομικά από το σχολείο.
4. Ο Γενικός Βαθμός του στη Β΄ Τάξη ήταν 14.50 (Καλά) και είχε μόλις 16 απουσίες.

Σχολική Χρονιά 2018 – 2019, Γ΄ Τάξη

1. Στη Γ΄ Τάξη, ορίστηκε νέα Σύμβουλος Επαγγελματικής Αγωγής η κ. **XXXXX**, η οποία, αφού ενημερώθηκε για τον Στ. από τον κ. XXXXX, είχε συνάντηση γνωριμίας με τον Στ. και ήρθε σε επαφή μαζί του κατά τη διάρκεια των μαθημάτων Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Επίσης, από τον Ιανουάριο μέχρι και το Μάιο του 2019, ο Στ. είχε ατομικές και ομαδικές συναντήσεις με την κ. XXXXX και αποφάσισε να φοιτήσει στην Τεχνική Σχολή.
2. Παράλληλα, συνέχισε η μαθησιακή στήριξη του Στ. μέσω Προγράμματος Στήριξης και η οικονομική στήριξη από την Επιτροπή Πρόνοιας του σχολείου και από καθηγητές σε προσωπικό επίπεδο (πρόσφεραν στην οικογένεια έπιπλα, ρούχα, χρήματα και τρόφιμα για κάλυψη των οικονομικών τους αναγκών).
3. Η **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** σε συνεδρία της ημερομηνίας 29 Ιανουαρίου 2019, αποφάσισε τη σύσταση Πολυθεματικής Ομάδας Επαναξιολόγησης από Καθηγητή Τμήματος (Υπεύθυνο), Καθηγητή Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής και Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο, για ξεχωριστή αξιολόγηση του Στ..
4. Στις **11 Μαρτίου 2019, πραγματοποιήθηκε Πολυθεματική Συνάντηση στο Σχολείο**, στην οποία παρευρέθηκαν η Καθηγήτρια Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής κ. **XXXXX**, η XXXXX, η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος κ. **XXXXX** και η Ειδικευόμενη Εκπαιδευτική Ψυχολόγος κ. XXXXX. Ο XXXXX δεν παρέστη στη συνάντηση. **Όπως ανέφερε η XXXXX στη συνάντηση**, δεν έμενε πλέον μαζί με τον XXXXX, είχε πάει στη συνάντηση με τα πόδια από τον Κοτσιάτη, συναισθηματικά ήταν φορτισμένη με όσα συνέβαιναν στην οικογένεια, **υπήρχε βία στην οικογένεια, είχε επικοινωνήσει με τη γραμμή 1440 και προσπαθούσε να στηρίξει τα παιδιά (τους διάβαζε)**. Η κ. XXXXX σημείωσε πως ο Στ. ήταν συνεπής και κατέβαλλε προσπάθεια και όπως περαιτέρω ελέχθη, ο Στ. ήθελε να συνεχίσει τη φοίτηση του στην Τεχνική Σχολή, χρειαζόταν ησυχία στο σπίτι για να συγκεντρωθεί, προσπαθούσε, αλλά χρειαζόταν στήριξη και διευκολύνσεις.

5. Την ίδια ημέρα, η κ. XXXXX είχε συνάντηση με τον Στ., ο οποίος της ανέφερε πως δεν είχε στενές σχέσεις με τη μητέρα αλλά με τον πατέρα του, με τον οποίο μοιράζονταν τα ίδια ενδιαφέροντα. Ο Στ. είχε αρκετά χαμηλή αυτοπεποίθηση στο μαθησιακό τομέα και είχε την άποψη πως η στήριξη που του παρεχόταν ήταν πολύ βοηθητική και αισθανόταν ότι βελτιωνόταν. Οι σχέσεις του με τους καθηγητές ήταν πολύ καλές και όπως ανέφερε, τον βοηθούσε η XXXXX και πήγαινε διαβασμένος στο σχολείο. Όπως πρόσθεσε, του άρεσε να γυμνάζεται και ήθελε να γίνει κτηνοτρόφος, ενώ δεν είχε πλέον πολύ καλές σχέσεις με τους φίλους του γιατί περνούσε περισσότερο χρόνο με την κοπέλα του, τα Σ/Κ πήγαινε στη μάντρα και ποδόσφαιρο, ενώ φοβόταν πως δεν θα κατάφερνε να πάει στην Τεχνική Σχολή, λόγω των μειωμένων του δυνατοτήτων (μειώνει τον εαυτό του).
6. Στις 21 Μαρτίου 2019, η κ. XXXXX επαναξιολόγησε τον Στ., ο οποίος πήγε στη συνάντηση με μη φροντισμένο παρουσιαστικό και υπήρχαν θέματα φροντίδας της ατομικής καθαριότητας και υγιεινής, ωστόσο ήταν ντυμένος με βάση τις καιρικές συνθήκες. Ο Στ. ήταν αρκετά συνεργάσιμος και πρόθυμος, ήταν χαμηλών τόνων, αναλάμβανε αρκετές ευθύνες για τον ίδιο και το σπίτι λόγω των δύσκολων οικογενειακών συνθηκών, η οικογένεια παρακολουθείτο από το Γραφείο Κοινωνικής Ευημερίας αρκετά χρόνια, ο Στ. είχε έντονου βαθμού δυσκολίες στα Ελληνικά και δυσκολίες στα Μαθηματικά, **κατέβαλλε μεγάλη προσπάθεια για την μαθησιακή του επίδοση, παρότι ζούσε σε ένα δυσμενές οικογενειακό περιβάλλον** και ήταν αναγκαία η στήριξή του από το σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον για να μην επιδεινώνονταν οι δυσκολίες. Η κ. XXXXX εισηγήθηκε τη συνέχιση της παροχής στήριξης στα εξεταζόμενα μαθήματα, την παροχή διευκολύνσεων (επιπρόσθετος χρόνος εξέτασης, απλοποίηση εξεταστικού δοκιμίου, επιείκεια σε ορθογραφικά/συντακτικά λάθη ή/και απαλλαγή) και τακτικές συναντήσεις με τη Σύμβουλο Επαγγελματικής Αγωγής του Σχολείου για να βοηθήσει τον Στ. στην ένταξη του στη νέα εκπαιδευτική βαθμίδα.
7. Το Μάρτιο του 2019, ο Στ. αξιολογήθηκε από την Υπεύθυνη Καθηγήτρια του Τμήματος του, η οποία σημείωσε πως ήταν κλειστός χαρακτήρας, λιγομίλητος, πάντα ευγενικός με όλους, χαμηλών τόνων, πάντα πρόθυμος και σχετικά μοναχικός στην τάξη και στην αυλή του σχολείου.
8. Στην αξιολόγηση της η κ. XXXXX, επίσης τον Μάρτιο του 2019, είχε σημειώσει πως ο Στ. ήταν ευγενικός, πρόθυμος, **συνεπής στις σχολικές υποχρεώσεις**, ιδιαίτερα εσωστρεφής, δεν παρουσίαζε προβλήματα συμπεριφοράς, είχε υγιείς σχέσεις με συμμαθητές και καθηγητές και χρειαζόταν περισσότερο στήριξη και βοήθεια στο μαθησιακό επίπεδο. **Εισήγηση της κ. XXXXX ήταν η συνέχιση της παροχής στήριξης στον Στ.**
9. Στις 9 Απριλίου 2019, η **Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης** αποφάσισε την επαναξιολόγηση του Στ. από Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο, τον Καθηγητή Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής και τον Υπεύθυνο Καθηγητή Τμήματος για την παροχή, νοουμένου ότι θα εξασφάλιζε θέση στη Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, εκπαιδευτικής στήριξης, απλοποίηση γλωσσικής διατύπωσης, πρόσθετο χρόνο εξέτασης, εξαίρεση βαθμολόγησης ορθογραφίας/στίξης, εναλλακτικούς τρόπους αξιολόγησης στα Αγγλικά και συχνές συναντήσεις με το Σύμβουλο.

- 10.** Ενόψει της επαναξιολόγησης του Στ., τον Απρίλιο 2019, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στο σχολείο μεταξύ της ΧΧΧΧΧ, της Εκπαιδευτικής Ψυχολόγου, της Συνδεδειγμένης Λειτουργού και της Καθηγήτριας Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής. Στη συνάντηση, η ΧΧΧΧΧ εκφράστηκε αρνητικά για το Γραφείο Ευημερίας, είπε ότι είχε παράπονα και γι' αυτό δεν ήθελε να συνεργάζεται μαζί τους. Λόγω αυτής της αρνητικής στάσης της ΧΧΧΧΧ, η Λειτουργός του Γραφείου Ευημερίας κ. ΧΧΧΧΧ είχε ζητήσει από την κ. ΧΧΧΧΧ να επικοινωνεί μαζί της όταν γίνονταν συναντήσεις που αφορούσαν τον Στ. ή προέκυπτε κάποιο θέμα σχετικό με τον Στ. Συνακόλουθα, η κ. ΧΧΧΧΧ ενημέρωνε την κ. ΧΧΧΧΧ εάν ο Στ. παρουσιαζόταν κανονικά στο σχολείο και αν ήταν καλά, καθώς και για την κατάσταση της οικογένειας.
- 11.** Στην επαναξιολόγηση του Στ. και για τα δύο τετράμηνα, οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί σημείωσαν την επιμέλεια του Στ. και τη σημαντική βελτίωση που είχε παρουσιάσει, ότι κατέβαλλε αξιοθαύμαστες προσπάθειες, ήταν πολύ πρόθυμος και εργαζόταν συνεχώς. Σημειώνεται ότι στο Ατομικό έντυπο αξιολόγησης ο εκπαιδευτικός (Φυσική) Στήριξης είχε αναφέρει πως ο Στ. είχε μετριάσει την προσπάθεια του.
- 12.** Αρχές Μαΐου 2019, ο Στ. είχε μια ερωτική απογοήτευση και το συζήτησε με την Υπεύθυνη Καθηγήτρια, τον Υπεύθυνο Βοηθό Διευθυντή κ. ΧΧΧΧΧ, την κ. ΧΧΧΧΧ και την Υπεύθυνη ΒΔ της Επιτροπής Πρόνοιας του Σχολείου κ. ΧΧΧΧΧ. Ο Στ. χρειάστηκε στήριξη για να μπορέσει να αντιμετωπίσει θετικά την κατάσταση.
- 13.** Το Σάββατο, 11 Μαΐου 2019, η ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε τηλεφωνικά την κ. ΧΧΧΧΧ ότι ο Στ. αποπειράθηκε να κάνει κακό στον εαυτό του και τη Δευτέρα, 13 Μαΐου 2019 το πρωί η κ. ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε την κ. ΧΧΧΧΧ.
- 14.** Η κ. ΧΧΧΧΧ κάλεσε τον Στ. και μίλησε μαζί του και ο Στ. επιβεβαίωσε τα λεγόμενα της μητέρας του. Τότε, η κ. ΧΧΧΧΧ παρότρυνε να δεχτεί ψυχολογική στήριξη, αλλά ήταν αρνητικός και δεν δέχτηκε. Για το λόγο αυτό, η κ. ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε τη Διευθύντρια του σχολείου κ. ΧΧΧΧΧ και συζήτησαν πώς θα αντιμετώπιζαν την κατάσταση.
- 15.** Στις 13 Μαΐου 2019 και ώρα 11:52, η κ. ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε σχετικά την Εκπαιδευτική Ψυχολόγο, ενώ η προσπάθεια επικοινωνίας της με τη Λειτουργό του Γραφείου Ευημερίας κ. ΧΧΧΧΧ από τις 12:00 μέχρι τις 13:44, καθώς και αργότερα, δεν κατέστη δυνατή. Ως εκ τούτου, στις 18:27 η κ. ΧΧΧΧΧ επικοινωνήσε με τον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ και ανέφερε το περιστατικό. Στις 20:19 επικοινωνήσε με την κ. ΧΧΧΧΧ η επί Καθήκοντι Κοινωνική Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ και της είπε τηλεφωνικώς πως είχε ενημερώσει σχετικά τη ΧΧΧΧΧ και θα το ανέφερε και στην Υπεύθυνη Κοινωνική Λειτουργό της οικογένειας.
- 16.** Στις 14 Μαΐου 2019, η κ. ΧΧΧΧΧ είχε τηλεφωνική επικοινωνία με την κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία είχε ζητήσει να μιλήσει μαζί της μετά που ενημερώθηκε για το θέμα.
- 17.** Την περίοδο 14-22 Μαΐου 2019, ακολούθησαν συναντήσεις του Στ. με την κ. ΧΧΧΧΧ και τον κ. ΧΧΧΧΧ και Υπεύθυνο ΒΔ του Τμήματος, για να στηριχθεί συναισθηματικά. Ταυτόχρονα, ο κ. ΧΧΧΧΧ ήταν σε επαφή με την μητέρα για να στηρίξουν τον Στ. από κοινού, ενώ η κ. ΧΧΧΧΧ ήταν σε συχνή επαφή με την κ. ΧΧΧΧΧ και συζητούσαν την εικόνα του Στ. στο σχολείο.

- 18.** Πριν την εξεταστική περίοδο Ιουνίου 2019, η ΧΧΧΧΧ έφυγε εκ νέου από το σπίτι και πήγε στο πατρικό της, ενώ, όπως ανέφερε η ίδια, είχε ζητήσει από τον Στ. να πάει μαζί της, αλλά αυτός ήθελε να μείνει με τον πατέρα του. Ο Στ. αναστατώθηκε από το περιστατικό και έγινε προσπάθεια στήριξης του από το σχολείο.
- 19.** Ο Στ. έδωσε κανονικά εξετάσεις και πέτυχε, ενώ ο Καθηγητικός Σύλλογος αποφάσισε στις 14 Ιουνίου 2019 να απονέμει στον Στ. το Βραβείο Ήθους και Προσπάθειας. Η απονομή έγινε στην τελετή αποφοίτησης, όπου ο Στ. πήγε συνοδευόμενος από τον πατέρα και τα δύο αδέρφια του.
- 20.** Ο Γενικός Βαθμός του Στ. στη Γ΄ Τάξη ήταν 13.73 (Καλά) και είχε μόλις 14 απουσίες.

III. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

- 1. Εγκύκλιος Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας με θέμα «Παράπονα/καταγγελίες/υποθέσεις σχετικά με θύματα Βίας στην οικογένεια» (αρ. φак. 50(Γ)/1992/Ν.42, ημερομηνίας 11 Ιουνίου 1998)**

Στις 11 Ιουνίου 1998, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας απέστειλε σχετική Εγκύκλιο στους Γενικούς Διευθυντές των Υπουργείων Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Παιδείας, Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού και Υγείας και στον Αρχηγό Αστυνομίας, αναφορικά με τα κρούσματα βίας στην οικογένεια.

Με την Εγκύκλιο του, ο Γενικός Εισαγγελέας ενημέρωσε τους παραλήπτες για τη δημιουργία Ομάδας Λειτουργών στη Νομική Υπηρεσία, οι οποίοι θα επιλαμβάνονταν των θεμάτων αυτών, σε συνεργασία με τα αρμόδια τμήματα και οργανώσεις και τη Συμβουλευτική Επιτροπή.

Τους ενημέρωσε δε ότι έπρεπε να απέστειλαν εγκυκλίους στους Λειτουργούς με τις οποίες θα τους έδιναν οδηγίες «όπως αμέσως και όχι αργότερα των 7 ημερών μετά από παράπονο/καταγγελία σ' αυτούς να υποβάλλουν έκθεση με την οποία να ενημερώνουν το Γραφείο τούτο (Νομική Υπηρεσία)».

- 2. Ο περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Νόμος του 1999 [Ν.113(Ι)/1999]**

«Παιδί με ειδικές ανάγκες» σημαίνει «παιδί που έχει σοβαρή μαθησιακή ή ειδική μαθησιακή, λειτουργική ή προσαρμοστική δυσκολία, που οφείλεται σε σωματικές (συμπεριλαμβανομένων των αισθητηριακών), διανοητικές ή άλλες γνωστικές ή ψυχικές ανεπάρκειες και που παρίσταται ανάγκη να του παρασχεθεί ειδική αγωγή και εκπαίδευση...».³

Η αξιολόγηση των αναγκών κάθε παιδιού διενεργείται από την Επαρχιακή Επιτροπή και βασίζεται σε αξιολόγηση του παιδιού από πρωτοβάθμια πολυθεματική ομάδα, που μπορεί να περιλαμβάνει εγγεγραμμένο ψυχολόγο, ειδικό εκπαιδευτικό, ιατρό, λογοπαθολόγο και οποιοδήποτε άλλο ειδικό απαιτεί η περίπτωση. Στις δε περιπτώσεις παιδιών με σοβαρή

³ Άρθρο 2 του Ν. 113(Ι)/1999

μαθησιακή ή ειδική μαθησιακή δυσκολία, στην πρωτοβάθμια πολυθεματική ομάδα μετέχει τουλάχιστον εκπαιδευτικός ψυχολόγος.⁴

Όταν η Επαρχιακή Επιτροπή κρίνει ότι ενδείκνυται η παροχή προς το παιδί ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης ή μέσω των ή διευκολύνσεων ή απαλλαγών, συντάσσει σχετική έκθεση.⁵

Ο Υπουργός ορίζει σε κάθε επαρχία, λειτουργούς που κατέχουν προσόντα σχετικά με την ειδική αγωγή και εκπαίδευση, οι οποίοι ασκούν τα καθήκοντα του συνδεδεμένου λειτουργού. Τα εν λόγω καθήκοντα περιλαμβάνουν, ανάμεσα σε άλλα, τον καταρτισμό σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς του παιδιού εξατομικευμένου προγράμματος εκπαίδευσης και παρακολούθηση της εξέλιξης του παιδιού στη βάση των αξιολογημένων αναγκών του, συνεργασία με το σχολείο και κάθε άλλο εμπλεκόμενο για την αποτελεσματική παροχή της προσδιορισθείσας ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, την επίλυση προβλημάτων που αναφύονται και την παροχή κάθε βοήθειας και σύνταξη και υποβολή στην Επαρχιακή Επιτροπή, τουλάχιστον ανά εξαμηνία, εκθέσεων αναφορικά με κάθε παιδί για το οποίο έχουν ευθύνη, οι οποίες περιλαμβάνουν αναφορά στις απόψεις του γονέα του παιδιού, της διεύθυνσης του σχολείου, του διδακτικού προσωπικού και κάθε άλλου εμπλεκόμενου στην παροχή της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης στο κάθε παιδί.⁶

Η Επαρχιακή Επιτροπή επαναξιολογεί τις ανάγκες κάθε παιδιού με ειδικές ανάγκες, ανά διετία ή συχνότερα, ενώ κατόπιν αιτήματος του γονέα, ή με εισήγηση του συνδεδεμένου λειτουργού, η Επαρχιακή Επιτροπή προβαίνει σε συχνότερες επαναξιολογήσεις.⁷

3. Οι Περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμοί

Με βάση τους Κανονισμούς, η Επαρχιακή Επιτροπή, εντός δύο εβδομάδων το αργότερο από την ημερομηνία που πληροφορείται την ύπαρξη παιδιού με ειδικές ανάγκες, αποφασίζει τη σύσταση Πρωτοβάθμιας Πολυθεματικής Ομάδας, η οποία μπορεί να διευρυνθεί κατά την εξέλιξη της διαδικασίας αξιολόγησης.

Η Επιτροπή αποφασίζει την παροχή ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης ή μέσω των ή διευκολύνσεων ή απαλλαγών.⁸

4. Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια

Στις 16 Ιουνίου 2002, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε την έγκριση του Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια που είχε ετοιμάσει η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (αρ. απόφασης 55.646).

Συγκεκριμένα, με την απόφασή του, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε «τη θεσμοθέτηση και την άμεση εφαρμογή των διατμηματικών διαδικασιών για το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια» όπως αναφέρονταν στο Εγχειρίδιο και εξουσιοδότησε «τα

⁴ Άρθρο 9 του Ν. 113(Ι)/1999

⁵ Άρθρο 12 του Ν. 113(Ι)/1999

⁶ Άρθρο 13 του Ν. 113(Ι)/1999

⁷ Άρθρο 15 του Ν. 113(Ι)/1999

⁸ Κανονισμός 13 των περί Αγωγής και Εκπαίδευσης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες Κανονισμών

εμπλεκόμενα Υπουργεία/Υπηρεσίες να διασφαλίσουν ότι οι διαδικασίες έχουν γνωστοποιηθεί και εφαρμόζονται από όλο το προσωπικό τους».

Στο ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 του Εγχειριδίου με θέμα «Αρχές που διέπουν τις Διαδικασίες και τον Χειρισμό Περιστατικών Βίας», σημειώνονται, ανάμεσα σε άλλα, τα ακόλουθα:

- Το συμφέρον του παιδιού διέπει όλες τις αποφάσεις των επαγγελματιών και των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.
- Όλο το προσωπικό των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών έχει καθήκον να γνωρίζει και να εφαρμόζει όλες τις σχετικές διαδικασίες
- πρέπει να γίνεται συνεχής επιμόρφωση των επαγγελματιών που χειρίζονται ή εμπλέκονται στο χειρισμό περιστατικών βίας,
- είναι σημαντική η ακριβής καταγραφή των δεδομένων και των απόψεων από τα θύματα,
- Οι επαγγελματίες που χειρίζονται περιστατικά βίας, είναι σημαντικό να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν τις πρόνοιες του Ν. 119(Ι)/2000.

Ο ορισμός της βίας στο Εγχειρίδιο, είναι ο ίδιος με τον αντίστοιχο ορισμό στον Ν. 119(Ι)/2000. Ταυτόχρονα δε, στο Εγχειρίδιο εξειδικεύονται περαιτέρω οι διάφορες μορφές βίας, περιλαμβανομένης της Ψυχολογικής Κακοποίησης και του Συνδρόμου του «Αμέτοχου Θεατή».

Η Ψυχολογική Βία/Κακοποίηση περιλαμβάνει «πράξεις, παραλείψεις και συμπεριφορές οι οποίες εμπεριέχουν συστηματική απόρριψη, εκφοβισμό, απομόνωση, εκμετάλλευση, υποτίμηση, αποθάρρυνση, παραμέληση» και επειδή είναι δύσκολος ο εντοπισμός της, απαιτείται η ανάπτυξη καλής επικοινωνίας και σχέσης εμπιστοσύνης με το παιδί. Η διαμόρφωση ξεκάθαρης εικόνας σε σχέση με το υπό εξέταση παιδί, διευκολύνεται από την συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων (Επαγγελματίες Υγείας, Κοινωνικοί Λειτουργοί, Εκπαιδευτικοί).

Ενδείξεις ψυχολογικής βίας είναι, μεταξύ άλλων, η έλλειψη επαίνου, ενθάρρυνσης, σύνδεσης, κατάλληλου ερεθίσματος, συνεχούς φροντίδας, τα παιδιά υποχρεώνονται να κάνουν πολλές δουλειές ακατάλληλες για την ηλικία και θέση τους, κτητική συμπεριφορά γονέα που δεν επιτρέπει στο παιδί να έχει φυσιολογική δραστηριότητα και επαφή με τους φίλους του, η παρακολούθηση σκηνών βίας (καθότι επηρεάζει δυσμενώς την συναισθηματική ανάπτυξη).

Ως «σύνδρομο του αμέτοχου θεατή» ορίζεται «η έκθεση του παιδιού για μακρό χρονικό διάστημα σε διάφορες μορφές ενδοοικογενειακής βίας χωρίς το ίδιο να υφίσταται σωματικές κακώσεις», με χαρακτηριστικότερη μορφή τη βία μεταξύ των συζύγων, καθώς και τη λεκτική βία (βρισιές, απειλές).

Στο ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 του Εγχειριδίου με θέμα «Εκπαίδευση: Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Ενιαία Λύκεια, Τεχνικές Σχολές», περιγράφονται οι διαδικασίες που πρέπει να εφαρμόζονται στα σχολεία σε σχέση με τα περιστατικά βίας στην οικογένεια.

Όπως αναφέρεται στο εν λόγω Κεφάλαιο του Εγχειριδίου, «όλο το προσωπικό του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού γνωρίζει και θέτει σε εφαρμογή τις διαδικασίες χειρισμού περιστατικών βίας στην οικογένεια» και οποιοδήποτε άτομο στο σχολείο υποχρεούται «να αναφέρει οτιδήποτε μπορεί να υποδεικνύει ότι ένα παιδί υποφέρει ή δυνατό να υποφέρει από οποιαδήποτε μορφή βίας στην οικογένεια».

Σε κάθε σχολείο πρέπει να οριστεί «Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο», η οποία είναι υπεύθυνη για τον εντοπισμό, αντιμετώπιση και χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια, καθώς και για την πρόληψη, μέσω της εισαγωγής προγραμμάτων και δραστηριοτήτων στα πλαίσια της σχολικής μονάδας:

- Στα Νηπιαγωγεία η Ομάδα αποτελείται από τη Διευθύντρια, τη Νηπιαγωγό, τον/την Εκπαιδευτικό/ή Ψυχολόγο και την Επισκέπτρια Υγείας.
- Στα σχολεία Δημοτικής Εκπαίδευσης, την Ομάδα αποτελούν ο Διευθυντής ή ο Βοηθός Διευθυντής (Υπεύθυνος Ομάδας), ένας δάσκαλος/α εκπαιδευμένος σε θέματα βίας στην οικογένεια, ο/η Εκπαιδευτικός/ή Ψυχολόγος του σχολείου και οι Λειτουργοί της Σχολιατρικής Υπηρεσίας (Επισκέπτρια Υγείας-Σχολίατρος).
- Στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης, στην Ομάδα μετέχουν ο Διευθυντής ή Βοηθός Διευθυντής, ο/η Σύμβουλος Καθηγητής/τρια του σχολείου, ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος του σχολείου και οι Λειτουργοί της Σχολιατρικής Υπηρεσίας (Επισκέπτρια Υγείας – Σχολίατρος).

Σε κάθε Ομάδα, ο Διευθυντής ορίζει Υπεύθυνο Ομάδας που στα σχολεία Δημοτικής Εκπαίδευσης είναι ο Βοηθός Διευθυντής που είναι μέλος της Ομάδας και στα σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης ο/η Σύμβουλος Καθηγητής/τρια.

Στην περίπτωση που οποιοδήποτε άλλο άτομο αναφέρει σε μέλος του σχολείου ότι ασκείται ή δυνατόν να ασκείται βία, τότε αυτό ενημερώνει άμεσα τον Υπεύθυνο της Ομάδας.

Ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πρόληψη/εντοπισμό/ αντιμετώπιση του προβλήματος. Ειδικότερα, όταν ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος έχει πληροφορίες για άσκηση βίας σε ένα παιδί ή παρατηρεί συμπεριφορά που μπορεί να προκληθεί από άσκηση βίας ή το παιδί του εμπιστεύεται περιστατικό βίας που το αφορά, **(α) ενημερώνει, κατά την κρίση του, τον Οικογενειακό Σύμβουλο ή/και τον Υπεύθυνο της Ομάδας, (β) ενημερώνει σχετικά το παιδί, (γ) πληροφορείται για την πορεία διερεύνησης του περιστατικού και για τυχόν αποφάσεις που αφορούν στο παιδί.**

Σημαντικό ρόλο στην πρόληψη/εντοπισμό/αντιμετώπιση περιπτώσεων βίας στην οικογένεια διαδραματίζει επίσης ο Σύμβουλος Καθηγητής.

5. Οι περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Εκπαίδευσης Κανονισμοί του 2008 έως 2017

Με βάση τους υπό αναφορά Κανονισμούς, η Δημοτική Εκπαίδευση περιλαμβάνει το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό.

Στους Κανονισμούς και ειδικότερα σε σχέση με τα καθήκοντα του Διευθυντή, αναφέρεται πως ο Διευθυντής, ανάμεσα σε άλλα, (α) έχει τακτική επαφή με τους γονείς για την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας σχολείου και οικογένειας για την από κοινού προσπάθεια επίλυσης των παρουσιαζόμενων προβλημάτων και την ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού, ως επίσης και για την ορθή γνωριμία του με τον κόσμο και την κοινωνικοποίηση του,⁹ (β) συνεργάζεται με τη σχολιατρική ή άλλη αρμόδια υπηρεσία για θέματα που αφορούν στην υγεία των παιδιών και προωθεί τις απαραίτητες διαδικασίες

⁹ Παράγραφος (14) του Κανονισμού 22

για την επίλυση όποιων προβλημάτων διαπιστώνονται,¹⁰ (γ) ανακοινώνει στο προσωπικό του σχολείου τις ισχύουσες νομοθετικές και εσωτερικές οδηγίες και διατάξεις και αποφάσεις των προϊστάμενων αρχών.¹¹

Ο δε Βοηθός Διευθυντής, αναπληρώνει τον Διευθυντή όταν απουσιάζει.¹²

6. Οι περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμοί του 1990 έως 2011

Με βάση τους εν λόγω Κανονισμούς, το σχολείο (α) οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα διοικητικά μέτρα προστασίας των μαθητών από κάθε μορφή βίας, προσβολής, εκμετάλλευσης ή έλλειψη φροντίδας¹³ και (β) σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές αναλαμβάνει την υποχρέωση να υλοποιεί σταδιακά εκείνες τις συνθήκες που να εξασφαλίζουν την παροχή υπηρεσιών και προγραμμάτων προαγωγής της υγείας και ψυχολογικής βοήθειας και υποστήριξης.¹⁴

Ο Διευθυντής σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης υποχρεούται, ανάμεσα σε άλλα, (α) να έχει τακτική επαφή με τους γονείς για την ανάπτυξη κλίματος συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, για την από κοινού προσπάθεια επίλυσης παρουσιαζόμενων προβλημάτων και την ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, καθώς και τη γνωριμία του με τον κόσμο και την κοινωνικοποίηση του,¹⁵ (β) να συνεννοείται με τον σχολίατρο ή άλλη αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου για θέματα που αφορούν στην υγεία των μαθητών¹⁶ και (γ) να ανακοινώνει στο προσωπικό τις ισχύουσες εκπαιδευτικές διατάξεις και αποφάσεις.¹⁷

Στα καθήκοντα του Βοηθού Διευθυντή σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης περιλαμβάνεται η επικοινωνία με γονείς/κηδεμόνες για προσωπικά προβλήματα των παιδιών, αφού πρώτα ενημερώσει σχετικά το Διευθυντή.¹⁸

Οι δε Καθηγητές Υπεύθυνοι Τμημάτων σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης, πρέπει να φροντίζουν να είναι ενημερωμένοι για την οικογενειακή/οικονομική κατάσταση και την προσωπικότητα των μαθητών του τμήματος στο οποίο είναι υπεύθυνοι.¹⁹

7. Οι περί Λειτουργίας των Δημόσιων Σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμοί του 2017

Το 2017, οι πιο πάνω Κανονισμοί τροποποιήθηκαν με τους περί Λειτουργίας των Δημοσίων Σχολείων μέσης Εκπαίδευσης Κανονισμούς του 2017.

Ειδικότερα, στους Κανονισμούς επήλθαν, ανάμεσα σε άλλα, οι εξής διαφοροποιήσεις:

¹⁰ Παράγραφος (15) του Κανονισμού 22

¹¹ Παράγραφος (18) του Κανονισμού 22

¹² Παράγραφος (2) του Κανονισμού 23

¹³ Παράγραφος (2)(δ) του Κανονισμού 13

¹⁴ Παράγραφος (2)(ε)(iii) του Κανονισμού 13

¹⁵ Παράγραφος (11) του Κανονισμού 21

¹⁶ Παράγραφος (13) του Κανονισμού 21

¹⁷ Παράγραφος (16) του Κανονισμού 21

¹⁸ Παράγραφος (13) του Κανονισμού 23

¹⁹ Παράγραφος (ε) του Κανονισμού 25

- Κάθε σχολείο συστήνει Επιτροπή Αγωγής Υγείας και Πρόληψης Ενδοσχολικής Βίας που στοχεύει μεταξύ άλλων στην προαγωγή της σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας των παιδιών²⁰
- Το σχολείο σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες του Υπουργείου υλοποιεί σταδιακά εκείνες τις συνθήκες που διασφαλίζουν την παροχή υπηρεσιών και προγραμμάτων προαγωγής της υγείας και ψυχολογικής βοήθειας και υποστήριξης.²¹
- Κάθε απόφαση του Καθηγητικού Συλλόγου καταχωρίζεται στο βιβλίο πράξεων του Συλλόγου²² και τα Πρακτικά επικυρώνονται και υπογράφονται από τον Πρόεδρο και τον Γραμματέα.²³
- Ο Διευθυντής σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης (α) έχει τακτική επαφή με τους γονείς για την ανάπτυξη κλίματος συνεργασίας μεταξύ σχολείου και οικογένειας, για την από κοινού προσπάθεια επίλυσης παρουσιαζόμενων προβλημάτων και την ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή, καθώς και τη γνωριμία του με τον κόσμο και την κοινωνικοποίηση του,²⁴ (β) συνεργάζεται με το σχολίατρο ή άλλη αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου για θέματα που αφορούν στην υγεία των μαθητών, περιλαμβανομένης της ψυχικής υγείας και λαμβάνει μέτρα για υλοποίηση των σχετικών υποδείξεων,²⁵ (γ) ανακοινώνει στο προσωπικό τις ισχύουσες εκπαιδευτικές διατάξεις και αποφάσεις.²⁶
- Ο Βοηθός Διευθυντής σχολείου Μέσης Εκπαίδευσης επικοινωνεί με γονείς/κηδεμόνες για προσωπικά προβλήματα των παιδιών, ενώ μπορεί να καλέσει το γονέα/κηδεμόνα στο σχολείο για θέματα που αφορούν στο μαθητή.²⁷
- Οι Καθηγητές Υπεύθυνοι Τμημάτων φροντίζουν να είναι ενημερωμένοι για την οικογενειακή/οικονομική κατάσταση και προσωπικότητα των μαθητών του τμήματος,²⁸ τηρεί φάκελο του τμήματος στον οποίο κατατίθενται θέματα για οικογενειακή/οικονομική κατάσταση της οικογένειας, της υγείας, περιλαμβανομένης της ψυχικής, οικογενειακά θέματα και άλλα σοβαρά θέματα που αφορούν στο μαθητή.²⁹

8. Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια για Παιδιά

Στις 8 Νοεμβρίου 2017, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε την έγκριση του Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια που αφορούν τα Παιδιά, το οποίο είχε τεθεί σε διαβούλευση μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατικών και μη-κυβερνητικών οργανώσεων (αρ. απόφασης 83.680).

²⁰ Παράγραφος (4) του Κανονισμού 4

²¹ Παράγραφος (5)(γ) του Κανονισμού 5

²² Παράγραφος (9) του Κανονισμού 25

²³ Παράγραφος (11) του Κανονισμού 25

²⁴ Παράγραφος (13) του Κανονισμού 26

²⁵ Παράγραφος (15) του Κανονισμού 26

²⁶ Παράγραφος (18) του Κανονισμού 26

²⁷ Παράγραφος (9)(ζ) του Κανονισμού 29

²⁸ Παράγραφος (1)(η) του Κανονισμού 31

²⁹ Παράγραφος (1)(ιγ) του Κανονισμού 31

Στο πρώτο Κεφάλαιο του Εγχειριδίου που αφορά στις διατμηματικές διαδικασίες για τη διαχείριση περιστατικών βίας στην οικογένεια για παιδιά, επισημαίνεται πως ο σκοπός των εν λόγω διαδικασιών είναι η προστασία και στήριξη του ανήλικου θύματος ενδοοικογενειακής βίας, καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας, από την αναφορά/καταγγελία ως την εκδίκαση. Βασικό προαπαιτούμενο για την επίτευξη του σκοπού είναι η διατμηματική συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων.

Σημειώνεται δε πως το Εγχειρίδιο είναι δεσμευτικό προς όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Ο ορισμός της βίας στο Εγχειρίδιο, είναι ο ίδιος με τον αντίστοιχο ορισμό στον Νόμο Ν. 119(Ι)/2000, σε σχέση με τον οποίο επισημαίνεται πως οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες πρέπει να μεριμνούν, ώστε το προσωπικό τους να γνωρίζει και να εφαρμόζει τις πρόνοιές του.

Περαιτέρω, σημειώνεται το περιεχόμενο της Εγκυκλίου του Γενικού Εισαγγελέα με αρ. φακ. 50(Γ)/1992/Ν.42 και η υποχρέωση οποιουδήποτε **αναφέρεται** σ' αυτήν, περιλαμβανομένων των εκπαιδευτικών, να υποβάλλουν αμέσως και όχι αργότερα των επτά ημερών, Έκθεση στο γενικό Εισαγγελέα όταν γίνονται δέκτες παραπόνου/καταγγελίας για βία στην οικογένεια.

Σε όλες τις περιπτώσεις, Υπεύθυνος/η της Ομάδας είναι ο/η Διευθυντής/ντρια.

Η άσκηση βίας σε ανήλικο παιδί, σημειώνεται στο Εγχειρίδιο, αποτελεί ποινικό αδίκημα και πρέπει να αναφέρεται στις αρμόδιες αρχές. Ειδικότερα, σε περίπτωση άσκησης βίας ή υποψίας άσκησης βίας εναντίον ανήλικου/ης μαθητή/τριας, το σχολείο υποχρεούται να το αναφέρει επώνυμα και γραπτώς εντός 3 ημερών από την ημερομηνία που περιέρχεται στην αντίληψη του, στο αρμόδιο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών/Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας για τον περαιτέρω χειρισμό, κατόπιν σχετικής τηλεφωνικής επικοινωνίας και να κοινοποιείται στον Γενικό Εισαγγελέα εντός 7 ημερών. Η αναφορά από εκπαιδευτικό στον/στην Διευθυντή/ντρια του σχολείου, δεν τον/την απαλλάσσει από τη δική του/της νομική ευθύνη να καταγγείλει ή να προωθήσει την καταγγελία στις αρμόδιες αρχές, καθότι η υποχρέωση αναφοράς της κακοποίησης δεν ανήκει στο σχολείο, αλλά στο άτομο το οποίο λαμβάνει γνώση της κακοποίησης. Το σχολείο/Διεύθυνση θα πρέπει να συνεργαστεί με τον/την εκπαιδευτικό για να διευκολύνει τη διαδικασία αναφοράς.

Το σχολείο δεν έχει νομική υποχρέωση ενημέρωσης των γονέων/κηδεμόνων, αλλά αποστέλλει γραπτή αναφορά στις ΥΚΕ με ή χωρίς τη συγκατάθεση τους. Οι γονείς ενημερώνονται από το αρμόδιο τοπικό Γραφείο Ευημερίας που θα αναλάβει το χειρισμό της περίπτωσης.

Όταν το παιδί αναφέρει σε μέλος του σχολείου ότι υπόκειται σε βία στην οικογένεια, αυτό το άτομο/εκπαιδευτικός διαβεβαιώνει το παιδί ότι έπραξε σωστά με την αναφορά του περιστατικού, σημειώνει προσεκτικά ότι του αποκαλύπτει το παιδί και το αναφέρει αμέσως στον Υπεύθυνο της Ομάδας. Ο Υπεύθυνος ενημερώνει τα υπόλοιπα μέλη της Ομάδας, η οποία συνεργάζεται με το άτομο στο οποίο έγινε η αναφορά για βία. Το εν λόγω άτομο/εκπαιδευτικός, καταγράφει οτιδήποτε θεωρεί σημαντικό και παρατηρήσεις για την κατάσταση του παιδιού και ενημερώνει το παιδί για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί, δηλαδή ότι πρέπει να ειδοποιηθεί ο Υπεύθυνος της Ομάδας και οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Ακολούθως αποστέλλεται γραπτή αναφορά στις ΥΚΕ με κοινοποίηση στον Γενικό Εισαγγελέα.

Όταν άλλο άτομο αναφέρει σε εκπαιδευτικό περιστατικό βίας ή υποψία άσκησης βίας σε παιδί, αυτό ενημερώνει άμεσα τον Υπεύθυνο της Ομάδας για περαιτέρω διερεύνηση και χειρισμό. Εάν δε καταδειχθεί πιθανή άσκηση βίας, η Ομάδα προχωρά σε γραπτή αναφορά του περιστατικού στις ΥΚΕ, με κοινοποίηση στο Γενικό Εισαγγελέα.

Ο καθηγητής/τρια Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής (Σύμβουλος Καθηγητής/τρια), σε περίπτωση υποψίας παιδικής κακοποίησης ή σχετικής αναφοράς από τρίτους ή από το ίδιο το παιδί, ενημερώνει το παιδί για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί (ενημέρωση Υπεύθυνου Ομάδας και ΥΚΕ, πιθανή ιατρική εξέταση, κατάθεση στην Αστυνομία), ενημερώνει την Ομάδα και προχωρεί σε γραπτή αναφορά εντός 3 ημερών. Εάν η αναφορά για άσκηση ή υποψία άσκησης βίας προέρχεται από μέλος του σχολείου, ο Σύμβουλος Καθηγητής συμμετέχει στο χειρισμό της αναφοράς.

Με βάση σχετική Εγκύκλιο του Υπουργείου ημερομηνίας 8 Ιουλίου 2011, κάθε σχολείο υποχρεούται να δημιουργήσει Επιτροπή Αγωγής και Υγείας και Πρόληψης της Παραβατικότητας, υπό την αιγίδα της οποίας είναι οποιεσδήποτε προληπτικές δράσεις για την ενδοοικογενειακή βία. Στην εγκύκλιο τονίζεται η υποχρέωση του σχολείου να αναφέρει στο ΥΠΠΑΝ τα περιστατικά βίας στην οικογένεια σε ειδικό έντυπο, κάθε φορά που παρουσιάζεται ένα περιστατικό.

9. Εγκύκλιοι Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας

1. 10 Φεβρουαρίου 2006³⁰ με θέμα «Διαδικασίες για χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια»

Στην Εγκύκλιο γίνεται αναφορά στο Ν. 119(Ι)/2000 και στο Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια και σημειώνεται η **νομική ευθύνη των σχολείων για τήρηση των διατμηματικών διαδικασιών που αναφέρονται στο Εγχειρίδιο.**

Στην Εγκύκλιο επισυνάφθηκαν εκ νέου οι εν λόγω διαδικασίες, για ενημέρωση του προσωπικού και η υποχρέωση των Διευθυντών να φροντίζουν για τη σχολαστική τους τήρηση.

Περαιτέρω, στην Εγκύκλιο επισύρεται η προσοχή στο άρθρο 35Α του Ν. 119(Ι)/2000 που αφορά ότι συνιστά αδίκημα η παράλειψη καταγγελίας βίας σε ανήλικο ή πρόσωπο με σοβαρές ψυχικές ανεπάρκειες.

Με βάση την Εγκύκλιο, είναι υποχρεωτική η δημιουργία Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο και ο ορισμός Υπεύθυνου της Ομάδας. Αν δεν δημιουργήθηκε ήδη Ομάδα, θα πρέπει να δημιουργηθεί άμεσα και να σταλούν τα ονόματα των μελών της στο Υπουργείο.

2. Με βάση σχετικές Εγκυκλίους ημερομηνιών Φεβρουαρίου 2006,³¹ 19 Δεκεμβρίου 2007,³² 29 Ιανουαρίου 2009, 14 Οκτωβρίου, 16 Νοεμβρίου 2009 και 4 Ιανουαρίου

³⁰ Αρ. Φακ. 11.2.06/2

³¹ Αρ. Φακ. 11.2.06.2/2

³² Αρ. Φακ. 11.2.06.2/2

2010,³³ το Υπουργείο διοργάνωσε σημαντικό αριθμό εκπαιδευτικών σεμιναρίων αναφορικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια.

3. 19 Οκτωβρίου 2010³⁴ με θέμα «Βία στην Οικογένεια: Διαδικασίες Χειρισμού και Προληπτική Δράση»

Σε περίπτωση εντοπισμού περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας, πρέπει να εφαρμόζονται συγκεκριμένες διαδικασίες. Επισυνάφθηκαν με την εν λόγω Εγκύκλιο (α) οι διαδικασίες χειρισμού για τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί το σχολείο (Εγχειρίδιο 2002) και επισημάνθηκε η νομική υποχρέωση του σχολείου για τήρηση των συγκεκριμένων διαδικασιών και (β) Έντυπο Συλλογής στοιχείων για να συμπληρώνεται κάθε φορά που αναφέρεται περιστατικό βίας και να αποστέλλεται τέλος του χρόνου στον Υπεύθυνο της Ομάδας Άμεσης Παρέμβασης στο Υπουργείο.

Οι σχολικές μονάδες κλήθηκαν να επικοινωνήσουν με τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια για περαιτέρω ενημέρωση, οργάνωση και ανάπτυξη δράσεων.

4. 8 Ιουλίου 2011³⁵ Υπό την αιγίδα της Επιτροπής, τέθηκαν οι προληπτικές δράσεις για την ενδοοικογενειακή βία.

Σε περίπτωση εντοπισμού περιστατικού ενδοοικογενειακής βίας, θα πρέπει να ακολουθούνται οι νόμιμες διαδικασίες που περιγράφονται στις αντίστοιχες εγκυκλίους.

5. 9 Δεκεμβρίου 2013³⁶ με θέμα «Βία στην Οικογένεια: Διαδικασίες χειρισμού, προληπτική δράση και πληροφόρηση»

Στην Εγκύκλιο γίνεται αναφορά στο Ν. 119(Ι)/2000 και στο Εγχειρίδιο και υπενθυμίζεται η υποχρεωτική, αυστηρή και πιστή εφαρμογή όλων των οδηγιών που προνοούνται ή συστήνονται κατά περίπτωση.

Επισυνάφθηκε το μέρος του Εγχειριδίου με τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβεί το σχολείο σε περίπτωση που γίνει αντιληπτό περιστατικό ενδοοικογενειακής βίας. Επισημαίνεται η νομική ευθύνη κάθε σχολείου για τήρηση των συγκεκριμένων διαδικασιών, καθώς και ότι σε περίπτωση αδράνειας ή αμέλειας αναφοράς του περιστατικού από κάθε επαγγελματία, συνιστά ποινικό αδίκημα.

Αποστάληκε το Έντυπο Συλλογής Στοιχείων για Περιστατικά Βίας στην Οικογένεια, το οποίο να συμπληρώνεται κάθε φορά που αναφέρεται σε περιστατικό βίας και να αποστέλλεται άμεσα με φάξ στην Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας.

Επισυνάφθηκε κατάλογος με τα τηλέφωνα του Γραφείου Ευημερίας για διευκόλυνση σε περίπτωση αναφοράς περιστατικού βίας και γνωστοποιήθηκαν οι τηλεφωνικές γραμμές στήριξης θυμάτων βίας στην οικογένεια.

Προτείνεται η ανάπτυξη προληπτικών δράσεων για την ενδοοικογενειακή βία υπό την αιγίδα της Επιτροπής Αγωγής Υγείας και Πρόληψης της Παραβατικότητας.

³³ Αρ. Φακ. 11.2.06/3

³⁴ Αρ. Φακ. 11.2.06.2/3

³⁵ Αρ. Φακ. 21.1.03

³⁶ Αρ. Φακ. 11.2.06/4

Σύμφωνα με την εγκύκλιο, εάν εντοπιστεί οτιδήποτε που υποδηλοί ότι ένα παιδί υποφέρει ή δυνατόν να υποφέρει από οποιαδήποτε μορφή βίας στην οικογένεια, να ενεργοποιηθεί αμέσως η Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, όπως αναφέρεται στο Εγχειρίδιο. Στις συναντήσεις της Ομάδας δεν συμμετέχουν εκπρόσωποι των γονέων ή μαθητών. Είναι απαραίτητη η συνεργασία με τον Εκπαιδευτικό Ψυχολόγο και το Σύμβουλο (Μέση Εκπ/ση).

Σημειώθηκε δε πως η παραμέληση παιδιού επίσης αποτελεί μορφή βίας γι' αυτό πρέπει να ενεργοποιείται η Ομάδα και σε περιπτώσεις όπου ενδέχεται να υπάρχει παραμέληση.

Για περαιτέρω ενημέρωση, οργάνωση και ανάπτυξη δράσεων, τα σχολεία κλήθηκαν όπως επικοινωνήσουν με τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια.

6. 16 Απριλίου 2018³⁷ με θέμα «Αναθεωρημένο Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια – για Παιδιά»

Στην Εγκύκλιο επισημαίνεται πως το Εγχειρίδιο είναι δεσμευτικό προς όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες και σημειώνεται παραπομπή σε σύνδεσμο με το κείμενο του Εγχειριδίου.

IV. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

- 1.** Οι ενέργειες και ο τρόπος χειρισμού της περίπτωσης του Στ. και της οικογενειακής τους κατάστασης από το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, δηλαδή των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στα οποία φοιτούσε ο Στ., της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας και της Υπηρεσίας Συμβουλευτικής και Επαγγελματική Αγωγής κατά τη φοίτηση του στη Μέση Εκπαίδευση, θα πρέπει να ιδωθούν υπό το πρίσμα των διατάξεων του Ν. 113(Ι)/1999 και των σχετικών Κανονισμών, καθώς και των Κανονισμών που αφορούν στη λειτουργία των Δημόσιων Σχολείων. Ειδικότερα, θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον είχαν τύχει εφαρμογής οι σχετικές νομοθετικές και κανονιστικές πρόνοιες κατά το χειρισμό της περίπτωσης του Στ. και της οικογενειακής του κατάστασης, ως επίσης και οι διαδικασίες που περιγράφονται στα πιο πάνω Εγχειρίδια (Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια και από τα τέλη του 2017 το Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια για Παιδιά). Περαιτέρω δε, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η υλοποίηση εκ μέρους των εμπλεκόμενων, των προνοιών του Ν. 119(Ι)/2000 και, συγκεκριμένα του άρθρου 35Α, καθώς και το περιεχόμενο της Εγκυκλίου του Γενικού Εισαγγελέα με αρ. φακ. 50(Γ)/1992/Ν.42.
- 2.** Στην περίπτωση του Στ., αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός πως από τη φοίτησή του στην Προδημοτική εκπαίδευση μέχρι και την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο, είχαν εφαρμοστεί πλήρως οι πρόνοιες του Ν. 113(Ι)/1999 και των σχετικών Κανονισμών, αφού είχε τύχει συστηματικής στήριξης καθ' όλη τη

³⁷ Αρ. Φακ. Π.Ο. 12.10.01, Υ.Π.Π. 11.2.06.5

διάρκεια της φοίτησής του. Ως επακόλουθο, από ένα παιδί με προβληματική, επιθετική και βίαιη συμπεριφορά και με ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες, εξελίχθηκε, με τη βοήθεια του σχολείου και της Επαρχιακής Επιτροπής Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, η οποία ενέκρινε, κατά καιρούς, την παροχή στήριξης σ' αυτόν, είτε μέσω των συνδεδειγμένων Λειτουργιών, είτε με τις Παραπομπές του σχολείου και των Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων, σε ένα μαθητή που πέτυχε, όχι μόνο να αποφοιτήσει από το Γυμνάσιο και να πετύχει την είσοδο του στην Τεχνική Σχολή στην ειδίκευση που ο ίδιος επιθυμούσε, αλλά και να του απονεμηθεί το βραβείο ήθους και προσπάθειας.

3. Το σχολείο, αναγνώριζε ότι η όλη συμπεριφορά του Στ. ήταν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ήταν θύμα διαχρονικής ψυχολογικής βίας, αφού στην περίπτωση του συντρέχαν ή/και πληρούνταν όλες οι ενδείξεις/κριτήρια στη βάση του Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια, όπως η έλλειψη, από μέρους των γονέων του, επαίνου, ενθάρρυνσης, σύνδεσης, κατάλληλων ερεθισμάτων, συνεχούς φροντίδας, ότι υποχρεωνόταν να εργάζεται πολλές ώρες στη μάντρα, σε συνθήκες τελείως ακατάλληλες για την ηλικία και θέση του, η αυταρχική και κτητική συμπεριφορά του πατέρα που δεν του επέτρεπε να έχει φυσιολογική εξωσχολική δραστηριότητα και επαφή με τους φίλους του και η συστηματική παρακολούθηση σκηνών βίας μεταξύ των γονέων του.
4. Όλοι αυτοί οι παράγοντες επέδρασαν δυσμενώς στην συναισθηματική του ανάπτυξη, με αποτέλεσμα ο Στ., σύμφωνα με τους ειδικούς, να παρουσιάζει μία εικόνα ενός παιδιού που είχε χάσει την παιδικότητα του, έπαιρνε το ρόλο του προστάτη και χρειαζόταν ψυχολογική στήριξη, ήταν ευαίσθητος και ευγενικός, χωρίς συμπεριφορικά προβλήματα, είχε επίπλαστη ωριμότητα, λόγω του χαμηλού κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, είχε χαμηλή αυτοεικόνα και αυτοπεποίθηση, είχε άποψη και διαφοροποιείτο από τους άλλους και στον κοινωνικό τομέα, χειριζόταν τα αρνητικά συναισθήματα, αλλά δεν εξέφραζε τα θετικά. Για την εικόνα που παρουσίαζε ο Στ. σε όλη τη σχολική του πορεία, το σχολείο και οι Λειτουργοί του ΥΠΠΑΝ ενημέρωναν ανελλιπώς τις ΥΚΕ για την κατάσταση του Στ. και ζητούσαν συχνά την εμπλοκή τους για την αντιμετώπιση της κατάστασης.
5. Το σχολείο και οι εμπλεκόμενες του ΥΠΠΑΝ υπηρεσίες υπήρξαν διαχρονικά οι πυλώνες μαθησιακής και συναισθηματικής στήριξης του Στ., ο οποίος αναγνωρίζοντας ότι επρόκειτο για το καταφύγιο του από ένα άκρως δυσλειτουργικό και βίαιο οικογενειακό περιβάλλον, προσπαθούσε με όλες τους τις δυνάμεις να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του ως μαθητής.
6. Θα πρέπει να τονιστεί εμφαντικά η συνεχής επαγρύπνηση όλων των υπηρεσιών του ΥΠΠΑΝ που περιέβαλαν το Στυλιανό με αγάπη και φροντίδα, ειδικά σε σχέση με το χειρισμό της απόπειρας του το Μάιο του 2019, που παρότι το συμβάν ήταν εκτός διδακτικού χρόνου, προέβησαν σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες για αποτροπή των όποιων δυσάρεστων γεγονότων, καταβάλλοντας προσπάθειες για την ψυχολογική του στήριξη και από ειδικό (παρότι ο ίδιος δεν το αποδέχτηκε), ενώ το σχολείο κρατούσε ενήμερες τις ΥΚΕ και την ΧΧΧΧΧ για το χειρισμό του όλου θέματος.

- 7.** Και ενώ ο καθένας θα ανέμενε εύλογα για κάποιον που αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει με όπλο, να συνεχίσει να παραμένει στη συναισθηματική κατάσταση που τον οδήγησε σε τέτοια πράξη, ο Στ. με τη βοήθεια και συμπαράσταση του σχολείου και των υπηρεσιακών Λειτουργιών ΥΠΠΑΝ, κατάφερε όχι μόνο να το ξεπεράσει αλλά να περάσει με επιτυχία τις εξετάσεις του και να πετύχει να εξασφαλίσει εγγραφή στην Τεχνική στον κλάδο της μηχανικής αυτοκινήτων που ήταν το όνειρο του.
- 8.** Στη βάση όλων των πιο πάνω, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι δεν προκύπτει ο,τιδήποτε μεμπτό κατά των δασκάλων, εκπαιδευτικών καθώς και των Λειτουργιών του ΥΠΠΑΝ, οι οποίοι ενήργησαν ορθά και εφάρμοσαν κατά γράμμα το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τις υποχρεώσεις του σχολείου και του ΥΠΠΑΝ στο χειρισμό μαθητών – θυμάτων βίας, ενώ όσον αφορά το χειρισμό του Στ. από το Σχολείο όπου φοιτούσε, από την απόπειρα αυτοκτονίας μέχρι και την αποφοίτηση του, με το συντονισμό της συμβούλου, της εκπαιδευτικής ψυχολόγου και την προσωπική εμπλοκή των καθηγητών του, ο Στ. κατάφερε να εκπληρώσει τους στόχους του, πετυχαίνοντας την εισδοχή του στη Τεχνική Σχολή στο τομέα που ήθελε και λαμβάνοντας το βραβείο ήθους της σχολικής χρονιάς.
- 9.** Το σχολείο του ήταν αυτό που κινητοποίησε τις αρμόδιες Υπηρεσίες, Αστυνομία και ΥΚΕ, αμέσως μόλις έλαβε την πληροφορία για την απόπειρα αυτοκτονίας και τον στήριξε συναισθηματικά όλο το διάστημα μέχρι και την αποφοίτηση του υποκαθιστώντας με το τρόπο αυτό ουσιαστικά τον ρόλο των ΥΚΕ οι οποίες αδιαφόρησαν πλήρως για την περίπτωση του και δεν έλαβαν μέτρα ούτε σε εξατομικευμένη βάση αλλά ούτε έλαβαν μέτρα γενικότερα εφόσον δεν προσπάθησαν ούτε καν να τον συναντήσουν στο σχολείο του.

2. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων ιδρύθηκαν το 1990 με πρώτη έδρα το NAM III. **Εξυπηρετούν παιδιά και έφηβους μέχρι 17 χρονών, με διάφορες ψυχοσυναισθηματικές δυσκολίες, καθώς επίσης και τις οικογένειές τους.** Το κοινό απευθύνεται στις Υπηρεσίες ανάλογα με την επαρχία.

Λειτουργούν κέντρα στις εξής επαρχίες:

- Λευκωσίας
- Λεμεσού
- Λάρνακας/Ελεύθερης Αμμοχώστου
- Πάφου

Στελέχωση:

Τα Κέντρα Πρόληψης και Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης (εφεξής «ΚΕ.Π.ΨΥ.ΠΑ.») στελεχώνονται από μία διεπαγγελματική ομάδα, η οποία απαρτίζεται από παιδοψυχιάτρους, κλινικούς ψυχολόγους, εργοθεραπευτές και νοσηλευτικούς λειτουργούς των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας. Το ρόλο του Επιστημονικού Συντονιστή κατέχει ο παιδοψυχίατρος.

Στόχος της διεπαγγελματικής ομάδας είναι η ολοκληρωμένη αποκατάσταση της ψυχικής υγείας του παιδιού ή του εφήβου και η ομαλή του ένταξη στα διάφορα κοινωνικά πλαίσια.

Δραστηριότητες:

- Πρόληψη
- Διάγνωση
- Θεραπεία
- Δημιουργική απασχόληση
- Εκπαίδευση
- Έρευνα

Υπηρεσίες που παρέχονται:

Τα ΚΕ.Π.ΨΥ.ΠΑ. παρέχουν σε εξωτερική βάση, υπηρεσίες διάγνωσης, θεραπείας και αποκατάστασης σε παιδιά, έφηβους και τις οικογένειές τους. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν το οικογενειακό περιβάλλον και το σχολικό πλαίσιο.

Έρευνα:

Την Τρίτη ,17 Σεπτεμβρίου 2019, Λειτουργοί του Γραφείου μου προσήλθαν στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και παρέλαβαν 2 διοικητικούς φακέλους, οι οποίοι αφορούσαν –

(α) Φάκελος υπ. Αρ. 989 του Κέντρου Πρόληψης και Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης Λευκωσίας των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας για τον Στυλιανό Κωνσταντίνου, ο οποίος περιέχει το έντυπο παραπομπής στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων Λευκωσίας, το αναπτυξιακό και οικογενειακό ιστορικό, σημειώσεις κλινικών ψυχολόγων που είχαν εμπλακεί και σημειώσεις νοσηλευτικών λειτουργιών για τις επικοινωνίες με την οικογένεια και τις άλλες υπηρεσίες. Επίσης, περιέχει παράρτημα με σχετικές εκθέσεις λειτουργιών άλλων υπηρεσιών και σημειώματα που έγιναν προς Υπηρεσίες / Φορείς.

(β) Φάκελο σε σχέση με το ατομικό ιστορικό της μητέρας του 15χρόνου κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία εγκλείστηκε στις 9/8/2019 στο Νοσοκομείο Αθαλάσσης με βάση δικαστικό διάταγμα (αίτηση αρ. ΧΧΧΧΧ και λήξη 5/9/2019).

Επιπρόσθετα και μετά τη μελέτη των υπό αναφορά φακέλων:

(γ) Στις 6/11/2019 υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία της Λειτουργού Α΄ Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως κ. ΧΧΧΧΧ με τη Διευθύντρια των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας κ. ΧΧΧΧΧ, όπου και ζητήθηκε και απεστάλη αυθημερόν το πλαίσιο λειτουργίας των Κέντρων Πρόληψης και Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης και την ίδια ημέρα, υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία και με την κλινική Ψυχολόγο κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία παρακολουθούσε το παιδί και τη μητέρα του από τις 4.11.2010 – 6.12.2012, ημερομηνία που η μητέρα διέκοψε κάθε συνεργασία με τις ΥΨΥΠΕ, προκειμένου να δοθούν κάποιες επιπρόσθετες πληροφορίες και να διευκρινιστούν συγκεκριμένα ζητήματα.

Β. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Τα γεγονότα, όπως αυτά έχουν καταγραφεί, κατά χρονολογική σειρά, σύμφωνα με το ενώπιον μας μαρτυρικό υλικό σε σχέση με τον τρόπο χειρισμού από τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, αναλύονται ως ακολούθως:

4.3.2010: Υποβλήθηκε το πρώτο αίτημα συνεργασίας στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων Λευκωσίας (ΥΨΥΠΕ) για τον Στ. (σε ηλικία τότε 5 ετών), μετά από επικοινωνία της μητέρας, κατόπιν **εισήγησης** της **εκπαιδευτικής ψυχολόγου κ. ΧΧΧΧΧ**. Οι **λόγοι της παραπομπής** αφορούσαν προβλήματα συμπεριφοράς του παιδιού, κυρίως στο χώρο του σχολείου καθώς και δυσκολίες μνήμης και διάσπασης προσοχής. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι «η οικογένεια παρουσιάζει οικονομικά προβλήματα και οι στεγαστικές συνθήκες είναι άσχημες (διαμένουν σε τουρκοκυπριακό σπίτι 2 δωματίων στον Κοτσιάτη). Οι γονείς αντιμετωπίζουν καθημερινά προβλήματα στις σχέσεις τους και έχουν συχνά

συγκρούσεις και καυγάδες. Ο πατέρας ασκεί βία στην μητέρα, η οποία τον έχει καταγγείλει πολλές φορές στην Αστυνομία και στην τηλεφωνική γραμμή 1440, αλλά ποτέ δεν προχώρησε σε επίσημη καταγγελία. Η μητέρα ανέφερε ότι μια φορά την κτύπησε με πέτρα στο μάτι το οποίο μαύρισε. Η μητέρα ισχυρίζεται ότι ο πατέρας δεν κτυπά τα παιδιά. Είναι θεατής βίας. Ο Στυλιανός δεν έχει ευκαιρίες να συναλλαγεί με άλλα παιδιά τις απογευματινές ώρες, γιατί η μητέρα βοηθά τον πατέρα (ο οποίος διατηρεί φάρμα) και τον παίρνει μαζί της. Ο Στυλιανός δεν συμμετέχει σε κάποια δραστηριότητα. Στο σχολείο είναι επιθετικός, έχει εξάρσεις, κτυπά τα άλλα παιδιά χωρίς λόγο και έχει προβλήματα συμπεριφοράς. Δεν δέχεται παρατηρήσεις γιατί τότε γίνεται πιο βίαιος ακόμα και με τη δασκάλα. Αρνείται να συζητήσει και να πει τι είναι αυτό που τον προβληματίζει. Έχει μειωμένη συγκέντρωση στην τάξη. Είναι υπερκινητικός και αυτοκαταστροφικός (στις 2.3.2010 έφυγε τρέχοντας από το σχολείο με τη δασκάλα να τον ακολουθεί και σκαρφάλωσε σε ένα υπερυψωμένο μέρος και απειλούσε να πέσει να κτυπήσει και να πεθάνει. Επίσης, παρουσιάζει δυσκολίες στη συγκέντρωση και προσοχή. Ζηλεύει πολύ την αδελφή του».

15.4.2010: Λήφθηκαν πληροφορίες από τη μητέρα σχετικά με το **αναπτυξιακό ιστορικό του παιδιού** σε συνάντηση με τη νοσηλευτική λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ. Αναφέρθηκε ότι «Στην Προδημοτική περιγράφεται σαν ένα βίαιο, ανήσυχο, υπερκινητικό και αυτοκαταστροφικό παιδί. Κτυπούσε τα άλλα παιδιά, όμως έστρεφε και βία προς τον εαυτό του και κτυπούσε το κεφάλι του στο τραπέζι, τρυπούσε με καρφίτσες το δέρμα του. Δεν έχει σχέση με παιδιά της ηλικίας του. Υπάρχει εκλυτικό αίτιο λόγω της σωματικής και λεκτικής βίας που υπάρχει ανάμεσα στους γονείς. Η στάση της οικογένειας σε σχέση με την παραπομπή του Στυλιανού ήταν αμφιθυμική, καθώς μόνο η μητέρα δεχόταν ότι υπάρχει πρόβλημα με τον Στυλιανό. Σε σχέση με την ποιότητα σχέσης μεταξύ γονέων και Στυλιανού λέχθηκε από την μητέρα ότι έχουν μια πολύ καλή σχέση αλλά η μητέρα δεν κάνει τίποτα να τον προστατεύσει από την καθημερινή του έκθεση στη βία ανάμεσα σε αυτή και το σύζυγο της. Σε σχέση με τα ιδιοσυγκρασιακά χαρακτηριστικά του Στυλιανού περιγράφεται ως ένα έξυπνο παιδί, που λόγω των οικογενειακών συνθηκών, του πολύ χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου των γονέων και των μεταξύ τους συνεχών καυγάδων και βίας, δεν τον βοηθούν να ηρεμήσει και να προσαρμοστεί στο σχολικό χώρο. Διαπιστώθηκε από πλευράς οικογένειας πατέρα, μοτίβο βίας καθώς ο παππούς ήταν επίσης βίαιος προς τη γιαγιά, ενώ από πλευράς μητέρας διαπιστώθηκε ότι η μητέρα έπασχε από κατάθλιψη και η γιαγιά είχε ψυχιατρικά προβλήματα (επιλόχεια κατάθλιψη, παρακολούθηση, παίρνει φάρμακα, νοσηλεύτηκε στο Νοσοκομείο Αθαλάσσης)»

3.5.2010: Οι γονείς δεν προσήλθαν σε συνάντηση με την κλινική ψυχολόγο κ. ΧΧΧΧΧ. Παρά τις προσπάθειες για διευθέτηση νέας συνάντησης, οι γονείς δεν ανταποκρίθηκαν.

11.5.2010: Η μητέρα μετέβη στα εξωτερικά ιατρεία Ιδαλίου μωλωπισμένη μετά από ξυλοδαρμό από το σύζυγό της και έτυχε περιθάλψης από την **ιατρό ΧΧΧΧΧ**. Βρισκόταν σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση και μίλησε για την εξωσυζυγική σχέση που διατηρούσε ο σύζυγος της. Της δόθηκε φαρμακευτική αγωγή με ηρεμιστικά χάπια αλλά δεν τα χρησιμοποίησε ποτέ.

7.6.2010: Τηλεφώνησε η μητέρα ότι είναι σε διάσταση με το σύζυγο της. Ο Στ. μένει με τον πατέρα του. Η ίδια διαμένει στη μητέρα της (αλλά η συμβίωση είναι δύσκολη, αφού η γιαγιά έχει ψυχιατρικά προβλήματα) και επειδή η μητέρα δεν έχει αυτοκίνητο δεν μπόρεσε να έρθει στο ραντεβού στις 8.6.2010.

9.6.2010: Προσπάθεια τηλεφωνικής επικοινωνίας με μητέρα. Δεν απάντησε.

8.7.2010: Προσπάθεια τηλεφωνικής επικοινωνίας με μητέρα. Δεν απάντησε. Ο φάκελος αρχειοθετείται.

4.10.2010: Η μητέρα επικοινωνήσε και ανέφερε ότι ο Στ. φοιτά στην Α' τάξη του Δημοτικού σχολείου Αγίας Βαρβάρας. Η μητέρα ενημέρωσε ότι επέστρεψε στο σπίτι και ζήτησε εκ νέου ραντεβού.

4.11.2010: Η μητέρα και ο Στ. επανήλθαν για συνεργασία με την προτροπή του σχολείου και ανέλαβε η Κλινική Ψυχολόγος κ. XXXXX, η οποία είχε κάποιες συναντήσεις με τη μητέρα και ατομικά με το παιδί. Ο πατέρας, αν και κλήθηκε, **δεν προσήλθε ποτέ**, επικαλούμενος επαγγελματικές υποχρεώσεις. Ο Στ. διαγνώσθηκε μετά από παιδονευρολογικό έλεγχο ότι **δεν παρουσίαζε ενεργή ψυχοπαθολογία**. Υπήρχαν μαθησιακές δυσκολίες (η γλωσσική του έκφραση και το εύρος του λεξιλογίου του είναι φτωχά. Χρησιμοποιεί έντονα την κυπριακή διάλεκτο). **Οι μαθησιακές και συναισθηματικές δυσκολίες, τα προβλήματα συμπεριφοράς και η διάσπαση προσοχής** που παρουσίαζε, διαπιστώθηκε ότι **συνδέονταν με το συγκρουσιακό περιβάλλον στην οικογένεια και τα φτωχά ερεθίσματα που λάμβανε**. Έχει εκρήξεις θυμού και εκδραματίζει την κατάσταση βίας που βιώνει στο σπίτι. Έγιναν εισηγήσεις για να στηριχτεί ο Στ. με συνοδό, να αξιολογηθεί από πλευράς λογοθεραπευτικής/γλωσσικής έκφρασης και να του δοθεί άμεσα ειδική διδασκαλία. Έγιναν παρεμβάσεις από την κλινική ψυχολόγο κ. XXXXX και τη νοσηλευτική λειτουργό κ. XXXXX στη μητέρα για βελτίωση των ψυχοσυναισθηματικών και κοινωνικών αναγκών του παιδιού. Γινόταν, παράλληλα, συνεχής ενημέρωση της κοινωνικής λειτουργού για τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της οικογένειας, ώστε να δοθεί επίδομα στην μητέρα (σημειώνεται ότι η μητέρα είχε εγκαταλείψει τον Μάιο – Ιούλιο 2010 την οικία μαζί με τα παιδιά αλλά επέστρεψε).

11.11.2010: Συνάντηση κλινικής ψυχολόγου με Στ.. Πηγαίνει πρώτη τάξη Δημοτικού. Έχει ένα φίλο, τον XXXX. Ανέφερε ότι κάποτε τα άλλα παιδιά τον κοροϊδεύουν και εκείνος φεύγει και το καταγγέλλει στη δασκάλα. Είναι ανήσυχος και υπερκινητικός. Έχει δυσκολίες να επενδύσει σε μία δραστηριότητα. Εξερευνάει το χώρο και τα παιχνίδια. Έχει μεμονωμένα ερεθίσματα από το περιβάλλον. Γνωρίζει σχήματα και αριθμούς. Έχει άγχος σε σχέση με τις ικανότητες και επιδόσεις του με τα γράμματα. Κάποτε ο πατέρας του όταν κάνει λάθη τον ενοχοποιεί γι' αυτό. Αναφέρει ότι κάποτε με τη μητέρα πάνε στο πάρκο. Δεν λέει κάτι σχετικό με μητέρα, μόνο ότι κοιμάται συχνά και είναι κουρασμένη, μένει μόνος στο σπίτι, πηγαίνει στη γιαγιά του και δεν ενημερώνει τους γονείς του, με αποτέλεσμα η μητέρα του να θυμώνει γι' αυτό μαζί του.

25.11.2010: Συνάντηση της κ. XXXXX με Στ.. Διαπιστώθηκε έλλειψη ερεθισμάτων, βασικές γνωσιακές ελλείψεις, δυσκολίες συμπεριφοράς, δυσκολία στις διαπροσωπικές του σχέσεις και δημιουργία σχέσεων με άλλα παιδιά και συμμετοχή του σε ομαδικές δραστηριότητες. Η κλινική ψυχολόγος επικοινωνήσε με την Κοινωνική Λειτουργό για ενημέρωση.

13.12.2010: Ακυρώθηκε το ραντεβού με Στ., καθώς η μητέρα τηλεφώνησε και επικαλέστηκε προσωπικές δυσκολίες.

7.1.2011: Συνάντηση κλινικής ψυχολόγου με Στ.. Παρουσιάζει επιθετικές τάσεις. Έντονη ανάγκη για επικοινωνία. Είναι περιορισμένος ο χρόνος για ψυχοκοινωνικές δραστηριότητες και παιχνίδι, καθώς περνάει όλες τις ώρες μετά το σχολείο στη φάρμα. Ο Στ. ανέφερε ότι οι γονείς του θυμώνουν και του δίνουν κανένα χαστούκι, αλλά μετά το μετανιώνουν.

19.1.2011: Τηλεφωνική επικοινωνία Κλινικής Ψυχολόγου με δασκάλα, η οποία αναφέρει ότι ο Στ. παρουσιάζει δυσκολίες στα μαθήματα και έχει προβλήματα συμπεριφοράς, τα οποία συνδέονται με το οικογενειακό περιβάλλον. Έχει δυσκολίες στις σχέσεις του με τα υπόλοιπα παιδιά, διότι μυρίζει (λόγω φάρμας). Συχνά προτιμά να απομονώνεται. Διατυπώθηκαν ανησυχίες για τις συνθήκες διαβίωσης στο σπίτι. Υποβλήθηκε εισήγηση για επαναξιολόγηση του από εκπαιδευτική ψυχολόγο.

20.1.2011: Ακυρώθηκε το ραντεβού με Στ. καθώς η μητέρα τηλεφώνησε και ανέφερε ότι αρρώστησε το μικρότερο παιδί. Τηλεφωνική επικοινωνία κλινικής ψυχολόγου κ. ΧΧΧΧΧ με εκπαιδευτική ψυχολόγο κ. ΧΧΧΧΧ και συζήτηση σχετικά με ανησυχίες για το περιβάλλον του παιδιού και απόφαση για επαναξιολόγηση του από την κ. ΧΧΧΧΧ.

25.1.2011: Τηλεφωνική επικοινωνία με την Κοινωνική Λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία εξέφρασε τις έντονες ανησυχίες της για τα προβλήματα της οικογένειας και το πώς οι συμπεριφορές των γονέων επηρεάζουν τα παιδιά. Ζήτησε να γίνει κοινή κοινοτική επίσκεψη.

27.1.2011: Συνάντηση με μητέρα και νοσηλεύτρια. Κατά τη συνάντηση, τόσο η μητέρα όσο και ο Στ. ήταν καθαροί και δεν μύριζαν. Η μητέρα έκανε παράπονο ότι η κοινωνική λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ της είπε ότι η κλινική ψυχολόγος κ. ΧΧΧΧ της ανέφερε ότι ο Στ. μύριζε και γι' αυτό ήταν θυμωμένη. Η μητέρα είναι ιδιαίτερα καλυπτική με την κατάσταση που επικρατεί στο σπίτι, καθώς γνωρίζει ότι ο σύζυγος της συνεχίζει να διατηρεί εξωσυζυγική σχέση, αλλά η ίδια δεν είναι διατεθειμένη να χωρίσει. Συνεχίζουν οι καθημερινοί καυγάδες ακόμα και μετά που επέστρεψε στο σπίτι. Έγινε επιστολή προς το ίδρυμα Ραδιομαραθωνίου για οικονομική ενίσχυση, έτσι ώστε ο Στ. να πηγαίνει τα απογεύματα στην Παιδική λέσχη για σκοπούς κοινωνικοποίησης. Υποβλήθηκε εισήγηση προς τη μητέρα να λάβει ψυχολογική/ψυχιατρική υποστήριξη, η οποία αρνήθηκε προφανοιζόμενη οικονομικά θέματα. Η μητέρα στηρίζεται οικονομικά από τον ιερέα της Αγ. Βαρβάρας και από την κοινότητα. Όταν η κλινική ψυχολόγος ενημέρωσε τη μητέρα ότι ο Στ. της ανέφερε ότι το μεσημέρι δεν υπάρχει φαγητό στο σπίτι και ότι εργάζεται στη μάντρα μέχρι αργά το βράδυ, η μητέρα αντέδρασε έντονα και ήθελε να ζητήσει το λόγο από το γιο της, απειλώντας τον με τιμωρία, αλλά παρενέβησαν οι λειτουργοί. Η μητέρα αμφισβήτησε τα λεγόμενα του γιου της και ανέφερε ότι φροντίζει ικανοποιητικά τα παιδιά της και ανέφερε ότι σπάνια θα δείρει το Στ.. Η μητέρα ένιωθε ματαιωμένη, ότι κάνει πολλά και δεν αναγνωρίζονται. Έγινε προσπάθεια από μέρους των λειτουργών να τη στηρίξουν και της εισηγήθηκαν τρόπους ώστε να μαλακώσει στη συμπεριφορά της απέναντι στο Στ..

Στη συνάντηση της κλινικής ψυχολόγου κ. ΧΧΧΧΧ με το Στ., διαπιστώθηκε ότι συνεχίζει να είναι πολύ κλειστό παιδί, με πολλές αντιστάσεις για τις συναντήσεις με την ψυχολόγο. Αμφιθυμικός στο να συνεχίσει συνεργασία, πιθανόν να επηρεάζεται από τη μητέρα και με επιθετικές τάσεις. Λόγω του ότι προσήλθε με μώλωπα, ο ίδιος το αιτιολόγησε ότι κτύπησε πάνω σε σίδερο στη μάντρα. Οι γονείς δεν βρίσκονταν στο ίδιο σημείο. **Ο Στ. παραδέχτηκε ότι πάει καθημερινά στη μάντρα, σχολάει από το σχολείο, αλλάζει ρούχα και πάει εκεί μέχρι το βράδυ.**

Επιπρόσθετα, υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία με την κοινωνική λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία εισηγήθηκε να γίνει στις 28.1.2011 στις 13:15 κοινοτική επίσκεψη. Η νοσηλευτική λειτουργός δήλωσε αδυναμία συμμετοχής της λόγω άλλης επαγγελματικής υποχρέωσης. Η κ. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι η οικογένεια εγκρίθηκε για παροχή οικονομικής βοήθειας για ανακαίνιση της προσφυγικής κατοικίας τους.

3.2.2011: Συνάντηση νοσηλευτικής λειτουργού με μητέρα. Δόθηκε αίτηση για Ραδιομαραθώνιο. Τα λεφτά θα χρησιμοποιηθούν για τη συμμετοχή του Στυλιανού σε Παιδική Λέσχη.

- Υπάρχει καταχώρηση (στην ίδια σελίδα με άλλη καταχώριση ημερ. 10/2/2011) που δεν φέρει ημερομηνία ότι η κοινωνική λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε τις ΥΨΥΠΕ ότι πήγε αργά το απόγευμα στον Κοτσιάτη και είχε φοβερό ψύχος και ο Στ. ήταν στη μάντρα. Η μητέρα ανέφερε ότι παίρνει τα παιδιά μαζί της στη μάντρα, επειδή βοηθά αυτή τον σύζυγο της στη μάντρα και με τον τρόπο αυτό εξοικονομούν 700 ευρώ το μήνα.

Η κοινωνική λειτουργός εξέφρασε την έντονη ανησυχία της για τα όσα συμβαίνουν στο σπίτι και γ' αυτό και θα ολοκληρώσει την αξιολόγησή της και θα κάνει συγκεκριμένες εισηγήσεις.

- Διατυπώθηκαν παράπονα από το σχολείο, καθώς ο συνοδός και κάποια παιδιά παρουσίασαν εξανθήματα και έριξαν το φταίξιμο στο Στ., ο οποίος ωστόσο δεν είχε παρουσιάσει κανένα. Ο Στ. δέχεται σχολικό εκφοβισμό από κάποια παιδιά, τα οποία προσπάθησαν να τον κτυπήσουν.

7.2.2011: Τηλεφώνησε η κοινωνική λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ και ενημέρωσε ότι δεν μπορεί να παρευρεθεί στην πολυθεματική στις 10/2/2011, γιατί οι ΥΚΕ ζήτησαν από τους λειτουργούς τους να ζητούν άδεια ένα (1) μήνα πριν την συνεδρία της πολυθεματικής επιτροπής. Λόγω της απουσίας της κοινωνικής λειτουργού, αποφασίστηκε η ακύρωση της πολυθεματικής συνάντησης.

10.2.2011: Ακυρώθηκε η πολυθεματική συνάντηση που είχε διευθετηθεί να γίνει στο δημοτικό σχολείο Αγ. Βαρβάρας για συζήτηση των προβλημάτων του Στυλιανού, την οποία κάλεσε η συνδετική λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ, λόγω μη συμμετοχής των ΥΚΕ.

24.2.2011: Συνάντηση με γονείς και κ. ΧΧΧΧΧ. Ο πατέρας δεν ήρθε λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων. **Γενικά, δεν είναι συνεργάσιμος.** Η μητέρα νιώθει ματαιωμένη από τη δασκάλα για τον τρόπο που της μίλησε στην πολυθεματική. Τέθηκαν 3 στόχοι προς την μητέρα. 1) Να μην πηγαίνει ο Στ. στη μάντρα. 2) Να υπάρχει πάντα τροφή στο σπίτι και 3) Να είναι καθαρός. Η μητέρα αναφέρει ότι ενώ η ίδια προσπαθεί, νιώθει εμπόδιο τον πατέρα στις προσπάθειες της, ώστε να αποφύγει ο Στ. από το να έχει κακές εμπειρίες. Η μητέρα λέει ότι δεν είναι σε θέση να τον χωρίσει. Δέχεται την εξωσυζυγική σχέση του συζύγου της. Έγινε προφορική ενημέρωση της μητέρας για τα πορίσματα της αξιολόγησης του Στ. και ότι η συμπεριφορά του συνδέεται με το στερητικό και συγκρουσιακό οικογενειακό του περιβάλλον, γεγονός που παραδέχτηκε και η ίδια. Έγινε συμβουλευτική στήριξη στην μητέρα και έγιναν σκέψεις για ενίσχυση του απογεύματος Στ. με δραστηριότητες πχ. παιδική λέσχη.

2.3.2011: Τηλεφώνησε η μητέρα στη νοσηλεύτρια και ανέφερε ότι ο Στ. σήμερα στο σχολείο ήταν νευρικός, επιθετικός, μπήκε κάτω από το σχολείο και δεν έβγαине. Οι δασκάλες τηλεφώνησαν και ενημέρωσαν την μητέρα, η οποία ζήτησε πιο συχνά ραντεβού με την κλινική ψυχολόγο κ. ΧΧΧΧΧ.

22.3.2011: Πραγματοποιήθηκε πολυθεματική συνάντηση όλων των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών στο Δημοτικό σχολείο Αγ. Βαρβάρας του παιδιού, παρουσία και των 2 γονιών, με πρωτοβουλία του σχολείου. Στη συνάντηση συμμετείχαν οι ακόλουθοι:

- Νοσηλευτική λειτουργός – ΧΧΧΧΧ

- ΥΨΥΠΕ - ΧΧΧΧΧ

- Συνδεδειγμένη λειτουργός – ΧΧΧΧΧ
- Εκπαιδευτική Ψυχολόγος – ΧΧΧΧΧ
- Κοινωνική Λειτουργός – ΧΧΧΧΧ
- Πάτερ ΧΧΧΧΧ
- Λογοθεραπεύτρια
- Ειδική Δασκάλα
- Διευθύντρια Σχολείου
- Γονείς του Στυλιανού

Διαπιστώθηκε ότι ο Στ. παρουσιάζει μαθησιακές δυσκολίες, έχει πολύ χαμηλό επίπεδο, αναγνωρίζει συλλαβές και διαβάζει απλές συλλαβές. Συζητήθηκαν τα προβλήματα του Στ. και ότι οι επιθετικές συμπεριφορές που παρουσιάζει συνδέονται με το οικογενειακό του περιβάλλον. Οι γονείς είναι αυστηροί μαζί του και χρησιμοποιούν λανθασμένους χειρισμούς προς το παιδί. Έγιναν συγκεκριμένες εισηγήσεις τις οποίες δέχτηκαν οι γονείς, κατόπιν παρότρυνσης του πάτερ ΧΧΧΧΧ. Αποφασίστηκε η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους με την επισκευή του σπιτιού τους από την Επαρχιακή Διοίκηση, δόθηκε έμφαση στην ενίσχυση της οικογένειας και στήριξή της από τον πάτερ ΧΧΧΧΧ, η απασχόληση του παιδιού σε απογευματινές δραστηριότητες και απομάκρυνση του από τη φάρμα και συστήθηκε η συνέχιση της συνεργασίας της οικογένειας με όλες τις Υπηρεσίες.

5.4.2011: Συνάντηση με Στ.. Δεν ήθελε να μιλήσει καθόλου, αλλά να παίξει μόνο.

19.4.2011: Συνάντηση κλινικής Ψυχολόγου κ. ΧΧΧΧΧ με Στ.. Ετοιμάστηκε επιστολή προς τη Διαχειριστική Επιτροπή Ραδιομαραθωνίου για οικονομική ενίσχυση της οικογένειας, προκειμένου ο Στ. να εμπλακεί σε ομαδικές δραστηριότητες τα απογεύματα με σκοπό την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, την αυτονόμηση και την κοινωνικοποίηση του καθώς και για την παροχή βοήθειας για τα μαθήματα του τα απογεύματα στα πλαίσια αντιμετώπισης της επιθετικής συμπεριφοράς που παρουσιάζει και της δυσκολίας στις διαπροσωπικές του σχέσεις με τους συνομήλικους του.

3.5.2011: Ετοιμάστηκε από την κλινική Ψυχολόγο κ. ΧΧΧΧΧ παραπεμπτικό προς Παιδονευρολόγο για αξιολόγηση του Στ.. Η παραπομπή του ζητήθηκε επειδή ο Στ. παρουσιάζει συναισθηματικές και μαθησιακές δυσκολίες, δυσκολίες συμπεριφοράς, δυσκολίες μνήμης και διάσπαση προσοχής. Η κλινική ψυχολόγος θεωρεί ότι η έντονη συναισθηματική του αναστάτωση ενισχύει τις δυσκολίες του.

6.7.2011: Η νοσηλευτική λειτουργός προσπάθησε επανειλημμένως να έχει τηλεφωνική επικοινωνία με τους γονείς του Στ., χωρίς επιτυχία, προκειμένου να τους ενημερώσει ότι δύναται να τους δοθεί ποσό 250 ευρώ για συμμετοχή του Στ. σε καλοκαιρινό σχολείο. Μίλησε με τον πάτερ ΧΧΧΧΧ, ο οποίος ανέλαβε να τους ενημερώσει. Επικοινωνήσε επίσης και με το διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου Αγ. Βαρβάρας για να μεταφέρει το μήνυμα στην μητέρα ώστε να επικοινωνήσει με ΥΨΥΠΕ. Υπήρξε τηλεφωνική επικοινωνία και με την κοινωνική λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία με τη σειρά της προσπάθησε να έχει τηλεφωνική επικοινωνία με τους γονείς αλλά δεν της απάντησαν.

8.7.2011: Τηλεφωνική επικοινωνία με μητέρα, η οποία ενημερώθηκε για το καλοκαιρινό σχολείο. Είναι έγκυος. Είναι πολύ στεναχωρημένη και κλαίει γιατί είναι πιθανόν να διακοπεί η εγκυμοσύνη. Έκανε προγεννητικό έλεγχο και περιμένει τα αποτελέσματα. Η μητέρα ανέφερε ότι θα μιλήσει με λέσχη και θα ενημερώσει τις ΥΨΥΠΕ.

23.7.2011: Τηλεφωνική επικοινωνία με μητέρα, η εγκυμοσύνη προχωρά κανονικά. Ο Σύνδεσμος ΕΨΣτΠΕ θα επιχορηγήσει ποσό 240 ευρώ για συμμετοχή του Στ. σε καλοκαιρινό σχολείο. Η νοσηλευτική λειτουργός μίλησε με την υπεύθυνη του σχολείου κ. ΧΧΧΧΧ.

Διακοπή συνεργασίας από γονείς με ΥΨΥΠΕ.

6.12.2012: Τηλεφώνησε η μητέρα στις ΥΨΥΠΕ και ανέφερε ότι ο Στ. φοιτά στην Γ' τάξη Δημοτικού Σχολείου Αγ. Βαρβάρας. Έγινε πολυθεματική συνάντηση στο σχολείο όπου υποβλήθηκε η εισήγηση για επανασύνδεση της οικογένειας με τις ΥΨΥΠΕ. Η μητέρα ανέφερε ότι δεν ήθελε συνεργασία με την κ. ΧΧΧΧΧ. Της δόθηκε σχετική καθοδήγηση και ανέφερε ότι θα το σκεφτεί και θα τηλεφωνήσει για επανασύνδεση.

Δεν έγινε ποτέ επανασύνδεση από τότε. Δεν επήλθε ποτέ πίσω η μητέρα για συνέχιση της συνεργασίας με τις ΥΨΥΠΕ. Διαπιστώνεται επίσης ότι από το 2012 – 6/9/2019 (ημερομηνία του θανάτου του Στ.) δεν υποβλήθηκε καμία παραπομπή στις ΥΨΥΠΕ από τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

ΧΧΧΧΧ, ημερ. 2/9/2019 προς Πρωτοκολλητή Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας.

Γ. Ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο

Τα Κέντρα Πρόληψης και Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης (εφεξής «ΚΕ.Π.ΨΥ.ΠΑ.») παρέχουν σε εξωτερική βάση, υπηρεσίες διάγνωσης, θεραπείας και αποκατάστασης σε παιδιά, έφηβους και τις οικογένειές τους. Οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν το οικογενειακό περιβάλλον και το σχολικό πλαίσιο.

1. Λόγοι παραπομπής

Στα ΚΕ.Π.ΨΥ.ΠΑ. παραπέμπονται παιδιά και έφηβοι που αντιμετωπίζουν μεταξύ άλλων τα παρακάτω προβλήματα:

- Δυσκολίες στη σχέση παιδιών-γονέων
- Συναισθηματικές δυσκολίες (άγχος, κατάθλιψη, φοβίες, κ.α.)
- Δυσκολίες συμπεριφοράς (επιθετικότητα, κλοπές, κ.α.)
- Διάσπαση προσοχής με ή χωρίς υπερκινητικότητα

2. Διαδικασία παραπομπών

Τα ΚΕ.Π.ΨΥ.ΠΑ. **δέχονται παραπομπές από τους γονείς καθώς και από λειτουργούς διαφόρων δημόσιων υπηρεσιών**, όπως Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής, Επαρχιακές Επιτροπές Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Σχολιατρική Υπηρεσία, Ομάδες Άμεσης Παρέμβασης, Επισκέπτες Υγείας, Νοσοκομεία, Νομική Υπηρεσία, Δικαστήρια, Αστυνομία κ.α. αλλά και από ιδιώτες διαφόρων ειδικοτήτων. Οι παραπομπές από τρίτους γίνονται αποδεκτές όταν οι γονείς επικοινωνήσουν με τις Υπηρεσίες μας και δώσουν τη συγκατάθεσή τους.

Στο παραπεμπτικό καταγράφονται τα δημογραφικά στοιχεία του παιδιού, της οικογένειας και το αίτημα των γονέων. **Απαραίτητη προϋπόθεση για να γίνει αποδεκτή η παραπομπή και να προχωρήσει στα επόμενα στάδια είναι:**

- **η συγκατάθεση και των δύο γονέων**

- η συγκατάθεση από τους νομικά εξουσιοδοτημένους κηδεμόνες του παιδιού/έφηβου
- η συγκατάθεση των γονέων δεν απαιτείται σε περίπτωση εφαρμογής του εδαφίου (6) του άρθρου 6 των περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμων³⁸, όταν ο Οικογενειακός Σύμβουλος, κρίνει σκόπιμο, ανάλογα της σοβαρότητας τη υπόθεσης, να προβεί ο ίδιος άμεσα σε όλες τις απαραίτητες διευθετήσεις για ιατρική ή άλλη εξέταση παιδιού αναφορικά με το οποίο υπάρχει εύλογη υπόνοια κακοποίησής του από μέλος της οικογένειας.

3. Λήψη ιστορικού

Η λήψη του αναπτυξιακού ιστορικού γίνεται από τον προσωπικό Νοσηλευτή Ψυχικής Υγείας. Στην ολοκλήρωσή του συμμετέχουν και οι ειδικοί των υπολοίπων ειδικοτήτων, οι οποίοι εμπλέκονται στο περιστατικό. Σε αυτή την φάση λαμβάνεται η γραπτή συγκατάθεση των γονιών/κηδεμόνων για αξιολόγηση του παιδιού τους.

4. Κλινική-Διαγνωστική Αξιολόγηση

Η διαγνωστική αξιολόγηση πραγματοποιείται από τον παιδοψυχίατρο ή τον κλινικό ψυχολόγο, αφού συνυπολογιστούν οι εκτιμήσεις του προσωπικού νοσηλευτή και του εργοθεραπευτή, όταν ο τελευταίος εμπλέκεται. Η διάγνωση της ψυχικής υγείας είναι μία σύνθετη διαδικασία που περιλαμβάνει το αναπτυξιακό ιστορικό, την εκτίμηση του νοητικού δυναμικού, την εκτίμηση του πλέγματος των ενδοοικογενειακών και κοινωνικών σχέσεων, κ.α.

Μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης ακολουθεί συζήτηση των αποτελεσμάτων με τους γονείς / κηδεμόνες και καθορίζεται το θεραπευτικό πλαίσιο.

5. Εσωτερικές και Εξωτερικές Παραπομπές

Στα πλαίσια της αξιολόγησης, αλλά και κατά τη διάρκεια της παρέμβασης όπου κριθεί απαραίτητο, υπάρχει η δυνατότητα παραπομπής του παιδιού, εφήβου, οικογένειας:

5.1. Εσωτερικές παραπομπές

Κατά τη διάρκεια της συνεργασίας με το περιστατικό, ο υπεύθυνος ειδικός έχει τη δυνατότητα, όπου κριθεί απαραίτητο, να ζητήσει αξιολόγηση και από άλλους λειτουργούς της διεπιστημονικής ομάδας, συμπληρώνοντας το ανάλογο έντυπο και παρουσιάζοντας το αίτημα στην διεπαγγελματική κλινική συνάντηση.

5.2 Εξωτερικές παραπομπές

Όπου κριθεί απαραίτητο το περιστατικό παραπέμπεται σε άλλους ειδικούς, όπως παιδονευρολόγο, γενετιστή, ιατρούς άλλων ειδικοτήτων, λογοθεραπευτή κ.α. καθώς και σε Δημόσιες Υπηρεσίες όπως Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, Επαρχιακή Επιτροπή Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Ενηλίκων, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας κ.α..

6. Θεραπευτικές παρεμβάσεις

³⁸ Ν. 119(Ι)2000, όπως αυτός μεταγενέστερα έχει τροποποιηθεί

Μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης και τον καθορισμό του θεραπευτικού πλαισίου, οι εμπλεκόμενοι λειτουργοί προβαίνουν στις θεραπευτικές παρεμβάσεις. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν ως στόχο την υποχώρηση της συμπτωματολογίας, τη βελτίωση της λειτουργικότητας και της ποιότητας ζωής των παιδιών και εφήβων όπως και την ενδυνάμωση των γονιών του στο ρόλο τους.

Οι μορφές παρεμβάσεων της κάθε ειδικότητας καταγράφονται αναλυτικά στα αντίστοιχα πλαίσια επαγγελματικών ειδικοτήτων.

7. Είδος Θεραπευτικών Παρεμβάσεων

Οι θεραπευτικές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- Ατομικές συναντήσεις
- Οικογενειακές συναντήσεις
- Ομαδικές συναντήσεις
- Συμβουλευτική γονέων

8. Συντονισμός με άλλες Υπηρεσίες / Ειδικούς

Οι λειτουργοί συμμετέχουν ή οργανώνουν **πολυθεματικές συναντήσεις** με σκοπό το συντονισμό των παρεμβάσεων. Επιπλέον, συμμετέχουν σε συντονιστικές συναντήσεις με άλλες Υπηρεσίες και πραγματοποιούν τηλεφωνικές παρεμβάσεις.

9. Ενημέρωση Φακέλων, Σύntαξη εκθέσεων και Καταγραφή στατιστικών

Όλα τα στοιχεία που αφορούν την αξιολόγηση, διάγνωση, θεραπευτικό σχεδιασμό, παρεμβάσεις και πορεία της συνεργασίας με το περιστατικό καταγράφονται στο προσωπικό φάκελο του παιδιού ή του εφήβου από όλα τα μέλη της διεπαγγελματικής ομάδας. Οι εμπλεκόμενοι λειτουργοί καλούνται επίσης συχνά και μετά από γραπτό αίτημα να συγγράψουν εκθέσεις για την αξιολόγηση και την πορεία του περιστατικού ή για άλλους πιο εξειδικευμένους σκοπούς.

Δ. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

- Στην προκειμένη περίπτωση, με βάση το ενώπιον μου μαρτυρικό υλικό, δεν **φαίνεται να προκύπτει ο,τιδήποτε μεμπτό** σε σχέση με τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και τον τρόπο χειρισμού της υπόθεσης του Στ. από τους εμπλεκόμενους λειτουργούς των υπό αναφορά Υπηρεσιών.
- Το πιο πάνω εύρημα στηρίζεται στο γεγονός ότι εφαρμόστηκε κατά γράμμα το πλαίσιο λειτουργίας τους και συγκεκριμένα:
(α) υπήρξε παραπομπή της υπόθεσης στις ΥΨΥΠΕ από την εκπαιδευτική ψυχολόγο με το αίτημα να εξεταστεί ο Στ., λόγω της επιθετικής συμπεριφοράς που παρουσίαζε στο σχολείο και των άλλων προβλημάτων που είχε όπως η διάσπαση προσοχής και υπερκινητικότητα.
(β) Η παραπομπή έγινε αποδεκτή καθώς δόθηκε, σύμφωνα με την κ. XXXXX, **η συγκατάθεση και των δύο γονέων, προφορικά, καθώς κατά τον ουσιώδη τότε χρόνο δεν απαιτείτο να δίδεται γραπτώς.** Με την εφαρμογή του Κανονισμού περί

Προσωπικών Δεδομένων, η συγκατάθεση των γονέων δίδεται πλέον γραπτώς. Έχει ιδιαίτερη σημασία να ληφθεί ότι συγκατατέθηκε και ο πατέρας μετά την προτροπή από το σχολείο, σε μια προσπάθεια να βοηθηθεί όσο το δυνατό καλύτερα ο Στυλιανός, αν και κατά τη διάρκεια της παρέμβασης, **ο πατέρας ουδέποτε συμμετείχε**, επικαλούμενος επαγγελματικές υποχρεώσεις. Από την μαρτυρία προκύπτει ότι μόνο η μητέρα αντιλαμβανόταν ότι είχε πρόβλημα ο Στ. και η οποία κατέβαλε προσπάθεια να συνεργαστεί με τις ΥΨΥΠΕ, παρά τα προβλήματα που η ίδια αντιμετώπιζε.

(γ) Λήφθηκε το αναπτυξιακό ιστορικό από την νοσηλεύτρια Ψυχικής Υγείας.

(δ) Πραγματοποιήθηκε η διαγνωστική αξιολόγηση από την κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία κατέδειξε ότι ο Στ. **δεν παρουσίαζε ενεργή ψυχοπαθολογία**. Υπήρχαν μαθησιακές και συναισθηματικές δυσκολίες, προβλήματα συμπεριφοράς και διάσπαση προσοχής, τα οποία αξιολογήθηκαν ότι συνδέονταν με το συγκρουσιακό περιβάλλον στην οικογένεια και τα φτωχά ερεθίσματα που το παιδί λάμβανε από το οικογενειακό του περιβάλλον.

(ε) Μετά την ολοκλήρωση της αξιολόγησης συζητήθηκαν τα αποτελέσματα με την μητέρα και καθορίστηκε το θεραπευτικό πλαίσιο.

(στ) Το είδος των θεραπευτικών παρεμβάσεων που αποφασίστηκαν, εν προκειμένω, αφορούσαν σε ατομικές συναντήσεις της κλινικής ψυχολόγου με το Στ. και με την μητέρα και σε παροχή συμβουλευτικής καθοδήγησης με την υπόδειξη συγκεκριμένων στόχων που έπρεπε να επιτευχθούν από τη μητέρα, ως τη μοναδικό γονέα που συνεργαζόταν με τις ΥΨΥΠΕ για την αποτελεσματική αντιμετώπιση και βελτίωση της κατάστασης.

(ζ) Όταν τον Ιούλιο 2011, η μητέρα διέκοψε τη συνεργασία με τις ΥΨΥΠΕ, ή όταν το Δεκέμβριο 2012, κατόπιν εισήγησης πολυθεματικής επιτροπής για επανασύνδεση της οικογένειας με τις ΥΨΥΠΕ, αν και τηλεφώνησε, ουδέποτε παρουσιάστηκε είτε αυτή είτε ο Στ., **δεν υπήρχε νόμιμος τρόπος επιβολής ή/και εξαναγκασμού της για τη συνέχιση της παρακολούθησης του ανηλίκου**, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες έγινε αναφορά, πιο πάνω. **Η συγκατάθεση των γονέων, είναι σε κάθε περίπτωση και στάδιο της παρέμβασης από ΥΨΥΠΕ, απαραίτητη για τη διενέργεια της κλινικής – διαγνωστικής αξιολόγησης ανηλίκου τέκνου από παιδοψυχίατρο ή κλινικό ψυχολόγο.** Η προκειμένη περίπτωση φαίνεται ότι κρίθηκε ότι δεν ενέπιπτε στις εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου δεν απαιτείτο η συγκατάθεση των γονέων.

3. ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Έρευνα

Την Τρίτη 17^η Σεπτεμβρίου 2019, Λειτουργοί του Γραφείου μου προσήλθαν στην Αστυνομική Διεύθυνση Λευκωσίας και παρέλαβαν από τον Υπεύθυνο Υπαίθρου κ. ΧΧΧΧΧ τα πιο κάτω:

1. Αντίγραφα καταχωρήσεων, από το ηλεκτρονικό Ημερολόγιο Παραπόνων και Συμβάντων του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ και του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ, που αφορούν στην ΧΧΧΧΧ και τον ΧΧΧΧΧ από το 2007 μέχρι σήμερα. Μία πρόσθετη καταχώρηση από το Ημερολόγιο του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ παραδόθηκε σε μένα από τον νυν Υπεύθυνο του Σταθμού, ο οποίος προσήλθε στο Γραφείο μου για μαρτυρία την 8^η Νοεμβρίου 2019.
2. Αντίγραφα του μαρτυρικού υλικού που είχε συλλεγεί, μέχρι τότε, αναφορικά με τον αιφνίδιο θάνατο του Στ.(θανατική ανάκριση). Περαιτέρω στοιχεία παραδόθηκαν στο Γραφείο μου την 23^η Σεπτεμβρίου 2019 από τον επικεφαλής της ανακριτικής ομάδας της υπόθεσης κ. ΧΧΧΧΧ και τον κ. ΧΧΧΧΧ, καθώς και την 11^η Οκτωβρίου 2019 από τον κ. ΧΧΧΧΧ.
3. Αντίγραφο φακέλου του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ με αρ. ΧΧΧΧΧ αναφορικά με ποινική υπόθεση εναντίον του ΧΧΧΧΧ για υπόθεση βίας στην οικογένεια.
4. Αντίγραφα καταχωρήσεων που αφορούν στην οικογένεια του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ.
5. Αντίγραφο φακέλου Αστυνομίας που αφορά στον αδελφό του ΧΧΧΧΧ, ΧΧΧΧΧ, ο οποίος έχει αποβιώσει και είχε απασχολήσει την Αστυνομία. Σημειώνεται ότι το περιεχόμενο του εν λόγω φακέλου, δεν σχετίζεται με την παρούσα υπόθεση, αλλά κρίθηκε δέον να μου παραδοθεί.

Επιπλέον, στα πλαίσια της έρευνας που διενεργήθηκαν κλήθηκαν και προσήλθαν στο Γραφείο μου πέντε (5) συνολικά μέλη της Αστυνομίας, για σκοπούς λήψης μαρτυρίας σε σχέση με την υπόθεση.

Σημειώνω ότι στην παρούσα Έκθεση, παρατίθενται μόνο τα στοιχεία που μου τέθηκαν υπόψη μου από την Αστυνομία και που αφορούν στο αντικείμενο της έρευνάς μου και όχι οποιαδήποτε στοιχεία/γεγονότα τα οποία αφορούν, μεν, μέλη της οικογένειας του Στ., αλλά δεν σχετίζονται άμεσα με το αντικείμενο που διερευνώ.

Καταχωρήσεις σχετικές με οικογενειακή βία και οικογενειακές έριδες στους Αστυνομικούς Σταθμούς ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ

Πιο κάτω παρατίθεται το περιεχόμενο των καταχωρήσεων στο ηλεκτρονικό Ημερολόγιο Παραπόνων και Συμβάντων δυο εμπλεκόμενων στην υπόθεση Αστυνομικών Σταθμών, του ΧΧΧΧΧ και της ΧΧΧΧΧ. Ειδικότερα, το περιεχόμενο περιλαμβάνει ημερομηνία και ώρα της κάθε καταχώρησης, το όνομα του μέλους της Αστυνομίας που προέβη σε αυτήν, τον τίτλο αναφορικά με το περιεχόμενο της υπόθεσης που η κάθε καταχώρηση αφορά, καθώς και την περιγραφή της υπόθεσης.

1. **19/12/2007** (καταχ. 20:45 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Επιθέσεις που προκαλούν πραγματική σωματική βλάβη (νόμος για τη βία στην οικογένεια).

Σε χρόνο που δεν διευκρινίζεται, η ΧΧΧΧΧ προσήλθε στον Σταθ. ΧΧΧΧ και ανέφερε ότι είναι παντρεμένη με τον ΧΧΧΧΧ εδώ και 3 χρόνια (είχαν ένα παιδί τότε) ο οποίος την κτυπά. Ζήτησε όπως τα πιο πάνω καταγραφούν για μελλοντικούς σκοπούς. Όπως ανέφερε, τα γεγονότα μεταξύ της ίδιας και του συζύγου της δεν λάμβαναν χώρα μπροστά στο παιδί τους. Ενημερώθηκε σχετικά η **επί καθήκοντι** Λειτουργός ΥΚΕ κ. ΧΧΧΧΧ. Λήφθηκε σχετική κατάθεση.

2. **8/9/2009** (καταχ. 16:38 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Οικογενειακή Έριδα

Στις 14:30 προσήλθε η ΧΧΧΧΧ στον Σταθ. ΧΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι το τελευταίο διάστημα, σε τακτά διαστήματα, συζητά και τσακώνεται με τον σύζυγό της, ο οποίος την απειλεί και η ίδια φοβάται για τη ζωή της. Πραγματοποιήθηκε τηλεφωνική επικοινωνία με τον σύζυγο, ο οποίος ανέφερε ότι το μόνο που θέλει είναι να χωρίσουν με την ΧΧΧΧΧ και ότι δεν σκοπεύει να της κάνει κακό. Η ίδια ανέφερε τα πιο πάνω μόνο για σκοπούς μελλοντικής χρήσης.

3. **28/5/2010** (καταχ. 15:47 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Μη ποινικής φύσης υπόθεση

Στις 15:00 περίπου, προσήλθε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι έφυγε από την οικία όπου διέμενε με τον σύζυγό της και ότι επιθυμούσε να χωρίσει λόγω οικονομικών προβλημάτων και άσχημων συνθηκών διαβίωσης. Είχε μαζί της την ΧΧΧΧΧ (δεύτερο παιδί) και ανέφερε ότι τον Στ. (πρώτο παιδί) τον είχε πάρει ο σύζυγός της από το νηπιαγωγείο χωρίς η ίδια να το γνωρίζει. Ανέφερε ότι επικοινωνήσε με την λειτουργό των ΥΚΕ κ. ΧΧΧΧΧ η οποία δήλωσε ότι θα την βοηθήσει. Επιθυμία της ήταν όπως γίνει καταγραφή των πιο πάνω, ενώ συμβουλευτήκε όπως επικοινωνήσει και με τον δικηγόρο της.

4. **24//11/2010** (καταχ. 11:11 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Οικογενειακή Έριδα

Στις 10:45 προσήλθε η ΧΧΧΧΧ στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι εδώ και αρκετό καιρό, αντιμετωπίζει προβλήματα με τον σύζυγό της (2 παιδιά τότε). Το πρωί της ίδιας μέρας είχαν, όπως ανέφερε, λογομαχήσει έντονα. Το Γραφείο Ευημερίας

ενημερώθηκε από την ίδια την ΧΧΧΧΧ ενώ επιθυμία της ήταν όπως γίνει μόνο καταγραφή των πιο πάνω. Δεν επιθυμούσε όπως γίνει παρατήρηση στον σύζυγό της από την Αστυνομία.

5. **12/2/2013** (καταχ. 17:27 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: (το πεδίο αυτό δεν ήταν συμπληρωμένο στην εν λόγω καταχώρηση).....

Στις 14:30 τηλεφώνησε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι την ίδια μέρα, στις 14:00 περίπου, ο σύζυγός της της φώναζε και της συμπεριφερόταν άσχημα μετά από ένα καβγά που είχαν. Στο μέρος μετέβησαν δύο μέλη του Σταθμού όπου συνάντησαν την παραπονούμενη, η οποία ανέφερε ότι επιθυμεί όπως γίνει παρατήρηση στον σύζυγό της. Τα μέλη του Σταθμού μετέβησαν στη φάρμα του ΧΧΧΧΧ όπου τον συνάντησαν και του έγιναν αυστηρές συστάσεις για τη συμπεριφορά του. Ο ίδιος ανέφερε ότι παραφέρθηκε, ότι δεν θα επαναληφθεί και απολογήθηκε. Η παραπονούμενη ενημερώθηκε σχετικά και ευχαρίστησε την Αστυνομία για τις ενέργειές της.

6. **11/3/2013** (καταχ. 15:49 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Ισχυρισμοί Επίθεσης

Στις 13:30 προσήλθε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι το πρωί της ίδιας ημέρας, μετά από λογομαχία που είχε με τον σύζυγό της, αυτός την έσπρωξε και την χαστούκισε με αφορμή ότι πέθαναν ζώα της μάντρας τους. Δεν επιθυμούσε να προβεί σε γραπτή κατάθεση παρά μόνο να ενημερώσει την Αστυνομία. Ανέφερε ότι σκεφτόταν να μεταβεί στο πατρικό της για να μείνει λίγες μέρες.

7. **14/5/2013** (καταχ. 01:53 ΧΧΧΧΧ Αγγελίδης) τίτλος: Ελλείπον πρόσωπο

Στις 13/5/2013, στις 22:00 τηλεφώνησε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι στις 21:00, διαπίστωσε ότι ο γιός της Στ. έλειπε από την μάντρα τους, ενώ πριν από αυτό, το παιδί είχε τσακωθεί με τον πατέρα του ΧΧΧΧΧ. Μέλη του Σταθμού μετέβησαν στην οικία της ΧΧΧΧΧ και περιπόλησαν και την μάντρα χωρίς αποτέλεσμα. Ενημερώθηκε σχετικά ο Αξωματικός Υπηρεσίας και Σταθμάρχης του Σταθμού. Στην σκηνή προσήλθαν περίπολα του ΟΠΟΔ, η άμεση επέμβαση και το Ταμείο Θήρας, ενώ ενημερώθηκε και η ΜΜΑΔ και ο κλάδος ΚΥΝΩΝ. Περί η ώρα 23:50 ο μικρός εντοπίστηκε στην οικία του. Μέλη του Σταθμού μίλησαν μαζί του. Ήταν καλά και δεν είχε εξωτερικές κακώσεις. Η ΧΧΧΧΧ αρνήθηκε να προβεί σε κατάθεση, ενώ δήλωσε ότι θα ενημερώσει αυτή τις ΥΚΕ για το συμβάν και για τα προβλήματα που είχε με τον σύζυγό της.

8. **14/5/2013** (καταχ. 16:21 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Επίθεση με αποτέλεσμα πραγματική σωματική βλάβη και Βία στην Οικογένεια

- Στις 11:40 προσήλθε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ μαζί με τα 3 παιδιά της συνοδευόμενη από τη Λειτουργό του Γραφείου Ευημερίας κ. ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι θέλει να προβεί σε γραπτή κατάθεση για το ότι, την προηγούμενη μέρα, ο ΧΧΧΧΧ κτύπησε στο πρόσωπο τον Στ. και την ίδια. Στις 13:00 μέλη του Σταθμού μετέφεραν την ΧΧΧΧΧ και τον Στ. στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας όπου εξετάστηκαν. Έγινε διευθέτηση με το Γραφείο Ευημερίας όπως η ΧΧΧΧΧ και τα παιδιά μείνουν στο πατρικό της ΧΧΧΧΧ στην Κοκκινότριμιθιά προς το παρόν. Συνεχίζονται οι εξετάσεις.
- **14/5/2013** (καταχ. 17:43 ΧΧΧΧΧ)

Ο ΧΧΧΧΧ επικοινωνήσε με τη ΧΧΧΧΧ για να διευθετήσει συνάντηση ώστε να ληφθεί οπτικογραφημένη κατάθεση από τον Στ. στις 15/5/2013. Η ίδια ζήτησε χρόνο για να σκεφτεί. Δεν ήταν σίγουρη αν ήθελε να δώσει τη συγκατάθεσή της για κάτι τέτοιο .

- **16/5/2013** (καταχ. 02:33 ΧΧΧΧΧ)
Την 15/5/2013, 21:00, ο ΧΧΧΧΧ επικοινωνήσε με την ΧΧΧΧΧ για να διαπιστώσει αν είχε οποιαδήποτε ενόχληση από τον σύζυγό της. Αυτή ανέφερε ότι ο ΧΧΧΧΧ την πήρε δύο φορές τηλέφωνο και μίλησαν. Έδειχνε μετανιωμένος. Στο παρόν στάδιο, η ίδια δεν ήταν σε θέση να αναφέρει τι θα γινόταν με την κατάθεση του Στ..
- **18/5/2013** (καταχ. 09:15 ΧΧΧΧΧ)
Την 18^η/5/2013, η ΧΧΧΧΧ επικοινωνήσε με την ΧΧΧΧΧ η οποία ανέφερε ότι βρισκόταν στην οικία του πατέρα της. Ο σύζυγός της δεν την ενόχλησε παρά μόνο για να μάθει τι κάνουν τα παιδιά τους. Αποφάσισε, όπως ανέφερε, να μην δώσει συγκατάθεση για τη λήψη οπτικογραφημένης κατάθεσης από τον Στ. γιατί δεν ήθελε να δημιουργήσει περαιτέρω θέμα στον γιο της.
- **7/7/2013** (καταχ. 01:28 ΧΧΧΧΧ)
Την 14/6/2013 ο Στ. προέβη σε οπτικογραφημένη κατάθεση μετά από γραπτή συγκατάθεση της Οικογενειακής Συμβούλου των ΥΚΕ κ. ΧΧΧΧΧ.

9. **1/10/2013** (καταχ. 21:42 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Οικογενειακή Έριδα

Στις 20:20 τηλεφώνησε στον Σταθμό ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι λόγω οικογενειακών προβλημάτων που είχε, πήρε τα παιδιά της και πήγε στο πατρικό της για να ηρεμίσει. Επιθυμία της ήταν η καταγραφή μόνο. Συμβουλευτήκε όπως ενημερώσει και το Σταθ. ΧΧΧΧΧ.

10. **3/10/2013** (καταχ. 15:47 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Πληροφορία από ΥΚΕ

Στις 12:45 τηλεφώνησε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ η Λειτουργός ΥΚΕ κ. ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι επικοινωνήσε μαζί της η ΧΧΧΧΧ και της ανέφερε ότι την επισκέφθηκε στο πατρικό της ο *πρώην* σύζυγός της και ότι φοβόταν για την σωματική της ακεραιότητα. Μέλη του Σταθμού μετέβησαν στο μέρος και συνάντησαν την ΧΧΧΧΧ, η οποία ανέφερε ότι συζητούν φιλικά με τον ΧΧΧΧΧ και ότι δεν υπήρχε πρόβλημα. Αν προέκυπτε ο,τιδήποτε θα ενημέρωνε την Αστυνομία.

11. **31/3/2014** (καταχ. 18:27 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: (το πεδίο αυτό δεν ήταν συμπληρωμένο στην εν λόγω καταχώρηση)...

Στις 16:30, η ΧΧΧΧΧ τηλεφώνησε στον Σταθ. ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι την ίδια μέρα περί την 10:30 ενώ βρισκόταν με τον σύζυγό της ΧΧΧΧΧ στην μάντρα τους, λογομάχησαν μεταξύ τους και αυτός την κύπησε σε διάφορα μέρη του σώματός της και στη συνέχεια την πήγε στο σπίτι τους. Δύο μέλη του Σταθμού μετέβησαν στην οικία του ζεύγους, όπου βρισκόταν μόνο η ΧΧΧΧΧ. Ο ΧΧΧΧΧ και τα παιδιά απουσίαζαν. Η ΧΧΧΧΧ δεν ήθελε να μεταβεί στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας για εξέταση και επιθυμία της ήταν η καταγραφή του περιστατικού. Επίσης, δεν επιθυμούσε να γίνει οποιαδήποτε επικοινωνία της Αστυνομίας με τον σύζυγό της για να του γίνει παρατήρηση.

12. **8/1/2016** (καταχ. 16:26 XXXXX) τίτλος: Πληροφορία στην Αστυνομία

Στις 16:00 τηλεφώνησε στον Σταθ. XXXXX η XXXXX και ανέφερε ότι ο σύζυγός της XXXXX, με τον οποίο διαμένουν στο ίδιο σπίτι αλλά δεν έχουν καλή σχέση, συχνά της μιλά άσχημα αποκαλώντας την σκουπίδι και την απειλεί ότι θα προχωρήσει σε διαδικασία για να της πάρει τα παιδιά, ότι θα υποστηρίξει ότι έχει ψυχολογικά προβλήματα για να την κλείσει στο ψυχιατρείο και ότι θα την κτυπήσει. Επιθυμία της ήταν η καταγραφή των πιο πάνω αφού, όπως ανέφερε, σήμερα τσακώθηκαν και φοβόταν μήπως υλοποιήσει μία από τις απειλές του.

13. **9/1/2016** (καταχ. 18:52 XXXXX) τίτλος: Πληροφορία στην Αστυνομία – XXXXX

Στις 17:35 τηλεφώνησε στον Σταθμό XXXXX ο πατέρας της XXXXX, XXXXX, και ανέφερε ότι από το πρωί προσπαθούσε να επικοινωνήσει μαζί της αλλά το τηλέφωνό της ήταν απενεργοποιημένο. Ο κ. XXXXX ανησυχούσε επειδή η XXXXX αντιμετώπιζε οικογενειακά προβλήματα με τον σύζυγό της. Έγιναν προσπάθειες επικοινωνίας και εντοπισμού της XXXXX, η οποία επικοινωνήσε, εν τέλει, η ίδια με τον Σταθμό, και ανέφερε ότι ο σύζυγός της της πήρε το τηλέφωνό της και ότι η ίδια μετέβη σε μια γνωστή της για να επικοινωνήσει με την Αστυνομία. Επίσης ανέφερε ότι είναι καλά στην υγεία της και ότι θα επικοινωνούσε η ίδια με τον πατέρα της.

14. **13/12/2016** (καταχ. 02:01 XXXXX) τίτλος: Κοινή επίθεση (νόμος για τη βία στην οικογένεια)

Στις 12/12/2016 προσήλθε στον Σταθμ. XXXXX η XXXXX και κατήγγειλε ότι στις 17:30 ενώ βρισκόταν με τον σύζυγό της XXXXX στην μάντρα τους λογομάχησαν μεταξύ τους για τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν και ο σύζυγός της της επιτέθηκε σπρώχνοντάς την. Η ίδια δεν έφερε κακώσεις. Δεν επιθυμούσε να τύχει ιατρικής εξέτασης, επειδή δεν επιθυμούσε την ποινική δίωξη του συζύγου της. Επιθυμούσε την καταγραφή του περιστατικού για σκοπούς μελλοντικής χρήσης από τον νομικό της σύμβουλο αφού, όπως σημείωσε, εντός ενός μηνός θα υπέβαλε αίτηση διαζυγίου. Επιπλέον, δεν επιθυμούσε όπως προσεγγιστεί ο σύζυγός της από την Αστυνομία, επειδή θεωρούσε ότι κάτι τέτοιο, μπορεί να όξυνε την μεταξύ τους κατάσταση. Συμβουλευτήκε να αποταθεί στις ΥΚΕ και εφόσον το επιθυμεί και στην Υπηρεσία Στήριξης Θυμάτων Βίας στην Οικογένεια της Αστυνομίας. Συμπληρώθηκαν τα σχετικά έντυπα Αστ. 102 (έντυπα για βία).

15. **10/3/2017** (καταχ. 00:12 XXXXX) τίτλος: Μεταξύ συζύγων στον Κοτσιάτη

- Στις 9/3/2017 περί τις 22:00, τηλεφώνησε στον Σταθ. XXXXX η XXXXX και ζήτησε από την Αστυνομία όπως μεταβεί στη συζυγική εστία της αδελφής της XXXXX, για σκοπούς πρόληψης επειδή, προηγουμένως, η XXXXX είχε επικοινωνήσει με την ίδια και την ενημέρωσε ότι είχε λογομαχήσει με τον σύζυγό της. Η XXXXX ανέφερε, επιπλέον, στην αδελφή της ότι ήταν καλά στην υγεία της και ότι θα επικοινωνούσε αυτή ξανά μαζί της εάν χρειαζόταν. Δύο μέλη του σταθμού μετέβησαν στην οικία του ζεύγους XXXXX και XXXXX όπου συνάντησαν τον τελευταίο. Ο XXXXX ανέφερε ότι είχε όντως λογομαχήσει με τη σύζυγό του με αφορμή το γεγονός ότι είχε μάθει ότι ο ίδιος διατηρούσε εξωσυζυγική σχέση. Όπως ανέφερε ο XXXXX, η XXXXX είχε φύγει, με τα πόδια, από το σπίτι τους στις 17:30 της ίδιας ημέρας και ότι δεν είχε κινητό τηλέφωνο. Έγιναν επανειλημμένες

προσπάθειες από την Αστυνομία να εντοπίσει την ΧΧΧΧΧ στον αριθμό τηλεφώνου από όπου είχε πάρει η ίδια την αδελφή της, χωρίς αποτέλεσμα (κλειστό κινητό). Ο ΧΧΧΧΧ και η ΧΧΧΧΧ ρωτήθηκαν, αντίστοιχα, από την Αστυνομία κατά πόσο θεωρούσαν ότι η ΧΧΧΧΧ μπορούσε να κινδύνευε ή να έβλαπτε τον εαυτό της και απάντησαν και οι δυο αρνητικά. Η ΧΧΧΧΧ, μάλιστα, ανέφερε ότι το τελευταίο διάστημα, τόσο η ψυχολογία όσο και η εμφάνιση της αδελφής της ήταν βελτιωμένη. Ζητήθηκε από τον ΧΧΧΧΧ και την ΧΧΧΧΧ όπως ενημερώσουν την Αστυνομία μόλις ερχόντουσαν σε επαφή με την ΧΧΧΧΧ, ενώ ενημερώθηκε σχετικά ο Αξιωματικός Υπηρεσίας.

- 10/3/2017 (καταχ. 10:16 ΧΧΧΧΧ)
Στις 10/3/2017, μέλη του Σταθμού διενήργησαν έρευνα στον Κοτσιάτη προς εντοπισμό του ΧΧΧΧ και της ΧΧΧΧΧ χωρίς αποτέλεσμα. Έγινε επικοινωνία με την ΧΧΧΧΧ, η οποία ανέφερε ότι επικοινωνήσε μαζί της η ΧΧΧΧΧ στις 07:10 και της ανέφερε ότι είναι καλά στην υγεία της χωρίς να αναφέρει που βρισκόταν. Η ΧΧΧΧΧ ζήτησε από την ΧΧΧΧΧ όπως επικοινωνήσει με την Αστυνομία και το Γραφείο Ευημερίας αλλά αυτή αρνήθηκε. Έγιναν προσπάθειες για τηλεφωνική επικοινωνία με το Γραφείο Ευημερίας χωρίς αποτέλεσμα.
- 10/3/2017 (καταχ. 16:23 ΧΧΧΧΧ)
Την 10^η/3/2017 περί τις 15:30 προσήλθε στον Σταθμό η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι είναι στα πρόθυρα διαζυγίου με τον ΧΧΧΧΧ και ότι είχε φύγει από το σπίτι τους εξαιτίας του ότι δεν επιθυμούσε να διαμένει μαζί του και για διάφορα γεγονότα που έλαβαν χώρα μεταξύ τους, τα οποία δεν ήθελε να αναφέρει. Της εξηγήθηκαν οι *νενομισμένες διαδικασίες και ότι την ερχόμενη Δευτέρα θα μεταβεί στο Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας και στους επί καθηκόντι λειτουργούς που παρακολουθούν την οικογένεια για να συνεχίσει τις διαδικασίες έξωσης από την οικία της.*
- 10/3/2017 (καταχ. 18:51 ΧΧΧΧΧ)
Την 10/3/2017 περί τις 18:45 η ΧΧΧΧΧ τηλεφώνησε στον Σταθμό και ανέφερε ότι η κατάσταση στο σπίτι της ήταν ήρεμη στο στάδιο εκείνο και ότι ο σύζυγός της, της έδωσε τα κλειδιά του οχήματός της.

16. **24/10/2018** (καταχ. 15:21 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Πληροφορία για οικογενειακή έριδα-ΧΧΧΧΧ

Την 24/10/2018 περί τις 11:30 τηλεφώνησε στον Σταθμό ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι την ίδια μέρα είχε λογομαχήσει έντονα με τον *εν διαστάσει* σύζυγό της, χωρίς όμως αυτός να την κτυπήσει. Με τον ΧΧΧΧΧ διαμένουν ακόμα κάτω από την ίδια στέγη με τα τρία ανήλικα παιδιά τους και όπως ανέφερε η ΧΧΧΧΧ, παρακολουθούνται από το Γραφείο Ευημερίας με το οποίο επικοινωνήσε και ανέφερε το περιστατικό. Ζήτησε όπως γίνει καταχώρηση στο μητρώο της Αστυνομίας για πιθανή μελλοντική χρήση για την έκδοση διαζυγίου και ότι δεν επιθυμούσε να γίνει επικοινωνία της Αστυνομίας με τον σύζυγό της.

17. **30/1/2019** (καταχ. 01:33 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Οικογενειακή έριδα-ΧΧΧΧΧ

Την 30^η/1/2019 προσήλθε στον Σταθμό. ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι στις 14:00 της ίδιας ημέρας δέχθηκε επίθεση από το *εν διαστάσει* σύζυγο της ΧΧΧΧΧ μετά από έντονη λογομαχία που είχαν. Σημειώνεται ότι με τον ΧΧΧΧΧ μένουν κάτω από τη ίδια στέγη και ότι η οικογένεια παρακολουθείται από το Γραφείο Ευημερίας με το οποίο η ΧΧΧΧΧΧ επικοινωνήσε και ανέφερε το περιστατικό. Η ΧΧΧΧΧ αρνήθηκε να

παραλάβει ιατρικό έντυπο και να εξεταστεί από γιατρό. Σε κατάθεσή της ανέφερε ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του εν διαστάσει συζύγου της παρά μόνο επιθυμεί να του γίνει παρατήρηση και να καταχωρηθεί το συμβάν για μελλοντική χρήση (για σκοπούς διαζυγίου). Δύο μέλη του Σταθμού μετέβησαν στην οικία ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ και έγιναν αυστηρές παρατηρήσεις και συστάσεις στον ΧΧΧΧΧ, ο οποίος υποσχέθηκε συμμόρφωση. Η παραπονούμενη ευχαρίστησε την Αστυνομία. Συμπληρώθηκαν έντυπα Αστ .102 (βία).

18. **19/2/2019** (καταχ:16:03 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Πληροφορία για εγκατάλειψη σχολείου από μαθητή

Την 19/2/2019, περί τις 09:15 τηλεφώνησε στον Σταθμό ΧΧΧΧΧ ο ΧΧΧΧΧ Διευθυντής του Δημοτικού Σχολείου Αγίας Βαρβάρας, και ανέφερε ότι ο ΧΧΧΧΧ (τρίτο παιδί οικογένειας) μαθητής της Β' Δημοτικού του σχολείου έφυγε από το σχολείο στις 08:05, γεγονός για το οποίο ειδοποίησε σχετικά τους γονείς του παιδιού. Ανέφερε, επίσης, ότι το παιδί εντοπίστηκε από τον πατέρα του στις 08:20. Δυο μέλη του σταθμού μετέβησαν στο σχολείο και συνομίλησαν με τον Διευθυντή, την υπεύθυνη δασκάλα καθώς και με τους γονείς του παιδιού. Ο πατέρας του παιδιού ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι εντόπισε το παιδί να κινείται πεζό σε χωματόδρομο πίσω από το σχολείο προς Κοτσιάτη και ότι το παιδί είναι καλά στην υγεία του. Ο μικρός ανέφερε ότι έφυγε από το σχολείο, επειδή ήταν φοβισμένο ένεκα του ότι δεν είχε ολοκληρώσει τις σχολικές του εργασίες. Ενημερώθηκε σχετικά η λειτουργός των ΥΚΕ κ. ΧΧΧΧΧ για τις δικές της ενέργειες.

19. **13/5/2019** (καταχ. 22:13 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Πληροφορία στην Αστυνομία από το Γυμνάσιο Αγίας Βαρβάρας

Την 13^η/5/2019, περί τις 18:30 λήφθηκε πληροφορία στον Σταθμό ΧΧΧΧΧ από τη Σύμβουλό του Γυμνασίου Αγίας Βαρβάρας, κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία ανέφερε ότι έλαβε τηλεφώνημα από την ΧΧΧΧΧ, μητέρα του Στ. από τον Κοτσιάτη και ανέφερε ότι ο γιός της, 15 ετών, το πρωί απείλησε ότι θα αυτοκτονούσε. Αμέσως μετά ο ΧΧΧΧΧ επικοινωνήσε τηλεφωνικώς με τη Διευθύντρια του Σχολείου, η οποία ανέφερε ότι η ίδια ενημέρωσε το Γραφείο Ευημερίας για την εν λόγω πληροφορία, ενώ η Σύμβουλος του επισήμανε ότι το Γραφείο Ευημερίας δεν ήταν ενήμερο. Γύρω στις 19:20 ο ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε την επί καθηκοντι Λειτουργό των ΥΚΕ κ. ΧΧΧΧΧ στην οποία έδωσε τα τηλέφωνα επικοινωνίας της Διευθύντριας του σχολείου και της Συμβούλου του σχολείου για σκοπούς περαιτέρω επικοινωνίας μεταξύ τους. Γύρω στις 20:00 επικοινωνήσε με τον Σταθμό η πιο πάνω επί καθηκοντι Λειτουργός των ΥΚΕ και ανέφερε ότι το πιο πάνω περιστατικό μεταξύ της μητέρας και του γιού της έλαβε χώρα στις 11/5/2019 κατά τις βραδινές ώρες. Ζήτησε όπως η Αστυνομία την φέρει σε επικοινωνία με την ΧΧΧΧΧ μητέρα του ανήλικου, πράγμα το οποίο έγινε. Στις 21:45 τηλεφώνησε στον Σταθμό η ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι η ΧΧΧΧΧ μητέρα του ανήλικου της τηλεφώνησε και της ανέφερε ότι θα κληθεί η ίδια στην Αστυνομία για κατάθεση, κάτι που η ΧΧΧΧΧ θεώρησε ως ενόχληση επειδή δεν είχε καμία σχέση με την προαναφερθείσα πέρα από το γεγονός ότι τα παιδιά τους ήταν συμμαθητές.

20. **22/5/2019** (καταχ. 14:17 ΧΧΧΧΧ) τίτλος: Πληροφορία στην Αστυνομία-ΧΧΧΧΧ

Την 22^η /5/2019 περί τις 09:30, προσήλθε στο Σταθ. ΧΧΧΧΧ και ανέφερε ότι την ίδια ημέρα λογομάχησε έντονα με τον εν διαστάσει σύζυγό της ΧΧΧΧΧ, με τον οποίο διαμένουν κάτω από την ίδια στέγη, χωρίς αυτός να την κτυπήσει. Ανέφερε ότι δεν

επιθυμούσε όπως η Αστυνομία μεταβεί στην οικία της προς το παρόν, ούτε και να επικοινωνήσει με τον σύζυγό της. Ανέφερε ότι επρόκειτο να διαμείνει στο πατρικό της μέχρι να αποφασίσει αν θα ζητήσει βοήθεια από τον δικηγόρο της. Επιθυμία της ήταν όπως γίνει καταχώρηση στο μητρώο της Αστυνομίας για μελλοντική χρήση (σκοπούς διαζυγίου).

21. 26/5/2019 (καταχ. 02:41 XXXXX) τίτλος: Πληροφορία στην Αστυνομία

Στις 23:00 προσήλθε στον Σταθ. XXXXX η XXXXX και ανέφερε ότι έφυγε από την οικία της και ότι είχε τηλεφωνική επικοινωνία με το XXXXX ο οποίος της είπε ότι δεν θα της επιτρέψει να δει τα μωρά. Ανέφερε ότι προτίθεται να υποβάλει αίτηση διαζυγίου και ότι επιθυμούσε την καταγραφή των πιο πάνω για ενημέρωση.

22. 9/8/2019 (καταχ. 18:03 XXXXX) τίτλος: περί ψυχικής υγείας νόμος - XXXXX

Προσήλθε στον Σταθ. XXXXX ο πατέρας της XXXXX και προσκόμισε διάταγμα υποχρεωτικής νοσηλείας. Η XXXXX οδηγήθηκε από την Αστυνομία στο Ψυχιατρείο.

23. 9/9/2019 (καταχ. 18:19 XXXXX) τίτλος: Αιφνίδιος Θάνατος

Στα πλαίσια διερεύνησης του αιφνίδιου/αφύσικου θανάτου του Στ., μετά από γραπτή συγκατάθεση του πατέρα του, παραλήφθηκαν από το σπίτι των γονέων του 1 ΔΟΚΟ με αρ. κάννης ..., 1 ΔΟΚΟ με αρ. κάννης..., 1 ΔΟΚΟ με αρ. κάννης ..., 1G3 με αρ. ..., 1 ΔΟΚΟ με αρ. κάννης ..., 1 ΔΟΚΟ με αρ. κάννης ... και ένα σφραγισμένο κιβώτιο με 200 σφαίρες.

Φάκελος Ποινικής Μ/19/13 αναφορικά με την ποινική δίωξη του ΔΚ για άσκηση βίας έναντι του Στυλιανού Κωνσταντίνου το 2013

Αναφορικά με το περιστατικό το οποίο περιγράφεται πιο πάνω στο Σημείο 8 και μετά από τη διερεύνησή του, ο ΔΚ διώχθηκε ποινικά για το αδίκημα της «επίθεσης προκαλούσα πραγματική σωματική βλάβη, κατά παράβαση των άρθρων 2, 3(1)(4), 15,16, 22, και 23 του περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου 119(Ι)/2000 όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο 212/04.» [αρ. υπόθεσης 22873/2013 Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας.]. Για το εν λόγω αδίκημα, ο ΔΚ καταδικάστηκε σε 3μήνη φυλάκιση με 3 ετή αναστολή.

Φάκελος Θανατικής Ανάκρισης XXXXX

Έχω μελετήσει τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον εν λόγω φάκελο και τα οποία μας έχουν δοθεί. Ο φάκελος περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, σωρεία καταθέσεων από το οικογενειακό και σχολικό, και φιλικό περιβάλλον του Στ., το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον των γονιών του, από το σχολικό περιβάλλον των δυο άλλων παιδιών της οικογένειας, καταθέσεις από αστυνομικούς που είχαν εμπλοκή στη διερεύνηση του θανάτου, λειτουργών των Υπηρεσιών Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας, εκθέσεις των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, των ΥΚΕ κτλ..

Στις 11 Οκτωβρίου 2019, Λειτουργοί της ερευνητικής ομάδας του Γραφείου μου σε σχέση με το θάνατο του Στ. μετέβησαν στον Αστ. Σταθμό XXXXX όπου ο κ. XXXXX μας προμήθευσε με αντίγραφο σχετικής έκθεσης που οι ΥΚΕ ετοίμασαν και προσκόμισαν στην Αστυνομία. Το εν λόγω έγγραφο καταχωρήθηκε στο αντίγραφο του φακέλου XXXXX που μας δόθηκε.

Σημειώνω ότι δεν θα επεκταθώ στο περιεχόμενο του εν λόγω φακέλου, δεδομένου ότι αυτό αφορά στην θανατική ανάκριση που εκκρεμεί.

Ρόλος και Αρμοδιότητες της Αστυνομίας – Σχετικές Εγκύκλιοι και Οδηγίες

Στα πλαίσια της έρευνάς μου, έθεσα, γραπτώς με επιστολή μου ημερ. 9 Οκτωβρίου 2019, υπόψη του Αρχηγού Αστυνομίας, συγκεκριμένα ερωτήματα αναφορικά με το ρόλο και τις αρμοδιότητες της Αστυνομίας σε περιπτώσεις υποθέσεων βίας στην οικογένεια και ειδικότερα, του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων και Ελλειπόντων Προσώπων (στο εξής «Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας»).

Τα όσα αναφέρονται στην απαντητική επιστολή του Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 10 Οκτωβρίου 2019, καθώς και το σχετικό περιεχόμενο εγγράφων που επισυνάφθηκε στην εν λόγω επιστολή, καταγράφεται πιο κάτω:

Οι σχετικές με το θέμα του χειρισμού αναφορών βίας στην οικογένεια οδηγίες του Αρχηγού Αστυνομίας, περιέχονται στις Σημειώσεις Μαθήματος Αρ. 137 της Αστυνομικής Ακαδημίας Κύπρου και στην Αστυνομική Διάταξη 3/36. Πέραν τούτου, κατά καιρούς εκδίδονται σχετικές Εγκύκλιοι του Αρχηγού Αστυνομίας, οι οποίες είναι αναρτημένες στην πύλη εσωτερικής ενημέρωσης των μελών της Αστυνομίας (portal). Υπόψη μου τέθηκαν αντίγραφα των σχετικών με το θέμα Εγκυκλίων του Αρχηγού Αστυνομίας, αντίγραφο της Αστυνομικής Διάταξης 3/36, καθώς και του σχετικού Μαθήματος της Αστυνομικής Ακαδημίας.

- Το θέμα της βίας στην οικογένεια περιλαμβάνεται στη βασική αστυνομική εκπαίδευση και σε εξειδικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα βασικού και προχωρημένου επιπέδου. Σε τακτά χρονικά διαστήματα, διοργανώνονται από την Αστυνομική Ακαδημία, σε συνεργασία με το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, ειδικές εκπαιδεύσεις για κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών της Αστυνομίας για θέματα, μεταξύ άλλων, διαχείρισης παιδιών και εφήβων θυμάτων βίας, εκπαιδεύσεις για λήψη οπτικογραφημένων καταθέσεων/συνεντεύξεων από ευάλωτους μάρτυρες, καθώς και για τη διερεύνηση υποθέσεων σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών.
- Θέματα σχετικά με τη βία κατά των γυναικών και με τη βία με βάση το φύλο, έχουν ενταχθεί στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Αστυνομικής Ακαδημίας, τόσο στο πλαίσιο της βασικής εκπαίδευσης δόκιμων αστυνομικών, όσο και σε εξειδικευμένα προγράμματα που απευθύνονται σε λοχίες, αστυνομικούς ανακριτές, μέλη της Κοινοτικής Αστυνόμευσης κ.α.
- Μεταξύ άλλων, από τον Μάρτιο 2018, μέλη της Αστυνομίας συμμετέχουν σε περιοδικές εκπαιδεύσεις στο θέμα της αξιολόγησης επικινδυνότητας της βίας μεταξύ συντρόφων, στη βάση ειδικού Πρωτοκόλλου που υιοθέτησε η Αστυνομία. Παράλληλα, ειδικό μάθημα για τη χρήση του Πρωτοκόλλου εντάχθηκε στην ύλη της βασικής αστυνομικής εκπαίδευσης (για νέα στελέχη).

- Εκπονήθηκε Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο με τίτλο «Βία κατά των Γυναικών», με βασικό στόχο την ευαισθητοποίηση και κατάρτιση των μελών της Αστυνομίας στο θέμα της βίας κατά των γυναικών, με εστίαση στη βία στην οικογένεια.
- Σύμφωνα με οδηγίες του Αρχηγού Αστυνομίας, το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων, ενημερώνεται για καταγγελίες/υποθέσεις/παράπονα Βίας στην Οικογένεια που γίνονται σε Αστυνομικούς Σταθμούς ή Τμήματα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων. Η εν λόγω ενημέρωση γίνεται μέσω του ειδικού έντυπου Αστ. 102. Βάσει του έντυπου Αστ. 102, τα σχετικά περιστατικά καταγράφονται σε ειδικό αρχείο που τηρείται από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων.³⁹
- Σύμφωνα με οδηγίες του Αρχηγού Αστυνομίας, οι οποίες απορρέουν από συναφείς οδηγίες του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας⁴⁰, για καταγγελίες/υποθέσεις/περιστατικά βίας στην οικογένεια, η Αστυνομία ενημερώνει το Γενικό Εισαγγελέα γραπτώς, με επιστολή που του διαβιβάζεται από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας. Στην εν λόγω επιστολή, καταγράφονται σε πίνακες ανά Επαρχία, βασικά στοιχεία του κάθε περιστατικού και επισυνάπτονται σε αυτήν, συνοπτικά σημειώματα με περαιτέρω στοιχεία για κάθε περιστατικό, τα οποία αποστέλλονται στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια από τους Αστυνομικούς Σταθμούς/ΤΑΕ (κατά κανόνα μαζί με το έντυπο Αστ. 102.).⁴¹ Σε περίπτωση απροθυμίας του θύματος να προβεί σε γραπτή κατάθεση για το αναφερόμενο αδίκημα, συστήνεται όπως ζητείται από το παραπονούμενο πρόσωπο να δηλώνει τούτου γραπτώς, και όπως η δήλωση αυτή επισυνάπτεται στην επιστολή για ενημέρωση του Γενικού Εισαγγελέα.⁴²
- Σύμφωνα με τις οδηγίες του Αρχηγού Αστυνομίας, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας ενημερώνονται γραπτώς για περιστατικά βίας στην οικογένεια.⁴³ Σε περιπτώσεις όπου συντρέχουν ειδικοί λόγοι (πχ. ανάγκη φιλοξενίας θυμάτων ή απομάκρυνσης παιδιών) η ενημέρωση γίνεται τηλεφωνικώς και άμεσα και συνήθως απευθύνεται στον επί καθηκοντι Λειτουργό των ΥΚΕ ανά Επαρχία.
- Πέραν των πιο πάνω, όπου κρίνεται σκόπιμο λόγω ειδικών συνθηκών, γίνονται συντονισμένες ενέργειες με άλλες Υπηρεσίες ή/και ειδικές δι-υπηρεσιακές συσκέψεις για συζήτηση ιδιαζόντων περιστατικών.

Σε συγκεκριμένο ερώτημά μου κατά πόσο είναι δυνατό να διερευνηθούν και να προωθηθούν υποθέσεις που αφορούν βία στην οικογένεια, ανεξάρτητα από την επιθυμία του άμεσου θύματος, στις περιπτώσεις όπου τίθεται θέμα προστασίας των συμφερόντων ανήλικων τέκνων της οικογένειας, τα οποία, και αν ακόμα δεν είναι τα ίδια δέκτες βίας, εκτίθενται σε αυτήν, με αποτέλεσμα να θεωρούνται έμμεσα θύματα βίας ως θεατές βίας, ο Αρχηγός Αστυνομίας απάντησε τα ακόλουθα:

«Η απόδειξη υπόθεσης που αφορά σε ‘έμμεση’ βία στην οικογένεια σε βάρος ‘ανήλικου εφόσον η βία μεταξύ ενηλίκων δύναται να προκαλέσει σ’ αυτό ψυχική βλάβη’ ως ορίζει το άρθρο 3(3) του περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου 119(Ι)/2000, είναι αφ’ εαυτού αδύνατη καθώς η ‘έμμεση’ βία είναι εκ των πραγμάτων δευτερογενές αδίκημα που δεν

³⁹ Εγκύκλιο Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 16/2/2005.

⁴⁰ Εγκύκλιος Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας με αρ. Γ.Ε. 50(Δ)/1992/Ν.42.

⁴¹ Εγκύκλιο Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 16/2/2005.

⁴² Εγκύκλιο Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 16/2/2005.

⁴³ Εγκύκλιο Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 16/2/2005.

νοείται να υφίσταται εφόσον δεν υφίσταται/τεκμηριώνεται το 'άμεσο'/πρωτογενές αδίκημα.»

Εγκύκλιος Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 2/2/2007 με θέμα «Χειρισμός Υποθέσεων/Καταγγελιών/Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια» Αρ. Φακ.: ΧΧΧΧΧ

Όπως έχει προαναφερθεί, υπόψη μου τέθηκαν οι Εγκύκλιοι του Αρχηγού Αστυνομίας που σχετίζονται με θέματα βίας στην οικογένεια. Η παράθεση, ωστόσο, του περιεχομένου της κάθε Εγκύκλιου που μου διαβιβάστηκε δεν κρίνεται αναγκαία.

Παρόλα αυτά, η αναλυτική αναφορά σε μέρος της ως άνω Εγκυκλίου θεωρώ ότι είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου τόσο του περιεχομένου της, όσο και ότι η έκδοσή της, κρίθηκε αναγκαία για την κάλυψη κενών που παρατηρήθηκαν και για την επίτευξη περισσότερης πρακτικής ομοιομορφίας στο χειρισμό τέτοιων υποθέσεων.

Στην Εγκύκλιο αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«[...]

1. Διερεύνηση «Ανεπίσημων» Παραπόνων

Σύμφωνα με στοιχεία που τηρούνται στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια – Τμήμα Γ' για τα έτη 2000-2005, σε 38% των περιστατικών βίας στην οικογένεια που αναφέρονται στην Αστυνομία (παγκύπρια) δεν σχηματίζεται ποινικός φάκελος με Αρ. Ποινικού Μητρώου) και δεν εξετάζεται υπόθεση. Τούτο αποδίδεται κυρίως στους εξής λόγους:

- I. Το θύμα δεν δίνει γραπτή κατάθεση ,ή/και*
- II. δεν εξετάζεται από ιατρό, ή/και*
- III. δίδει κατάθεση στην οποία δεν αναφέρεται στα γεγονότα του περιστατικού και δηλώνει ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του υπόπτου, ή/και*
- IV. γενικά παρουσιάζονται αναστολές από πλευράς θύματος και έλλειψη συνεργασίας μεταξύ Αστυνομίας και θύματος,*

Επί του παρόντος, ο χειρισμός των προαναφερόμενων περιστατικών («ανεπίσημων» παραπόνων) από μέρους της Αστυνομίας παρουσιάζει ανομοιομορφία. Πέραν των προνοούμενων ενημερώσεων, οι οποίες αναφέρονται σε άλλο σημείο της Εγκυκλίου αυτής, σε αριθμό περιπτώσεων, όλα τα στοιχεία που αφορούν ένα τέτοιο παράπονο (έγγραφα και μαρτυρία) καταχωρούνται σε φάκελο που διαβιβάζεται στο Αρχηγείο για μελέτη και οδηγίες με στοιχεία Αριθμού Παραγράφου Ημερολογίου (αντί Αρ. Ποινικού Φακέλου), ενώ σε άλλες περιπτώσεις τούτο δεν γίνεται. Στο εξής, η διαχείριση/διερεύνηση των περιστατικών αυτών θα ακολουθεί τις πιο κάτω οδηγίες ή/και να εδράζεται στις εξής κατευθυντήριες γραμμές:

(α). Η κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή και θα πρέπει να διερευνάται και να τυγχάνει ανάλογου χειρισμού στη βάση των συγκεκριμένων της στοιχείων.

(β). Εκεί όπου τα θύματα αρνούνται να δώσουν γραπτή κατάθεση για τα γεγονότα στα οποία αναφέρονται προφορικά, να τους ζητείται να δηλώνουν τούτο γραπτώς σε σύντομη γραπτή κατάθεση.

(γ). Τα αδικήματα βίας στην οικογένεια δεν θεωρούνται κατ' έγκλειση διωκόμενα, και, ως εκ τούτου, δεν απαιτείται η ύπαρξη γραπτού παραπόνου για να διερευνηθούν. Η Αστυνομία νομιμοποιείται να τα διερευνά αυτεπάγγελτα και ανεξάρτητα από την υποβολή ή όχι επίσημου και γραπτού παραπόνου, ειδικά, δε, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα αδικήματα βίας στην οικογένεια, θεωρούνται αυξημένης σοβαρότητας σύμφωνα με τον

Νόμο 119(Ι)/2000. Πλην όμως, η συλλογή μαρτυρίας, η διερεύνηση και η απόδειξη των αδικημάτων αυτών είναι εκ της φύσης της ιδιαίτερα δύσκολη όταν το θύμα δεν συνεργάζεται με την Αστυνομία.

(δ). Πάρα ταύτα, οι Αστυνομικοί εξεταστές θα πρέπει να εξαντλούν κάθε περιθώριο διερεύνησης αναζητώντας άλλη μαρτυρία ή/και τεκμήρια, ειδικά εκεί όπου:

1. τα άμεσα ή έμμεσα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικοι, ή/και
2. η βία που ασκήθηκε είναι ιδιαίτερα σοβαρή, ή/και
3. παρατηρείται κατ' επανάληψη άσκηση βίας από και προς τα ίδια πρόσωπα.

Τονίζεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 35(Α) του Νόμου 119(Ι)/2000 η παράλειψη οποιουδήποτε να καταγγείλει περίπτωση βίας σε βάρος ανήλικου ή προσώπου με σοβαρές διανοητικές ή ψυχικές ανεπάρκειες, που περιέρχεται σε γνώση του συνιστά ποινικό αδίκημα.

(ε). Το ενδεχόμενο οι εμπλεκόμενοι στις υποθέσεις αυτές να έχουν προβεί σε παλαιότερες καταγγελίες μπορεί να διευκρινιστεί, εάν δεν το γνωρίζουν τα μέλη που λαμβάνουν καταγγελίες, μετά από επικοινωνία τους με το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων στο Αρχηγείο Αστυνομίας - Τμήμα Γ'. Περαιτέρω, οι εξεταστές μπορούν να συζητούν τα περιστατικά με τα μέλη του εν λόγω Γραφείου.

(στ). Νοείται ότι δε κάθε περιστατικό, ανεξάρτητα από την υποβολή ή όχι γραπτού παραπόνου και ανεξάρτητα από το κατά πόσο θα σχηματιστεί ή όχι ποινικός φάκελος και άσχετα από το κατά πόσο ο φάκελος θα εγγραφεί στο Μητρώο Εγκλημάτων ή θα διερευνηθεί με Αριθμό Παραγράφου Ημερολογίου, θα πρέπει οι εξεταστές να προβαίνουν στις προνοούμενες ενημερώσεις του Γραφείου Ευημερίας το οποίο θα πρέπει να επιληφθεί του οικογενειακού προβλήματος, του Αρχηγού Αστυνομίας και του Γενικού Εισαγγελέα.

(ζ). Στις περιπτώσεις αυτές, θα συμπληρώνεται και θα διαβιβάζεται στο Αρχηγείο Αστυνομίας ποινικός φάκελος με στοιχεία Αρ. Παραγράφου Ημερολογίου για μελέτη και οδηγίες. Αυτό ενδείκνυται καθότι καταδεικνύει την αρμόζουσα, επισταμένη και σοβαρή ενασχόληση της Αστυνομίας με την κάθε περίπτωση ανεξάρτητα της στάσης του θύματος/παραπονούμενου. Στον κάθε σχετικό φάκελο θα περιλαμβάνεται και περιληπτική συνοπτική έκθεση του εξεταστή, η οποία υπό τις περιστάσεις μπορεί να είναι η τελευταία του καταχώρηση στο Ημερολόγιο Ενέργειας.

(η). Τονίζεται ότι, σύμφωνα με το πνεύμα και το γράμμα του Ν. 119(Ι)/2000 υπεράνω και πέραν της τυχόν διερεύνησης καταγγελιών, κύριο μέλημα της Αστυνομίας είναι η πρόληψη της βίας και η προστασία των θυμάτων. Συντελεστική προς τούτο είναι η σοβαρή, ενδεδειγμένη και εξαντλητική διερεύνηση των καταγγελιών σε βάρος των δραστών και η συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες για λήψη προληπτικών και προστατευτικών μέτρων προς όφελος των θυμάτων.

[...]

5. Πληροφόρηση θυμάτων/παραπονούμενων

Σε κάθε παραπονούμενο/θύμα βίας στην οικογένεια να δίνεται το ειδικό πληροφοριακό βιβλιαράκι της Αστυνομίας με τίτλο «Βία στην Οικογένεια: Βία μεταξύ συζύγων ή συμβίων – Χρήσιμες Πληροφορίες για θύματα – Υπάρχει Βοήθεια» (γαλάζιου χρώματος). Τούτου να καταχωρείται στο Ημερολόγιο Ενέργειας του Φακέλου ή/και του Σταθμού. Προαιρετικά να δίδεται και το δεύτερο ενημερωτικό έντυπο: Βία στην Οικογένεια – Υπάρχει Βοήθεια (μπεζ χρώματος).

[...]

Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τον Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια, 2002⁴⁴

Στις 16 Μαΐου 2002, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε τη θεσμοθέτηση και εφαρμογή των διατμηματικών διαδικασιών για τον χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια, όπως αυτές περιλήφθηκαν στο εν λόγω Εγχειρίδιο, στόχος του οποίου είναι η προώθηση και προστασία των παιδιών μέχρι την ηλικία των 18 ετών και ανηλίκων από σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική βία. Το Εγχειρίδιο, παρέχει το πλαίσιο μέσα στο οποίο όλες οι εμπλεκόμενες σε θέματα βίας στην οικογένεια, υπηρεσίες και επαγγελματίες, δεσμεύονται να εργάζονται σε συνεργασία μεταξύ τους.

Το **Κεφάλαιο 2** του εν λόγω Εγχειριδίου, αναφέρεται στις μορφές και στον ορισμό της βίας, με βάση τον περί Βίας στην Οικογένεια Νόμο, ενώ ειδική αναφορά γίνεται και στη Ψυχολογική Βία και στο Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή. Με βάση τον ορισμό που παρέχεται, ως **«σύνδρομο του αμέτοχου θεατή»** ορίζεται **η έκθεση παιδιού σε μακρό χρονικό διάστημα σε διάφορες μορφές ενδοοικογενειακής βίας χωρίς το ίδιο να υφίσταται σωματικές κακώσεις**. Η βία μεταξύ των συζύγων θεωρείται η πιο χαρακτηριστική μορφή βίας στην οποία μπορεί να εκτίθεται το παιδί.

Το **Κεφάλαιο 5** του εν λόγω Εγχειριδίου, αναφέρεται, ειδικότερα, στο ρόλο της Αστυνομίας, το προσωπικό της οποίας **«γνωρίζει και θέτει σε εφαρμογή τις διαδικασίες χειρισμού περιστατικών βίας στην οικογένεια. Ρόλος της Αστυνομίας είναι η διερεύνηση ποινικού αδικήματος ή ποινικής δίωξης.»** Με βάση το Εγχειρίδιο, **«αποτελεί ευθύνη όλων των μελών της Αστυνομίας σε όλα τα διοικητικά επίπεδα να διασφαλίζουν ότι ολόκληρο το προσωπικό γνωρίζει τις ευθύνες του, ότι είναι εξοικειωμένο με τις διαδικασίες αυτές και ότι τους παρέχεται κατάλληλη καθοδήγηση και εκπαίδευση.»**

Το Εγχειρίδιο ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι:

- Οι σοβαρές υποθέσεις βίας (οι οποίες ορίζονται σε σχετικό Πίνακα του Εγχειριδίου), διερευνώνται από τις Ομάδες Ενδοοικογενειακής Βίας και Προστασίας Παιδιών των Επαρχιακών Τμημάτων Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων της Αστυνομίας, ενώ οι υπόλοιπες από ειδικά εκπαιδευμένα μέλη των Τοπικών Αστυνομικών Σταθμών.
- Τα μέλη της Αστυνομίας, πρέπει να ανταποκρίνονται άμεσα και κατά προτεραιότητα σε καταγγελίες που σχετίζονται με βία στην οικογένεια, να επιδεικνύουν αυξημένη υπομονή και ευαισθησία κατά την εξέταση σχετικών υποθέσεων, να χειρίζονται με εχεμύθεια, εμπιστευτικότητα και αντικειμενικότητα το περιεχόμενο των υποθέσεων, να αποφεύγουν να εκθέτουν τις δικές τους συμβουλές, απόψεις, σχόλια ή κριτική, και να παραπέμπουν το θύμα στις αρμόδιες κυβερνητικές ή μη υπηρεσίες στήριξης, χωρίς να προσπαθούν να επηρεάσουν τις επιλογές του θύματος.
- Τα μέλη της Αστυνομίας, έστω και αν πρόκειται για προφορική καταγγελία, ενημερώνουν γραπτώς το Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας - Οικογενειακό Σύμβουλο, με ειδικό έντυπο και συζητούν τον περαιτέρω προγραμματισμό της περίπτωσης.

⁴⁴ Έκδοση Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, Ιούνιος, 2002.

- Αμέσως μετά την καταγγελία, και εντός 24 ωρών, ενημερώνεται με γραπτό μήνυμα, ο Συντονιστής της Αστυνομίας σε θέματα κακοποίησης παιδιών και βίας μέσα στην οικογένεια, ο οποίος είναι αξιωματικός της Αστυνομίας που υπηρετεί στο Τμήμα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων της Αστυνομίας.
- Τα κύρια καθήκοντα του Συντονιστή της Αστυνομίας, ο οποίος είναι μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, είναι:
 - να παρακολουθεί τη διερεύνηση των αναφερόμενων υποθέσεων και να καθοδηγεί τους εξεταστές των υποθέσεων αυτών,
 - να μεριμνά για τη στελέχωση των Αστυνομικών Σταθμών με εξειδικευμένα μέλη της Αστυνομίας στον χειρισμό των υποθέσεων αυτών, καθώς επίσης και για την εκπαίδευσή τους,
 - να τηρεί Αρχείο-Μηχανογράφηση με όλα τα περιστατικά βίας μέσα στην οικογένεια και κακοποίησης παιδιών,
 - να ενημερώνει σχετικά τον Γενικό Εισαγγελέα,
 - να συντονίζει τις ενέργειες της Αστυνομίας με τις άλλες αρμόδιες υπηρεσίες,
 - να επικοινωνεί με επιστολές ή και με προσωπικές επισκέψεις με τα θύματα βίας και με τους θύτες σε περιπτώσεις επανειλημμένης βίας.

Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας Στην Οικογένεια για Παιδιά, 2017⁴⁵

Το Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας Στην Οικογένεια για Παιδιά, εγκρίθηκε για εφαρμογή από το Υπουργικό Συμβούλιο (Αρ. Απόφασης: 83.680 και ημερ.08.11.2017) και είναι δεσμευτικό προς όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες.

Σε αυτό καθορίζονται: το θεσμικό πλαίσιο διατμηματικής συνεργασίας των εμπλεκόμενων επαγγελματιών με στόχο τη διασφάλιση της προστασίας και προώθησης των δικαιωμάτων των ανήλικων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, οι ευθύνες και αρμοδιότητες της κάθε εμπλεκόμενης υπηρεσίας, οι μηχανισμοί παροχής διατμηματικής βοήθειας στα ανήλικα θύματα σε όλα τα στάδια στήριξης, οδηγίες για τον εντοπισμό και την αναγνώριση των ανήλικων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, σύστημα παραπομπής των ανήλικων θυμάτων σε εξειδικευμένες υπηρεσίες, οι οποίες προσφέρουν στήριξη και νομική αρωγή.

Με βάση το Εγχειρίδιο, «ο ρόλος της Αστυνομίας είναι η ασφάλεια και η προστασία των ανήλικων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας, η διερεύνηση ποινικών υποθέσεων, και η προσαγωγή κατηγορουμένων ενώπιον της Δικαιοσύνης.»

Σε περιπτώσεις λήψης αναφοράς και διερεύνησης καταγγελίας για:

- i. άσκηση βίας σε παιδί ή
- ii. **άσκηση βίας στην οικογένεια όπου υπάρχουν υποψίες ότι εμπλέκονται παιδιά είτε ως θύματα είτε ως μάρτυρες**

- Ο/Η (αστυνομικός) εξεταστής/τρια της υπόθεσης ενημερώνει αμέσως τηλεφωνικώς το/τη Λειτουργό Κοινωνικών Υπηρεσιών/ Οικογενειακό Σύμβουλο (ΛΚΥ/ΟΣ) του αρμόδιου Γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών/Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας ή εκτός ωρών εργασίας τον/την επί καθήκοντι ΛΚΥ/ΟΣ, και μεριμνά άμεσα για λήψη

⁴⁵ Έκδοση Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια, 2017.

μέτρων προστασίας των θυμάτων, περιλαμβανομένων των αιτήσεων για σχετικά προστατευτικά διατάγματα.

- Ο/Η (αστυνομικός) εξεταστής/τρια της υπόθεσης, ενημερώνει το συντομότερο δυνατό τηλεφωνικώς ή μέσω μηνύματος (ανάλογα με την περίπτωση) το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων στο Αρχηγείο Αστυνομίας.
- Εντός 7 ημερών ενημερώνει γραπτώς τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.
- Οι σοβαρές υποθέσεις βίας στην οικογένεια (όταν εμπλέκονται παιδιά) εξετάζονται από το οικείο Επαρχιακό Τμήμα Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων (ΤΑΕ) ή από τον οικείο Αστυνομικό Σταθμό, ανάλογα με την αρμοδιότητά του.
- Ο/Η (αστυνομικός) εξεταστής/τρια της υπόθεσης ενημερώνει γραπτώς τον Αρχηγό Αστυνομίας και τον Γενικό Εισαγγελέα, με υποβολή Έκθεσης/ Πληροφοριακού Δελτίου Υποχρεωτικής Αναφοράς, αμέσως και όχι αργότερα των 7 ημερών.
- Το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων εδρεύει στο Αρχηγείο Αστυνομίας – Τμήμα Καταπολέμησης Εγκλήματος. Το Γραφείο αυτό έχει συντονιστικό, επιτελικό και στηρικτικό ρόλο σε θέματα βίας στην οικογένεια. **Μεταξύ άλλων, καταγράφει και παρακολουθεί την πορεία περιστατικών βίας στην οικογένεια**, μελετά ποινικούς φακέλους και υποβάλλει απόψεις και εισηγήσεις για την παραπέρα πορεία τους, προωθεί την επί του θέματος εκπαίδευση αστυνομικών και άλλων επαγγελματιών, προωθεί ενημερωτικές εκστρατείες και συντονίζει, όπου χρειάζεται, τις ενέργειες της Αστυνομίας με άλλες αρμόδιες Υπηρεσίες.
- Όταν, κατά τη διαχείριση περιστατικών βίας στην οικογένεια, αναφύονται ιδιαίτερα ζητήματα που αφορούν στην Αστυνομία, οι επαγγελματίες, ανεξαρτήτως Υπηρεσίας στην οποία ανήκουν, μπορούν να επικοινωνούν με το εν λόγω Γραφείο για συζήτηση των περιπτώσεων.
Στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων, λειτουργεί παράλληλα η Ειδική Ανακριτική Ομάδα για τη Διερεύνηση Υποθέσεων Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών, η οποία διερευνά τις συναφείς υποθέσεις σε συνεργασία με τα Επαρχιακά ΤΑΕ.

Πρωτόκολλο Αξιολόγησης Επικινδυνότητας σε Περιπτώσεις Βίας Μεταξύ Πρώην ή Νυν Συζύγων, Συμβίων ή Συντρόφων

Το Πρωτόκολλο Αξιολόγησης Επικινδυνότητας σε Περιπτώσεις Βίας Μεταξύ Πρώην ή Νυν Συζύγων, Συμβίων ή Συντρόφων («το Πρωτόκολλο»), αναπτύχθηκε από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων με τη συνδρομή της Αστυνομικής Ακαδημίας Κύπρου και αποτελεί ένα **σημαντικό εργαλείο για την Αστυνομία για σκοπούς αξιολόγησης και διαχείρισης του κινδύνου σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας**. Όπως προαναφέρεται, το Πρωτόκολλο διαβιβάστηκε στους Αστυνομικούς Διευθυντές/Διοικητές με την Εγκύκλιο επιστολή του Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 11/1/2018 (αρ. φακ.: 11.02.001.001). Από τον Μάρτιο 2018, μέλη της Αστυνομίας συμμετέχουν σε περιοδικές εκπαιδεύσεις στο θέμα της αξιολόγησης επικινδυνότητας της βίας μεταξύ συντρόφων, στη βάση του Πρωτοκόλλου, ενώ ειδικό μάθημα για τη χρήση του Πρωτοκόλλου, εντάχθηκε στην ύλη της βασικής αστυνομικής εκπαίδευσης.

Σημειώνεται ότι η αξιολόγηση της επικινδυνότητας προνοείται τόσο από το άρθρο 51 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας κατά Γυναικών και Ενδοοικογενειακής Βίας (Κυρωτικός) Νόμος 14(III)/2017, όσο και από τα

άρθρα 20 και 21 του περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμου του 2016 (Ν.51(Ι)/2016). Και οι δυο αναφερόμενες νομοθεσίες αναλύονται στην παρούσα Έκθεση, πιο κάτω στο Κεφάλαιο με τίτλο «Ισχύον Νομοθετικό Πλαίσιο». Όπως, μεταξύ άλλων, σημειώνεται στον Πρόλογο του Πρωτοκόλλου, « η εκτίμηση και διαχείριση κινδύνου δεν είναι στοιχείο καινούργιο ή πρωτοφανές για την Αστυνομία Κύπρου και τα μέλη της σε σχέση με το πεδίο εφαρμογής του πρωτοκόλλου αυτού αλλά και γενικότερα. Το πρωτόκολλο αυτό τη συστηματοποιεί, την αναλύει και την προσεγγίζει κατά τρόπο πιο δομημένο σε ένα πλαίσιο που δεν μηδενίζει την επαγγελματική κρίση των αστυνομικών που την εφαρμόζουν. Η θεώρηση που υιοθετείται εδώ συνδυάζει τον συνυπολογισμό της υπό αξιολόγηση περίπτωσης-κατάστασης καθώς και του πλαισίου της, κατευθύνοντας και εστιάζοντας την προσοχή σε βασικούς ή ιδιαίτερους παράγοντες κινδύνου. Τούτο γίνεται στη βάση ενός ανθρωποκεντρικού και θυματοκεντρικού συστήματος, και όχι στη βάση ενός αποκλειστικά μαθηματικού ή στατιστικού μοντέλου.»⁴⁶

Στο Πρωτόκολλο επισυνάπτεται συγκεκριμένο έντυπο αξιολόγησης (Παράρτημα Α) το οποίο αποσκοπεί στην συστηματοποιημένη υποβοήθηση ανακριτών που χειρίζονται παράπονα/καταγγελίες για βία μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων, συμβίων, συντρόφων έτσι ώστε:

1. Να αντλούν στοχευμένα πληροφορίες για την κάθε περίπτωση,
2. Να αναλύουν και να αξιολογούν τις πληροφορίες,
3. Να λαμβάνουν πιο ενημερωμένες αποφάσεις,
4. Να βοηθούν τα θύματα να κατανοούν το επίπεδο κινδύνου που αντιμετωπίζουν,
5. Και να προβαίνουν στις δέουσες κατά περίπτωση ανάλογες ενέργειες στο πλαίσιο του Νόμου για την προστασία θυμάτων/παραπονούμενων.

Τα πιο πάνω στοχεύουν στην αποφυγή επαναθυματοποίησης και στην μείωση του κινδύνου υποτροπής και εκτράχυνσης της κατάστασης.⁴⁷

Όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται στο Πρωτόκολλο, η εφαρμογή του «συνεπάγεται κάποια αύξηση του χρόνου που απαιτείται για διαχείριση ενός περιστατικού από την Αστυνομία, καθώς και του χρόνου που απαιτείται από ένα θύμα για να συνεργαστεί με την Αστυνομία. Αυτή η επιμήκυνση του χρόνου διαχείρισης, αντισταθμίζεται με την αναβάθμιση των υπηρεσιών που παρέχονται από την Αστυνομία και απολαμβάνονται από τα θύματα.»⁴⁸.

Στο Κεφάλαιο Γ το οποίο σχετίζεται με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου, αναφέρονται, μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

«Γ1) Βασικές Αρχές εφαρμογής Πρωτοκόλλου

1. Η διαδικασία αξιολόγησης του κινδύνου γίνεται με τη συνεργασία και συμμετοχή των θυμάτων της υπό αξιολόγησης κατάστασης. Λαμβάνεται υπόψη η αυτό-αξιολόγηση των θυμάτων για τον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν και για την κατάσταση που βιώνουν. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. όταν το θύμα αδυνατεί να συμμετάσχει ή όταν από την κατάσταση τίθενται σε κίνδυνο παιδιά), ο κίνδυνος εκτιμάται με επιφύλαξη χωρίς τη συμμετοχή του θύματος.

[...]

4. Σε περιπτώσεις που από την υπό αξιολόγηση κατάσταση επηρεάζονται παιδιά, λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον τους. Ανάλογα με τον κίνδυνο που

⁴⁶ Σελίδα 4 Πρωτοκόλλου.

⁴⁷ Σελίδα 5 Πρωτοκόλλου.

⁴⁸ Σελίδα 6 Πρωτοκόλλου.

αντιμετωπίζουν παιδιά, ενημερώνονται άμεσα (τηλεφωνικά) ή/και επίσημα (γραφπώς) οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.

[...]

Γ5) Αντληση πρόσθετων πληροφοριών

Όπου χρειάζεται, οι ανακριτές αναζητούν πρόσθετες πληροφορίες από άλλους συναδέλφους του Σταθμού/ΤΑΕ τους ή άλλων Σταθμών/ΤΑΕ της Αστυνομικής Διεύθυνσής τους ή άλλης, μελών της Κοινοτικής Αστυνόμευσης ή από αρμόδιους λειτουργούς άλλων Υπηρεσιών (π.χ. Κοινωνικής Ευημερίας, Ψυχικής Υγείας). Περαιτέρω, αναζητούνται σχετικά στοιχεία από διαθέσιμες πηγές/βάσεις δεδομένων (π.χ. προηγούμενες καταδίκες, υποθέσεις, καταγγελίες κλπ.)

[...]

Γ8) Αξιολόγηση / εκτίμηση vs πρόγνωση/πρόβλεψη

Το εργαλείο αυτό δεν προβλέπει τον μελλοντικό κίνδυνο, αλλά αξιολογεί τον κίνδυνο που υφίσταται κατά τον χρόνο που γίνεται η αξιολόγηση καθώς και την τάση για προσεχή υποτροπή/κλιμάκωση. [...]

Γ9) Χρονικά περιθώρια

Η αξιολόγηση του κινδύνου γίνεται άμεσα και κατά τη διαχείριση του κάθε περιστατικού από την Αστυνομία και ανεξάρτητα του κατά πόσο λαμβάνεται ή όχι κατάθεση από την παραπονούμενη πλευρά. Εκεί όπου η άμεση αξιολόγηση είναι αδύνατη, αυτό γίνεται το συντομότερο δυνατό.»⁴⁹

Το Πρωτόκολλο παρέχει 12 κριτήρια/δείκτες τα οποία αναλύονται εκτενώς στο κείμενο του και που, όταν ισχύουν, τείνουν, όπως σημειώνεται «να αυξάνουν την επικινδυνότητα/ρίσκο καθώς και την ευάλωτη κατάσταση εμπλεκόμενων προσώπων, κυρίως θυμάτων.» **Τα κριτήρια αυτά, περιλαμβάνουν την εξελικτική κλιμάκωση της συχνότητας και έντασης της ασκούμενης βίας, την προηγούμενη άσκηση ενδοοικογενειακής ή άλλης βίας καθώς και την κατοχή ή/και πρόσβαση σε πυροβόλο όπλο.**⁵⁰

Σε σχέση με τη διαχείριση του αξιολογούμενου, ανά περίπτωση, κινδύνου, αυτή αποβλέπει, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο στη μείωση της πιθανότητας υποτροπής του δράστη και προϋποθέτει πρόνοια για τρεις συναφείς πυλώνες που είναι:

- I. Η παρακολούθηση της κατάστασης και του περιστατικού για σκοπούς ανατροφοδότησης και αναπροσαρμογής της αρχικής διαχείρισης, όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο.
- II. Η στήριξη και ενδυνάμωση θυμάτων και παράλληλη παραπομπή δραστών σε ειδικά θεραπευτικά προγράμματα, όπου αυτό αρμόζει. Παραπομπή θυμάτων σε άλλες αρμόδιες υπηρεσίες ή και διασύνδεσή τους με αυτές,
- III. Επιτήρηση και εποπτεία δραστών, κυρίως με μέτρα περιορισμού της ελευθερίας ή της πρόσβασής τους στα θύματα ή με αυξημένες περιπολίες/επισκέψεις καθώς και περαιτέρω ενίσχυση της ασφάλειας θυμάτων μέσω προσωρινής ασφαλούς διαμονής σε καταφύγιο ή άλλης εναλλακτικής διαμονής.⁵¹

Μεταξύ των μέτρων που το Πρωτόκολλο προβλέπει ως μέτρα διαχείρισης κινδύνου και τα οποία δύνανται, ανά περίπτωση και σύμφωνα με τον νόμο, να ληφθούν, περιλαμβάνεται η σύλληψη και προσωποκράτηση προσώπων, η αφαίρεση πυροβόλων όπλων, το διάταγμα αποκλεισμού, η άμεση ενημέρωση των ΥΚΕ, η διασύνδεση παραπονούμενων προσώπων με

⁴⁹ Σελίδες 6-9 Πρωτοκόλλου.

⁵⁰ Σελίδες 9-18 Πρωτοκόλλου.

⁵¹ Σελίδες 20-21 Πρωτοκόλλου.

τον Σύνδεσμο για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια (ΣΠΑΒΟ), την επίδοση ενημερωτικού εντύπου της Αστυνομίας καθώς και επισκέψεις σε θύματα.⁵²

Ειδικότερα, σε σχέση με το μέτρο της επίσκεψης, σημειώνεται στο Πρωτόκολλο ότι, ανάλογα με την εκτίμηση του κινδύνου, ενδείκνυται να γίνονται, μετά την πρώτη επαφή θύματος – Αστυνομίας, μέχρι τρεις επισκέψεις ή συναντήσεις ή επικοινωνίες με το θύμα, μετά από 2, 9 και 16 μέρες. «[...] Αυτές μπορούν να γίνονται από αστυνομικό του Σταθμού/ΤΑΕ που χειρίστηκε την περίπτωση ή από Αστυνομικό της Γειτονιάς, κατόπιν σχετικής ενημέρωσης.[...]».⁵³

Μαρτυρίες:

Α. Λήψη Μαρτυρίας από τον Υπεύθυνο του Γραφείου Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων και Ελλειπόντων Προσώπων, κ. ΧΧΧΧΧ

Στις 5 Νοεμβρίου 2019, στις 9:30 πμ προσήλθε στο Γραφείο μου, μετά από σχετική κλήση, ο κ. ΧΧΧΧΧ και Υπεύθυνος του Γραφείου Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων & Ελλειπόντων Προσώπων (στο εξής «Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας»), για σκοπούς λήψης κατάθεσης σε σχέση με τα ισχύοντα πρωτόκολλα/διαδικασίες παρέμβασης του εν λόγω Γραφείου σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας και, ειδικότερα, σε σχέση με την παρούσα υπόθεση.

Το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, ιδρύθηκε και λειτουργεί για σκοπούς εφαρμογής του περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου 119(Ι)/2000. Υπάγεται στο Τμήμα Καταπολέμησης Εγκλημάτων του Αρχηγείου Αστυνομίας και ο Υπεύθυνος για αυτό ορίζεται από τον Αστυνομικό Διευθυντή του Τμήματος, με την έγκριση του Αρχηγού Αστυνομίας⁵⁴.

Η αποστολή του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας περιλαμβάνει την παρακολούθηση της διερεύνησης αριθμού υποθέσεων βίας στην οικογένεια και κακοποίησης ανηλίκων, την καθοδήγηση των εξεταστών των υποθέσεων αυτών με εισηγήσεις και απόψεις, καθώς και την μέριμνα για τη συνεργασία των εξεταστών με τους Οικογενειακούς Συμβούλους του Γραφείου Ευημερίας και τη σύντομη διεκπεραίωση των Ποινικών Υποθέσεων.⁵⁵

Επιπρόσθετα, το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας τηρεί ηλεκτρονικό αρχείο με όλα τα περιστατικά βίας μέσα στην οικογένεια και κακοποίησης παιδιών σύμφωνα με το ειδικό έντυπο Αστ. 102 που συμπληρώνεται και αποστέλλεται σε αυτό από όλες τις Επαρχίες, ενημερώνει τον Γενικό Εισαγγελέα για όλες τις υποθέσεις που καταγγέλλθηκαν στην Αστυνομία και λαμβάνει νομικές συμβουλές, όταν παρουσιάζονται νομικά προβλήματα κατά τον χειρισμό των υποθέσεων αυτών, έχει στενή συνεργασία με όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες και λαμβάνει μέρος σε συσκέψεις που έχουν στόχο την ενημέρωση για σοβαρά περιστατικά και τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων για λήψη αποφάσεων για το σωστό χειρισμό τους και επικοινωνεί με θύματα βίας καθώς και με τους θύτες, τους ενημερώνει για την πορεία των υποθέσεων και, «όπου πρέπει», τους γίνεται αυστηρή

⁵² Σελίδες 21-26 Πρωτοκόλλου.

⁵³ Σελίδα 24 Πρωτοκόλλου.

⁵⁴ Αστυνομική Διάταξη αρ. 3/36.

⁵⁵ Αστυνομική Διάταξη αρ. 3/36.

παρατήρηση ότι σε περίπτωση που επαναλάβουν βίαια συμπεριφορά θα προσαχθούν ενώπιον της Δικαιοσύνης.⁵⁶

Κατά την παρουσία του στο Γραφείο μου την ως άνω ημερομηνία, ο κ. ΧΧΧΧΧ σημείωσε ότι τελεί Υπεύθυνος του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας από το 2003, περίπου, και αναφέρθηκε στην αρμοδιότητά του εν λόγω Γραφείου να τηρεί Αρχείο, το οποίο ενημερώνεται για τις περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, σε παγκύπρια βάση από όλους τους Αστυνομικούς Σταθμούς, σύμφωνα με τις καταχωρήσεις που γίνονται **με Αριθμό Παραγράφου Ημερολογίου** καθώς και να ενημερώνει σχετικά τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Υπογράμμισε, δε, το Γραφείο του δεν διερευνά αυτό καθ' εαυτό υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας.

Σύμφωνα με τον κ. ΧΧΧΧΧ, το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας παρέχει συμβουλές για χειρισμό περιστατικών βίας, μετά από αιτήματα Σταθμών ή παρεμβαίνει με δική τους πρωτοβουλία σε περιπτώσεις κατά τις οποίες φαίνεται, από στοιχεία που το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας κατέχει, ότι χρειάζεται η παρέμβασή του. Συντονίζει, επίσης, τις ενέργειες της Αστυνομίας με τις άλλες αρμόδιες υπηρεσίες, μετά από αίτημα άλλης/άλλων υπηρεσιών/υπηρεσιών.

Ο κ. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι ενημερώθηκε για τον αφύσικο θάνατο του Στ. με τη δημοσιοποίηση του συμβάντος.

Εξ' όσων γνωρίζει, το Γραφείο του δεν ασχολήθηκε με την περίπτωση της οικογένειας του Στ.. Υπάρχουν, παρόλα αυτά, τέσσερεις (4) σχετικές με την οικογένεια καταγραφές στο Παγκύπριο Αρχείο που τηρείται στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, οι οποίες τέθηκαν υπόψη του τελευταίου από τον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ και οι οποίες αναζητήθηκαν κατόπιν του θανάτου του Στ..

Ο κ. ΧΧΧΧΧ αναφέρθηκε στις εν λόγω καταχωρήσεις, οι οποίες αφορούν σε περιστατικά που η ΧΧΧΧΧ ανέφερε/κατήγγειλε στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ, και που έλαβαν χώρα στις 11/12/2007, 14/5/2013, 12/12/2016 και 30/1/2019. Έθεσε, επιπρόσθετα, υπόψη μου, σχετικά αντίγραφα με τις περιπτώσεις στις οποίες αφορούσαν οι καταχωρήσεις αυτές. Ειδικότερα:

1^η Καταχώρηση:

- Ο Αστυνομικός Διευθυντής Επαρχίας Λευκωσίας, με επιστολή του ημερ. 18/12/2007, διαβίβασε στον Αρχηγό Αστυνομίας έκθεση ίδιας ημερομηνίας, του Υπεύθυνου Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ (η αναφορά στο Σταθμό ΧΧΧΧΧ αποδίδεται σε εκ παραδρομής λάθος) σύμφωνα με την οποία: *«στις 11/12/2007 προσήλθε στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ [...] και κατάγγειλε ότι την ίδια μέρα, ο εδώ και 3 χρόνια σύζυγός της ΧΧΧΧΧ [...] της πήρε το κινητό της τηλέφωνο και τη κτύπησε. Η παραπονούμενη σε γραπτή της κατάθεση αναφέρει ότι προς το παρόν επιθυμεί μόνο την καταγραφή του περιστατικού στην Αστυνομία και όχι την ποινική δίωξη του συζύγου της. Το Γραφείο Ευημερίας ενημερώθηκε σχετικά [...]»*. Η εν λόγω επιστολή κοινοποιείται και στο καθ' ύλην αρμόδιο «Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας Λευκωσίας,»
- Υπόψη μου τέθηκε και το σχετικό έντυπο Αστ. 102 με τίτλο «Έντυπο καταγραφής Συμβάντων Βίας στην Οικογένεια» αναφορικά με το πιο πάνω συμβάν που συμπληρώθηκε από τον Σταθμό ΠΧ και το οποίο διαβιβάστηκε και αυτό στον

⁵⁶ Αστυνομική Διάταξη αρ. 3/36.

Αρχηγό Αστυνομίας, καθώς και αντίγραφο στο οποίο φαίνεται η σχετική καταχώρηση στο Αρχείο που τηρείται από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας.

- Επιπλέον, υπόψη μου τέθηκε αντίγραφο επιστολής ημερ. 14/1/2008, του κ. ΧΧΧΧΧ προς τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, με την οποία ο τελευταίος ενημερώνεται για καταγγελίες σχετικές με βία στην οικογένεια, μεταξύ των οποίων και η πιο πάνω περίπτωση.

2^η Καταχώρηση:

- Ο Αστυνομικός Διευθυντής Επαρχίας Λευκωσίας, με επιστολή του ημερ. 23/5/2013, διαβίβασε στον Αρχηγό Αστυνομίας έκθεση ημερομηνίας 20/5/2013, του Υπεύθυνου Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ, σύμφωνα με την οποία: «την 14/5/2013 και περί η ώρα 11:40 προσήλθε στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ [...] και ανέφερε ότι, την προηγούμενη μέρα 13/5/2013 και περί η ώρα 21:30 ενώ βρισκόταν μαζί με το σύζυγό της ΧΧΧΧΧ [...] και τον γιό τους Στ. 8 ετών στην μάντρα τους στον Κοτσιάτη, κτύπησε με το χέρι του στο πρόσωπο τον γιό τους και αφού επέμβηκε η ίδια για να τον αφήσει αυτός της άρπαξε τα μαλλιά. Ο λόγος που ο ΧΧΧΧΧ χτύπησε τόσο τον γιό του όσο και τη σύζυγό του ήταν επειδή πέθανε ένα πρόβατο. Την ίδια μέρα η ΧΧΧΧΧ και ο Στ., μεταφέρθηκαν από μέλη της Αστυνομίας στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας όπου εξετάστηκαν από Ιατροδικαστή, στην παρουσία Λειτουργού του Γραφείου Ευημερίας. Ζητήθηκε από την ΧΧΧΧΧ να δώσει τη συγκατάθεσή της για λήψη οπτικογραφημένης κατάθεσης από τον γιό της Στ., αλλά αυτή αρνήθηκε γιατί σύμφωνα με την ίδια, δεν θέλει να συνεχίσει άλλο αυτή η ψυχοφθόρα κατάσταση. [...]»

Η εν λόγω επιστολή του Αστυνομικού Διευθυντή Λευκωσίας, κοινοποιείται και στον Επαρχιακό Λειτουργό Ευημερίας Λευκωσίας, καθώς και στον Υπεύθυνο του Σταθμού ΧΧΧΧΧ.

- Για την περίπτωση αυτή και ο ίδιος ο Σταθμός ΧΧΧΧΧ προέβη σε απευθείας γραπτή ενημέρωση των ΥΚΕ, με επιστολή του Υπεύθυνου του Σταθμού ημερ. 20/5/2013, αντίγραφο της οποίας τέθηκε υπόψη μου.
- Το σχετικό έντυπο Αστ. 102 με τίτλο «Έντυπο καταγραφής Συμβάντων Βίας στην Οικογένεια» αναφορικά με το πιο πάνω συμβάν που συμπληρώθηκε από τον Σταθμό ΧΧΧΧΧ, διαβιβάστηκε και αυτό στον Αρχηγό Αστυνομίας. Παρότι αυτό δεν προσκομίστηκε από τον κ. ΧΧΧΧΧ, σημειώνεται ότι έχω λάβει γνώση για την ύπαρξη και το περιεχόμενό του από στοιχεία που εξασφάλισα από την Αστυνομία και ειδικότερα από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον Ποινικό Φάκελο του Σταθμού ΧΧΧΧΧ με αρ. ΧΧΧΧΧ.
- Τέθηκε, επίσης, υπόψη μου αντίγραφο στο οποίο φαίνεται η σχετική καταχώρηση στο Αρχείο που τηρείται από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας.
- Επιπλέον, υπόψη μου τέθηκε αντίγραφο επιστολής ημερ. 31/5/2013, του κ. ΧΧΧΧΧ προς τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, με την οποία ο τελευταίος ενημερώνεται για καταγγελίες σχετικές με βία στην οικογένεια, μεταξύ των οποίων και η πιο πάνω περίπτωση.

Σημειώνεται ότι η περίπτωση αυτή, αφορά στον ποινικό φάκελο ΧΧΧΧΧ του Σταθμού ΧΧΧΧΧ (πιο πάνω). Ο κ. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι είχε την εντύπωση ότι το θύμα στην υπόθεση αυτή ήταν η ΧΧΧΧΧ και όχι ο Στ.. Είχε, επίσης, την εντύπωση ότι δεν είχε ληφθεί οπτικογραφημένη κατάθεση από τον Στ., ενώ από επαφές του με Λειτουργό του Γραφείου του, δεν κατέστη δυνατόν να εντοπιστεί οποιοδήποτε στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι η εν λόγω ποινική υπόθεση διαβιβάστηκε στο Γραφείο του πρώτα, και μετά στον Γενικό Εισαγγελέα για οδηγίες χειρισμού.

3^η Καταχώρηση:

- Ο Αστυνομικός Διευθυντής Επαρχίας Λευκωσίας, με επιστολή του ημερ 2/1/2017, διαβίβασε στον Αρχηγό Αστυνομίας έκθεση ημερομηνίας 20/12/2016, του Υπεύθυνου Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ, σύμφωνα με την οποία: *«την 12/12/2016 και ώρα 22:30 προσήλθε στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧΧ [...] και κατάγγειλε ότι την ίδια μέρα και ώρα 17:30 ενώ βρισκόταν με τον σύζυγό της ΧΧΧΧΧ [...] στο ποιμνιοστάσιό τους στον Κοτσιάτη, σε κάποια στιγμή και κατά τη διάρκεια προσωπικής τους λογομαχίας για τα οικονομικά τους προβλήματα, δέχθηκε επίθεση από τον σύζυγό της, δηλαδή την έσπρωξε. Η ίδια δεν επιθυμούσε την εξέτασή της από κυβερνητικό ιατρό ούτε και την περαιτέρω ανάμειξη της Αστυνομίας για να μην οξυνθεί η σχέση με τον σύζυγό της. [...]»*
Η εν λόγω επιστολή του Αστυνομικού Διευθυντή Λευκωσίας, κοινοποιείται και στον Επαρχιακό Λειτουργό Ευημερίας Λευκωσίας, καθώς και στον Υπεύθυνο του Σταθμού ΧΧΧΧΧ.
- Το σχετικό έντυπο Αστ. 102 με τίτλο «Έντυπο καταγραφής Συμβάντων Βίας στην Οικογένεια» αναφορικά με το πιο πάνω συμβάν που συμπληρώθηκε από τον Σταθμό ΧΧΧΧΧ, διαβιβάστηκε και αυτό στον Αρχηγό Αστυνομίας. Αντίγραφο αυτού τέθηκε υπόψη μου καθώς επίσης και αντίγραφο στο οποίο φαίνεται η σχετική καταχώριση στο Αρχείο που τηρείται από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας.
- Επιπλέον, υπόψη μου τέθηκε αντίγραφο επιστολής ημερ. 1/2/2017, του κ. ΧΧΧΧΧ προς τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, με την οποία ο τελευταίος ενημερώνεται για καταγγελίες σχετικές με βία στην οικογένεια, μεταξύ των οποίων και η πιο πάνω περίπτωση.

4^η Καταχώρηση:

- Ο Αστυνομικός Διευθυντής Επαρχίας Λευκωσίας, με επιστολή του ημερ. 19/2/2019, διαβίβασε στον Αρχηγό Αστυνομίας έκθεση, ημερομηνίας 4/2/2019, του Υπεύθυνου Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ, σύμφωνα με την οποία: *«Στις 30/1/2019 προσήλθε στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ η ΧΧΧΧΧ [...] και ανέφερε ότι δέχθηκε επίθεση από τον εν διαστάσει σύζυγό της ΧΧΧΧΧ [...], μετά από έντονη λογομαχία που προηγήθηκε μεταξύ τους. Η ΧΧΧΧΧ και ο ΧΧΧΧΧ διαμένουν στο ίδιο σπίτι και έχουν τρία ανήλικα παιδιά. Η ΧΧΧΧΧ αρνήθηκε να παραλάβει το ιατρικό έντυπο για εξέταση από κυβερνητικό ιατρό και σε κατάθεσή της αναφέρει ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του ΧΧΧΧΧΧΧ παρά μόνο να του γίνει παρατήρηση και να καταγραφεί το περιστατικό για μελλοντική χρήση προς έκδοση του διαζυγίου.»*
Η εν λόγω επιστολή του Αστυνομικού Διευθυντή Λευκωσίας κοινοποιείται μόνο στον Υπεύθυνο του Σταθμού ΧΧΧΧΧ και όχι στις ΥΚΕ, ενώ δεν τέθηκε υπόψη μου οποιαδήποτε επιστολή του Σταθμού, με την οποία να ενημερώνονται γραπτώς απευθείας οι ΥΚΕ.
- Το σχετικό έντυπο Αστ. 102 με τίτλο «Έντυπο καταγραφής Συμβάντων Βίας στην Οικογένεια» αναφορικά με το πιο πάνω συμβάν που συμπληρώθηκε από τον Σταθμό ΧΧΧΧΧ, διαβιβάστηκε και αυτό στον Αρχηγό Αστυνομίας. Αντίγραφο αυτού τέθηκε υπόψη μου καθώς επίσης και αντίγραφο στο οποίο φαίνεται η σχετική καταχώριση στο Αρχείο που τηρείται από το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας.
- Επιπλέον, υπόψη μου τέθηκε αντίγραφο επιστολής ημερ. 27//3/2019, του κ. ΧΧΧΧΧΧΧ προς τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, με την οποία ο τελευταίος

ενημερώνεται για καταγγελίες σχετικές με βία στην οικογένεια, μεταξύ των οποίων και η πιο πάνω περίπτωση.

Σε ερώτησή μου προς τον κ. ΧΧΧΧΧΧ, κατά πόσο υπάρχει περίπτωση να μην ενημερωθεί το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας για αναφορές/περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας που αναφέρονται/καταγγέλλονται σε Σταθμούς, αυτός απάντησε θετικά, σημειώνοντας ότι, **σύμφωνα με τις υφιστάμενες οδηγίες, κάθε περιστατικό πρέπει να αναφέρεται από τους Σταθμούς, ανεξάρτητα από το κατά πόσο τίθεται θέμα ποινικής διερεύνησής του.**

Σε ερώτησή μου προς τον κ. ΧΧΧΧΧΧ, κατά πόσο το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, παρεμβαίνει σε περιπτώσεις όπου παρατηρείται σωρεία καταγγελιών από θύμα το οποίο, όμως, δεν επιθυμεί ποινική δίωξη του δράστη, αυτός απάντησε ότι η απόφαση για παρέμβαση δεν στηρίζεται σε ποσοτικά στοιχεία (αν δηλαδή υπάρχουν πολλές αναφορές από το θύμα).

Σε ερώτησή μου προς τον κ. ΧΧΧΧΧΧ, κατά πόσο γίνονται προσπάθειες για σκοπούς ενδυνάμωσης θύματος που φοβάται ή είναι διστακτικό να προχωρήσει με καταγγελία, ώστε να καταστεί δυνατή η, εν τέλει, ποινική δίωξη του δράστη, αυτός απάντησε ότι, υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες, στη βάση ύπαρξης «αποχρώντος λόγου», γίνονται τέτοιες προσπάθειες, οι οποίες, όμως, δεν διέπονται από συγκεκριμένα πρωτόκολλα ή οδηγίες.

Β. Λήψη Μαρτυρίας από μέλη της Αστυνομίας που διετέλεσαν Υπεύθυνοι του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧΧ κατά το διάστημα 2007 - μέχρι σήμερα

Στις 7 και 8 Νοεμβρίου 2019, προσήλθαν στο Γραφείο μου, μετά από σχετική κλήση, τέσσερα μέλη της Αστυνομίας, τα οποία υπηρέτησαν στο Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧΧ, ως Υπεύθυνοι του Σταθμού, μεταξύ των ετών 2007 - μέχρι σήμερα, διάστημα, κατά το οποίο η ΧΧΧΧΧΧ προσερχόταν ή επικοινωνούσε με τον Σταθμό, για λήψη κατάθεσης σχετικά με την παρούσα υπόθεση. Σημειώνεται ότι κατά το αναφερόμενο διάστημα, διετέλεσαν ως Υπεύθυνοι του εν λόγω Σταθμού και άλλα τρία πρόσωπα, τα οποία έχουν εν τω μεταξύ αφυπηρητήσει, και, ως εκ τούτου, δεν κλήθηκαν για μαρτυρία.

Το βασικό περιεχόμενο των μαρτυριών που λήφθηκαν, καταγράφεται ως ακολούθως:

1. Μαρτυρία κ. ΧΧΧΧΧΧ

Ο κ. ΧΧΧΧΧΧ δήλωσε ότι υπηρετεί, στο παρόν στάδιο, στην ΧΧΧΧΧΧ, και μεταξύ της 26^{ης}/6/2013 και της 14^{ης}/3/2017, υπηρετούσε ως Βοηθός Υπεύθυνος στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧΧ και μεταξύ της 14^{ης}/3/2017 και της 23^{ης}/4/2019 ως Υπεύθυνος στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧΧ.

Ερωτηθείς να αναφέρει τα καθήκοντά του ως Βοηθός Υπεύθυνος στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧΧ όπου υπηρετούσε κατά τον ουσιώδη χρόνο, ο κ. ΧΧΧΧΧΧ σημείωσε ότι αυτός είχε το βάρος της ευθύνης του συνόλου των μελών του Σταθμού, τα οποία, μεταξύ άλλων, καθοδηγούσε κατάλληλα, ενώ στα καθήκοντά του περιλαμβάνονταν και οτιδήποτε άλλο του ανατεθεί, καθώς και η αντικατάσταση του Υπεύθυνου του Σταθμού εν καιρώ απουσίας του τελευταίου.

Ανέφερε, επίσης, ότι ως Βοηθός Υπεύθυνος αλλά και ως Υπεύθυνος του Σταθμού, το πρωί κάθε μέρας ενημερωνόταν για όλες τις καταχωρήσεις στο ημερολόγιο παραπόνων και

συμβάντων της προηγούμενης ημέρας, οι οποίες καταχωρούνταν κατά τις ώρες που ο ίδιος δεν ήταν στον Σταθμό (μετά, δηλαδή, το καθορισμένο ωράριό του). Σημείωσε, δε, ότι, ο Υπεύθυνος Σταθμού, ενημερώνεται, σε οποιαδήποτε ώρα, σε περιπτώσεις σοβαρών περιστατικών (π.χ. θανατηφόρα ατυχήματα, φόντοι, σοβαρές διαρρήξεις κτλ.).

Ο κ. XXXXX σημείωσε ότι, το 2013, χρόνος κατά τον οποίο τοποθετήθηκε στον Σταθμό XXXXX, το ημερολόγιο παραπόνων και συμβάντων ήταν σίγουρα σε ηλεκτρονική μορφή. Σε αυτό, καταχωρείται οτιδήποτε αναφέρεται από πολίτη, είτε αυτός προσέλθει στον Σταθμό είτε τηλεφωνήσει εκεί. Το ηλεκτρονικό σύστημα, παρέχει, μεταξύ άλλων, την ευχέρεια να εξαχθούν αποτελέσματα βάσει αριθμού ταυτότητας πολίτη ή και βάση της φύσης των υποθέσεων που καταχωρούνται, καθώς και για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Μετά από σχετικό ερώτημα αναφορικά με το κατά πόσο τα μέλη της Αστυνομίας είναι ενήμερα για οδηγίες σχετικές με τον χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια και κατά πόσο λαμβάνουν σχετική εκπαίδευση, απάντησε θετικά.

Ανέφερε, επιπλέον, ότι, όταν υπάρξει αναφορά από θύμα ενδοοικογενειακής βίας, και συγκεκριμένα από γυναίκα θύμα, το πρώτο μέλημα της Αστυνομίας είναι να την παραπέμψει σε ιατρική εξέταση στην περίπτωση που υπάρχει τραυματισμός, και, κατόπιν τούτου, να λάβει από το θύμα κατάθεση. Η Αστυνομία δεν παρέχει συμβουλές στο θύμα και κάνει αποδεκτή την όποια επιθυμία του, τη δεδομένη στιγμή που έχει επαφή μαζί του.

Μετά από ερώτημα κατά πόσο υπάρχει υποχρέωση των Αστυνομικών Σταθμών να συμπληρώνουν το έντυπο Αστ. 102 και να ενημερώνουν το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας ακόμα και για αναφορές βίας στην οικογένεια, απάντησε θετικά. Σημείωσε, δε, ότι και περιστατικά που αφορούν σε «οικογενειακή έριδα», σχετίζονται με βία στην οικογένεια και θα πρέπει το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας να ενημερώνεται σχετικά .

Ο κ. XXXXX απάντησε θετικά και σε ερώτημα κατά πόσο υπάρχει υποχρέωση των Αστυνομικών Σταθμών να ενημερώνουν τις ΥΚΕ για αναφορές βίας στην οικογένεια. Η ενημέρωση αυτή θα πρέπει, όπως είπε, να είναι γραπτή, ενώ σε σοβαρές περιπτώσεις υπάρχει η ευχέρεια επικοινωνίας με τους επί καθηκοντι Λειτουργούς Ευημερίας.

Σε ερώτημα κατά πόσο υπάρχει περίπτωση να μην καταγραφεί στο ημερολόγιο παραπόνων και συμβάντων εάν ή όχι συμπληρώθηκε έντυπο Αστ. 102 και εάν ή όχι ενημερώθηκαν οι ΥΚΕ για αναφορά βίας στην οικογένεια, απάντησε θετικά. Σημείωσε, δε, ότι, σε περίπτωση που ο ίδιος διαπίστωνε οποιαδήποτε παράλειψη είτε σε σχέση με την υποχρέωση ενημέρωσης του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας ή/και των ΥΚΕ, είτε σε σχέση με την καταχώρηση των ενεργειών αυτών στο ημερολόγιο συμβάντων, θα προχωρούσε στη λήψη διορθωτικών μέτρων προς το σκοπό αποφυγής παρόμοιων παραλείψεων στο μέλλον.

Μετά από σχετικό ερώτημα αναφορικά με το κατά πόσο θυμόταν περιπτώσεις κατά τις οποίες η XXXXX κατήγγειλε στον Σταθμό XXXXX περιστατικά βίας στην οικογένεια, κατά την χρονική περίοδο που αυτός υπηρετούσε εκεί, ανέφερε ότι θυμόταν 3-4 περιπτώσεις.

Ο κ. XXXXX ρωτήθηκε κατά πόσο τον είχε απασχολήσει η συχνότητα των αναφορών για βία της XXXXX στον Σταθμό και απάντησε ότι, δεν υπήρχε συνεννόηση των μελών του Σταθμού με την XXXXX αφού αυτή «δεν ήξερε τί ήθελε.» Παρόλα αυτά, τα μέλη του Σταθμού προσπαθούσαν, όπως ανέφερε, να την βοηθήσουν. Σύμφωνα με τον κ. XXXXX, η XXXXX, δεν ήταν γνωστή περίπτωση σε όλα τα μέλη του Σταθμού, ενώ η εντύπωση που έδινε ήταν ότι «ήταν μία γυναίκα που είχε προβλήματα με τον άντρα της.»

2. Μαρτυρία κ. ΧΧΧΧΧΧ

Ο κ. ΧΧΧΧΧ δήλωσε ότι υπηρετεί, στο παρόν στάδιο, ΧΧΧΧΧ και μεταξύ Ιουνίου ή Ιουλίου 2014 και Μαρτίου 2017, υπηρετούσε ως Υπεύθυνος στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ. Όπως σημείωσε, από τον Σεπτέμβριο του 2015 μέχρι τα μέσα Απριλίου 2016, περίοδος κατά την οποία βρισκόταν σε απόσπαση σε άλλη υπηρεσία, τον αναπλήρωνε ο τότε Βοηθός Υπεύθυνος κ. ΧΧΧΧΧ.

Σε ερώτημα που του υποβλήθηκε σχετικά με τα καθήκοντα του Υπεύθυνου Σταθμού, ο κ. ΧΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι αυτά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την αστυνόμευση της περιοχής που εμπίπτει στην επικράτεια του Σταθμού, τη διαχείριση του προσωπικού του Σταθμού και την επιθεώρηση του ημερολογίου παραπόνων και συμβάντων του Σταθμού.

Μετά από σχετικό ερώτημα αναφορικά με τη διαδικασία χειρισμού αναφοράς για ενδοοικογενειακή βία, ο κ. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι, στην περίπτωση λήψης τέτοιας αναφοράς (είτε προσήλθε το θύμα στον Σταθμό είτε επικοινωνήσε τηλεφωνικώς), το θύμα καλείται να δώσει κατάθεση. Σε περίπτωση που υπάρχει υπόνοια για φυσική κακοποίηση του θύματος και σωματικών βλαβών, το θύμα παραπέμπεται σε ιατρική εξέταση. Υπάρχουν, όπως σημείωσε, περιπτώσεις κατά τις οποίες το θύμα μπορεί να αρνηθεί να δώσει κατάθεση ή να καταθέσει γραπτώς ότι δεν επιθυμεί την ποινική δίωξη του δράστη. Υπάρχουν, επίσης, περιπτώσεις όπου φτάνουν στην Αστυνομία αναφορές για περιστατικά σχετικά με ενδοοικογενειακή βία, μεταξύ ζευγαριών που βρίσκονται σε διαδικασίες διαζυγίων, για σκοπούς καταγραφής μόνο των περιστατικών (για μελλοντική χρήση στις διαδικασίες διαζυγίου).

Ο κ. ΧΧΧΧΧ απάντησε θετικά σε ερώτημα κατά πόσο υπάρχει υποχρέωση των Αστυνομικών Σταθμών να συμπληρώνουν το έντυπο Αστ. 102 και να ενημερώνουν το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας για αναφορές βίας στην οικογένεια. Σημείωσε, δε, ότι, όλοι οι Υπεύθυνοι Σταθμών και οι Ανώτεροι Αξιωματικοί της Αστυνομίας, καθώς και το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας έχουν πρόσβαση στο ηλεκτρονικό ημερολόγιο παραπόνων και συμβάντων που τηρείται στους Αστυνομικούς Σταθμούς. Σημειώνεται ότι η πρόσβαση του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας στο ημερολόγιο παραπόνων και συμβάντων των Σταθμών, επιβεβαιώθηκε γραπτώς⁵⁷ από τον Υπεύθυνο του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας.

Υπήρξαν, σύμφωνα με τον κ. ΧΧΧΧΧ, περιπτώσεις, όπου το ίδιο το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, διαπίστωσε, δεδομένης της πρόσβασης που έχει στο ημερολόγιο παραπόνων και συμβάντων Σταθμών, παράλειψη συμπλήρωσης και διαβίβασης του εντύπου Αστ. 102 από τους Σταθμούς και σε αυτές τις περιπτώσεις, το ίδιο το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, τους ζήτησε όπως συμπληρώσουν και διαβιβάσουν το έντυπο Αστ. 102.

Σύμφωνα με τον κ. ΧΧΧΧΧ, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο μη συμπλήρωσης και διαβίβασης του εντύπου Αστ. 102 από το Σταθμό στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, σε κάποιες περιπτώσεις.

Σε ερώτημα κατά πόσο τον προβλημάτισαν οι αναφορές της ΧΧΧΧΧ στον Σταθμό ΧΧΧΧΧ για βία, ο κ. ΧΧΧΧΧ απάντησε ότι δεν θυμόταν την περίπτωση της ΧΧΧΧΧ, αναφέροντας ότι στην

⁵⁷ Επιστολή κ. ΧΧΧΧΧΧ, Υπεύθυνου Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια και Κακοποίησης Ανηλίκων και Ελλειπόντων Προσώπων, ημερ. 7/11/2019 (αρ. φακ.: ΧΧΧΧΧ).

περιοχή του ΧΧΧΧΧ, υπήρχαν αρκετές οικογένειες «με προβλήματα» και αρκετές με θέματα βίας.

3. Μαρτυρία κ. ΧΧΧΧΧ

Ο κ. ΧΧΧΧΧ δήλωσε ότι είναι ΧΧΧΧΧ, και από την 23^η/1/2012 μέχρι την 24^η/6/2013, υπηρετούσε ως Υπεύθυνος Σταθμού στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ. Σε ερώτημα που του τέθηκε, κατά πόσο, στο διάστημα που υπηρετούσε ως Υπεύθυνος Σταθμού στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ, περιήλθε στην αντίληψή του η περίπτωση της ΧΧΧΧΧ, ο κ. ΧΧΧΧΧ απάντησε ότι δεν θυμόταν οτιδήποτε που να αφορά στην ΧΧΧΧΧ και στην οικογένειά της.

Ο κ. ΧΧΧΧΧ επιβεβαίωσε την υποχρέωση συμπλήρωσης και διαβίβασης του έντυπου Αστ. 102 στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας και στις ΥΚΕ, σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν αναφορές σε Σταθμούς περιστατικών ενδοοικογενειακής βίας, αφού το εν λόγω έντυπο υπογράφεται από τον Υπεύθυνο ή Β. Υπεύθυνο του Σταθμού ή σε περίπτωση απουσίας τους από το αρχαιότερο επί καθήκοντι μέλος.

4. Μαρτυρία κ. ΧΧΧΧΧΧ

Ο κ. ΧΧΧΧΧ δήλωσε ότι υπηρετεί στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ ως Υπεύθυνος Σταθμού από την 20^η/5/2019 μέχρι σήμερα, ενώ διατέλεσε, όπως σημείωσε, Υπεύθυνος του εν λόγω Σταθμού και για συγκεκριμένο διάστημα μεταξύ των ετών 2007-2008.

Ο κ. ΧΧΧΧΧ αναφέρθηκε στις ενέργειές του όταν ενημερώθηκε για τον αιφνίδιο θάνατο του Στ., καθώς και στις σχετικές ενέργειες των μελών του Σταθμού ΧΧΧΧΧ. **Δεδομένου ότι η έρευνά μου δεν εκτείνεται στις ενέργειες της Αστυνομίας από το χρονικό σημείο του θανάτου και έπειτα, δεν θα γίνει αναφορά στα όσα λέχθηκαν από τον κ. ΧΧΧΧΧΧ για το θέμα αυτό.**

Ο κ. ΧΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι δεν γνωρίζει την ΧΧΧΧΧ, δεν είχε ποτέ καμία επαφή με τον Στ., όσο αυτός βρισκόταν εν ζωή, ενώ τον ΧΧΧΧΧ τον γνώρισε στο παρελθόν, και συγκεκριμένα το 2002, λόγω του ότι διερευνούσε, τότε, υπόθεση στην οποία ήταν ύποπτος.

Μετά από σχετικό ερώτημα αναφορικά με το κατά πόσο υπάρχει συνεργασία του Σταθμού με το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια, ο κ. ΧΧΧΧΧ απάντησε θετικά. Είπε, συγκεκριμένα, ότι υπάρχει πολύ καλή επαγγελματική συνεργασία.

Σημείωσε, επιπλέον, ότι υπάρχει υποχρέωση συμπλήρωσης και διαβίβασης στο εν λόγω Γραφείο, του εντύπου Αστ. 102 κάθε φορά που υπάρχει αναφορά βίας στο Σταθμό. Τόνισε, παρόλα αυτά ότι, δεν υπάρχει υποχρέωση καταγραφής στο Ημερολόγιο Παραπόνων και Συμβάντων κατά πόσο αστυνομικός που προέβη στην καταχώρηση αναφοράς βίας, συμπλήρωσε και διαβίβασε, παράλληλα, και το σχετικό έντυπο Αστ. 102. Ως εκ τούτου, όταν επιθεωρεί/διαβάζει τις καταχωρήσεις στο Ημερολόγιο (κατά κανόνα την επόμενη μέρα), δεν είναι πάντα δυνατός ο, από πλευράς του, έλεγχος του κατά πόσο το έντυπο όντως συμπληρώθηκε και διαβιβάστηκε στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, σε περιπτώσεις καταχωρήσεων που αφορούν βία στην οικογένεια.

Ισχύον νομοθετικό πλαίσιο:

➤ **Ο Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμος του 2000**

Στην κυπριακή έννομη τάξη, τα ζητήματα που αφορούν στην ενδοοικογενειακή βία, διέπονται από τον περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμο του 2000, όπως τροποποιήθηκε μέχρι σήμερα [Ν. 119(Ι)/2000].

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της υπό αναφορά νομοθεσίας:

«3. —(1) Βία, για τους σκοπούς του Νόμου αυτού, σημαίνει οποιαδήποτε πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας και περιλαμβάνει και τη βία που ασκείται με σκοπό την επίτευξη σεξουαλικής επαφής χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος, καθώς επίσης και τον περιορισμό της ελευθερίας του.

(2) Ανεξάρτητα από την ερμηνεία του όρου "βία" με βάση το εδάφιο (1) στην πιο πάνω έννοια εμπίπτουν και τα αδικήματα που αναφέρονται στα άρθρα 4(2) και 5 του παρόντος Νόμου ως επίσης και το αδίκημα που αναφέρεται στο άρθρο 147 του Ποινικού Κώδικα.

(3) Πράξη ή συμπεριφορά η οποία συνιστά βία, με βάση τα εδάφια (1) και (2) του άρθρου αυτού, ή αδίκημα, με βάση τα άρθρα 174, 175 και 177 του Ποινικού Κώδικα όταν διαπράττεται στην παρουσία ανήλικου μέλους της οικογένειας, θεωρείται βία η οποία ασκείται εναντίον του εν λόγω ανήλικου εφόσον δύναται να προκαλέσει σ' αυτό ψυχική βλάβη. Η εν λόγω πράξη ή συμπεριφορά συνιστά αδίκημα τιμωρούμενο με βάση το εδάφιο (4) του άρθρου αυτού.

(4) Οποιοσδήποτε ασκεί βία με βάση το εδάφιο (1) διαπράττει αδίκημα δυνάμει του Νόμου αυτού, που τιμωρείται, εκτός από την περίπτωση της κοινής επίθεσης που τιμωρείται με δύο χρόνια φυλάκιση και στην περίπτωση που σε άλλο ή στον παρόντα Νόμο προβλέπεται αυστηρότερη ποινή, με ποινή φυλάκισης μέχρι πέντε χρόνια ή με χρηματική ποινή μέχρι τρεις χιλιάδες λίρες ή και με τις δύο ποινές.»

Η νομοθεσία περιλαμβάνει αναλυτικές ρυθμίσεις που αφορούν στο στάδιο, τόσο της διερεύνησης όσο και της εκδίκασης υποθέσεων σχετικών με οποιαδήποτε πράξη βίας, σύμφωνα με τον νόμο.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του νόμου, με τίτλο «Εξαναγκασιμότητα συζύγων»:

«20. Παρά τις διατάξεις του άρθρου 14 του περί Απόδειξης Νόμου, σύζυγος κατηγορούμενου για αδίκημα βίας εντός της έννοιας του παρόντος Νόμου είναι ικανός μάρτυρας εάν είναι το θύμα βίας και είναι ικανός και εξαναγκασμένος μάρτυρας εάν το θύμα βίας είναι άλλο μέλος της οικογένειας.»

➤ **Ο περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος του 2016 (51(Ι)/2016)**

Για σκοπούς εναρμόνισης με την Οδηγία 2012/29/ΕΕ ψηφίστηκε ο περί της Θέσπισης Ελάχιστων Προτύπων σχετικά με τα Δικαιώματα, την Υποστήριξη και την Προστασία Θυμάτων της Εγκληματικότητας Νόμος του 2016. Στόχος του νόμου είναι να εξασφαλίσει ότι τα θύματα εγκληματικότητας τυγχάνουν της δέουσας πληροφόρησης, υποστήριξης και προστασίας στα πλαίσια ποινικών διαδικασιών.

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το Προοίμιο της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ, προκειμένου να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί η υποβολή καταγγελιών εγκλημάτων και να μπορέσουν τα θύματα να σπάσουν τον κύκλο της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης, είναι απαραίτητο τα θύματα να έχουν στη διάθεσή τους αξιόπιστες υπηρεσίες υποστήριξης και να είναι οι αρμόδιες αρχές διατεθειμένες να απαντήσουν στις καταγγελίες του με σεβασμό, ευαισθησία, με επαγγελματικό τρόπο και χωρίς διακρίσεις⁵⁸.

⁵⁸ Παράγραφος 63.

Με βάση τους ερμηνευτικούς ορισμούς που αναφέρονται στην εν λόγω Νομοθεσία:

«**βία με βάση το φύλο**» σημαίνει βία που στρέφεται κατά προσώπου λόγω του φύλου, της ταυτότητας ή της έκφρασης του φύλου αυτού ή θίγει δυσανάλογα πρόσωπα συγκεκριμένου φύλου και περιλαμβάνει-

(α) βία στο πλαίσιο στενών σχέσεων,

[...]

«**βία στο πλαίσιο στενής σχέσης**» σημαίνει βία που ασκείται από πρόσωπο το οποίο είναι ή υπήρξε σύζυγος ή σύντροφος του θύματος ή είναι άλλο μέλος της οικογένειάς του, ανεξάρτητα αν ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια στέγη με το θύμα, και περιλαμβάνει σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βία και οτιδήποτε δύναται να προξενήσει σωματική, ψυχική ή συναισθηματική βλάβη ή οικονομική ζημία·

[...]

«**θύμα**» σημαίνει-

(α) φυσικό πρόσωπο το οποίο υπέστη ζημία, συμπεριλαμβανομένης της σωματικής, της ψυχικής ή της συναισθηματικής βλάβης ή της οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε απευθείας από αξιόποινη πράξη·

(β) τα μέλη της οικογένειας προσώπου, ο θάνατος του οποίου προκλήθηκε απευθείας από αξιόποινη πράξη και τα οποία έχουν υποστεί ζημία εξαιτίας του θανάτου του εν λόγω προσώπου:

Νοείται ότι αναγνωρίζεται η ιδιότητα του θύματος σε πρόσωπο, ανεξάρτητα από τον εντοπισμό, τη σύλληψη, τη δίωξη ή την καταδίκη του δράστη και ανεξάρτητα από την οικογενειακή σχέση μεταξύ του εν λόγω προσώπου και του δράστη·

[...]

«**μέλη της οικογένειας**» σημαίνει-

(α) το σύζυγο ή τη σύζυγο του θύματος·

(β) πρόσωπο που ζει με το θύμα σε κοινό νοικοκυριό με στενή σχέση δέσμευσης σε σταθερή και συνεχή βάση· και

(γ) τους συγγενείς σε ευθεία γραμμή, τα αδέρφια και τα εξαρτώμενα από το θύμα πρόσωπα·

[...]

Σύμφωνα με το άρθρο 10 του ίδιου Νόμου προνοείται ότι:

«10. (1) Μετά την καταγγελία του θύματος, κάθε εμπλεκόμενη υπηρεσία ή μη κυβερνητικός οργανισμός, σε περίπτωση που κρίνει ή/και έχει βάσιμες υποψίες να πιστεύει ότι **οποιοδήποτε πρόσωπο ενδέχεται να είναι θύμα δυνάμει των διατάξεων του παρόντος Νόμου, δύναται να ενημερώνει σχετικά τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, οι οποίες μεριμνούν για την παροχή δωρεάν και εμπιστευτικών υπηρεσιών υποστήριξης του θύματος, ανάλογα με τις ανάγκες του πριν, κατά και για εύλογο χρονικό διάστημα μετά την ποινική διαδικασία, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που παρέχονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις που δυνατόν να παρέχουν ειδική υποστήριξη.**

(2) Πρόσβαση στις υπηρεσίες που προβλέπονται στο εδάφιο (1) έχουν τα πιο κάτω πρόσωπα:

(α) Το θύμα, ανεξάρτητα από την επίσημη καταγγελία αξιόποινης πράξης και ανάλογα με τις ανάγκες του· και

(β) τα μέλη της οικογένειας του θύματος, ανάλογα με τις ανάγκες τους και με τη βαρύτητα της βλάβης που υπέστησαν λόγω της αξιόποινης πράξης που διαπράχθηκε σε βάρος του θύματος.

(3) Αρμόδια αρχή για το συντονισμό και την εποπτεία όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών για την αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου είναι οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας.

(4) Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας δύνανται να αναθέτουν τις αρμοδιότητές τους δυνάμει του εδαφίου (1) σε μη κυβερνητικό οργανισμό, ο οποίος είναι αφοσιωμένος στην προστασία και βοήθεια των θυμάτων, ή/και στις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, βάσει πρωτοκόλλου συνεργασίας ή ειδικής συμφωνίας μεταξύ τους.»

Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Νόμου με τίτλο «Ατομική αξιολόγηση θύματος για τον προσδιορισμό ειδικών αναγκών προστασίας»:

«21. (1) Η Αστυνομία προβαίνει σε έγκαιρη ατομική αξιολόγηση του θύματος, με σκοπό -

(α) Τον προσδιορισμό των ειδικών αναγκών προστασίας του· και

(β) τη λήψη απόφασης κατά πόσο και σε ποιο βαθμό το θύμα δύναται να επωφεληθεί από ειδικά μέτρα κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, όπως προβλέπεται στα άρθρα 22 και 23 λόγω ιδιαίτερου κινδύνου να υποστεί δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντεκδίκηση.

(2) Ανάλογα με το αποτέλεσμα της αναφερόμενης στο εδάφιο (1) αξιολόγησης, η Αστυνομία συνεργάζεται, εκεί και όπου χρειάζεται, με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και τις Ιατρικές Υπηρεσίες για περαιτέρω αξιολόγηση των αναγκών του θύματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 11.

(3) Στην ατομική αξιολόγηση λαμβάνονται κυρίως υπόψη τα πιο κάτω στοιχεία:

(α) Τα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος·

(β) το είδος ή/και η φύση του εγκλήματος· και

(γ) οι περιστάσεις του εγκλήματος.

(4) Στο πλαίσιο της ατομικής αξιολόγησης, οι διωκτικές αρχές σε συνεργασία με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας και τις Ιατρικές Υπηρεσίες, δίδουν ιδιαίτερη προσοχή στα θύματα που υπέστησαν σημαντική βλάβη λόγω της σοβαρότητας του εγκλήματος, στα θύματα εγκλήματος που οφείλεται σε προκαταλήψεις ή διακρίσεις, που θα μπορούσε, ιδίως, να σχετίζεται με τα προσωπικά χαρακτηριστικά τους, και στα θύματα τα οποία είναι ιδιαίτερα ευάλωτα λόγω της σχέσης τους με το δράστη ή της εξάρτησής τους από αυτόν, ιδίως τα θύματα τρομοκρατίας, οργανωμένου εγκλήματος, εμπορίας ανθρώπων, βίας με βάση το φύλο, βίας στο πλαίσιο στενής σχέσης, σεξουαλικής βίας ή εκμετάλλευσης ή εγκλήματος μίσους και στα θύματα με αναπηρίες.

(5) Για τους σκοπούς του παρόντος Νόμου, όταν το θύμα είναι παιδί τεκμαίρεται ότι το παιδί θύμα έχει ειδικές ανάγκες προστασίας και για να καθορισθεί αν και σε ποιο βαθμό αυτό θα επωφελείτο από τα ειδικά μέτρα που προβλέπονται στα άρθρα 22 και 23, το παιδί θύμα υποβάλλεται σε ατομική αξιολόγηση σύμφωνα με τις διατάξεις του εδαφίου (1).

(6) Η έκταση της ατομικής αξιολόγησης δύναται να προσαρμοσθεί, ανάλογα με τη σοβαρότητα του εγκλήματος και το βαθμό της προφανούς βλάβης που υπέστη το θύμα.

(7) Η ατομική αξιολόγηση διενεργείται με τη στενή συμμετοχή του θύματος και κατά τη διενέργειά της λαμβάνονται υπόψη οι επιθυμίες του, συμπεριλαμβανομένης της επιθυμίας του για τη μη λήψη των ειδικών μέτρων που προβλέπονται στα άρθρα 22 και 23.

(8) Αν οι περιστάσεις που αποτελούν τη βάση μιας ατομικής αξιολόγησης έχουν μεταβληθεί σημαντικά, οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε η ατομική αξιολόγηση να επικαιροποιείται καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.»

➤ **Ο περί της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας (Κυρωτικός) Νόμος του 2017 (Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης)**

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 7 Απριλίου 2011, και αποτελεί την πιο εκτεταμένη διεθνή σύμβαση για τα θέματα βίας κατά των γυναικών, με δεσμευτικό περιεχόμενο για τα κράτη μέλη που την υπογράφουν.

Η Σύμβαση τέθηκε σε εφαρμογή στην Κυπριακή Δημοκρατία με τον πιο πάνω κυρωτικό Νόμο, τον Ιούλιο του 2017.

Σκοπός της Σύμβασης είναι, μεταξύ άλλων, η προστασία των γυναικών από κάθε μορφή βίας και η πρόληψη, δίωξη και εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, ενώ με βάση τους ορισμούς που αυτή περιέχει, ως «**βία κατά των γυναικών**» νοείται η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και μια μορφή διάκρισης κατά των γυναικών και θα εννοούνται όλες οι πράξεις βίας με βάση το φύλο που έχει ή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή οικονομική βλάβη ή πόνο στις γυναίκες, περιλαμβανομένων των απειλών για τέτοιες πράξεις, του εξαναγκασμού ή της αυθαίρετης στέρησης της ελευθερίας, είτε στο δημόσιο ή στον ιδιωτικό βίο. Ως «**ενδοοικογενειακή βία**» νοούνται όλες οι πράξεις σωματικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας που συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή της οικιακής μονάδας ή ανάμεσα σε πρώην ή νυν συζύγους ή συντρόφους, είτε ο αυτουργός διαμένει ή διέμενε στην ίδια κατοικία με το θύμα είτε όχι.

Η Σύμβαση περιλαμβάνει ξεχωριστό κεφάλαιο αναφορικά με την πρόληψη (Κεφάλαιο III) καθώς και με την προστασία και υποστήριξη των θυμάτων (Κεφάλαιο IV). Ως γενική υποχρέωση των κρατών μερών καθορίζεται, μεταξύ άλλων, η λήψη των απαραίτητων νομοθετικών ή άλλων μέτρων για να προστατεύσουν όλα τα θύματα από περαιτέρω πράξεις βίας, καθώς και η λήψη νομοθετικών ή άλλων μέτρων που θα διασφαλίζουν ότι υπάρχουν οι κατάλληλοι μηχανισμοί για την αποτελεσματική συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους σχετικούς κρατικούς φορείς για την προστασία και την υποστήριξη θυμάτων και μαρτύρων όλων των μορφών βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης, περιλαμβανομένης και της παραπομπής σε γενικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης.⁵⁹ **Καθορίζεται, δε, ρητά ότι η παροχή των αναφερόμενων υπηρεσιών δεν θα εξαρτάται από την προθυμία του θύματος να ασκήσει δίωξη ή να καταθέσει κατά οποιουδήποτε δράστη.**⁶⁰

Το άρθρο 27 της Σύμβασης αναφέρεται στην υποχρέωση των κρατών στη λήψη μέτρων για να ενθαρρύνουν οποιοδήποτε άτομο υπήρξε μάρτυρας σε περιπτώσεις πράξεων βίας που καλύπτονται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης ή το οποίο έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι μια τέτοια πράξη μπορεί να διαπραχθεί ή ότι και άλλες πράξεις βίας αναμένονται, να **το αναφέρει στους αρμόδιους οργανισμούς και αρχές.**

Με βάση το άρθρο 51 της Σύμβασης, τα κράτη καλούνται να λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά ή άλλα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι η αξιολόγηση του κινδύνου φονικότητας, της σοβαρότητας της κατάστασης και του κινδύνου επαναλαμβανόμενης βίας διεξάγεται από όλες τις σχετικές αρχές, ώστε να διαχειριστούν τον κίνδυνο και εάν είναι απαραίτητο να παρέχουν συντονισμένη ασφάλεια και υποστήριξη.

Το άρθρο 55 με τίτλο «Ex parte (μονομερείς) και ex officio (αυτεπάγγελτες) διαδικασίες», κατοχυρώνει την υποχρέωση των κρατών μερών να διασφαλίσουν ότι οι έρευνες ή η δίωξη

⁵⁹ Άρθρο 18.2.

⁶⁰ Άρθρο 18.3.

αδικημάτων που καθιερώνονται στη Σύμβαση, δεν θα εξαρτώνται εξ' ολοκλήρου από μια αναφορά ή καταγγελία που υπεβλήθη από το θύμα, εάν το αδίκημα διεπράχθη ολόκληρο ή εν μέρει στην επικράτεια του και ότι οι διαδικασίες μπορεί να εξακολουθήσουν ακόμη και αν το θύμα αποσύρει τη δήλωση ή την καταγγελία του/ της.

Κρίσιμο είναι να υπογραμμιστεί ότι, η Σύμβαση παρέχει ένα ευρύ πλαίσιο μέτρων προστασίας που τα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν για να προστατεύουν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των θυμάτων βίας, ενώ ειδική αναφορά γίνεται στα ειδικά μέτρα προστασίας που πρέπει να παρέχονται σε ένα παιδί θύμα και ένα παιδί μάρτυρα πράξεων βίας κατά γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας, υπό το φως του συμφέροντος του παιδιού.⁶¹

Διαπιστώσεις:

Από τη μελέτη και τη συνεκτίμηση όλων των στοιχείων που τέθηκαν υπόψη μου, τόσο γραπτώς, όσο και υπό τη μορφή προφορικών μαρτυριών, προκύπτουν τα ακόλουθα:

- Κάθε φορά που η ΧΧΧΧΧ προσερχόταν ή επικοινωνούσε με τους δύο εμπλεκόμενους Σταθμούς, και κυρίως τον Αστ. Σταθμό ΧΧΧΧΧ, η Αστυνομία προέβαινε σε ενέργειες όταν η ίδια το ζητούσε, καταγράφοντας στο Ημερολόγιο Παραπόνων και Συμβάντων σύντομη περιγραφή όλων των σχετικών αναφορών της ΧΧΧΧΧ, των ενεργειών της Αστυνομίας, καθώς και το κατά πόσο ενημερώνονταν σχετικά οι ΥΚΕ και το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, μέσω συμπλήρωσης και διαβίβασης του εντύπου Αστ. 102.
- Η καταγραφή ή μη στο Ημερολόγιο Συμβάντων του κατά πόσο το έντυπο Αστ. 102 συμπληρώθηκε και διαβιβάστηκε, δεν αποτελεί επαρκές στοιχείο διαπίστωσης της ενημέρωσης ή μη του Γραφείου Θεμάτων Καταπολέμησης Βίας.
- Από τα στοιχεία που τηρούνται στο Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, προκύπτει ότι αυτό ενημερώθηκε μόνο 4 φορές για τις αναφορές της ΧΧΧΧΧ.
- Πέρα από τις 4, πιο πάνω, καταχωρήσεις στο Αρχείο του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας, η περίπτωση της οικογένειας της ΧΧΧΧΧ δεν απασχόλησε το εν λόγω Γραφείο.
- **Από τις καταχωρήσεις στο Ημερολόγιο Παραπόνων και Συμβάντων προκύπτουν πάνω από 20 αναφορές για περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας** σχετικές με την οικογένεια της ΧΧΧΧΧ, μεταξύ των ετών 2007-2019.
- **Πρόσβαση** στο Ημερολόγιο Παραπόνων και Συμβάντων των εμπλεκόμενων Αστυνομικών Σταθμών **είχε και το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας.**
- Η ΧΧΧΧΧ δεν επιθυμούσε την ποινική δίωξη του ΧΧΧΧΧ. Σε πολλές, δε, περιπτώσεις, δεν επιθυμούσε ούτε και την οποιαδήποτε άλλη παρέμβαση της Αστυνομίας παρά μόνο την καταγραφή του συμβάντος στο οποίο αναφερόταν.
- Η ποινική δίωξη του ΧΧΧΧΧ έλαβε χώρα μόνο μια φορά, για την περίπτωση κατά την οποία καταγγέλθηκε από την ΧΧΧΧΧ ότι άσκησε βία έναντι του Στ.. Ακόμα και σε αυτήν την περίπτωση, η ΧΧΧΧΧ ήταν ιδιαίτερα διστακτική στο να προχωρήσει την καταγγελία, ώστε να ασκηθεί ποινική δίωξη, ενώ η λήψη οπτικογραφημένης κατάθεσης από τον Στ. έλαβε χώρα μετά από τη συγκατάθεση που λήφθηκε από την Οικογενειακή Σύμβουλο και όχι από την ΧΧΧΧΧ.

⁶¹ Άρθρα 56 και 56.2.

Συμπεράσματα

Το ερώτημα το οποίο καλούμαι να απαντήσω σε ότι αφορά τον ρόλο που διαδραμάτισε η Αστυνομία στην παρούσα υπόθεση, είναι το κατά πόσο ο χειρισμός των αναφορών της ΧΧΧΧΧ για βία στην οικογένεια που περιέρχονταν, περιοδικά, σε γνώση της, από το 2007 μέχρι το 2019, ήταν ο ενδεδειγμένος στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της Αστυνομίας, όπως καθορίζονται από το σχετικό ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, καθώς και από τις σχετικές με το θέμα Οδηγίες, Εγκυκλίους και Εγχειρίδια Διατμηματικών Διαδικασιών.

Για το θέμα αυτό, έχω καταλήξει στα πιο κάτω:

- ❖ Σε σχέση με τις αναφορές της ΧΧΧΧΧ (ή/και άλλων προσώπων, πχ, πατέρας και αδελφή της ΧΧΧΧΧ) για ενδοοικογενειακή βία με θύτη τον ΧΧΧΧΧ και θύμα την ίδια, δεν παραβλέπω το γεγονός ότι η Αστυνομία, λάμβανε μέτρα, όταν αυτό ζητείτο από το θύμα, είτε προβαίνοντας σε συστάσεις και παρατηρήσεις στον ΔΚ, είτε μέσω κατ' οίκον επισκέψεων στην οικία του ζευγαριού.
- ❖ Από το ενώπιον μου μαρτυρικό υλικό, προκύπτει ότι η Αστυνομία θεωρούσε **λανθασμένα** ότι για να κινηθούν οι ανακριτικές ή/και ποινικές διαδικασίες, εν προκειμένω, προς το σκοπό ενδεχομένως, ποινικής δίωξης του ΧΧΧΧΧ, ήταν απαραίτητη η υποβολή γραπτής καταγγελίας από την ΧΧΧΧΧΧ, ούσα ενήλικη και υγιής γυναίκα.
- ❖ Κάτι τέτοιο, ωστόσο, δεν ισχύει, καθώς τόσο το σχετικό με την βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία νομοθετικό πλαίσιο, όσο και οι σχετικές με το θέμα Οδηγίες και Εγκύκλιοι της Αστυνομίας, προβλέπουν ρητά και με σαφήνεια ότι **η διερεύνηση αναφορών βίας, θα πρέπει να λαμβάνει χώρα ανεξάρτητα από την βούληση του θύματος.**
- ❖ Ειδικότερα, στην **Εγκύκλιο ημερ. 2/2/2007** του Αρχηγού Αστυνομίας, ορίζεται ρητά ότι **«τα αδικήματα βίας στην οικογένεια δεν θεωρούνται κατ' έγκλειση διωκόμενα, και ως εκ τούτου δεν απαιτείται η ύπαρξη γραπτού παραπόνου για να διερευνηθούν. Η Αστυνομία νομιμοποιείται να τα διερευνά αυτεπάγγελτα και ανεξάρτητα από την υποβολή ή όχι επίσημου και γραπτού παραπόνου, ειδικά, δε, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα αδικήματα βίας στην οικογένεια, θεωρούνται αυξημένης σοβαρότητας σύμφωνα με τον Νόμο 119(Ι)/2000.»**
- ❖ Σύμφωνα με την ίδια Εγκύκλιο, παρότι αναγνωρίζεται ότι, η συλλογή μαρτυρίας, η διερεύνηση και η απόδειξη των αδικημάτων αυτών είναι εκ της φύσης της ιδιαίτερα δύσκολη, όταν το θύμα δεν συνεργάζεται με την Αστυνομία, **οι Αστυνομικοί εξεταστές καλούνται να εξαντλούν κάθε περιθώριο διερεύνησης αναζητώντας άλλη μαρτυρία ή/και τεκμήρια, ιδιαίτερα, όταν τα άμεσα ή έμμεσα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικοι, ή/και παρατηρείται κατ' επανάληψη άσκηση βίας από και προς τα ίδια πρόσωπα,** παράμετροι που φαίνεται να ίσχυαν εν προκειμένω, αλλά δεν λήφθηκαν υπόψη.
- ❖ Με βάση, δε, τον **περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμο**, πράξη ή συμπεριφορά, η οποία συνιστά βία, με βάση τον νόμο, **όταν διαπράττεται στην παρουσία ανήλικου μέλους** της οικογένειας, **θεωρείται βία η οποία ασκείται εναντίον του εν λόγω ανήλικου εφόσον δύναται να προκαλέσει σ' αυτό ψυχική βλάβη,** ενώ η εν λόγω πράξη ή συμπεριφορά συνιστά αδικήμα.
- ❖ Επιπρόσθετα, επειδή η νομοθεσία, καθιστά **ικανό και εξαναγκάσιμο μάρτυρα, τον/την σύζυγο κατηγορούμενου,** εάν το θύμα βίας είναι άλλο μέλος της

οικογένειας είτε σωματικής **είτε ψυχολογικής βίας**, θα μπορούσε στη βάση του **άρθρου 20** του περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου να εξαναγκάσει τη μητέρα XXXXX να καταθέσει εναντίον του συζύγου της, αφού οικειοθελώς δεν συγκατατίθετο και δεν το έπραξε.

- ❖ Δεν νοείται, από τη στιγμή που πρόκειται για περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας να αναμένει η Αστυνομία την συγκατάθεση των θυμάτων για την ποινική διερεύνηση των υποθέσεων. Προς την ίδια αυτή κατεύθυνση, στοχεύουν και οι πρόνοιες τόσο του Ν. 51(1)2016, όταν διασφαλίζουν τη δυνατότητα του θύματος σε υπηρεσίες υποστήριξης, ανεξάρτητα από την επίσημη καταγγελία αξιόποινης πράξης και ανάλογα με τις ανάγκες του θύματος, όσο και με βάση τις πρόνοιες της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, που ρητά προβλέπουν ότι η παροχή των αναφερόμενων υπηρεσιών δεν θα εξαρτάται από την προθυμία του θύματος να ασκήσει δίωξη ή να καταθέσει κατά οποιουδήποτε δράστη.
- ❖ Στη βάση των πιο πάνω, προκύπτει θέμα μη εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας καθώς και των σχετικών Εγκυκλίων, βάσει των οποίων, δεδομένης της ύπαρξης παιδιών στην οικογένεια της XXXXX και της επανάληψης στις αναφορές της για άσκηση βίας εναντίον της, που ενδεχομένως συνιστούσαν **ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΑ για τους ανήλικους ως αμέτοχους θεατές** θα έπρεπε να είχαν αναζητηθεί τρόποι διερεύνησης της υπόθεσης κατά τρόπο που να καθιστούσαν ενδεχόμενη ή/και πιθανή την ύπαρξη νομικών συνεπειών για το δράστη και την περαιτέρω προστασία τόσο της ΜΚ, ως άμεσο θύμα, όσο και των παιδιών, ως έμμεσα θύματα βίας.
- ❖ Υπογραμμίζω, δε, ότι μετά το συμβάν της 14/5/2013, για το οποίο ο XXXXX καταδικάστηκε σε 3 μήνες φυλάκιση με 3ετή αναστολή, η XXXXX παρουσιάστηκε στο Σταθμό XXXXX και υπέβαλε αναφορά κατά του XXXXX, **άλλες 8 φορές** (31/3/2014, 8/1/2016, 13/12/2016, 10/3/2017, 24/10/2018, 30/1/2019, 22/5/2019 και 26/5/2019). Το γεγονός ότι το συμβάν της 14/5/2013 αφορούσε σε περιστατικό βίας κατά του Στ. και όχι κατά της XXXXX (αν και ο Υπεύθυνος του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας ανέφερε ότι θεωρούσε ότι αφορούσε στην XXXXX – (βλ. Μαρτυρία κ. XXXXX ανωτέρω) δεν διαφοροποιεί την υποχρέωση της Αστυνομίας για περαιτέρω διερεύνηση της αναφοράς, ιδίως σε σχέση με τις αναφορές της XXXXX που ακολούθησαν της έκδοσης της **Εγκυκλίου του Αρχηγού Αστυνομίας ημερ. 2/2/2007**, όπου ρητά υποχρεώνει τα μέλη σε εγρήγορση, όσον αφορά περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας **όταν τα άμεσα ή έμμεσα θύματα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανήλικοι, ή/και παρατηρείται κατ' επανάληψη άσκηση βίας από και προς τα ίδια πρόσωπα. Στη βάση αυτή, όφειλαν να θεωρήσουν ότι οι πρόνοιες του περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου τυγχάνουν εφαρμογής είτε λάμβαναν υπόψη ως άμεσο θύμα την XXXXX ή τα παιδιά, στη βάση της διαπίστωσης, σύμφωνα με το **Εγχειρίδιο των Διατμηματικών Διαδικασιών για τον Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια του 2002** περί του συνδρόμου αμέτοχου θεατή.**
- ❖ Δεν δύναται εύλογα να θεωρήσει κανείς ότι οι συχνές οικογενειακές έριδες μεταξύ αυτού του ζεύγους δεν γίνονταν στην παρουσία των παιδιών. Και εν πάσει περιπτώσει, η **Αστυνομία όφειλε, όπως και οι ΥΚΕ, να διερευνήσει κατά πόσο τα παιδιά ήταν παρόντα ή όχι στα περιστατικά βίας, ώστε να είναι δυνατή η παραπομπή της υπόθεσης στις ΥΚΕ προς το σκοπό λήψης των από μέρους τους απαραίτητων μέτρων για την προστασία των συμφερόντων των ανήλικων τέκνων, ακόμα και χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων.**
- ❖ Σημειώνω ότι η XXXXX ως γυναίκα θύμα επαναλαμβανόμενης βίας για να φτάνει κατά διαστήματα σε ένα Αστυνομικό Σταθμό και να υποβάλει **συνολικά 20**

αναφορές με την ίδια ως θύμα και τον ίδιο θύτη, αυτό από μόνο του καταδεικνύει πιθανή ένδειξη για τη σοβαρότητα της κατάστασης, και ότι απαιτείτο η άμεση αξιολόγηση της επικινδυνότητας του δράστη.

- ❖ Στη βάση αυτή, καταλήγω ότι τα μέλη του Αστυνομικού Σταθμού ΧΧΧΧΧ που καταχωρούσαν περιοδικά τις αναφορές της ΧΧΧΧΧ, δεν άσκησαν με επιμέλεια τα καθήκοντά τους, καθώς, από τη στιγμή που είχαν, ανά πάσα στιγμή, πρόσβαση στο κεντρικό αρχείο πληροφοριών, ήταν σε θέση να γνωρίζουν ή/και να αντλήσουν όλες τις στοχευμένες πληροφορίες που αφορούσαν στην προκειμένη περίπτωση, προκειμένου να αναλύσουν και αξιολογήσουν ορθά τον κίνδυνο που διέτρεχε η ΧΧΧΧΧ και τα παιδιά της.
- ❖ Δεν παραγνωρίζω ότι πιθανόν να μην έτυχαν εκπαίδευσης προς τούτο παρότι το πιο πάνω αναφερθέν πρωτόκολλο για εκτίμηση κινδύνου αναφέρει ότι τα όσα εκεί αναφέρονται κωδικοποιημένα ήταν ήδη γνωστά στα μέλη της δύναμης. Θα μπορούσαν όμως να ζητήσουν την καθοδήγηση του Γραφείου για την βία στην οικογένεια το οποίο όφειλαν να ενημερώνουν κάθε φορά με το σχετικό έντυπο, το οποίο απέτυχαν να πράττουν συστηματικά, παρότι το εν λόγω γραφείο είχε πρόσβαση στην πληροφόρηση και αποτελεί καθήκον του να ενημερώνεται για θέματα αναφορών βίας από το κεντρικό σύστημα πληροφόρησης επί καθημερινής βάσης εφόσον ασχολείται αποκλειστικά με τα θέματα ενδοοικογενειακής βίας.
- ❖ Παρότι ο κίνδυνος ήταν υπαρκτός και πραγματικός, εάν προέβαιναν στην εκτίμησή του με βάση τα δεδομένα που είχαν ενώπιόν τους, δηλαδή, την εξελικτική κλιμάκωση της κατάστασης λόγω της συχνότητας των αναφορών της ΧΧΧΧΧ κατά του ΧΧΧΧΧ, της προηγούμενης του καταδίκης του ΧΧΧΧΧ για άσκηση βίας, της κατοχής ή/και πρόσβασης σε πυροβόλο όπλο (ο Στ. στις 13/5/2019 αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει με πυροβόλο όπλο, γεγονός που η Αστυνομία γνώριζε) δεν προέβησαν σε καμία εκτίμηση κινδύνου, δεν συνεργάστηκαν με το Γραφείο για την πρόληψη ενδοοικογενειακής βίας αλλά κυρίως δεν ενημέρωναν για κάθε αναφορά τις ΥΚΕ και το εν λόγω Γραφείο με βάσει συγκεκριμένο έντυπο με βάσει τις εγκυκλίους.
- ❖ Η παράλειψη εκτέλεση των καθηκόντων από μέρους των μελών του Αστ. Σταθμού ΧΧΧΧΧ που καταχωρούσαν τις αναφορές της ΧΧΧΧΧ, σε σχέση με την απουσία συμπλήρωσης του συγκεκριμένου εντύπου κάθε φορά που είχαν αναφορά για σκοπούς ενημέρωσης των ΥΚΕ, στήρησαν από αυτές την αφύπνιση στη συγκεκριμένη περίπτωση για περαιτέρω διερεύνηση και αξιολόγηση κινδύνου με βάση τη συχνότητα των αναφορών της ΧΧΧΧΧ ,γι' αυτό και η παράλειψη τους αυτή θα πρέπει να εξεταστεί στα πλαίσια της Αρμόδιας Αρχής.
- ❖ Η παράλειψη των μελών της Αστυνομίας να ενημερώνουν/ εμπλέξουν ή/και να καλούν τις ΥΚΕ σε κάθε αναφορά ενδοοικογενειακής βίας που υπέβαλε η ΧΧΧΧΧ έχει ιδιαίτερη σημασία, καθότι αν τηρούνταν ορθά οι ισχύουσες διαδικασίες σε σχέση με τις περιπτώσεις βίας, τότε ενδέχεται να δημιουργείτο η πίεση για διερεύνηση και έγκαιρη διάγνωση από μέρους των ΥΚΕ του μοτίβου της επαναλαμβανόμενης βίας που ασκούσε ο ΧΧΧΧΧ κατά της ΧΧΧΧΧ και να ενεργοποιήσουν την υποχρέωση των ΥΚΕ να αξιολογήσουν την κατάσταση και να προβούν στη λήψη άμεσων και διορθωτικών μέτρων προς προστασία της ΧΧΧΧΧ και των παιδιών της.
- ❖ Πρόσθετα, σημειώνω ότι τα μέλη του Αστ. Σταθμού ΧΧΧΧΧ δεν εφάρμοσαν επίσης τις σχετικές οδηγίες σε σχέση με την υποχρέωση ενημέρωσης του Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια για κάθε αναφορά ενδοοικογενειακής βίας που υπέβαλε η ΧΧΧΧΧ και παρέλειψαν να εμπλέξουν ή/και να ζητήσουν τη

βοήθεια / καθοδήγηση του καθ' ύλην αρμόδιου Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας ως προς τον περαιτέρω χειρισμό της υπόθεσης . Ως εκ τούτου η παράλειψη τους να συμπληρώνουν κάθε φορά το συγκεκριμένο έντυπο για ενημέρωση των ΥΚΕ και του Γραφείου χειρισμού βίας συνιστά παραβίαση συγκεκριμένης οδηγίας και η Αρμόδια Αρχή οφείλει να το διερευνήσει για πλημμελή άσκηση καθήκοντος τουλάχιστον ως προς τους συγκεκριμένους αστυνομικούς που προέβησαν στην παράλειψη.

- ❖ Παράλειψη, όμως, διαπιστώνεται και από το ίδιο το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας, αφού με βάση το ενώπιον μου μαρτυρικό υλικό, προκύπτει η δυνατότητα αυτεπάγγελτης παρέμβασής του στις περιπτώσεις κατά τις οποίες φαίνεται, από στοιχεία που το Γραφείο Χειρισμού Θεμάτων Βίας κατέχει, ότι χρειάζεται η παρέμβασή του. Εν προκειμένω, αν και είχε ενώπιον του 4 καταχωρήσεις περιστατικών βίας που αφορούσε στην ΧΧΧΧΧ, είχε εντούτοις πρόσβαση και σε κάθε αναφορά βίας που αφορούσε στην ΧΧΧΧΧ, και, ως εκ τούτου, μπορούσε να ανατρέξει με το πάτημα του Δελτίου ταυτότητας της ΧΧΧΧΧ κατά πόσον στην περίπτωση αυτή, προέκυπτε ένα μοτίβο επαναλαμβανόμενης βίας.
- ❖ Κάτι τέτοιο ωστόσο δεν έγινε. Με την ορθή εφαρμογή των προνοιών του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου (νόμοι, Οδηγίες, εγκύκλιοι, Εγχειρίδια), θα ήταν δυνατός ο έγκαιρος εντοπισμός και η εκτίμηση ότι η προκειμένη περίπτωση είναι μία ιδιαίτερη περίπτωση κλιμακούμενης ενδοοικογενειακής βίας με ένα καθ' έξη βίαιο πατέρα και ένα αδύναμο θύμα να σταθεί απέναντι του και, ως εκ τούτου, θα διαφαίνετο η επιτακτική λήψη άμεσων προστατευτικών μέτρων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες τόσο της ΧΧΧΧΧ όσο και των παιδιών της.
- ❖ Το εν λόγω Γραφείο και οι λειτουργοί, ως Συντονιστές σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, αναλύοντας τα εισερχόμενα από τους Σταθμούς δεδομένα / αναφορές /καταγγελίες στο ηλεκτρονικό σύστημα, είναι σε θέση να αξιολογούν τον κίνδυνο και τη σοβαρότητα εκάστης κατάστασης προς το σκοπό παροχής προστασίας και ασφάλειας στο θύμα, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της κάθε περίπτωσης, και όπου υπάρχει αποχρών λόγος σύμφωνα με την μαρτυρία του ΧΧΧΧΧ να επεμβαίνουν με κάθε μέτρο και συντονισμό με βάση την διάταξη 336.
- ❖ Στην συγκεκριμένη περίπτωση το αρμόδιο αυτό Γραφείο παρέλειψε να διερευνήσει και να συντονιστεί με τις ΥΚΕ ώστε να διαπιστώσει ότι η ΧΧΧΧΧ δεν είχε τις ψυχικές δυνάμεις να σπάσει τον κύκλο της επαναλαμβανόμενης θυματοποίησής της, ότι υπήρχαν παιδιά ως αμέτοχοι θεατές αυτής της βίας και άρα με βάση τον οικείο νόμο υπόκειντο σε ψυχολογική βία, καθώς επίσης να αξιολογήσουν το γεγονός ότι οι αναφορές για βία σε σχέση με την ΧΧΧΧΧ είχαν φτάσει τις 20.
- ❖ Όλα τα πιο πάνω δεδομένα θα μπορούσαν να συνεκτιμηθούν ως αποχρών λόγος για περαιτέρω διερεύνηση σε συνεργασία με τις ΥΚΕ ,δεδομένα που απέτυχαν να διερευνήσουν αλλά και να τα θέσουν τουλάχιστον δια προβληματισμό επιφέροντας με αυτό το τρόπο, πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους η οποία χρρίζει περαιτέρω διερεύνησης από την Αρμόδια Αρχή .

Ως προς τον ευρύτερο ρόλο της Αστυνομίας στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, που ακολουθείται μέχρι σήμερα όπως προέκυψε από την έρευνα που αφορά η παρούσα έκθεση διαφάνηκε ότι :

- ❖ Η πρακτική **μη διερεύνησης και προώθησης αναφορών βίας, ελλείπει γραπτής κατάθεσης του θύματος**, ενθαρρύνει τον θύτη, αποκλείει τη λήψη μέτρων για την ουσιαστική στήριξη και προστασία του θύματος και την αποφυγή επαναθυματοποίησής του, ενώ, στις περιπτώσεις ύπαρξης και παιδιών τα οποία εκτίθενται στη βία (**ψυχολογική βία ως αμέτοχοι θεατές**) οδηγεί στην απουσία μέτρων για την στήριξη και προστασία τους με απρόβλεπτες συνέπειες για αυτά.
- ❖ Παρά την **ύπαρξη σχετικών Οδηγιών και Εγκυκλίων**, φαίνεται ότι είναι **αναγκαία η περαιτέρω, και ενδεχομένως σαφέστερη, καθοδήγηση ή/και εκπαίδευση των μελών της Αστυνομίας, τόσο σε σχέση με τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται στις περιπτώσεις αναφορών βίας**, ώστε να εξασφαλίζεται η αδιαμφισβήτητη και γραπτή ενημέρωση τόσο του **Γραφείου Χειρισμού Θεμάτων Βίας στην Οικογένεια** προς το σκοπό άμεσης καθοδήγησης σε έκαστη περίπτωση όσο και η αδιαμφισβήτητη και γραπτή ενημέρωση των **ΥΚΕ**, σε κάθε περίπτωση για παροχή συντονισμένης ασφάλειας και υποστήριξης σε ένα θύμα.
- ❖ Επιπρόσθετα, **θα πρέπει να ξεκαθαριστεί** με τρόπο που να μην αφήνονται περιθώρια αμφισβήτησης, **ότι η Αστυνομία έχει τη δυνατότητα να διερευνά και αναφορές βίας, με απλή αναφορά του θύματος κυρίως όπου υπάρχουν παιδιά μέλη της οικογένειας που πιθανόν να υπόκεινται σε ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ βία** και προς το σκοπό αυτό θα πρέπει να **κωδικοποιηθούν οι σχετικές διαδικασίες** που θα πρέπει να ακολουθεί, καθώς επίσης να **καθοριστούν οι περιπτώσεις αναφορών** για τις οποίες επιβάλλεται η διερεύνησή τους ανεξάρτητα από τη βούληση του θύματος.
- ❖ Θα πρέπει, επίσης, να **δημιουργηθεί στο ηλεκτρονικό ημερολόγιο παραπόνων και συμβάντων που τηρεί κεντρικά η Αστυνομία, ξεχωριστή κατηγορία στις περιπτώσεις αναφορών/καταγγελιών ενδοοικογενειακής βίας με τίτλο «Διαβίβαση Εντύπου 102 στις ΥΚΕ και Γραφείο Πρόληψης Βίας**» οπότε με τον τρόπο αυτό, θα δίδεται η **αναγκαία πληροφόρηση στους αρμόδιους φορείς** για να προβούν στις δικές τους ενέργειες. Θα πρέπει, ωστόσο, για αυτές τις αναβαθμίσεις στο λογισμικό τους πρόγραμμα, να προστεθούν και οι ΥΚΕ για τις περιπτώσεις βίας, καθώς δεν είναι στην αρμοδιότητα των μελών της Αστυνομίας η ενδυνάμωση των θυμάτων βίας.

4. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ), οι οποίες αποτελούν Τμήμα του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, είναι ο αρμόδιος φορέας του Κράτους με πρωταρχικό ρόλο τη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, της προστασίας και της φροντίδας των παιδιών και άλλων ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, τη στήριξη και ενδυνάμωση της οικογένειας, ώστε να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στο ρόλο της και τη στήριξη ατόμων και οικογενειών με ιδιαίτερα σοβαρά κοινωνικά προβλήματα.

Ειδικότερα, για την άσκηση του ρόλου τους για προστασία και φροντίδας των παιδιών, οι ΥΚΕ, μέσω των προγραμμάτων του Τομέα Οικογένειας και Παιδί (**Πρόγραμμα Προληπτικής Εργασίας με Οικογένειες με Ανήλικο και Πρόγραμμα Πρόληψη και Αντιμετώπισης Βίας στην Οικογένεια**), παρέχουν συμβουλευτικές/προληπτικές υπηρεσίες στις οικογένειες για τη διαφύλαξη της ομαλής λειτουργίας της, διασυνδέουν την οικογένεια με άλλες κρατικές ή μη κυβερνητικές υπηρεσίες και επίσης, παρέχουν υποκατάστατη φροντίδα (ανάδοχη οικογένεια ή ιδρυματική φροντίδα) σε περίπτωση που κριθεί, για το συμφέρον του παιδιού, η μετακίνηση του από την φυσική του οικογένεια και η ανάληψη της φροντίδας του από τη Διευθύντρια των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΔΥΚΕ).

Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις οικογένειες, επιτυγχάνεται μέσω της **έγκαιρης** ψυχοκοινωνικής παρέμβασης σε οικογένειες που παρουσιάζουν δυσλειτουργίες και στα πλαίσια αυτό, οι ΥΚΕ συνεργάζονται με κρατικές Υπηρεσίες, όπως Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Αστυνομία και άλλους επαγγελματίες, μέσω πολυθεματικής προσέγγισης των υπό εξέταση/επίβλεψη οικογενειών.

2. ΕΡΕΥΝΑ

Στα πλαίσια διεξαγωγής της ανεξάρτητης έρευνας, λήφθηκαν από τις ΥΚΕ, μεταξύ άλλων αντίγραφα φακέλων, οι οποίοι περιλαμβάνουν αναφορές για την οικογένεια:

- Φάκελος Προληπτική Εργασία και Στήριξης Οικογενείας με Ανήλικο Παιδί (Αρ. XXXXX)
- Φάκελος πρόληψη Βίας για Στυλιανό Κωνσταντίνου (Αρ. XXXXX)
- Φάκελος Αναφορά Βίας για XXXXX (Αρ. XXXXX)
- Εμπιστευτικά Σημειώματα** από ΕΛΕ, ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΛΑΤΣΙΩΝ ,ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΟΛΗΣ,ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΠΡΟΙΣΤΑΜΕΝΗ ΓΚΥ,ΛΚΥ **προς την Διευθύντρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας .**

Παράλληλα, για σκοπούς της έρευνας, μελετήθηκε το νομικό/θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των ΥΚΕ, ειδικά για την εφαρμογή των προγραμμάτων Πρόληψη της Βίας στην Οικογένεια και Στήριξη Οικογένειας με Ανήλικο.

Τέλος, για την υπό αναφορά υπόθεση, **λήφθηκαν μαρτυρίες από Λειτουργούς των ΥΚΕ**, οι οποίοι, κατά καιρούς, είχαν υπό την ευθύνη τους, τον χειρισμό/εποπτεία, της οικογένειας, στα πλαίσια των προγραμμάτων Προληπτικής Εργασίας και Πρόληψης Βίας στην Οικογένεια.

3. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Πιο κάτω παρατίθενται αναλυτικά, τα γεγονότα που είχαν λάβει χώρα, κατά τη διάρκεια επίβλεψης της οικογένειας, μέσω των Προγραμμάτων των ΥΚΕ, **(Α)** Προληπτικής Εργασίας και **(Β)** Πρόληψης Βίας στην Οικογένεια.

(Α) Επίβλεψη μέσω Προγράμματος Προληπτικής Εργασίας

Η επίβλεψη της οικογένειας ξεκίνησε στα πλαίσια του προγράμματος Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογενείας με Ανήλικο Παιδί (Οικογενειακή Συμβουλευτική, (εν

τους εφεξής Ο/Σ), μετά την λήψη από τις ΥΚΕ, σχετικής **έκθεσης της Εκπαιδευτικής Ψυχολόγου, κ. ΧΧΧΧΧ**, ημερ. **2/12/2009**, στην οποία γίνεται εκτενή αναφορά στα προβλήματα που αντιμετώπιζε ο Στυλιανός και στη βίαιη συμπεριφορά που παρουσίαζε στο σχολείο.

Η έκθεση της εκπαιδευτικής ψυχολόγου, λήφθηκε από το Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών (εν τοις εφεξής ΓΚΥ) Λασιών στις **10/3/2010** (σε έντυπο αναφοράς ΥΚΕ 122). Σύμφωνα με την εισήγηση της Λειτουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών (εν τοις εφεξής ΛΚΥ), κ. ΧΧΧΧΧ, η αναφορά έρχεται περαιτέρω χειρισμού από τη ΛΚΥ της περιοχής Κοτσιάτη. Η εισήγηση της ΛΚΥ εγκρίθηκε από την Επόπτρια κ. ΧΧΧΧΧ και ο **φάκελος της περίπτωσης για παρακολούθηση από το πρόγραμμα Ο/Σ στο ΓΚΥ Λασιών, άνοιξε στις 17/3/2010.**

Η περίπτωση ανατέθηκε για επίβλεψη στη ΛΚΥ του ΓΚΥ Λασιών, κ. ΧΧΧΧΧ. Η εν λόγω ΛΚΥ, επέβλεπε την περίπτωση κατά την **περίοδο 3/2010 μέχρι 7/2013.**

Γεγονότα Χρονικής Περιόδου 3/2010-7/2013

Στα πλαίσια συνεργασίας της ΛΚΥ με την οικογένεια, για την περίοδο 3/2010-7/2013, έγιναν, σύμφωνα με τις καταχωρήσεις που περιέχονται στον φάκελο Ο/Σ ΧΧΧΧΧ, οι πιο κάτω ενέργειες:

Η πρώτη επαφή της ΛΚΥ με την εν λόγω οικογένεια ήταν μέσω τηλεφωνικής επικοινωνίας με τη μητέρα στις **28/5/2010**, κατά την οποία ενημερώθηκε ότι **εξασκήθηκε βία στην ίδια από τον σύζυγό της** και ότι μαζί με το μικρότερο υιό της έφυγε από την οικία της. Η μητέρα, όπως ανέφερε προέβη, επίσης, σε **σχετική καταγγελία στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ**. Στις **31/5/2010**, η ΛΚΥ πραγματοποίησε **συνάντηση** με τη μητέρα στο πατρικό της στο οποίο διέμενε κατά τον ουσιαστικό χρόνο, χωρίς τον Στ., ο οποίος διέμενε με τον πατέρα. Σύμφωνα με τη ΛΚΥ, η μητέρα δεν εξέφρασε ανησυχία ότι ο πατέρας θα έκανε κακό στο Στ., αλλά ότι δεν μπορούσε να παρέχει ουσιαστική φροντίδα στο παιδί. Η μητέρα, σύμφωνα με τη ΛΚΥ, καθοδηγήθηκε να υποβάλει αίτηση για νομική αρωγή και παροχή δημοσίου βοηθήματος.

Σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε στις **1/6/2010**, η ΛΚΥ πληροφόρησε τη μητέρα ότι εφόσον η ίδια δεν ανέφερε ότι το παιδί της κινδυνεύει από τον πατέρα, δεν μπορεί η υπηρεσία να ενεργήσει για να απομακρυνθεί το παιδί από τον πατέρα του και ότι σχετική αρμοδιότητα έχει το δικαστήριο. Την ίδια ημέρα η ΛΚΥ ενημερώθηκε από το νηπιαγωγείο όπου φοιτούσε ο Στ. ότι δεν παρουσιάστηκε στο σχολείο, σε σημείωση της **ΛΚΥ ημ. 3/6/10 καταγράφει** ότι ο Στ. δεν πήγε σχολείο και είναι **συνέχεια στη φάρμα μαζί με τον πατέρα του.**

Σε τηλεφωνική επικοινωνία της ΛΚΥ με την μητέρα στις 4/6/2010, η ΛΚΥ ενημερώθηκε ότι ο Στ. εξακολουθούσε να διαμένει με τον πατέρα του. Στις 4/6/2010 έγιναν προσπάθειες επικοινωνίας της ΛΚΥ με τον πατέρα χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Σε αναφορά της ΛΚΥ ημ 12/7/10 καταγράφει ότι μετά από επίσκεψη στις 7/6/10 ο **Στ. της ανέφερε ότι βοηθά τον πατέρα του στην φάρμα. Ο Στ. ήταν τότε μόνο 6 χρόνων.**

Στις **6/7/2010**, η ΛΚΥ πραγματοποίησε **απροειδοποίητη επίσκεψη στο σπίτι του πατέρα και κατέγραψε την άσχημη κατάσταση των συνθηκών διαβίωσης της οικογένειας** αλλά και τη φυσική κατάσταση του παιδιού (όπως σπυράκια), ωστόσο, παρατήρησε ότι ο ίδιος ήταν ομιλητικός. Όπως ενημερώθηκε, ο πατέρας είχε πρόθεση να πάει ο Στ. στη μητέρα. Σε

τηλεφωνική επικοινωνία της ΛΚΥ με τη μητέρα στις 7/6/2010, την καθοδήγησε για υποβολή αίτησης για παροχή Δημοσίου Βοηθήματος και την ενημέρωσε, παράλληλα, για την πρόθεση του πατέρα.

Στις 7/7/2010, μετά την επιστροφή της μητέρας στο σπίτι, πραγματοποιήθηκαν δύο απροειδοποίητες επισκέψεις της ΛΚΥ. Κατά τη διάρκεια της πρώτης επίσκεψης, η ΛΚΥ έδωσε οδηγίες στη μητέρα για υποβολή αίτησης ΔΒ και υποβολής αίτησης για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης από την Επαρχιακή Διοίκηση. Κατά τη δεύτερη επίσκεψη, έγινε συνάντηση στο σπίτι και με τον πατέρα και καθοδηγήθηκε όπως υποβάλει αίτηση για παροχή ΔΒ. Κατά τη συνομιλία με τον πατέρα, έγινε παραδοχή για άσκηση βίας προς τη σύζυγο, αλλά με τη δικαιολογία ότι ήταν κάτω από πίεση λόγω οικονομικών προβλημάτων.

Κατά την περίοδο 11-13/8/2010, έγιναν επανειλημμένες προσπάθειες της ΛΚΥ για τηλεφωνική επικοινωνία με την οικογένεια χωρίς αποτέλεσμα. Έγιναν, παράλληλα, επαφές με τον κοινοτάρχη και τον παππού, από πλευρά της μητέρας.

Η ΛΚΥ πραγματοποίησε απροειδοποίητη επίσκεψη στο σπίτι στις 23/11/2010. Η ΛΚΥ σημειώνει βελτίωση στις συνθήκες διαβίωσης της οικογένεια και παρότρυνε τη μητέρα για υποβολή αίτησης ΔΒ. Κατά την συνομιλία, η μητέρα παραδέχθηκε την άσκηση βίας από το σύζυγό, αλλά μόνο στην ίδια και όχι στα παιδιά. Στη συνέχεια η ΛΚΥ συναντήθηκε με τον πατέρα, ο οποίος, σύμφωνα με τη ΛΚΥ, δεν ήταν πρόθυμος να της μιλήσει και αρνήθηκε να συνεργαστεί με τις ΥΚΕ.

Σε τηλεφωνική επικοινωνία της ΛΚΥ με τη μητέρα στις 24/11/2010, έγινε αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζει με το σύζυγο της αλλά και στην πρόθεσή της να πάει στο πατρικό της. Σε τηλεφωνική επικοινωνία με τη μητέρα στις 26/11/2010, η ΛΚΥ ενημερώθηκε ότι θα παρέμενε τελικά στο σπίτι, αλλά υπήρχαν ακόμη έντονα προβλήματα μεταξύ των συζύγων.

Στις 30/11/2010 η ΛΚΥ είχε τηλεφωνικές επαφές με λειτουργούς της Επαρχιακής Διοίκησης Λευκωσίας για την ανάγκη που προέκυψε για επιδιόρθωση της Τ/Κ κατοικίας στην οποία διέμενε η οικογένεια.

Στις 7/1/2011, η ΛΚΥ είχε συνεργασία με την κοινοτική νοσηλεύτρια, κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία είχε συνέντευξη με τον ΣΤΥΛΙΑΝΟ ο οποίος της ανέφερε ότι ο πατέρας του τον κτυπά και ότι πήγαινε στην φάρμα πολλές ώρες.

Η ίδια η λειτουργός στις 26/1/2011, πραγματοποίησε επίσκεψη στο σχολείο του Στ. και συνεργάστηκε με τη Διευθύντρια, Συνοδό και δασκάλα για το ζήτημα της συμπεριφοράς του Στ.. Κοινή διαπίστωση ήταν η δυσκολία στη συνεργασία των εμπλεκόμενων με τη μητέρα και η καλύτερη συμπεριφορά του Στ., ειδικά μετά την πραγματοποίηση της Πολυθεματικής Συνεδρίας στα 10/2/2011, στην οποία, με βάση τα στοιχεία του φακέλου, δεν υπήρξε εκπροσώπηση των ΥΚΕ. Πραγματοποιήθηκε την ίδια ημέρα, συνάντηση της ΛΚΥ με τον Στ., όπου ο ίδιος φαινόταν περιποιημένος και ανέφερε στη ΛΚΥ ότι ο πατέρας δεν κτυπούσε τον ίδιο, αλλά φώναζε στη μητέρα.

Στις 28/1/2011, η ΛΚΥ μετέβη στο σπίτι της οικογένειας για προγραμματισμένο ραντεβού, το οποίο όμως δεν πραγματοποιήθηκε καθώς η μητέρα απουσίαζε, ωστόσο, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στις 3/2/2011, όπου έγινε αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζει με το σύζυγό της.

Στις 14/3/2011, η ΛΚΥ καταγράφει στον φάκελο την περαιτέρω επίβλεψη της περίπτωσης με τους εξής στόχους:

-Συνεργασία με το ζεύγος για συμβουλευτική καθοδήγηση για καλύτερη άσκηση του γονικού τους ρόλου που λόγω του χαμηλού μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου και της προσωπικότητάς τους γενικότερα παρουσιάζουν αδυναμίες.

-Να βοηθηθούν οι γονείς κυρίως ο πατέρας να αποδεχθεί συνεργασία με τις ΥΚΕ, το σχολείο όπου φοιτά το παιδί, για παρακολούθηση της προόδου του, καθώς επίσης και της όλης συμπεριφοράς του στο σχολείο

-Συνεργασία με το ζεύγος για θέματα απογευματινής απασχόλησης/κοινωνικοποίησης των παιδιών

Στο σημείο αυτό, δεν έχει εντοπιστεί, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, έγκριση από τον Διοικητικά Προϊστάμενο της ΛΚΥ των πιο πάνω στόχων που τέθηκαν.

Στις 17/3/2011, η ΛΚΥ πραγματοποίησε επίσκεψη στο σπίτι της οικογένειας κατά τη διάρκεια της οποίας παρατηρήθηκε ότι εξακολουθούν οι συνθήκες διαβίωσης να μην είναι κατάλληλες, οι γονείς δεν ήταν συνεργάσιμοι και αρνούντο συνεργασία με την Επαρχιακή διοίκηση για βελτιωτικά έργα. Οι γονείς καθοδηγήθηκαν όπως αποταθούν στην επαρχιακή διοίκηση και τους έγινε υπενθύμιση για συμμετοχή τους στην **Πολυθεματική Συνεδρία** που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στο σχολείο του Στ. στις **22/3/2011**.

Στα πλαίσια προετοιμασίας της ΛΚΥ για συμμετοχή της στην πιο πάνω Πολυθεματική Συνεδρία, στις 16/3/2011, πραγματοποιήθηκε στα Γραφεία του ΓΚΥ Λατσιών, συνεδρία με παρόντες την κ. ΧΧΧΧΧ (Προϊσταμένη Τοπικού ΥΚΕ Λατσιών), την κ. ΧΧΧΧΧ (Συντονίστρια του Τοπικού Λατσιών) και την ΛΚΥ, κατά τη διάρκεια της οποίας συζητήθηκε η περίπτωση και τέθηκαν στόχοι για την οικογένεια. Οι στόχοι περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, συμβουλευτική καθοδήγηση της μητέρας, προσπάθεια για συνεργασία του πατέρα με τις ΥΚΕ, ενθάρρυνση για συνέχιση παρακολούθησης του Στ. από το Παιδοψυχιατρικό Τμήμα του Μακαρίου, συνεργασία με παππούδες, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μέσω Επαρχιακής Διοίκησης, συνεργασία με το σχολείο, καθοδήγηση μητέρας για οικονομική βοήθεια μέσω Ραδιομαραθωνίου, συμμετοχή του παιδιού σε απογευματινά μαθήματα και στενή παρακολούθηση και καταγραφή δεδομένων όσον αφορά την φροντίδα και προστασία των παιδιών.

Η συμμετοχή της ΛΚΥ στην εν λόγω Πολυθεματική, έτυχε έγκρισης στις 16/3/2011 από την Επαρχιακή Λειτουργό Ευημερίας (εν τοις εφεξής ΕΛΕ), κ. ΧΧΧΧΧ, εκ μέρους της ΔΥΚΕ. Η ΛΚΥ καταχώρησε στον φάκελο τα χειρόγραφα πρακτικά της Πολυθεματικής συνεδρίας (*δυσανάγνωστη η χειρόγραφη καταχώρηση*).

Στις 5/5/2011, η ίδια ΛΚΥ πραγματοποίησε απροειδοποίητη επίσκεψη στο σπίτι και **δεν διαπίστωσε βελτίωση στις συνθήκες διαβίωσης**, ενώ είχε επαφή με τα δύο ανήλικα παιδιά της οικογένειας. Οι μετέπειτα, ωστόσο, προσπάθειες για επικοινωνία με τον πατέρα απέτυχαν. Η ΛΚΥ ήρθε σε επαφή με τον πάτερ, ο οποίος συμμετείχε στη προηγούμενη πολυθεματική συνεδρία για να μεσολαβήσει, με σκοπό ο πατέρας να επικοινωνούσε με την επαρχιακή διοίκηση για το ζήτημα της επιδιόρθωσης του σπιτιού.

Η ΛΚΥ πραγματοποίησε απροειδοποίητη επίσκεψη στο σπίτι των γονέων στις 22/6/2011 χωρίς αποτέλεσμα. Η ΛΚΥ προσπάθησε επίσης να επικοινωνήσει με συγγενείς της οικογένειας και πάλι χωρίς αποτέλεσμα. Στο σημείο αυτό, η ΛΚΥ απέστειλε συστημένη επιστολή ημερ. 28/6/2011, προς τους γονείς για να προσέλθουν στο Γραφείο της Λειτουργού στις 15/7/2011 για συζήτηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η οικογένεια και για τα δύο ανήλικα παιδιά τους.

Στις **15/7/2011** η ΛΚΥ επισκέφθηκε το σπίτι και διενεργήθηκε συνέντευξη με την μητέρα, η οποία ήταν έγκυος. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης η ΛΚΥ συνομίλησε με τη μητέρα για θέματα που αφορούσαν τη σχέση της με το σύζυγο, για την οποία η ίδια δήλωσε ότι είχε βελτιωθεί, ενώ διαπιστώθηκε ότι δεν έγινε **καμία ενέργεια για την βελτίωση των συνθηκών του σπιτιού. Η ΛΚΥ επέσυρε την προσοχή της μητέρας στο γεγονός ότι τα ανήλικα παιδιά, λόγω των συνθηκών διαβίωσης, θα μπορούσαν να απομακρυνθούν από το σπίτι**

Κατά την **περίοδο 7-10/2011**, η ΛΚΥ προέβη σε μια σειρά από ενέργειες με σκοπό την επικοινωνία με τον πατέρα μέσω τηλεφωνικών κλήσεων και απροειδοποίητων επισκέψεων, χωρίς αποτέλεσμα. Κατά τις απροειδοποίητες επισκέψεις της ΛΚΥ, **διαπιστώθηκε ότι οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας, εξακολουθούσαν να ήταν άσχημες.**

Στις **12/10/2011**, η ΛΚΥ επικοινωνήσε με την **εκπαιδευτική ψυχολόγο, κ. ΧΧΧΧΧ**, από την οποία ενημερώθηκε ότι ο **Στ. παρουσιάζεται αναστατωμένος, ήταν μάρτυρας σε περιστατικό βίας μεταξύ των γονέων του** και συγκεκριμένα ότι **την κλώτσησε μπροστά του**, ότι εξακολουθεί να πηγαίνει στη μάντρα και ότι ο πατέρας θύμωσε και **έπνιξε δυο ζώα μπροστά του** (πληροφορίες δόθηκαν από την λογοθεραπεύτρια του Στ. στην εκπ. ψυχολόγο). Στις **12-13/10/2011** έγιναν προσπάθειες να επικοινωνήσει η ΛΚΥ με τους γονείς του Στ. **για διερεύνηση των πληροφοριών που έλαβε χωρίς, ωστόσο, αποτέλεσμα.**

Στα πλαίσια **προετοιμασίας της ΛΚΥ για συμμετοχή της στην Πολυθεματική Συνεδρία στο σχολείο του Στ., στις 17/10/2011, πραγματοποιήθηκε στα Γραφεία του ΓΚΥ Λατισίων, συνεδρία** ημ **13/10/11** με παρόντες την κ. ΧΧΧΧΧ (Προϊσταμένη Τοπικού ΥΚΕ Λατισίων), την κ. ΧΧΧΧΧ (Συντονίστρια του Τοπικού Λατισίων) και την κ. ΧΧΧΧΧ.

Σύμφωνα με τα **πρακτικά της εν λόγω συνεδρίας, ημ. 13/10/11** αποφασίστηκε όπως στην Πολυθεματική:

- Υποδειχθεί στη λογοθεραπεύτρια να προβεί σε καταγγελία στην Αστυνομία για τις πληροφορίες που έλαβε, καθώς υπήρχε **ψυχολογική βία προς τον Στυλιανό και να ενημερωθεί ο πατέρας να μην επαναλάβει αυτή τη συμπεριφορά.**
- Να επιστηθεί η προσοχή των γονέων για άμεση επιδιόρθωση του σπιτιού σε ένα μήνα. **Διαφορετικά θα γίνουν ενέργειες για να ληφθούν τα παιδιά υπό την νομική φροντίδα των ΥΚΕ.**
- Να συνεχιστεί συνεργασία με διάφορους φορείς για συλλογή στοιχείων για σκοπούς έκθεσης γεγονότων,
- Επειδή **διαπιστώνεται** ότι οι σχέσεις των γονιών έχουν επιδεινωθεί με συχνή **λεκτική και σωματική βία προς την μητέρα** αποφασίζεται όπως τονιστεί στον πατέρα να μην κτυπά ούτε τη μητέρα ούτε τα παιδιά και ότι αν αντιληφθούν οι ΥΚΕ κάτι τέτοιο **θα γίνει σχετική καταγγελία στην αστυνομία.**

Σύμφωνα με τα σχετικά πρακτικά, ημερ. **17/10/2011**, κατά τη διάρκεια της **πολυθεματικής**, στην οποία παρουσιάστηκε μόνο η μητέρα, η συζήτηση επικεντρώθηκε στη συμπεριφορά του Στ. και στις συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας. **Παρά τη βελτίωση της συμπεριφοράς του Στ., κατά την τελευταία ώρα σχολείου παρουσιαζόταν αγχωμένος, σύμφωνα με τον δάσκαλο.** Η μητέρα, όπως καταγράφεται στα πρακτικά, **αρνήθηκε την άσκηση βίας από το σύζυγό της και υποστήριξε ότι αυτά που είχε πει ο Στ. ήταν ψέματα. Της έγινε σύσταση όπως ο Στ. παραπεμφθεί σε ψυχολόγο για παρακολούθηση.** Η μητέρα αρνήθηκε τις συμβουλές των ΥΚΕ να υποβάλει αίτηση για

Δημόσιο Βοήθημα και αποφασίστηκε να επικοινωνήσει ο πάτερ μαζί με τον πατέρα για το θέμα του σπιτιού και το ΔΒ.

Στις 17/10/2011, πραγματοποιήθηκε, συνέντευξη με τον Στ. στο δημοτικό σχολείο Αγίας Βαρβάρας /2011 στην παρουσία της συνοδού κ. ΧΧΧΧΧ.

Η ΛΚΥ, ενημερώθηκε από τη συνοδό ότι, στις 11/10/2011, ο Στ. της ανέφερε περιστατικά βίας από τον πατέρα προς τον ίδιο και συγκεκριμένα ότι τον κτυπά κάτω από τις πατούσες, βία προς την μητέρα και ότι σκοτώνει ζωάκια της φάρμας. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ο Στ. αρνήθηκε τις πιο πάνω πληροφορίες και οποιαδήποτε περαιτέρω συνεργασία και για το λόγο αυτό, όπως σημείωσε η ΛΚΥ, δεν έγινε καταγγελία στην αστυνομία.

Κατά τη διάρκεια 24/10/2011-30/11/2011 η ΛΚΥ προέβη σε σειρά ενεργειών στα πλαίσια επίβλεψης της περίπτωσης, οι οποίες περιλάμβαναν τηλεφωνική επικοινωνία αναφορικά με την επικείμενη γέννα του τρίτου παιδιού της οικογένειας και τις διευθετήσεις που έπρεπε να γίνουν, τηλεφωνικές επικοινωνίες για το θέμα επιδιόρθωσης του σπιτιού, απροειδοποίητες επισκέψεις στην οικία στις 9/11/2011 και στις 16/11 κατά τη διάρκεια των οποίων διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά ήταν φροντισμένα, ωστόσο θεάθηκε κυνηγετικό όπλο στο κρεβάτι όπου κοιμούνταν τα παιδιά και υποδείχθηκε στη μητέρα όπως αυτό τοποθετηθεί ψηλά για να κρυφτεί.

Στις 15/11/2011 η ΛΚΥ πραγματοποίησε επίσκεψη στο σχολείο του Στ. και κατά τη διάρκεια της συνέντευξης διαπιστώθηκε, ότι ο Στ. ήταν πρόθυμος να μιλήσει στη ΛΚΥ, στην οποία εξέφρασε τη στεναχώρια επειδή πήγαινε κάθε μέρα στην φάρμα από τότε που γεννήθηκε ο αδερφός του και ανέφερε προβλήματα που αντιμετώπιζε στο σπίτι (δλδ. δωμάτιο που στάζει, φαγητό). Η συνέντευξη, σύμφωνα με τη ΛΚΥ διακόπηκε από τον Διευθυντή, ο οποίος δεν επέτρεψε στη Λειτουργό να πάρει ξανά συνέντευξη από τον Στ. χωρίς την παρουσία των γονέων.

Στις 30/11/2011 η ΛΚΥ πραγματοποίησε απροειδοποίητη επίσκεψη στο σπίτι της οικογένειας και επιθεώρησε τις συνθήκες διαβίωσης της οικίας.

Στις 26/10/2011, η ΛΚΥ καταγράφει την περαιτέρω επίβλεψη της περίπτωσης με τους εξής στόχους:

- Συνεργασία με το ζεύγος για συμβουλευτική καθοδήγηση για καλύτερη άσκηση του γονικού τους ρόλου που λόγω του χαμηλού μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου και της προσωπικότητάς τους γενικότερα παρουσιάζουν αδυναμίες.
- Να βοηθηθούν οι γονείς κυρίως ο πατέρας να αποδεχθεί συνεργασία με τις υπηρεσίες ευημερίας το σχολείο όπου φοιτά το παιδί, για παρακολούθηση της προόδου του καθώς και της όλης συμπεριφοράς του στο σχολείο
- Συνεργασία με το ζεύγος για θέματα απογευματινής απασχόλησης/κοινωνικοποίησης των παιδιών

Η πιο πάνω εισήγηση της ΛΚΥ, εγκρίθηκε από την Επόπτρια, ΧΧΧΧΧ, στις 9/4/2012.

Στις 2/12/2011, κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας, η ΛΚΥ ενημερώθηκε από τη συνοδό του Στ. ότι ο ίδιος ήταν ανήσυχος και προέβη σε απόπειρες αυτοτραυματισμού με ψαλίδι, δηλώνει κουρασμένος που πηγαίνει συνεχώς στη φάρμα . Ενημερώθηκε, επίσης για περιστατικό το οποίο συνέβη στις 30/11/2011 στην παρουσία του δασκάλου, του διευθυντή και της συνοδού, στο οποίο ο Στ. επιτέθηκε στη μητέρα του, την κλωτσούσε και

έλεγε «Θέλω να αυτοκτονήσω να πεθάνω», ενώ η ίδια προσπαθούσε να τον καθησυχάσει.

Τότε ο Στυλιανός ήταν μόνο **7 χρόνων**.

Κατά την περίοδο 17/5/2012-30/11/2012, σύμφωνα με στοιχεία του φακέλου, η ΛΚΥ, πραγματοποίησε τόσο τηλεφωνικές συνομιλίες με τη μητέρα και σειρά απροειδοποίητων επισκέψεων στην οικία της οικογένειας. **Καταγράφηκε βελτίωση στις συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας και στις σχέσεις του πατέρα και της μητέρας.** Μετά από έγκριση που λήφθηκε από την οικογένεια, το ίδιο διάστημα ξεκίνησαν οι εργασίες για επιδιόρθωση του σπιτιού της οικογένειας, οι οποίες ολοκληρώθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2012.

Για την περίοδο αξιολόγησης από **27/10/2011 μέχρι 3/12/12** γίνεται νέα αξιολόγηση από την κα ΧΧΧΧΧ με ημερομηνία 3/12/12.

Κυρία σημεία της εν λόγω αξιολόγησης είναι πως ο πατέρας φαίνεται να μην ξαναχτύπησε το Στ. ή να τον βρίζει **κάτι που έκανε προηγουμένως** και η μητέρα το αρνείτο.

Εξακολουθεί όμως να είναι λιγομίλητος και να έχει λυπημένη έκφραση. Η μητέρα διακόπτει την επικοινωνία του Στ. με το Παιδοψυχιατρικό Τμήμα που τον παρακολουθούσε τον περασμένο χρόνο μετά από παρότρυνση της ίδιας και του σχολείου.

Παρόλες τις συζητήσεις και υποδείξεις που η ΛΚΥ αναφέρει ότι έχει κάνει για να μην παίρνουν το ΣΤ. καθημερινά στην **μάντρα** να τους βοηθά και τον αφήνουν μέχρι αργά το απόγευμα **σύμφωνα με αναφορά του παιδιού συνεχίζουν να τον αναγκάζουν να πηγαίνει.**

Η μητέρα λέει ότι ο ίδιος θέλει να πηγαίνει και ότι αυτό δεν γίνεται έτσι καθημερινά και πως το παιδί λέει ψέματα.

Γίνεται εισήγηση για παρακολούθηση για ακόμη 6 μήνες με συγκεκριμένους στόχους που κυρίως αφορούν την καθοδήγηση και στήριξη της οικογένειας και συνεργασία με το ζεύγος ώστε να μην παίρνουν τον Στ. στην φάρμα και βρουν τρόπους κοινωνικοποίησης απασχόλησης των παιδιών τα απογεύματα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου, κατά το διάστημα **5/12/2012 – 23/5/2013**, στα πλαίσια επίβλεψης της οικογένειας, η ΛΚΥ συμμετείχε σε **πολυθεματική συνεδρία που πραγματοποιήθηκε στο σχολείο του Στυλιανού στις 5/12/2012**, συνεργάστηκε με το δάσκαλο, διευθυντή και κοινοτάρχη και έγιναν προσπάθειες τηλεφωνικής επικοινωνίας τόσο με τον πατέρα όσο και με μητέρα, χωρίς αποτέλεσμα. Η ΛΚΥ, πραγματοποίησε, επίσης, απροειδοποίητες επισκέψεις στην οικία της οικογένειας και κάλεσε την οικογένεια σε συνάντηση. Στις **23/5/2013**, η ΛΚΥ **πραγματοποίησε την τελευταία της επίσκεψη στο σπίτι της οικογένειας, όπου και ενημέρωσε τη μητέρα για την αλλαγή της ΛΚΥ που θα επέβλεπε την περίπτωσή τους.**

Επισημαίνεται ότι, με σχετικό σημείωμα ημερ. **17/5/2013** της ΛΚΥ κ. ΧΧΧΧΧ, η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ ενημερώθηκε για το **περιστατικό άσκησης βίας στον Στ. από τον πατέρα, στις 13/5/2013**, την υποβολή καταγγελίας στην αστυνομία και όλες τις σχετικές ενέργειες στις οποίες η κ. ΧΧΧΧΧ προέβη για **χειρισμό της εν λόγω αναφοράς βίας.** Η ΧΧΧΧΧ στις **3/10/13** σημειώνει ότι η περίπτωση είναι **ΣΟΒΑΡΗ** και **χρειάζεται άμεση παρέμβαση μας.** Σημειώνει ακόμη

ότι ο Στ. της ανέφερε ότι ο πατέρας του δεν είναι η πρώτη φορά που τον κτυπά, ενώ κτυπά την μητέρα του μπροστά του και μπροστά στα αδέρφια του .

Όσον αφορά τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για την καταγγελία η Κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε:

«Κατά την επίσκεψη στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ διαπίστωσα ότι η Κα ΧΧΧΧΧ ήταν γνωστή στους περισσότερους αστυνομικούς και όπως αναφέρθηκε από τον ΧΧΧΧΧ έχουν πέραν των 8-9 αναφορών από ύπαρξη βίας και σοβαρών προβλημάτων με τον σύζυγο της»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑΣ 19/7/13

Σύμφωνα με την αξιολογητική καταχώρηση της ΛΚΥ στις **19/7/2013**, η οποία αφορά την περίοδο αξιολόγησης **4/12/12 -19/7/13** η συμπεριφορά του Στ. στο σχολείο κατά την περίοδο 9/2012-11/1/2013, παρουσιαζόταν βελτιωμένη, για αυτό και τερματίστηκε η παροχή υπηρεσιών συνοδού.

Διαπιστώθηκε ότι από **14/1/13 - 21/1/13 ο Στ. απουσίαζε από το σχολείο γιατί ο πατέρας του τον ήθελε να βοηθά στην μάντρα**. Μετά από παρέμβαση των ΥΚΕ επιστρέφει και πάλι στο σχολείο .Ο Στ. ήταν μόνο οκτώμισι χρόνων κατά την χρονική αυτή περίοδο .

Διαπιστώνεται ότι εξακολουθεί να πηγαίνει στην μάντρα τα απογεύματα, τα Σαββατοκύριακα και τις διακοπές για να βοηθά τον πατέρα του στην μάντρα. Αποτέλεσμα σύμφωνα με αναφορά του δασκάλου συχνά να πηγαίνει στο σχολείο και να είναι κουρασμένος .

Εξακολουθούν οι σχέσεις των γονέων να είναι προβληματικές και υπάρχει άσκηση βίας στη μητέρα, αλλά δεν είχε γίνει οποιαδήποτε καταγγελία στην αστυνομία. Συγκεκριμένα η ΛΚΥ αναφέρει ότι οι γονείς συχνά καβγαδίζουν έντονα στη παρουσία των παιδιών αλληλοβρίζονται και όποτε πεθαίνει ζώο ο πατέρας θεωρεί υπεύθυνη την μητέρα και χειροδικεί.

Εξακολουθούν δε να αρνούνται να πάρουν το παιδί για αξιολόγηση/παρακολούθηση από το Παιδοψυχιατρικό Τμήμα, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες των ΥΚΕ και του σχολείου.

Η ΛΚΥ εισηγήθηκε την συνέχιση της επίβλεψης της οικογένειας για ακόμη 6 μήνες, με στόχους:

- Τη συνέχιση της συνεργασίας με το ζεύγος για συμβουλευτική καθοδήγηση για καλύτερη άσκηση του γονικού ρόλου τους που λόγω χαμηλού μορφωτικού και κοινωνικού επιπέδου και της προσωπικότητας παρουσιάζουν αδυναμίες,
- Βοήθεια προς τους γονείς κυρίως τον πατέρα να αποδεχθεί συνεργασία με τις ΥΚΕ και το σχολείο για να παρακολουθείται η πρόοδος του και η συμπεριφορά του,
- Συνεργασία με το ζεύγος για απογευματινή απασχόληση παιδιών και να μην πηγαίνουν στην φάρμα κυρίως τις καθημερινές που έχει κατ' οίκον εργασία.
- Παρακολούθηση του αναφερόμενου από το Παιδοψυχιατρικό Τμήμα και συμβουλευτική καθοδήγηση της μητέρας σε θέματα καθαριότητας

Η πιο πάνω **εισήγηση της ΛΚΥ εγκρίθηκε από την Επόπτρια κ. ΧΧΧΧΧ** στις **25/7/2013**, με βάση και το σημείωμα για άσκηση σωματικής βίας από τον πατέρα στο Στ. και η συνέχιση της επίβλεψης της οικογένειας για ακόμη 6 μήνες στη συνέχεια .

Γεγονότα Χρονικής Περιόδου 7/2013-9/2016

Την 1/10/2013 η μητέρα μετακόμισε με τα τρία παιδιά της στο πατρικό της σπίτι. Η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ, η οποία είχε επαφή με την περίπτωση λόγω χειρισμού της αναφοράς βίας τον 5/2013, επικοινωνήσε με τη μητέρα η οποία δεν αναφέρθηκε σε πρόσφατα περιστατικά βίας. Η ΛΚΥ εισηγήθηκε την άμεση παρέμβαση της υπηρεσίας και την μεταβίβαση του φακέλου της υπόθεσης στο ΓΚΥ Λακατάμιας για άμεσο χειρισμό, από αρμόδια ΛΚΥ.

Η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ του ΓΚΥ Λακατάμιας, ενημερώθηκε ότι η μητέρα με τα τρία παιδιά της μετακόμισε πίσω στο σπίτι τους στον Κοτσιάτη. Στις 3/12/2013 η ΛΚΥ έκανε προσπάθειες επικοινωνίας με τους γονείς του Στ., χωρίς, ωστόσο, αποτέλεσμα. Λόγω μετακόμισης της μητέρας πίσω στον Κοτσιάτη, ο φάκελος μεταβιβάστηκε στο ΓΚΥ Λατσιών για περαιτέρω χειρισμό.

Τον φάκελο οικογενειακού συμβούλου (Ο/Σ) στο ΓΚΥ Λατσιών παρέλαβε στις 3/12/2013 η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ η οποία κλήθηκε από την κ. ΧΧΧΧΧ, όπως συμμετάσχει σε **πολυθεματική συνάντηση στο σχολείο** του Στ. στις **5/12/2013**. Κατά τη διάρκεια της πολυθεματικής σημειώθηκε ότι ο **Στ. ήταν πάντα θλιμμένος και σκεπτικός και προβληματίζει τους εκπαιδευτικούς** παρά το ότι είχε βελτιώσει τη συμπεριφορά του και δεν είναι επιθετικός. **Η μητέρα στη συνάντηση έκανε αναφορές για την άσκηση βίας από το σύζυγό της.**

Στις **5/12/2013**, η ΛΚΥ επισκέφθηκε την οικία της οικογένειας και διαπίστωσε τις **πολύ άσχημες συνθήκες διαβίωσής της**. Δεν κατέστη δυνατό να συναντηθεί με τον πατέρα. Την ίδια ημέρα, η ΛΚΥ έλαβε πληροφορία για την εν λόγω οικογένεια και από άλλα μέλη της κοινότητας.

Στις 5/2/2014 η ΛΚΥ πραγματοποίησε απροειδοποίητη επίσκεψη στο σπίτι, ωστόσο, η οικογένεια απουσίαζε. Η κατάσταση του σπιτιού εξακολουθούσε να είναι η ίδια και σε συνάντηση που είχε η ΛΚΥ με τον κοινοτάρχη, συζητήθηκαν οι δυσκολίες που αντιμετώπιζε η οικογένεια.

Στις 6/5/2014, η ΛΚΥ επικοινωνήσε με τη μητέρα και συζήτησαν το περιστατικό άσκησης βίας του πατέρα προς τον ΧΧΧΧΧ και την πιθανότητα η ίδια να εγκαταλείψει το σύζυγό της. Η ΛΚΥ την πληροφόρησε ότι θα λάβει στήριξη από τις ΥΚΕ σε τέτοια περίπτωση, καθώς και δωρεάν νομική συμβουλή από εθελόντρια δικηγόρο από τις ΧΧΧΧΧ. Δεν υπήρχε στη συνέχεια οποιαδήποτε επικοινωνία της ΛΚΥ με τη μητέρα.

Στις 5/6/2014, η οικογένεια επισκέφθηκε απροειδοποίητα τη ΛΚΥ στο Γραφείο της, όπου έγινε για πρώτη φορά επαφή της ΛΚΥ με τον πατέρα. Ο πατέρας παρουσιαζόταν ευγενικός και ομιλητικός, ενώ είχε τον Στ. αγκαλιά σε όλη τη διάρκεια της συνάντησης. Στη συνομιλία που είχε η ΛΚΥ με τον Στ., αυτός φάνηκε ευδιάθετος και ήταν ομιλητικός. Η ΛΚΥ καθοδήγησε τον πατέρα να συνεργαστεί με την υπηρεσία για σκοπούς ετοιμασίας της έκθεσης για το δικαστήριο και ο ίδιος συμφώνησε (η δίκη είχε οριστεί για τις 3/7/2014).

Σύμφωνα με την **αξιολογική καταχώρηση της ΛΚΥ στις 20/6/2014, η εν λόγω οικογένεια παρουσίαζε δυσλειτουργία ενώ ο Στ. περιγράφεται ως παιδί θλιμμένο.** Η ΛΚΥ εκτίμησε

ότι η μητέρα έχρηζε βοήθειας από ειδικούς, ενώ αποκόμισε θετική εντύπωση για τον πατέρα, μετά τη συνάντησή τους. Η ΛΚΥ εισηγήθηκε τη μεταβίβαση του φακέλου στη ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ για σκοπούς ετοιμασίας έκθεσης για το δικαστήριο (ΥΚΕ 5). Η εισήγηση της ΛΚΥ, εγκρίθηκε από την Επόπτρια κ. Ν. ΧΧΧΧΧ στις 25/6/2014.

Ο φάκελος μεταβιβάζεται σε νέο ΛΚΥ τον κ. ΧΧΧΧΧ, ο οποίος στις 19/11/2014 είχε συνάντηση με την οικογένεια. Ο πατέρας έδειχνε έτοιμος για συνεργασία, ενώ τα παιδιά έδειχναν να ανησυχούν για το ενδεχόμενο φυλάκισης του πατέρα τους. Την ίδια ημέρα, ο ΛΚΥ ήρθε σε επαφή με το σχολείο του Στ. και ενημερώθηκε ότι ο ίδιος αντιμετώπιζε προβλήματα και παρουσιαζόταν ψυχολογικά επηρεασμένος. Τέθηκε στόχος να διευθετηθεί πολυθεματική συνεδρία για τον Στ..

Στις 4/9/2014, πραγματοποιείται συνάντηση του ΛΚΥ με τους γονείς, με σκοπό τη συζήτηση θεμάτων που αφορούσαν τα παιδιά. Ο ΛΚΥ επικοινωνήσε με τη δασκάλα του Στ., η οποία του εξέφρασε την ανησυχία της για την περίπτωσή του. Ο ΛΚΥ σημειώνει ότι ο Στ. χρειαζόταν ειδική μεταχείριση και χρειάζονται οι γονείς να δώσουν την κατάλληλη προσοχή.

Στις 9/9/2016 πραγματοποιείται συνάντηση με τον πατέρα για το θέμα της ποινήs που του επιβλήθηκε (3 μήνες με αναστολή), για την σωματική βία που άσκησε ο πατέρας στο Στ..

Γεγονότα Χρονικής Περιόδου 10/2016-9/2019

Στις 20/12/16 γίνεται παραπομπή από την Αστυνομία προς τις ΥΚΕ ότι η ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι ο σύζυγος της της επιτέθηκε στις 12/12/16.

Η ίδια ανέφερε στην Αστυνομία ότι δεν αντέχει άλλη σωματική και ψυχολογική βία και πως το ανέφερε στην αστυνομία γιατί ο σύζυγος της είναι απρόβλεπτος και φοβήθηκε. Ανέφερε ότι παρόμοια περιστατικά συμβαίνουν συχνά.

Στις 21/9/18 γίνεται αναφορά βίας προς τις ΥΚΕ από άλλο μέλος της οικογένειας, εναντίον του Στ. από τον πατέρα.

Η μητέρα αναφέρει ότι μεταξύ 10/9/18-14/9/18 υπήρχε συνεχής ένταση στο σπίτι και βίαια περιστατικά από τον πατέρα προς την ίδια.

Ενημερώθηκε το σχολείο το οποίο διαπίστωσε ότι το παιδί είναι λυπημένο και σκυθρωπό.

Στις 21/9/18 γίνεται νέα αναφορά από την μητέρα για βία σωματική και ψυχολογική μπροστά στον εφτάχρονο γιο της στις 20/9/18. Η ίδια αναφέρει για συχνά περιστατικά βίας εδώ και πάρα πολύ καιρό. Είπε επίσης ότι δεν προχωρεί σε καταγγελία γιατί φοβάται την αντίδραση του συζύγου της .

Στις 4/2/19 γίνεται παραπομπή από την Αστυνομία προς τις ΥΚΕ ότι στις 30/1/19 η ΧΧΧΧΧ δέχθηκε επίθεση από τον σύζυγο της.

Στον φάκελο δεν φαίνεται καμία εισήγηση λειτουργού και καμία οδηγία από επόπτη.

Ο φάκελος της υπόθεσης μεταβιβάζεται σε νέα ΛΚΥ την κ. ΧΧΧΧΧ η οποία στα πλαίσια συνεργασίας με την οικογένεια, και κυρίως με τη μητέρα, πραγματοποιεί κατ' οίκον επίσκεψη στις 19/5/2017, συναντήσεις στο γραφείο της στις 21/6/2017, 3/7/2017,

25/8/2017, 27/9/2017, 9/11/2017, 11/1/2018, 26/2/2018, 30/3/2018, 15/6/2018, 14/9/2018 και συνεργασία με το σύμβουλο Γυμνασίου Αγίας Βαρβάρας και το Στ. στις (25/9/2018).

Όπως **διαπίστωσε η ΛΚΥ**, τα παιδιά έχουν μια ιδιαίτερη σχέση με τον πατέρα, οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας είναι πολύ άσχημες, ενώ η μητέρα, αν και δηλώνει ότι βρίσκεται σε διάσταση με τον πατέρα, εξακολουθεί να διαμένει μαζί του λόγω των παιδιών, παρά το γεγονός ότι **εδώ και χρόνια της ασκεί ψυχολογική βία και μεμονωμένα σωματική, στην απουσία των παιδιών.**

Η ΛΚΥ, στα πλαίσια συνεργασίας με τη μητέρα, παρείχε καθοδήγηση για καταγγελία του συζύγου, για μετακίνησή της, για υποβολή αίτησης για παροχή οικονομικής βοήθειας και νομική αρωγή. Επιπλέον, συνδέθηκε με πρόγραμμα παροχής δωρεάν ψυχολογικής υποστήριξης ώστε να ενδυναμωθεί. Παρά ταύτα, η συνεργασία της μητέρας με τη ΛΚΥ δεν ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητική και σημειώθηκε ότι υπάρχει σχέση εξάρτησης της ίδιας με τον σύζυγό της.

Στις **27/12/2018** ο φάκελος της οικογένειας μεταβιβάζεται στη **ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ (ΕΟΧ)**, η οποία προβαίνει σε πρώτη τηλεφωνική επαφή με την οικογένεια και συγκεκριμένα, με τη μητέρα για διευθέτηση ραντεβού στις 14/1/2019, στο οποίο τελικά η μητέρα δεν προσήλθε. Η ΛΚΥ προσπάθησε να επικοινωνήσει με τον πατέρα, χωρίς αποτέλεσμα. Η **ΛΚΥ**, επίσης, **συνομίλησε** με τη συνάδερφο **ΛΚΥ, κ. ΧΧΧΧΧ** η οποία, παράλληλα, **προέβη σε ενέργειες στα πλαίσια χειρισμού αναφοράς βίας από τη μητέρα.**

Η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ ενημερώθηκε από τη συνομιλία, για τις εύλογες **ανησυχίες της για γενική παραμέληση των παιδιών** σε ρουχισμό, καθαριότητα και ψυχολογική παραμέληση, ανέφερε επίσης ότι σε συνέντευξη που είχε με τα **δύο ανήλικα αδέρφια αυτά της ανέφεραν ότι οι γονείς τους τσακώνονται.** Η ΛΚΥ στόχευσε σε απροειδοποίητη επίσκεψη στην οικία της οικογένειας.

Η ΛΚΥ, λόγω μη ανταπόκρισης του πατέρα στις τηλεφωνικές κλήσεις, και **κατόπιν οδηγιών της Επόπτριας**, απέστειλε στο πατέρα επιστολή για διευθέτηση ραντεβού στο Γραφείο της ημερ. 31/1/2019, για σκοπούς ετοιμασίας έκθεσης για την Επαρχιακή Διοίκηση, στα πλαίσια της εξέτασης της αίτησης του πατέρα για παραχώρηση Τ/Κ περιουσίας.

Στην συνέχεια η ΛΚΥ, προσπάθησε να επικοινωνήσει με την οικογένεια χωρίς αποτέλεσμα. Μετά από προφορική συγκατάθεση που λήφθηκε από τη μητέρα, η ΛΚΥ επικοινωνήσε με την μητρόπολη Ταμασσού και ενημερώθηκε ότι η οικογένεια λαμβάνει τρόφιμα και καθοδήγηση από τον ιερέα του χωριού. Η ΛΚΥ σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε με τη μητέρα, την καθοδήγησε να συμπληρώσει αίτηση νομικής αρωγής. Παρά το γεγονός ότι η μητέρα συμφωνεί στη συμβουλευτική καθοδήγηση της ΛΚΥ, παρατηρείται προβληματική συνεργασία και απροθυμία της ίδιας να προβεί σε ενέργειες. Μετέπειτα, δεν κατέστη δυνατή η τηλεφωνική επικοινωνία με τη μητέρα.

Στις 13/5/2019, λήφθηκε αναφορά από τη ΛΚΥ που βρισκόταν, κατά τον κρίσιμο χρόνο, σε καθήκον αναμονής κ. ΧΧΧΧΧ, σε σχέση με περιστατικό που αφορούσε τον Στ.. Συγκεκριμένα, στις 13/5/2019 η Σύμβουλος και η Διευθύντρια του Γυμνασίου Αγίας Βαρβάρας, ενημέρωσαν τον αστυνομικό σταθμό ΧΧΧΧΧ, ότι ο Στ., σύμφωνα με την καταγραφή στο έντυπο ΥΚΕ 122 της ΛΚΥ, «προσπάθησε να κάνει κακό στον εαυτό του με κυνηγετικό όπλο. Ο λόγος είναι η ερωτική απογοήτευση που έγινε από συμμαθήτριά του».

Όπως ενημερώθηκε η ΛΚΥ XXXXX, η οποία επικοινωνήσε με τη μητέρα στα πλαίσια χειρισμού της αναφοράς, ενημερώθηκε ότι ο Στ. ήταν καλά. Επιπλέον η μητέρα συμφώνησε με την καθοδήγηση που έλαβε από τη διεύθυνση του σχολείου, όπως αποταθεί σε ειδικό για ψυχολογική αξιολόγηση του Στ. και όπως φύγει τα όπλα από το σπίτι.

Μετά την λήψη της αναφοράς για το περιστατικό της 13^{ης} Μαΐου 2019 για ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ και σχετικής ενημέρωσης που έλαβε η ΛΚΥ XXXXX από τη Σύμβουλο του Γυμνασίου Αγίας Βαρβάρας, όταν τελικά ήρθαν σε επαφή, καθότι ενώ η σύμβουλος προσπάθησε έγκαιρα να την εντοπίσει δεν τα κατάφερε, γι' αυτό ανέφερε το περιστατικό στον Αστυνομικό Σταθμό XXXXX.

Η αστυνομία τότε ενημέρωσε την ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ ΥΚΕ που ήταν σε αναμονή XXXXX η οποία με την σειρά της ήρθε σε επαφή με την μητέρα και ενημέρωσε την προϊσταμένη της.

Ακολούθως με οδηγίες της Προϊσταμένης ΓΚΥ Λατσιών, κ. XXXXX, ημερ. 14/5/2019 που έλαβε γνώση της αναφοράς της ΛΚΥ XXXXX, δόθηκε αντίγραφο της αναφοράς στη ΛΚΥ XXXXX για περαιτέρω χειρισμό, η οποία επιβλέπει την περίπτωση στα πλαίσια Ο/Σ.

Η σύμβουλος του Γυμνασίου όπου φοιτούσε ο Στ. ενημέρωσε την ΛΚΥ XXXXX ότι ο Στυλιανός παραδέχθηκε ότι αποπειράθηκε να αυτοκτονήσει και πως ότι τον συμβούλεψε να εξεταστεί από τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας όπως ήταν η εισήγηση της εκπαιδευτικής ψυχολόγου καθότι διέγινωσε ότι ο Στ. είχε αυτοκτονικό ιδεασμό.

Ο Στυλιανός αρνήθηκε να εξεταστεί και η σύμβουλος ανέφερε τις εν λόγω εξελίξεις στην XXXXX Λειτουργό των ΥΚΕ η οποία ανέφερε απλά στην σύμβουλο να παρακολουθεί τον Στ. και να την ενημερώνει πως είναι στο σχολείο.

Η ίδια ΛΚΥ δεν έκανε καμία επίσκεψη στο Γυμνάσιο που φοιτά ο Στ. ούτε προσπάθησε να τον πλησιάσει με οποιονδήποτε τρόπο παρότι οι αναφορές της εκπαιδευτικής ψυχολόγου για αυτοκτονικό ιδεασμό και την παραδοχή του ίδιου στην σύμβουλο του σχολείου ήταν ιδιαίτερα ανησυχητικές τόσο για την μητέρα, το σχολείο και τον Αστυνομικό Σταθμό.

Στις 22/5/2019, η ΛΚΥ συνομίλησε με τη μητέρα και ενημερώθηκε ότι η ίδια εγκατέλειψε την οικία της, με τα δύο μικρότερα παιδιά της οικογένειας. Ενημερώθηκε, επίσης την ίδια ημέρα από τη σύμβουλο του σχολείου ότι η μητέρα πήγε πίσω στην οικία κατόπιν παρέμβασης του ίδιου σχολείου. Η ΛΚΥ έδωσε οδηγίες όπως να μην προβαίνουν σε τέτοιες ενέργειες γιατί το σχολείο πιθανόν να μην γνωρίζει σημαντικά γεγονότα και καταστάσεις. Η ΛΚΥ ζήτησε από το Δημοτικό Σχολείο να δοθεί γενικό μήνυμα στους γονείς για την προθυμία των ΥΚΕ να παρέχουν βοήθεια στην οικογένεια σε θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους.

Στις 23/5/2019, πραγματοποιήθηκε προγραμματισμένη επίσκεψη σε φιλική/συγγενική οικία της οικογένειας και η ΛΚΥ συνομίλησε με τον πατέρα. Κατά τη συνομιλία τους, υπήρξε παραδοχή από τον πατέρα ότι εξασκούσε βία στη μητέρα και ότι επιθυμούσε ο ίδιος να αναλάβει την φροντίδα των παιδιών και να έρθει πίσω στο σπίτι η μητέρα. Η μητέρα έφυγε από την οικία της πάλι, χωρίς τα παιδιά στις 23/5/2019. Κατά τη συνάντηση, έγινε συζήτηση για το περιστατικό του Μαΐου με τον Στ., όπου ο πατέρας διαβεβαίωσε, όπως κατέγραψε η ΛΚΥ, ότι δεν κρατούσε το όπλο και ότι το παιδί εξέφρασε

την πρόθεσή του να το πάρει. Κατά τη συνάντηση, ο πατέρας υπέγραψε έντυπο συγκατάθεσης με τις ΥΚΕ.

Στις 24/5/2019, η ΛΚΥ επισκέφθηκε το πατρικό σπίτι της μητέρας όπου διέμενε. Καθοδήγησε τη μητέρα όπως υποβάλει αίτηση διαζυγίου και η ίδια υπέγραψε αίτηση συγκατάθεσης με τις ΥΚΕ. Σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον μητρικό παππού, η ΛΚΥ ενημερώθηκε για τη βίαιη συμπεριφορά του συζύγου και εξέφρασε την πρόθεσή του να στηρίξει τη κόρη του, παρά τις οικονομικές δυσκολίες. Σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Διευθυντή του δημοτικού σχολείου η ΛΚΥ επιβεβαίωσε τη συνέχιση της φοίτησης των δυο μικρότερων παιδιών της οικογένειας.

Στις **4/6/2019** η ΛΚΥ είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον πατέρα στην οποία ο ίδιος ανέφερε τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει με την φροντίδας των τριών παιδιών. Στον πατέρα προτάθηκε η συμμετοχή των παιδιών σε καλοκαιρινό σχολείο με μειωμένο κόστος συμμετοχής, στο οποίο ο πατέρας ανταποκρίθηκε θετικά και αναμενόταν η έγκρισή του. Η ΛΚΥ σε συνεργασία με το σχολείο, ενημερώθηκε για το επίπεδο φροντίδας των παιδιών και ότι αυτά λάμβαναν γεύματα κατά τις σχολικές ώρες και το βράδυ. Σε τηλεφωνική επικοινωνία με το διευθυντή του σχολείου η ΛΚΥ, επίσης, ενημερώθηκε ότι τα παιδιά λάμβαναν στήριξη και παρουσιάζονταν ήρεμα και φροντισμένα και ότι ο σύνδεσμος φρόντιζε για τα γεύματα τους εκεί.

Στις **18/6/2019** η ΛΚΥ επικοινωνήσε τηλεφωνικά με τη μητέρα και ενημερώθηκε ότι η ίδια δεν είχε ακόμη υποβάλει αίτηση για νομική αρωγή. Συμβουλευτήκε όπως υποβάλει τη σχετική αίτηση το συντομότερο, λόγω καλοκαιρινών διακοπών.

Στις **3/7/2019**, η ΛΚΥ συναντήθηκε με τον πατέρα σε οικία φιλικού του προσώπου, όπου βρισκόταν με τα δύο παιδιά της οικογένειας, παρά το γεγονός η προγραμματισμένη συνάντηση είχε διευθετηθεί στο σπίτι της οικογένειας.

Κατά τη συνομιλία, ο πατέρας αρνήθηκε όπως η ΛΚΥ επισκεφθεί το σπίτι του και δεν αποδέχθηκε την παροχή κρατικής φροντίδας. Τα παιδιά, όπως είχε διαπιστωθεί, δεν φοίτησαν τελικά σε καλοκαιρινό σχολείο.

Δεν κατέστη, κατά τη διάρκεια του πιο πάνω χρονικού διαστήματος, δυνατή οποιαδήποτε επαφή με τη μητέρα η οποία δεν ανταποκρινόταν στις τηλεφωνικές κλήσεις της ΛΚΥ. Η ΛΚΥ ενημερώθηκε ότι η ίδια αντιμετώπιζε θέματα ψυχικής υγείας.

Στις **22/7/2019**, η ΛΚΥ επικοινωνήσε με τον πατέρα και ζήτησε να γίνει διευθέτηση συνάντησης και με τον Στ. και ο πατέρας είπε ότι ο Στ. δεν θέλει συνεργασία με τις ΥΚΕ.

Στις **7/8/2019**, η ΛΚΥ έλαβε τηλεφώνημα από Νοσηλεύτρια Ψυχικής Υγείας και ενημερώθηκε για την άσχημη ψυχολογική κατάσταση της μητέρας και το ενδεχόμενο να βλάψει τον εαυτό της ή άλλο άτομο.

Στις **8/8/2019** η ΛΚΥ πραγματοποίησε επίσκεψη στο πατρικό της μητέρας για αξιολόγηση της κατάστασης. Η ΛΚΥ συμβούλευσε τη μητέρα όπως επισκεφθεί ψυχίατρο και διευθέτησε για ραντεβού την ίδια ημέρα με την Δρ. ΧΧΧΧ. Η ψυχίατρος έκρινε ότι η μητέρα έχρηζε φαρμακευτικής αγωγής και υποχρεωτικής νοσηλείας. Η οικογένεια δεν προέβη τελικά σε έκδοση διατάγματος υποχρεωτικής νοσηλείας.

Σύμφωνα με τη ΛΚΥ, έγινε προσπάθεια διευθέτησης επιβλεπόμενης επικοινωνίας της μητέρας με τα παιδιά, ωστόσο, λόγω των έκτακτων εξελίξεων και της ψυχολογικής της κατάστασης της μητέρας, δεν έγινε κατορθωτό.

Στις **28/8/09** η ΛΚΥ επικοινωνήσε με τον πατέρα και ενημερώθηκε ότι υπάρχει βελτίωση στην επικοινωνία της μητέρας με τα παιδιά. Η ΛΚΥ ενημερώθηκε ότι η μητέρα νοσηλεύτηκε τελικά στο Νοσοκομείο Αθαλάσσης κατά την περίοδο 9/8/2019, 2/9/2019, 29-30/8/2019). Κατά τη διάρκεια της τηλεφωνικής συνομιλίας με τον πατέρα, ζητήθηκε ο προγραμματισμός κατ' οίκον επίσκεψης, καθώς και παροχή φροντίδας, ωστόσο, υπήρξε άρνηση εκ μέρους του.

Σε τηλεφωνική επικοινωνία της ΛΚΥ με τον πατέρα στις 2/9/2019, διευθετήθηκε ραντεβού στις 4/9/2019 η ώρα 1μμ. Στις 4/9/2019, η ΛΚΥ μετέβη στην οικία για το προγραμματισμένο ραντεβού και ο πατέρας απουσίαζε. Η ΛΚΥ προσπάθησε να επικοινωνήσει μαζί του τηλεφωνικώς, ωστόσο δεν ανταποκρινόταν (κλειστή γραμμή τηλεφώνου).

Τα πιο πάνω ήταν και οι τελευταίες καταχωρήσεις που περιέχονταν στον εν λόγω φάκελο πριν δοθεί στο Γραφείο αντίγραφο των φακέλων.

(B) Επίβλεψη μέσω Προγράμματος Πρόληψη και Αντιμετώπιση Βίας στην Οικογένεια

Φάκελος Αρ. XXXXX για την XXXXX

Στις 11/12/2007, λήφθηκε από την ΛΚΥ σε καθήκον αναμονής, αναφορά από τον Αστυνομικό Σταθμό XXXXX, ότι την ίδια ημέρα έγινε καταγγελία από την κ. XXXXX ότι ο **σύζυγος της άσκησε σωματική βία**. Σύμφωνα με την ΛΚΥ, η μητέρα διευθέτησε το ίδιο βράδυ να μείνει σε συγγενικό της σπίτι μαζί με το ανήλικο παιδί της, τον Στ..

Στις **12/12/2007**, δόθηκαν οδηγίες από την ΕΛΕ, κ. XXXXX, όπως εγγραφεί αναφορά και τύχει άμεσης διερεύνησης. Η περίπτωση ανατέθηκε για περαιτέρω χειρισμό στη ΛΚΥ XXXXX. Στα πλαίσια διερεύνησης της αναφοράς, η ΛΚΥ προσπάθησε επανειλημμένα να επικοινωνήσει με τη μητέρα, χωρίς ανταπόκριση. **Η μητέρα επικοινωνήσε με τη Λειτουργό και της ανέφερε ότι δεν υπήρξε άλλο περιστατικό βίας και δεν επιθυμούσε συνεργασία με τις ΥΚΕ**. Η ΛΚΥ καθοδήγησε τη μητέρα και διευθέτησε ραντεβού, στο οποίο τελικά η ίδια δεν προσήλθε. Έγιναν επιπλέον προσπάθειες επικοινωνίας με τη μητέρα χωρίς αποτέλεσμα.

Στις **8/4/2008** η ΛΚΥ εισηγήθηκε όπως κλείσει ο φάκελος ηλεκτρονικά και αρχειοθετηθεί.

Ο φάκελος έκλεισε κατόπιν έγκρισης της εισήγησης της ΛΚΥ από την Επόπτρια κ. XXXXX, στις 10/4/2008 και από την ΒΕΛΕ/ΕΛΕ κ. XXXXX στις 18/4/2008.

Φάκελος Αρ. XXXXX για τον XXXXX

Αναφορά 1

Στις **14/5/2013** οι ΥΚΕ ενημερωθήκαν από τον Διευθυντή του Δημοτικού Σχολείου Αγίας Βαρβάρας, ότι ο Στ. απουσίαζε από το σπίτι του το προηγούμενο βράδυ, μετά που δέχτηκε

σωματική βία από τον πατέρα του. Λόγω απουσίας της ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ, η οποία επέβλεπε την περίπτωση μέσω του προγράμματος στήριξης οικογένειας με ανήλικο, η περαιτέρω διερεύνηση της εν λόγω αναφοράς ανέλαβε η ΛΚΥ κ. ΧΧΧΧΧ.

Στα πλαίσια διαχείρισης της αναφοράς για βία σε ανήλικο, την ίδια ημέρα που λήφθηκε η αναφορά, η ΛΚΥ είχε συνεργασία με τον Διευθυντή του σχολείου, τη λογοθεραπεύτρια, τον πάτερ και προέβη σε συνέντευξη με την μητέρα και τον Στ.. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ο Στ. περιέγραψε το περιστατικό και έκανε αναφορά στο γεγονός ότι δεν είναι πρώτη φορά που τον κτύπησε ο πατέρας και κτυπά και τη μητέρα του μπροστά στα αδέρφια του. Ο Στ. παρουσιαζόταν ανήσυχος και φοβισμένος για τον πατέρα του. Η ΛΚΥ καθυσόχασε τον Στ. και του εξήγησε τη διαδικασία. Ο Στ. ήταν συνεργάσιμος και δεκτικός. Στη συνέχεια η ΛΚΥ συνόδευσε τη μητέρα στον Αστυνομικό Σταθμό ΧΧΧΧΧ όπου υποβλήθηκε καταγγελία και παράλληλα, διευθετήθηκε η πραγματοποίηση ιατροδικαστικής εξέτασης.

Η ΛΚΥ μετέβη στο νοσοκομείο με το Στ. και τη μητέρα όπου εξετάστηκαν από ιατροδικαστή στην παρουσία αστυνομικών. Ζητήθηκε, επίσης, από τη μητέρα η συγκατάθεσή της για να ληφθεί η οπτικογραφημένη κατάθεση από τον Στυλιανό, ωστόσο, η ίδια είχε ενδοιασμούς και δεν προέβαινε σε γραπτή συγκατάθεση. Για το λόγο αυτό, ζητήθηκαν οδηγίες από την ΕΛΕ και ΒΕΛΕ για περαιτέρω χειρισμό. Η ΛΚΥ έλαβε οδηγίες όπως ληφθεί η οπτικογραφημένη κατάθεση του Στ. με την γραπτή συγκατάθεση της ίδιας της ΛΚΥ, ως Οικογενειακής Συμβούλου, με βάση τον περί Βίας στην Οικογένεια Νόμο.

Στις 14/6/2013, διενεργήθηκε η οπτικογραφημένη κατάθεση του Στ. στον αστυνομικό σταθμό, μετά από προφορική συγκατάθεση της μητέρας και γραπτής συγκατάθεσης της ΛΚΥ. Κατά τη διάρκεια της κατάθεσης ο Στ. ήταν συνεργάσιμος. Ακολούθως, ο Στ. επέστρεψε στο σχολείο και ενημερώθηκε σχετικά ο Διευθυντής και η μητέρα.

Στις 17/6/2013 αποστάλθηκε επιστολή προς τον Γενικό Εισαγγελέα, από την Προϊσταμένη ΓΚΥ Λατισίων κ. ΧΧΧΧΧ, αναφορικά με τη διεξαγωγή της οπτικογραφημένης κατάθεσης του παιδιού στις 14/6/2013. Επιπλέον, στις 17/6/2013 η Προϊστάμενη ΓΚΥ Λατισίων απέστειλε στο Γενικό Εισαγγελέα το Δελτίο Υποχρεωτικής αναφοράς για τις περιπτώσεις «Βίας στην Οικογένεια» το οποίο ετοιμάστηκε από τη ΛΚΥ.

Μετά το εν λόγω περιστατικό, η μητέρα διέμενε αρχικά στο πατρικό σπίτι της μαζί με τα παιδιά και ενημερώθηκε σχετικά το ΓΚΥ Λακατάμιας για να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για παροχή καθοδήγησης. Στη συνέχεια, η μητέρα μετακόμισε πίσω στο σπίτι της, **περί τις αρχές Ιουνίου 2013 και τον φάκελο της υπόθεσης Ο/Σ ανέλαβε η ΧΧΧΧΧ, λόγω απουσίας της ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ.**

Η ΛΚΥ εισηγήθηκε στις 18/6/2013, το κλείσιμο της αναφοράς, δεδομένου ότι η περίπτωση συνεχίζεται να επιβλέπεται από το πρόγραμμα ΟΣ στο ΓΚΥ Λατισίων. Η εισήγηση της ΛΚΥ εγκρίθηκε από την Επόπτρια κ. ΧΧΧΧΧ.

Αναφορά 2

Με ενημερωτικό σημείωμα **ημερ. 20/12/2016, ο Αστυνομικός Σταθμός ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε τις ΥΚΕ, ότι η μητέρα, στις 12/12/2016, προσήλθε στο σταθμό και κατάγγειλε ότι, μετά από λογομαχία με το σύζυγό της, την έσπρωξε.** Η μητέρα δεν επιθυμούσε την εξέτασή της από κυβερνητικό ιατρό, ούτε την περαιτέρω ανάμειξη της Αστυνομίας. Δόθηκαν οδηγίες στο Αρχείο, από την κ. ΧΧΧΧΧ και η αναφορά ανοίχθηκε στις 6/3/2017. Η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ,

αναφέρει ότι εκ παραδρομής ανοίχθηκε αναφορά στο όνομα του ανήλικου της οικογένειας αντί στο όνομα του θύματος.

Υπήρξε, όπως κατέγραψε η ΛΚΥ, συνεργασία με την μητέρα, χωρίς να γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένη ημερομηνία επικοινωνίας, από την οποία ενημερώθηκε για το περιστατικό βίας. Κατά την επικοινωνία που είχε η ΛΚΥ, η μητέρα δήλωσε ότι δεν ήθελε να προβεί σε γραπτή καταγγελία και ότι ήθελε να γίνει στο σύζυγό της παρατήρηση για να συνειστέι και ότι σκεφτόταν να προχωρήσει σε διαζύγιο.

Στις 17/10/2017, η **ΛΚΥ εισηγήθηκε τον τερματισμό του φακέλου** και ότι η περίπτωση ήδη επιβλεπόταν από τον κλάδο οικογενειακού συμβούλου (ΟΣ) προληπτική Εργασία και Στήριξη Ανηλίκων. Η εισήγηση της ΛΚΥ **εγκρίθηκε** από την **Προϊσταμένη του ΓΚΥ Λασιών κ. ΧΧΧΧΧ** την ίδια ημέρα.

Για την εν λόγω αναφορά περιστατικού βίας από τη μητέρα στις 12/12/16, αποστάληκε από την Προϊστάμενη ΓΚΥ Λασιών το έντυπο Δελτίο Υποχρεωτικής αναφοράς για τις περιπτώσεις «Βίας στην Οικογένεια» το οποίο ετοιμάστηκε από τη ΛΚΥ που χειρίστηκε την αναφορά στις 17/10/17.

Αναφορά 3 και 4

Σύμφωνα το έντυπο ΥΚΕ 122, ημερ. **21/9/2018**, η ΛΚΥ κ. ΧΧΧΧΧ έλαβε **αναφορά από τη μητέρα**, ότι μεταξύ των ημερ. **10-14/9/2018**, ο Στ. ήρθε σε αντιπαράθεση με τον μικρότερο του αδερφό και ο **πατέρας «έπιασε τον Στ. από το σβέρκο με ένταση και του έγειρε το κεφάλι προς το πάτωμα»**.

Η ΛΚΥ σημείωσε την **αναφορά τις μητέρας για συνεχή ένταση στο σπίτι, βίαια περιστατικά από τον πατέρα προς την ίδια, καθώς και τον φόβο της για την εξέλιξη της συμπεριφοράς του γιού της**. Η μητέρα δεν είχε προχωρήσει σε σχετική καταγγελία, γιατί, όπως ανέφερε, **φοβόταν τη συμπεριφορά του συζύγου της**. Η μητέρα, σύμφωνα με την ΛΚΥ, τέθηκε προ των ευθυνών της.

Την ίδια ημέρα, η ΛΚΥ έλαβε ακόμη μια αναφορά από τη μητέρα, ότι στις **20/9/2018**, **υπήρξε περιστατικό βίας από τον εν διαστάσει σύζυγό της στην παρουσία του 7χρονου γιού τους**. Η μητέρα, έκανε, επίσης, αναφορά σε **άσκηση ψυχολογικής βίας**. Η ΛΚΥ την πληροφόρησε για τις διαδικασίες και την καθοδήγησε όπως προχωρήσει σε καταγγελία του συζύγου της, ωστόσο, η ίδια αρνείτο φοβούμενη τις αντιδράσεις του. Η **μητέρα επιθυμούσε για διερεύνηση**, να χρησιμοποιηθεί το σχολείο ως αναφορέας.

Η Προϊστάμενη του ΓΚΥ Λασιών, κ. ΧΧΧΧΧ, στις 21/9/2018, έδωσε οδηγίες όπως τα έντυπα αποσταλούν στο ΓΚΥ Κέντρου Πόλης/Στροβόλου για περαιτέρω χειρισμό (ένεκα και της απόφασης από τον Σεπτέμβριο του 2018, για χειρισμό όλων των αναφορών βίας της Επαρχίας, από το ΓΚΥ Κέντρου Πόλης/Στροβόλου). Οι αναφορές αποστάλθηκαν στο ΓΚΥ Κέντρου Πόλης-Στροβόλου την ίδια περίοδο.

Οι αναφορές για τα πιο πάνω περιστατικά στον κλάδο πρόληψης βίας ανοίχθηκαν στις 3/10/2018 και στις 4/10/2018 δόθηκαν οδηγίες από την Συντονίστρια κ. ΧΧΧΧΧ για έναρξη της έρευνας.

Μετά από πολλές προσπάθειες για επικοινωνία της ΛΚΥ κ. ΧΧΧΧΧ, έγινε κατορθωτό να διευθετηθεί ραντεβού με τη μητέρα στις **4/1/2019**. Επειδή η μητέρα δεν επιθυμούσε η συνάντηση να πραγματοποιηθεί στο σπίτι της, αυτή έγινε σε Μοναστήρι στον Κοτσιάτη.

Στο ραντεβού προσήλθε η μητέρα με τα δύο μικρότερα παιδιά την ΧΧΧΧΧ και τον ΧΧΧΧΧ. Δεν ήρθε στο ραντεβού ο Στ. γιατί, όπως ανέφερε μητέρα, δεν ήθελε.

Η ΛΚΥ ενημέρωσε τη μητέρα ότι, λόγω των αναφορών της για άσκηση βίας του πατέρα στον Στ. (αναφορά 3), θα έπρεπε να τον δει. Η μητέρα πληροφόρησε τη ΛΚΥ, ότι δεν έγινε έτσι το περιστατικό και ότι η ΛΚΥ, η οποία έλαβε την αναφορά, δεν είχε κατανοήσει τί της έλεγε (ανάκληση της αναφοράς της για άσκηση βίας του πατέρα προς το Στ.).

Κατά τη συνάντηση η μητέρα ενημέρωσε τη ΛΚΥ, για τα οικονομικά προβλήματα και τη βία που ασκεί ο σύζυγος στην ίδια αλλά αρνείτο να προβεί σε καταγγελία. Η ΛΚΥ διαπίστωσε ότι η μητέρα δεν ήταν σε θέση να προβεί σε αλλαγές και ότι η οικογένεια παρουσίαζε σοβαρές δυσλειτουργίες. Η ΛΚΥ συμβούλευσε τη μητέρα όπως επικοινωνήσει με τη ΛΚΥ η οποία χειρίζεται την περίπτωση της στον κλάδο Στήριξης οικογένειας με παιδί για περαιτέρω συνεργασία.

Στη συνέχεια, η ΛΚΥ πήρε συνέντευξη από τα δύο μικρότερα παιδιά, την ΧΧΧΧΧ και τον ΧΧΧΧΧ. Η ΛΚΥ διαπίστωσε ότι, παρά τα προβλήματα της οικογένειας, τα παιδιά ήταν συνεργάσιμα και πρόθυμα να μιλήσουν. Δεν ανέφεραν άσκηση βίας του πατέρα στο πρόσωπό τους, ή στον Στ., αλλά ότι οι γονείς τους αντιμετώπιζαν δυσκολίες και ότι τσακώνονται.

Η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ πληροφόρησε τη ΛΚΥ του ΓΚΥ Λατσιών, κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία επέβλεπε την οικογένεια στα πλαίσια Ο/Σ για τη συνεργασία που είχε με τη μητέρα και τα παιδιά και ότι από τη συνεργασία, διαφάνηκε ότι υπήρχε συναισθηματική παραμέληση των παιδιών και ότι η μητέρα ανακάλεσε την αναφορά της για άσκηση βία από τον πατέρα στον Στ.(η ενημέρωση αυτή επιβεβαιώνεται και από τις σχετικές καταχωρήσεις της ΛΚΥ Λατσιών στον σχετικό φάκελο Αρ. ΧΧΧΧΧ).

Για την πιο πάνω αναφορά περιστατικού βίας από τη μητέρα, στις 9/9/2019, μετά τον θάνατο του Στ., αποστάλθηκε από την Αναπληρώτρια Προϊστάμενη ΓΚΥ Λατσιών, κ. ΧΧΧΧΧ, το έντυπο το Δελτίο Υποχρεωτικής αναφοράς για τις περιπτώσεις «Βίας στην Οικογένεια», το οποίο ετοιμάστηκε από τη ΛΚΥ κ. ΧΧΧΧΧ.

Αναφορά 5

Με ενημερωτικό σημείωμα ημερ. 4/2/2019, ο Αστυνομικός Σταθμός ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε τις ΥΚΕ, ότι η μητέρα, στις 30/1/2019, προσήλθε στο σταθμό και κατάγγειλε ότι δέχθηκε επίθεση από τον εν διαστάσει σύζυγό της μετά από λογομαχία. Η μητέρα αρνήθηκε να παραλάβει έντυπο για εξέταση από κυβερνητικό ιατρό και σε κατάσταση της δεν επιθυμούσε την ποινική δίωξη του εν διαστάσει συζύγου της. Η αναφορά για βία στην οικογένεια, ανοίχθηκε στις 5/3/2019, κατόπιν χειρόγραφων οδηγιών από την κ. ΧΧΧΧΧ.

4. ΛΗΨΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Λήψη Μαρτυρίας από Λειτουργούς των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας

Στα πλαίσια της έρευνας, προσήλθαν στο Γραφείο μου μετά από κλήση, 20 Λειτουργοί των ΥΚΕ, για λήψη κατάθεσης σχετικά με την παρούσα υπόθεση. Σημειώνεται ότι, οι Λειτουργοί που κλήθηκαν ήταν πρόσωπα τα οποία, μέσα από την μελέτη των σχετικών με την υπόθεση φακέλων, διαφάνηκε ότι, κατά το διάστημα 2007-2019, είχαν εμπλοκή στην

επίβλεψη της οικογένειας, στα πλαίσια των προγραμμάτων προληπτικής εργασίας και πρόληψης βίας στην οικογένεια, καθώς και από διαφορετικά ιεραρχικά σημεία.

Το βασικό περιεχόμενο των μαρτυριών που λήφθηκαν, καταγράφεται πιο κάτω:

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κα. ΧΧΧΧΧ τελεί χρέη **Επαρχιακής Λειτουργού Ευημερίας** (ΕΛΕ) Λευκωσίας για τα Γραφεία ΥΚΕ Λατσιών, Κέντρου Πόλης/Στροβόλου από τις 2 Μαΐου 2017. Ως ΕΛΕ, ήταν η διοικητικά υπεύθυνη της κας ΧΧΧΧΧ, η οποία προΐσταται του Γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατσιών. Η κα. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι έλαβε γνώση για την περίπτωση, μετά τα γεγονότα, όταν η κα. ΧΧΧΧΧΧ (Διοικητικά υπεύθυνη της Λειτουργού η οποία βρισκόταν επί καθήκον αναμονής στις 5 Σεπτεμβρίου 2019, κ. ΧΧΧΧΧ) στις 6 Σεπτεμβρίου 2019, ενημέρωσε την Διευθύντρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας το πρωί και έδωσε οδηγίες προς την κα. ΧΧΧΧΧ για να ετοιμαστεί το σχετικό σημείωμα από την επί καθήκοντι Λειτουργό κα. ΧΧΧΧΧ. Παράλληλα έδωσε οδηγίες προς την Προϊστάμενη του ΓΚΥ Λατσιών για την ετοιμασία σχετικού Σημειώματος.

Περί τον Μάιο του 2017, όταν ανέλαβε καθήκοντα ΕΛΕ, όπως ανέφερε, συγκάλεσε συνεδρία με τις προϊστάμενες των 3 Γραφείων, με στόχο να συζητήσουν τρόπους και για παρακολούθηση των προγραμμάτων και υλοποίηση των εκκρεμοτήτων. Τέθηκαν χρονοδιαγράμματα υλοποίησης των εκκρεμοτήτων όπως ανά μήνα συνεργασία για παρακολούθηση, συντονισμό και με σκοπό οι Προϊστάμενοι να στηρίζουν τους ΛΚΥ.

Είχε αποστείλει, όπως αναφέρει και διαπιστώνεται από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν για την εν λόγω έρευνα, επιστολή σε Προϊστάμενους ΓΚΥ ζητώντας να την ενημερώσουν για τις εκκρεμότητες.

Η κ. ΧΧΧΧΧ ανέφερε τι στην υπό αναφορά περίπτωση, εντοπίζεται, στα αρχικά στάδια παρακολούθησης, μια έντονη κινητικότητα, όπως ήταν και η πρακτική χειρισμού τέτοιων υποθέσεων, ωστόσο μετά υπήρξαν πολλές αλλαγές 3 με 4 ΛΚΥ που επέβλεπαν την περίπτωση. Διαπίστωσε κενά σε ότι αφορούσε στη διοικητική εποπτεία της περίπτωσης καθώς δεν υπήρχε παρακολούθηση υλοποίησης των στόχων, τα οποία μαζί με την **εναλλαγή των ΛΚΥ** είχαν αντίκτυπο στη διαχείριση της οικογένειας. Σημείωσε περαιτέρω ότι δεν δόθηκαν παρατάσεις από την διευθύντρια, πάρα μόνο ζητήθηκε έγκριση παράτασης μετά την αξιολόγηση μέχρι 18 μήνες.

Όσο αφορά τον ΣΤΥΛΙΑΝΟ διαπιστώνει ότι υπήρχε μια συσσωρευμένη κατάσταση σίγουρα, αλλά υπήρχε και μια δυσκολία ως προς τα πραγματικά γεγονότα. Σημείωσε ότι στην αρχική φάση υπήρχε μια ορθή παρακολούθηση αλλά στην πορεία η παρακολούθηση δεν ήταν σταθερή, έχρηζε πολυθεματικής παρακολούθησης με στόχο ένα ολιστικό πλαίσιο διαχείρισης.

Στη **δεύτερη φάση** η υπόθεση συνέπεσε με αλλαγές λειτουργιών **χωρίς να επιδειχθεί η σοβαρότητα που έπρεπε.**

Εντόπισε επίσης ότι υπήρχε κενό διοικητικά εφόσον η λειτουργός ΛΚΥ δεν στηρίχθηκε από την διοικητικά προϊστάμενη.

Δεν απέκλεισε ο Στυλιανός να ήταν θεατής βίας, η οποία συνιστά ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ βία και άρα έχρηζε πολυθεματικής διαχείρισης με εμπλεκόμενους και την αστυνομίας και τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Ανέφερε επίσης ότι μια πορεία μπορεί να έχει υποτροπές και ιδιαίτερες δυσκολίες που να χρήζουν **σταθερού συστηματικού οριοθετημένου και στοχευμένου προγράμματος.**

Μετά από ερώτηση, σε σχέση με το βαθμό κινδύνου της συγκεκριμένης οικογένειας (κατά πόσο ήταν χαμηλός, μέτριος, υψηλός), η κα. ΧΧΧΧΧ απάντησε ότι η οικογένεια χαρακτηρίζεται ως μια περίπτωση που έχρηζε ενός συστηματικού, οροθετημένου ελέγχου και παρακολούθησης.

Η κ. ΧΧΧΧΧ, παρέθεσε την άποψη ότι θα έπρεπε, από το 2007, να αρχίσει η παρακολούθηση της οικογένειας, από τη λήψη της πρώτης αναφοράς για βία για να γινόταν σωστή διαχείριση και εποπτεία. Σημειώνει ότι το 2007, δεν απαιτείτο συγκατάθεση για να ανοιχθεί φάκελος πρόληψης. **Σύμφωνα με την θέση της δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες στην πρώτη αναφορά για βία και έτσι δεν έγινε καμία πρόβλεψη κινδύνου από την αρχή.**

Όσον αφορά Στον τρόπο λειτουργίας των ΥΚΕ και παρακολούθησης μιας οικογένειας η Κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι λειτουργούν με βάση τις Διοικητικές Διατάξεις, Εγκυκλίου και το σχετικό Εγχειρίδιο καθώς επίσης σύμφωνα με την πρακτική οι νέοι λειτουργοί πρέπει να έχουν σταθερή εποπτεία, να στηρίζονται κατάλληλα και να έχουν επιμόρφωση και κατάρτιση. Επίσης, σύμφωνα με οδηγίες της Επαρχιακού, κάθε ΛΚΥ δεν βγαίνει σε περιοδεία χωρίς να έχει διαβούλευση με την Συντονίστρια - Επόπτη. **Ο προσδιοριζόμενος λειτουργός συζητά τον φάκελο με την συντονίστρια της και ότι αυτό αποτελεί υποχρέωση και των δυο.**

Τέλος ανέφερε ότι **είναι απαραίτητη η εκτίμηση των δεδομένων ώστε να δοθούν συγκεκριμένες συστάσεις.**

Η κα. ΧΧΧΧΧ επιβεβαίωσε ότι **δεν υπήρχε ποτέ έγκριση για παράταση της επίβλεψης της οικογένειας, παρά το γεγονός ότι παρακολουθείτο πέραν των δύο χρόνων. Υπήρξε παραδοχή ότι, παρά το γεγονός ότι αρχικά τέθηκαν στόχοι από την τότε ΛΚΥ, στη συνέχεια δεν υπήρχε παρακολούθηση υλοποίησής τους.**

Η κα. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι είναι **πρακτική** οι πρωτοδιόριστοι να μην έχουν αρχική επαφή με οικογένειες, εάν πρώτα δεν συζητούν την υπόθεση με τον συντονιστή. Στόχος είναι η στήριξη του ΛΚΥ.

Κατά την άποψη της κας ΧΧΧΧΧ, θα έπρεπε **για την εν λόγω οικογένεια να είχε γίνει Πολυθεματική Συνεδρία από τις ΥΚΕ** και να κληθούν και άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κα. ΧΧΧΧΧ είναι προϊσταμένη του Γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών Κέντρου Πόλης/Στροβόλου και του Τομέα Πρόληψης Βίας στο εν λόγω γραφείο. Η κα. ΧΧΧΧΧ εξέφρασε έντονα τον προβληματισμό της στο γεγονός ότι, από το Σεπτέμβριο του 2018, το Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Κέντρου Πόλης/Στροβόλου, επιλαμβάνεται όλες τις αναφορές βίας και έχει μόνο τρεις λειτουργούς που διαχειρίζονται τις εν λόγω αναφορές,

ενώ προηγουμένως, οι αναφορές εξετάζονταν από τα κατά τόπους τοπικά Γραφεία Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Η ανάμειξή της στην υπό εξέταση υπόθεση, ήταν μετά τη λήψη αναφορών τον **Οκτώβριο του 2018**, από το τοπικό Γραφείο Λατσιών, **για άσκηση βίας από τον πατέρα στη μητέρα**. Είχε δώσει οδηγίες για αναφορά και περαιτέρω χειρισμό. Η κα. ΧΧΧΧΧ παραδέχτηκε την καθυστέρηση που παρατηρήθηκε στην αποστολή σχετικού Ενημερωτικού Σημειώματος στον Γενικό Εισαγγελέα, ωστόσο, δικαιολόγησε το γεγονός αυτό στον μεγάλο φόρτο εργασίας των ΛΚΥ που χειρίζονται θέματα βίας στην οικογένεια. Η κα. ΧΧΧΧΧ σημείωσε ότι η ΛΚΥ στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατσιών, ενημερώθηκε από τη Λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ, για τις σχετικές ενέργειες στις οποίες προέβηκε για τον χειρισμό των εν λόγω αναφορών βίας.

Η κα. ΧΧΧΧΧ σημείωσε ότι δίνεται προτεραιότητα σε περιπτώσεις που αφορούν βία στην οικογένεια με ανήλικα και ότι όλοι οι ΛΚΥ προβαίνουν σε εκτίμηση κινδύνου μιας κατάστασης με ανήλικο. Τον τελευταίο, όμως λόγο, για τις ενέργειες που πρέπει να γίνουν σε σχέση με αναφορές βίας την έχει ο Προϊστάμενος.

Όσο αφορά στη βία αναφέρει ότι μπορούν να κάνουν πράγματα χωρίς την συναίνεση των γονιών. Στόχος είναι να προσεγγιστεί το παιδί για να μιλήσει.

Ανέφερε επίσης ότι ο ρόλος του Συντονιστή είναι ο προϊστάμενος του λειτουργού και έχει υποχρέωση να διαβάσει τον φάκελο και να δώσει οδηγίες στον υφιστάμενο υπάλληλο.

Ο ρόλος της επόπτριας είναι να ψάξει περισσότερο να ρωτήσει και να συντονίσει. Ο ρόλος του Συντονιστή και του Επόπτη είναι πάντοτε ο ίδιος. Έχει υποχρέωση να ψάξει και ίδιος την υπόθεση και να μην περιοριστεί σε αυτά που θα του πει η ίδια η λειτουργός.

Σε ερώτηση ποιος κάνει την εκτίμηση κινδύνου, η κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι σε πρώτο βαθμό τον κάνει η Συντονίστρια και αν υπάρχει ακόμη ανάγκη η προϊσταμένη.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κα. ΧΧΧΧΧ, είναι Συντονίστρια του Γραφείου Κέντρου Πόλης/Στροβόλου και είχε εμπλοκή στην εν λόγω υπόθεση, μετά τη λήψη αναφορών τον Οκτώβριο του 2018, από το τοπικό Γραφείο Λατσιών, **για άσκηση βίας από τον πατέρα στη μητέρα**. Είχε δώσει οδηγίες στη Λειτουργό ΧΧΧΧΧ για περαιτέρω χειρισμό των αναφορών, Δεν υπήρξε κάποια άλλη συνεργασία με την εν λόγω λειτουργό, καθώς έκρινε ότι η ίδια ήταν έμπειρη και μπορούσε να διαχειριστεί αποτελεσματικά την αναφορά βίας. Η κα. ΧΧΧΧΧ μελέτησε τον σχετικό φάκελο μετά το συμβάν και έλαβε γνώση για τις ενέργειες τις οποίες η Λειτουργός προέβηκε σε σχέση με τον χειρισμό της αναφοράς βίας.

Οι ενέργειες των Λειτουργών για χειρισμό βίας γίνονται βάσει του εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών για Βία στην Οικογένεια και δίνεται ιδιαίτερη σημασία σε περιπτώσεις άσκηση βίας σε ανήλικο. Απάντησε ότι λαμβάνεται υπόψη η ψυχολογική βία στους ανήλικους και όταν κρίνουν παραπέμπουν τα παιδιά στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας παιδιών και εφήβων. Όταν το παιδί βιώνει βία, με βάση το σχετικό εγχειρίδιο γίνονται επεμβάσεις. Για την περίπτωση της οικογένειας του Στυλιανού, όταν εξέταζε την

περίπτωση βίας μεταξύ ενηλίκων η λειτουργός δεν έκρινε θέμα ψυχολογικής βίας στα παιδιά και δεν της ανέφερε κάτι. Ανέφερε όμως στην ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ της ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ τις ανησυχίες της για συναισθηματική παραμέληση των παιδιών καθώς επίσης ότι τα παιδάκια ανέφεραν ότι γίνονται τσακωμοί των γονιών μπροστά τους.

Οι περιπτώσεις μπορούν να κριθούν ως επείγουσες και γίνονται άμεσα όλες οι σχετικές ενέργειες, διαφορετικά οι ενέργειες πρέπει να γίνουν εντός τριών ημερών.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Στην κατάθεσή της, η κα. ΧΧΧΧΧ, η οποία κατά το διάστημα Νοεμβρίου του 2011 μέχρι Οκτωβρίου του 2013, ήταν Προϊσταμένη του Γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατισίων (αφυπηρέτησε από την υπηρεσία τον Φεβρουάριο του 2017), ανέφερε ότι έλαβε γνώση για τη συγκεκριμένη οικογένεια, στα πλαίσια διαχείρισης του περιστατικού άσκησης βίας στον Στυλιανό από τον πατέρα, από τη Λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ, λόγω απουσίας της λειτουργού κας ΧΧΧΧΧ.

Είχε, επίσης, όπως ανέφερε εμπλοκή στη διαδικασία ετοιμασίας σχετικού Σημειώματος στον Γενικό Εισαγγελέα και στην έγκριση της εισήγησης της λειτουργού κ. ΧΧΧΧΧ για παράταση της επίβλεψης της οικογένειας για ακόμη 6 μήνες, τον Ιούλιο του 2013.

Η κ. ΧΧΧΧΧ έκανε αναφορά στην καθυστέρηση που εντόπισε, στο άνοιγμα του φακέλου, παρά το γεγονός ότι, στο μεσοδιάστημα η λειτουργός προέβαινε σε διάφορες ενέργειες για επίβλεψη της οικογένειας. Σημείωσε ωστόσο, ότι, αυτό ήταν θέμα διαδικαστικό και θα έπρεπε η τότε Επόπτρια να δώσει οδηγίες για να ανοιχθεί/καταγραφεί η περίπτωση ως προληπτική έγκαιρα. Εάν δεν υπάρχει όπως ανέφερε η κα. ΧΧΧΧΧ, ανοικτός φάκελος, η λειτουργός απλά προβαίνει σε απλή καταγραφή των ενεργειών, χωρίς να δεσμεύεται να ενημερώνει τους διοικητικά προϊσταμένους της, όταν παρέλθει συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο (6 μήνες).

Στην κατάθεσή της η κα. ΧΧΧΧΧ, έκανε αναφορά στις ευθύνες που έχει μια Επόπτρια, καθώς και στο γεγονός ότι δεν γίνονταν πολυθεματικές συναντήσεις στις ΥΚΕ, με άλλους εμπλεκόμενους φορείς.

Κα. ΧΧΧΧΧΧ

Η κ. ΧΧΧΧΧΧ, η οποία έχει αφυπηρετήσει από την υπηρεσία, εκτελούσε, κατά το 2011, χρέη Προϊσταμένης Γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατισίων. Για σκοπούς προετοιμασίας για τη λήψη μαρτυρίας, έχει μελετήσει τον σχετικό με την υπόθεση φάκελο. Όπως ήταν σε θέση να ανακαλέσει ήταν Προϊσταμένη της κας ΧΧΧΧΧ και κατά διαστήματα υπήρξε ενημέρωση της ίδιας αναφορικά με τις κακές συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας και την ύπαρξη σωματικής και ψυχολογικής βίας στη σύζυγο και ψυχολογική βία στο παιδί από αυτά που έβλεπε. Η εν λόγω λειτουργός, όπως ανέφερε η κα. ΧΧΧΧΧ, εξέφρασε την ανησυχία της για τις ιδιαιτερότητες της οικογένειας, υπήρξε συχνή συζήτηση για το χειρισμό της υπόθεσης, όπως ήταν και η συνήθης πρακτική στα πλαίσια της διαχείρισης των περιπτώσεων της προληπτικής και τέθηκαν στόχοι, κατόπιν συνεδρίας με τη Συντονίστρια και τη Λειτουργό το 2011. Ετοιμάστηκε έκθεση γεγονότων για σκοπό απομάκρυνσης των παιδιών από το σπίτι αλλά δεν προχώρησε.

Ανέφερε ότι αντάλλασσαν πάντοτε απόψεις με την ΧΧΧΧΧ γινόταν καθοδήγηση καθότι αυτό είναι μέσα στις υποχρεώσεις της επόπτριας, αυτός είναι ο ρόλος μας, σημείωσε, ενώ σημείωσε ότι μετά την πολυθεματική που έγινε με πρωτοβουλία της εκπαιδευτικής ψυχολόγου είχαν τεθεί συγκεκριμένοι στόχοι .

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κα. ΧΧΧΧΧ, η οποία εκτελεί χρέη Προϊσταμένης στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Λασιών, ανέφερε στην κατάθεσή της ότι δεν γνώριζε την περίπτωση της οικογένειας. Η περίπτωση ήρθε, όπως σημείωσε, εις γνώση της στα πλαίσια προετοιμασίας της έκθεσης γεγονότων, για ενημέρωση της Επαρχιακής Λειτουργού Ευημερίας μετά το συμβάν της 5^{ης} Σεπτεμβρίου 2019. Η κα. ΧΧΧΧΧ είναι η Προϊστάμενη του ΓΚΥ Λασιών, από τον Απρίλιο του 2017, ενώ προηγουμένως, ήταν στο ΓΚΥ Κ. Πόλης/Στροβόλου. Είναι, επίσης, Πρόεδρος της Προληπτικής Παρέμβασης από το 2017.

Η κα. ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι, η περίπτωση ήταν σοβαρή για την οποία δεν ενημερώθηκε από την συντονίστρια και από την ΛΚΥ .

Σημείωσε ότι η περίπτωση ήταν τόσο σοβαρή που έπρεπε να είχε συγκληθεί Πολυθεματική με άλλες εμπλεκόμενες υπηρεσίες. Σημείωσε ότι δεν υπήρξε σωστός συντονισμός της περίπτωσης. Η ίδια θεώρησε ότι δεν έλαβε γνώση για το συμβάν καθώς η ΛΚΥ και η Επόπτρια έκριναν ότι μπορούσαν να το χειριστούν οι ίδιες.

Σε ότι αφορά το θέμα απόπειρας αυτοκτονίας του Στυλιανού, σημείωσε ότι η Συντονίστρια το συζητούσε με την ΛΚΥ της και δεν έκρινε ότι έπρεπε να την ενημερώσει. Παρότι είχαν μεταφερθεί στη ΛΚΥ τα όσα ανέφερε η σύμβουλος του σχολείου περί της απόπειρας αυτοκτονίας και η ΛΚΥ τα ανέφερε στη Συντονίστρια ,η τελευταία έκρινε ότι δεν έπρεπε να το αναφέρει στην Προϊσταμένη.

Η κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε ακόμη ότι δεν έγινε αξιολόγηση του κινδύνου με οποιαδήποτε εργαλεία. Ανέφερε ότι αν γνώριζε για την υπόθεση θα έβρισκε τρόπο να γίνει αξιολόγηση στο Στυλιανό ανεξάρτητα από την συγκατάθεση των γονέων.

Σημείωσε εμφαντικά ότι δεν έγινε προσπάθεια για αξιολόγηση του κινδύνου είτε με εργαλεία είτε χωρίς εργαλεία.

Η κα. ΧΧΧΧΧ παραδέχθηκε ότι η περίπτωση δεν πέρασε από επίπεδο αξιολόγησης, επομένως δεν ενημερώθηκε η Προϊστάμενη.

Ανέφερε ότι, εάν γνώριζε η Προϊστάμενη (ανεξάρτητα από την συγκατάθεση των γονέων) θα έβρισκαν τρόπο να γίνουν οι αξιολογήσεις της οικογένειας με βάση τα νέα επιστημονικά εργαλεία. Παλαιότερα, όπως ανέφερε, η αξιολόγηση απλά γινόταν βάσει εγκυκλίων/ εγχειριδίων.

Είναι κάτι σύνηθες ,σημείωσε, να λαμβάνει συνέντευξη από παιδί, με τέτοιες ενδείξεις όπως η αυτοκτονία, πάμε χωρίς άδεια των γονιών στα σχολεία .

Στην συμπληρωματική της κατάθεση, η οποία λήφθηκε στις 8 Νοεμβρίου 2019, η κα, ΧΧΧΧΧ παραδέχθηκε ότι διάβασε στο έντυπο που συμπλήρωσε η ΧΧΧΧΧ που ήταν η οπ call λειτουργός ότι είχε αναφορά για αυτοκτονία γι' αυτό και έδωσε οδηγίες για άμεσο χειρισμό στην λειτουργό που επέβλεπε την οικογένεια ΧΧΧΧΧ.

Οδηγίες προς την ΛΚΥ πρώτης γραμμής ανέφερε ότι έπρεπε να δίδονται από την επόπτη που ήταν η προϊσταμένη της.

Επιβεβαίωσε εκ νέου ότι η κα ΧΧΧΧΧ που ήταν επόπτης της ΛΚΥ γνώριζε για την απόπειρα αυτοκτονίας του Στυλιανού από ενημέρωση που είχε από την λειτουργό.

Της το ανέφερε η ίδια μετά το τραγικό γεγονός, και σε ερώτηση της ίδιας γιατί δεν της το ανέφερε προηγουμένως η κα ΧΧΧΧΧ απάντησε ότι έκριναν ότι μπορούσαν να το χειριστούν μόνες τους.

Ανέφερε ότι η εκτίμηση επικινδυνότητας ήταν υποχρέωση τους, συντονίστριας και ΛΚΥ όταν ο ΦΑΚΕΛΟΣ ήρθε κοντά τους και μπορούσε να συγκληθεί και Πολυθεματική αν χρειαστεί, διαδικασία που δεν ακολουθήθηκε στη προκειμένη περίπτωση, ενώ αμέσως μετά τον θάνατο του Στυλιανού έγιναν δυο πολυθεματικές για τον καθορισμό ενεργειών.

Ανέφερε πως από ό,τι είδε στο φάκελο της υπόθεσης μεταγενέστερα, τα παιδιά έπρεπε να απομακρυνθούν νωρίτερα.

Όσον αφορά την υποχρεωτική εξέταση του ανηλίκου από παιδοψυχολόγο - παιδοψυχίατρο, ανέφερε ότι σε περίπτωση που δεν δίνεται η συγκατάθεση των γονέων, όταν το ζήτημα είναι σοβαρό μπορεί να γίνει αίτηση στο δικαστήριο για έκδοση διατάγματος για μερική αφαίρεση της ΓΟΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ που αφορά την ΠΤΥΧΗ της υγείας και ταυτόχρονη αίτηση για έκδοση διατάγματος υποχρεωτικής εξέτασης, με βάση των περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμο.

Σε ερώτηση μας αν με τα δεδομένα που είχε ενώπιον της η συντονίστρια κα ΧΧΧΧΧ σε σχέση με την οικογένεια και την απόπειρα αυτοκτονίας του Στυλιανού, όφειλε να προχωρήσει σε αυτή τη διαδικασία για υποχρεωτική εξέταση του Στυλιανού από ψυχολόγο /ψυχίατρο, η απάντηση της ήταν καταφατική, δηλαδή ότι έπρεπε να το κάνει.

Κα ΧΧΧΧΧ (αφυπ.)

Η κα. ΧΧΧΧΧ, το 2007, διατελούσε χρέη Προϊστάμενης του Κλάδου Οικογένειας και Παιδιί. Ειδικά για την υπό αναφορά περίπτωση δεν ήταν σε θέση να ανακαλέσει, καθώς έχει αφυπηρετήσει από την υπηρεσία το 2011.

Κα ΧΧΧΧΧ, Συντονίστρια

Η κα. ΧΧΧΧΧ εκτελούσε, μέχρι και το τέλος του 2011, χρέη συντονίστριας στο Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας Λατσίων. Έχει αφυπηρετήσει από την υπηρεσία το 2013. Η ίδια, ως συντονίστρια, γνώριζε την περίπτωση μέσω των αναφορών που έκανε η Λειτουργός κ. ΧΧΧΧΧ, αλλά ποτέ δεν ήρθε σε επαφή με κανέναν μέλος της οικογένειας. Μαζί με την Προϊσταμένη, καθοδηγούσαν την εν λόγω Λειτουργό στα πλαίσια διαχείρισης της οικογένειας.

Η κα. ΧΧΧΧΧ, σημείωσε ότι η υπηρεσία προβαίνει σε απομάκρυνση των παιδιών από μια οικογένεια, εάν εξαντληθούν όλες οι δυνατότητες στήριξης και βοήθειας προς την οικογένεια, εκτός και εάν υπάρχει βία σωματική ή σεξουαλική και ψυχολογική η οποία όμως ήταν πιο δύσκολο να αποδειχθεί.

Ανέφερε επίσης την περιγραφή της ΧΧΧΧΧ για **βιαιότητα του πατέρα και το τρόπο που έσφαζε τα ζώα μπροστά στα μωρά**, και εικάζει ότι μπορεί να της το είπε ο Στυλιανός.

Αναφορικά με τα **περιστατικά όπου πρόσωπο εκφράζει την πρόθεσή του/αποπειράται να θέσει τέρμα στη ζωή του**, η κ. ΧΧΧΧΧ **ανέφερε ότι αυτά κρίνονται ως επείγοντα και γίνονται άμεσες ενέργειες για να έρθουν σε επαφή μαζί του.**

Σε διευκρινιστική ερώτηση, για το ποιος ήταν ο τρόπος να έρθει σε επαφή μαζί του απάντησε ότι έπρεπε η ΛΚΥ να πάει κοντά του όπου και αν βρισκόταν, είτε στο σχολείο είτε στο σπίτι και αφού ενημερώσει την επόπτη, την οικογένεια και ψυχολόγο να κάνει τα αδύνατα δυνατά για να τον εντοπίσει. Με τέτοιο μήνυμα ανέφερε έπρεπε να κοινητοποιηθούν ΑΜΕΣΑ.

Κινητοποιούμε τους γονείς ερχόμαστε σε επαφή με το Μακάριο Νοσοκομείο και την εκπαιδευτική ψυχολόγο.

Είναι προφανές ότι τέτοια διαδικασία δεν έλαβε χώρα στην υπόθεση του Στυλιανού το οποίο αντιμετωπίστηκε χαλαρά σαν κάτι το αμελητέο και χωρίς να κινητοποιηθεί το σύστημα που υπήρχε στην διάθεση τους με ψυχολόγους και την εκπαιδευτική ψυχολόγο για οποιοδήποτε συντονισμό.

Κα ΧΧΧΧΧΧ

Η κα. ΧΧΧΧΧ, η οποία είναι οικογενειακή σύμβουλος στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών στο Γραφείο Κέντρου Πόλης/Στροβόλου, στην κατάθεσή της ανέφερε ότι συνεργάστηκε με την μητέρα του Στυλιανού, τον Ιανουάριο του 2019, μετά τη λήψη αναφοράς για άσκηση βίας από τον πατέρα τον ΟΚΤΩΜΒΡΙΟ του 18'. Στα πλαίσια της συνεργασίας συναντήθηκε με τη μητέρα και είχε επαφές με τα δύο μικρότερα παιδιά της οικογένειας όχι όμως τον Στυλιανό.

Η κα. ΧΧΧΧΧ, όπως κατέθεσε, είχε ενημερωθεί προηγουμένως, από τη Λειτουργό κ. ΧΧΧΧΧ ότι συναντήθηκε στο σχολείο με τον Στυλιανό και ότι δεν έγινε αναφορά για κάποιο πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο ίδιος. Η ίδια δεν είδε το Στυλιανό και δεν προσπάθησε να τον βρει στο σχολείο του.

Στη συνάντηση, όπως ανέφερε η λειτουργός, η μητέρα ανακάλεσε την αναφορά της για άσκηση βίας του πατέρα προς τον Στυλιανό αλλά ενημέρωσε την ΧΧΧΧΧ για τα ευρήματα της σε σχέση με επαναλαμβανόμενη βία στη μητέρα και την συναισθηματική παραμέληση των παιδιών. Η κ. ΧΧΧΧΧ, όπως ανέφερε στην κατάθεσή της, **είχε προβληματισμούς για τη συγκεκριμένη οικογένεια, τους οποίους εξέφρασε στη λειτουργό που χειριζόταν την υπόθεση στα πλαίσια της προληπτικής στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών στα Λατσιαί.**

Κα «ΧΧΧΧΧ»μ, κοινωνική λειτουργός από το 1996

Σύμφωνα με την μαρτυρία της κας ΧΧΧΧΧ χειριζόταν την υπόθεση από το Μάρτη του 2010 μέχρι τις 19/7/13 όπου μεταβιβάστηκε ο φάκελος στην κα ΧΧΧΧΧ μετά από οδηγίες της κας ΧΧΧΧΧ.

Σύμφωνα με την μαρτυρία της η Κα ΧΧΧΧΧ είχε πληροφόρηση ότι δεν ήταν καλή λειτουργός γι' αυτό της τον αφαίρεσε.

Όπως ανέφερε την πρώτη φορά που πήγε στο σπίτι της οικογένειας στις 7/6/10 με απροειδοποίητη επίσκεψη οι συνθήκες διαβίωσης ήταν άθλιες, βρήκε μόνο τον πατέρα με τον Στυλιανό ο οποίος ήταν τότε 6 χρόνων. Ήταν ομιλητικός και είπε ότι πάει στη μάντρα και βοηθά τον παπά.

Στις 7/7/10 έκανε νέα απροειδοποίητη επίσκεψη όπου η κατάσταση στο σπίτι ήταν η ίδια, λερωμένα και ακατάστατα και το σπίτι μύριζε μάντρα.

Όσον αφορά τις σχέσεις του ζευγαριού, ο πατέρας υποσχέθηκε ότι δεν θα ξανά κτυπούσε την γυναίκα του.

Συγκλήθηκαν πολυθεματικές με πρωτοβουλία του σχολείου το 2010 και στις 17/10/11 για να συζητηθεί το θέμα του Στυλιανού σε σχέση με το γεγονός ότι πάει πολλές ώρες στη μάντρα και ότι έχει επιθετική συμπεριφορά κατά περιόδους, συζητήθηκαν ακόμη οι συνθήκες διαβίωσης που εξακολουθούσαν να ήταν άθλιες και ότι η συμπεριφορά του πατέρα δεν ήταν σωστή, εφόσον η μητέρα ανέφερε ότι της ασκούσε σωματική, ψυχολογική και λεκτική βία.

Ανέφερε ότι δεν ήταν καθημερινή η βία αλλά η ίδια παρότρυνε την μητέρα να πάει στην αστυνομία να το καταγγείλει γιατί την κτυπούσε μπροστά στα μωρά.

Όπως ανέφερε η μάρτυρας, δεν δεχόταν να δέρνει την μαμά μπροστά στα μωρά και της είπε να τον καταγγείλει.

Αγαπούσε τα μωρά η μαμά και η απομάκρυνση είναι η τελευταία τους επιλογή. Εξαντλούν κάθε περιθώριο πριν προβούν σε απομάκρυνση.

Παρότρυνε δε την μητέρα να το πάρει στο παιδοψυχιατρικό γιατί βίωνε την βία ώστε να έχει την σημασία των ειδικών.

Σύμφωνα δε με την ΛΚΥ, ο Στυλιανός δεν ήταν χαρούμενο μωρό ήταν απομονωμένο αλλά είχε δεξιότητες. Πήγαινε στη μάντρα, και αυτό το έλεγε το ίδιο το μωρό.

Η εισήγηση της ήταν να συνεχίσει η παρακολούθηση γιατί δεν βελτιώθηκαν οι συνθήκες, εννοώντας ότι συνεχίζονταν να τσακώνονται οι γονείς και δεν απασχολούνταν τα μωρά με οποιαδήποτε ψυχαγωγία ενώ φαίνονταν ατημέλητα.

Τέλος ανέφερε ότι είχε την στήριξη της επόπτριας της κ. ΧΧΧΧΧ και πως η πρακτική είναι η συζήτηση με την επόπτρια για το τι θα κάνουμε. Είχε δε την έγκριση της επόπτριας και της προϊσταμένης για απομάκρυνση των παιδιών αν δεν πληρωθούν οι στόχοι.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κα. ΧΧΧΧΧ, από το 2011, είναι τοποθετημένη στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατσιών, ως Λειτουργός. Όπως ανέφερε στην κατάθεσή της, η πρώτη επαφή που είχε με την οικογένεια ήταν στο χειρισμό της αναφοράς βίας από τον πατέρα προς τον Στυλιανό, το 2013, καθώς η ΛΚΥ που επέβλεπε την περίπτωση, κα ΧΧΧΧΧ απουσίαζε. Η Λειτουργός στην κατάθεσή της περιέγραψε τις ενέργειες στις οποίες προέβη για χειρισμό της αναφοράς βίας και οι αναφορές της συμφωνούν με τα στοιχεία που καταγράφηκαν στον φάκελο της οικογένειας.

Συγκεκριμένα η κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε ότι μίλησε τόσο με την μητέρα όσο και με τον Στυλιανό. Πήγαν στο Σταθμό μαζί με την μητέρα και το παιδί όπου διάφανη ότι η Κα ΧΧΧΧΧ ήταν γνωστή στους αστυνομικούς για τις καταγγελίες που έκανε και ακολούθησε ιατροδικαστική εξέταση, έγινε καταγραφή και άνοιξε ΦΑΚΕΛΟΣ βίας στην οικογένεια.

Ο Στυλιανός της είπε ότι τον κτύπησε ο πατέρας του και δεν ήταν η πρώτη φορά. Το ίδιο και την μαμά του. Έγινε οπτικογραφημένη κατάθεση μετά από δίκη της συγκατάθεση γιατί η μητέρα δεν την έδινε γραπτώς.

Ήταν σε επαφή με το συνδεδειγμένο ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ του σχολείου και από ότι είχε ακούσει από την έκθεση της εκπαιδευτικής ψυχολόγου αφορούσε ΣΟΒΑΡΗ περίπτωση βίας στην οικογένεια.

Επειδή το παιδί ανέφερε ότι δεν ήταν η πρώτη φορά που τον κτυπούσε, διαπίστωσε ότι ήταν συστηματική βία και εκτίμησε ότι η μητέρα φοβόταν τον πατέρα .

Ενημέρωσε προφορικά την **επόπτη - συντονίστρια της ότι ήταν ΣΟΒΑΡΗ περίπτωση και έρχοζε παρακολούθησης με βάση την εισήγηση της η οποία καταγράφεται και στον σχετικό φάκελο.**

Σημειώνει δε, ότι με βάση την **πρακτική** σε σχέση με τέτοιες **σοβαρές περιπτώσεις** ενημερώνεται η συντονίστρια από την ΛΚΥ όπως έγινε γι' αυτή την περίπτωση και **ακολούθως ενημερώνεται η προϊσταμένη, διαδικασία που δεν ακολουθήθηκε στην προκειμένη περίπτωση, παρόλο που η ίδια την χαρακτήρισε πολύ ΣΟΒΑΡΗ.**

Η κα ΧΧΧΧΧ, διευκρίνισε ότι, σε μεταγενέστερο στάδιο ενημέρωσε τη λειτουργό κα. ΧΧΧΧΧ για τους χειρισμούς της αναφοράς για άσκηση βίας στον Στυλιανό η οποία κατέληξε στο Δικαστήριο και στον πατέρα επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης 3 μηνών με αναστολή.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Όπως ανέφερε η κα. ΧΧΧΧΧ, ο φάκελος της υπόθεσης της ανατέθηκε, με οδηγίες όπως παρουσιαστεί στην πολυθεματική συνεδρία στο σχολείο του Στυλιανού στις 5 Δεκεμβρίου 2013 (δύο μέρες μετά την ανάθεση του φακέλου) και να παρακολουθήσει τί έχουν να πουν οι εμπλεκόμενοι. Η κα. ΧΧΧΧΧ, σημείωσε την δυσαρέσκεια για το γεγονός ότι είχε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα στη διάθεσή της για να προετοιμαστεί για τη συνεδρία. Στη συνέδρια άκουσε την **ΧΧΧΧΧ -μητέρα του Στυλιανού- να κατηγορεί τον άντρα της ότι την κτυπούσε.**

Η ενασχόληση της με την περίπτωση της ήταν πολύ σύντομη γύρω στους 5-6 μήνες και παραδέχεται ότι δεν είχε το χρόνο να κάνει ουσιαστικές ενέργειες με την οικογένεια. Κατά

το διάστημα αυτό ανέφερε ότι ενημέρωσε την Επόπτρια της κ. ΧΧΧΧΧ για τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας τις οποίες είχε εντοπίσει μετά από επιτόπια επίσκεψη της. Είχε την εντύπωση από την επαφή που είχε με τον πατέρα (επισκέφθηκε το γραφείο της) ότι ήταν άτομο με χοντροκομμένους τρόπους. Σημείωσε ότι στις ΥΚΕ υπάρχει προβληματική εποπτεία των υποθέσεων που χειρίζονται οι λειτουργοί.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κ. ΧΧΧΧΧ, όπως ανέφερε στην κατάθεσή της, είχε επαφή με την συγκεκριμένη περίπτωση, ως λειτουργός, κατά το διάστημα Μαΐου 2017-Δεκεμβρίου 2018. Κατά το διάστημα αυτό, όπως δήλωσε, προσπάθησε να στηρίξει τη μητέρα ψυχολογικά, για να ενδυναμωθεί. Όπως σημείωσε, είχε επαφή με την Προϊσταμένη της για την εν λόγω οικογένεια και έθεσαν στόχο να ενδυναμωθεί η μητέρα για να μπορέσει να φύγει από το σπίτι και από το σύζυγό της.

Είχε πραγματοποιήσει κατ' οίκον επίσκεψη, αλλά και συναντήσεις με τη μητέρα στο Γραφείο. Σημείωσε ότι υπήρχαν ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, ωστόσο το σπίτι είχε επιδιορθωθεί μέσω της Επαρχιακής Διοίκησης.

Έλαβε γνώση για αναφορές για άσκηση βίας του πατέρα προς τη μητέρα. Παρότι γνώριζε ότι υπήρξε αναφορά για περιστατικό άσκησης βίας από τον πατέρα στο Στυλιανό, το παιδί, με το οποίο συναντήθηκε στο σχολείο του, δεν ανέφερε το περιστατικό. Ο **σύμβουλος του σχολείου της ανέφερε ότι ήταν κλειστός στον εαυτό του εδώ και χρόνια**. Η κ. ΧΧΧΧΧ όπως ανέφερε στην κατάθεσή της, ενημέρωσε τη λειτουργό που χειρίζεται τις αναφορές βίας για τις διαπιστώσεις της και την Επόπτριά της, προφορικά, **ότι υπάρχουν αναφορές από τη μητέρα για άσκηση βίας.**

Κα. ΧΧΧΧΧ

Όπως ανέφερε η κ. ΧΧΧΧΧ, προσλήφθηκε στην υπηρεσία ως έκτακτη Λειτουργός τον Νοέμβριο, του 2018 και η υπόθεση της ανατέθηκε τον Ιανουάριο του 2019 μαζί με άλλες 117 υποθέσεις. Η πρώτη ενέργεια που έκανε για την περίπτωση ήταν τηλεφωνική επαφή με την οικογένεια. Όπως σημείωσε στην κατάθεσή της, με τη συγκεκριμένη οικογένεια υπήρχε μεγάλη δυσκολία συνεργασίας/ανταπόκρισης, ενώ **η ίδια γνώριζε, από τον φάκελο της υπόθεσης, ότι υπήρχαν αναφορές για βία και άσχημες συνθήκες διαβίωσης.** Η ίδια είχε υπόνοιες για το τι ενδεχομένως να συνέβαινε στο σπίτι και η άρνηση των γονέων να τη δεχτούν ίσως να δήλωνε θησαυρισμό εκ μέρους τους.

Το **Μάιο του 2019, η μητέρα την ενημέρωσε για την άσκηση βίας εναντίον της** και ότι πήρε τα δύο παιδιά και έφυγε από το σπίτι. Η ίδια μίλησε με την συντονίστρια για να δουν που θα πήγαινε, είχαν ανησυχίες αλλά το πατρικό της ήταν σε καλή κατάσταση. Όπως ενημερώθηκε μετά από παρέμβαση του σχολείου η ίδια επέστρεψε στο σπίτι. Η ίδια είχε μεταφέρει τις ανησυχίες της στο σχολείο, καθώς και ότι τέτοιου είδους παρεμβάσεις δεν ήταν καλές.

Στην οικία πήγε απροειδοποίητα, ενδεχομένως τον Μάρτιο το πρώι, όμως δεν υπήρχε κανείς εκεί. Ποτέ δεν είδε το σπίτι εσωτερικά, αφού όποτε έκλειναν ραντεβού με τον

πατέρα, δεν τον έβρισκε. Παρατήρησε ότι το σπίτι εξωτερικά είχε ψηλά χόρτα και πολλά αυτοκίνητα, λάστιχα και τενεκέδες. Το σπίτι το επισκέφθηκε τελικά μετά το θάνατο του Στυλιανού.

Η ίδια έχει κάνει την έκθεση για την αφαίρεση του δικαιώματος γονικής μέριμνας για τα δύο παιδιά της οικογένειας μετά το συμβάν και ήταν η ίδια που έκανε την Ένορκη Δήλωση για το Δικαστήριο. Η ίδια συμμετείχε στην Συμβουλευτική Επιτροπή που συγκροτήθηκε μετά το θάνατο του Στυλιανού και συμφωνούσε με τις διαπιστώσεις που κατέληξαν συζητώντας την υπόθεση.

Ο λόγος, όπως αναφέρθηκε, ήταν η συχνή άρνηση του πατέρα για συνεργασία και ειδικότερα, το ότι δεν γνώριζαν τι συνέβαινε, η συστηματική του άρνηση να δεχτεί βοήθεια παρότι ήταν μονογονιός, ενώ υπήρχε ανάγκη για βοήθεια αλλά ο ίδιος κρυβόταν.

Η αδυναμία των γονέων να ασκήσουν το γονικό τους ρόλο, εντοπίστηκε από το Μάιο, αφού ο πατέρας πρόβαλλε τις ανησυχίες του πάνω από το συμφέρον των παιδιών, ενώ η μητέρα αδυνατούσε να βάλει σε σειρά τις σκέψεις της. Από το Μάιο είχε ζητήσει συνεργασία/συγκατάθεση με τους γονείς για να εξεταστούν τα παιδιά από ψυχολόγο. Όταν μίλησε με τα παιδιά το Μάιο, της είπαν πως περνούσαν καλά αλλά είχαν θλίψη γιατί τους έλειπε η μητέρα τους, καθώς και ότι μαγείρευε ο πατέρας και μια θεία τους. Μετά το θάνατο, σημείωσε, ήταν πολύ στεναχωρημένα.

Σε σχέση με το περιστατικό τον Μάιο του 2019 (πρόθεση του Στυλιανού να αυτοκτονήσει), η κ. ΧΧΧΧΧ σημείωσε ότι είχε ενημερωθεί από την επί καθηκοντι Λειτουργό (κα. ΧΧΧΧΧ) και ακολούθως επικοινωνήσε με το σχολείο.

Η **Επόπτης -Συντονίστρια** της είπε να κάνουν συνάντηση με τους γονείς και να τους επισκεφθούν. Μίλησε με τη Σύμβουλο του σχολείου που φοιτούσε ο Στυλιανός αφού οι γονείς δεν της απαντούσαν. Με το Στυλιανό δεν μίλησε η ίδια αλλά μίλησαν μόνο η Σύμβουλος και η Εκπαιδευτική Ψυχολόγος, οι οποίες ανησύχησαν ιδιαίτερα. Η κα ΧΧΧΧΧ ζήτησε απλά να την ενημερώνει για την κατάσταση του Στυλιανού στο σχολείο.

Η ίδια δεν είχε συνάντηση με τη Διεύθυνση του σχολείου που φοιτούσε ο Στυλιανός παρά μόνο μίλησε τηλεφωνικά με τη Σύμβουλο, αλλά ούτε προσπάθησε να συναντήσει τον ΣΤΥΛΙΑΝΟ στο σχολείο του αλλά ούτε και να μιλήσει με την διεύθυνση και άλλους παράγοντες του Γυμνασίου που φοιτούσε.

Ζήτησε από το δημοτικό σχολείο που φοιτούσαν τα μικρότερα αδέλφια να μεταφέρουν στους γονείς πως το γραφείο των ΥΚΕ ήταν στη διάθεση τους.

Οι **οδηγίες που είχε από τη Συντονίστρια ήταν να μιλήσει με τους γονείς**, αλλά δεν τα κατάφερε. Η επόπτης της είπε να καθορίσουν ραντεβού, το οποίο ορίστηκε για τις 22 Μαΐου, με τη βοήθεια του Διευθυντή του Δημοτικού σχολείου. Εντούτοις, όταν πήγε στο σπίτι, ο πατέρας δεν ήταν εκεί. Στις 23 Μαΐου πήγε στην Κοκκινοτριμιθιά όπου διέμενε η μητέρα. Η **ίδια ανέφερε ότι χειρίστηκε τη μητέρα σαν θύμα βίας και τέθηκαν στόχοι για εξασφάλιση νομικής αρωγής για διαζύγιο και επιμέλεια των παιδιών, οι οποίοι στόχοι δεν περιλάμβαναν καθόλου τον Στυλιανό** .

Μετά τις 23 Μαΐου 2019, οι ενέργειές της περιλάμβαναν τηλεφωνική επικοινωνία με τη μητέρα για ενδυνάμωση ενώ είχε ενημερωθεί από συγγενικά πρόσωπα ότι η μητέρα δεν ήταν καλά στην υγεία της.

Τον Αύγουστο του 2019, μετάβηκε στην Κοκκινοτριμιθιά όπου διέμενε η μητέρα και διευθετήσε για την ψυχιατρική της αξιολόγηση. Αυτό το διάστημα, όπως ανέφερε η ΧΧΧΧΧ, τα παιδιά ήταν με τον πατέρα, ο οποίος τα έπαιρνε στην Κοκκινοτριμιθιά.

Όταν επέστρεψε η κ. ΧΧΧΧΧ από την άδεια της δεν πήρε τηλέφωνο τον πατέρα όπως σημείωσε. Στις 28 Αυγούστου, όπως δήλωσε, αποφάσισε να δώσει μια τελευταία ευκαιρία στον πατέρα γιατί τους ανησυχούσε η άρνηση του να πάνε στο σπίτι. **Ο πατέρας ήταν χειριστικός και προς την ίδια και προσπαθούσε να της επιβάλει πως θα τον βοηθούσε για να πάει πίσω η μητέρα.**

Τον Ιούλιο του 2019, η κ. ΧΧΧΧΧ δήλωσε ότι είδε τα παιδιά που βρίσκονταν σε φιλικό σπίτι στην Αγία Βαρβάρα. Φαίνονταν χαρούμενα αλλά τους έλειπε η μητέρα. **Δεν είδε τον Στυλιανό** και ο πατέρας την ενημέρωσε ότι δεν ήθελε να τη δει γιατί είχε κακή εμπειρία με τις ΥΚΕ. Τα **πιο πάνω, δήλωσε, ότι τα ανέφερε στη Συντονίστρια της, η οποία της είπε να προσπαθήσουν ξανά με τον πατέρα.** Συγκεκριμένα, λογάριάζαν στις 8 Αυγούστου να γίνει συνάντηση στις ΥΚΕ για να μπορέσουν να μιλήσουν και με τα παιδιά, αλλά λόγω των περιστατικών με τη μητέρα, η συνάντηση αυτή αναβλήθηκε.

Η κα. ΧΧΧΧΧ δήλωσε ότι ο πατέρας είχε δυσκολίες, κάτι που παραδεχόταν και ο ίδιος και **το αποκόμισε η ίδια από τον φάκελο της περίπτωσης.** Τα άλλα δύο παιδιά ήταν φροντισμένα, δεν μύριζαν, είχαν καθαρά ρούχα και ήταν κτενισμένα. Έκρινε ότι ο πατέρας χρειαζόταν φροντιστρία ως βοήθεια για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών, ωστόσο ο ίδιος δεν το αποδεχόταν. Η παροχή υπηρεσιών φροντίδας όπως δήλωσε, ήταν ο μόνος τρόπος να μπουν στο σπίτι. Αν δεν την αποδεχόταν, δεν γνωρίζει αν είχε άλλο τρόπο να μπουν στο σπίτι.

Στις 2 Σεπτεμβρίου πήρε τηλέφωνο τον πατέρα και διευθετήθηκε ραντεβού για τις 4 Σεπτεμβρίου στο σπίτι του. Όταν πήγε δεν ήταν εκεί και το τηλέφωνο του ήταν κλειστό.

Η κα. ΧΧΧΧΧ **δήλωσε** ότι ο πατέρας **δεν φαινόταν κακός άνθρωπος**, δεν ήταν ποτέ συνεργάσιμος, αλλά **είχε το προφίλ του θύτη**. Η Λειτουργός ανέφερε ότι ο πατέρας δεν ήταν βίαιος, ήταν πράος και καλός με τα παιδιά, δεν τον χαρακτήριζε βίαιο αλλά ικανό να μεγαλώσει τα παιδιά του με φροντιστρία και καθοδήγηση. **Δεν θα τον χαρακτήριζε βίαιο ή επικίνδυνο.** Η άρνηση του όμως να δεχθεί βοήθεια έκανε κακό στα παιδιά.

Σημείωσε δε εμφαντικά ότι με την παροχή βοήθειας μέσω φροντιστριάς μπορούσε να ασκήσει τον γονικό του ρόλο. Όταν ρωτήθηκε που το στηρίζει αυτό **απάντησε** ότι ο **ίδιος φροντίζει και για τα τρία γεύματα της μέρας τους δίνοντας μάλιστα και παραδείγματα.**

Διαφορετική δε ήταν η θέση της κατά την ετοιμασία **έκθεσης** για αφαίρεση του γονικού δικαιώματος όπου **ανέφερε ότι τα παιδιά εξασφάλιζαν τα σχετικά γεύματα τους από το Δημοτικό Σχολείο, κάτι που επιβεβαιώνει ο Διευθυντής του Δημοτικού αλλά και η Διευθύντρια του Γυμνασίου** όπου φοιτούσε ο Στυλιανός.

Από το Μάιο ως το Σεπτέμβριο του 2019, η κα. Νικολάου δήλωσε ότι τα δεδομένα ήταν τα ίδια, **ενώ δεν είδε ποτέ τον Στυλιανό.** **Ανέφερε ότι η Επόπτης της, τής ανέφερε δυο μόνο φορές να δουν τον ΣΤΥΛΙΑΝΟ χωρίς σχέδιο, χωρίς τρόπο, χωρίς τίποτα.**

Επισημαίνεται ότι, στην **έκθεση γεγονότων, η οποία ετοιμάστηκε από την κα. ΧΧΧΧΧ, η οποία αποτέλεσε και την ένορκο δήλωση για σκοπούς έκδοσης διατάγματος για**

αφαίρεση των γονικών δικαιωμάτων από τον ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ και ανάληψη των παιδιών υπό τη Νομική Φροντίδα της ΔΥΚΕ, μετά το συμβάν της αυτοκτονίας του Στυλιανού, ανέφερε ότι :

« ...Στις 11 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε πολυθεματική συνάντηση όλων των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών, στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατσιών. .. Στόχος ήταν ο περαιτέρω συντονισμός των ενεργειών για την αποτελεσματικότερη διαχείριση της περίπτωσης, με γνώμονα το καλώς νοούμενο συμφέρον των παιδιών.

Στη συνάντηση (πολυθεματική) διαφάνηκε η **αδυναμία των γονιών να ασκήσουν το γονικό τους ρόλο καθώς και ο βαθμός επικινδυνότητας του πατέρα**Η συμπεριφορά του πατέρα, ... όπως περιγράφεται πιο πάνω, φανερώνει ότι αυτοί δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν τις ανάγκες των παιδιών τους και να προβούν σε ενέργειες για διασφάλιση των συμφερόντων τους. Δυσκολεύονται να προσφέρουν στα παιδιά τους την κατάλληλη φροντίδα και επαρκή προστασία και χρειάζονται χρόνο να αξιολογηθεί από ειδικούς η ψυχική τους κατάσταση και η λειτουργικότητά τους. **Η προηγούμενη βία συμπεριφορά του πατέρα** καθώς και η αστάθεια της ψυχολογικής κατάστασης της συζύγου δεν τους επιτρέπουν να διασφαλίσουν στα παιδιά τους κατάλληλες συνθήκες για την ομαλή ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη σε υγιές περιβάλλον διαβίωσης. Το γεγονός ότι, μέχρι σήμερα εξακολουθεί να είναι αρνητικός στο να επιτρέψει στο αρμόδιο λειτουργό να μπει στο σπίτι δημιουργεί εύλογες υποψίες ότι οι συνθήκες διαβίωσης και το επίπεδο καθαριότητας δεν είναι το κατάλληλο για τα παιδιά. Με βάση τα πιο πάνω διαπιστώνεται ότι, οι δύο γονείς δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν στα παιδιά τους ένα σταθερό και κατάλληλο περιβάλλον ανάπτυξης. **Οι δύο γονείς αντιμετωπίζουν σοβαρές ελλείψεις και δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στα γονικά τους καθήκοντα σε επίπεδο που να κινδυνεύουν τα παιδιά.** Τα γεγονότα ότι, ο πατέρας δεν προέβηκε σε ενέργειες για να συνδέσει τα παιδιά με ψυχολόγους, όπως του συστήθηκε από τη λειτουργό, δεν αποδέχτηκε τη βοήθεια που του παραχωρήθηκε για την παροχή φροντίδας, αρνήθηκε να επιτρέψει τη συμμετοχή των παιδιών στο Θερινό Σχολείο καταδεικνύουν ότι αυτός δεν αντιλαμβάνεται τις συναισθηματικές, τις κοινωνικές και οποιεσδήποτε άλλες ανάγκες των παιδιών του. Επίσης, το ότι μέχρι και σήμερα δεν επιτρέπει την πρόσβαση της λειτουργού στο σπίτι της οικογένειας είναι ένδειξη ότι οι συνθήκες είναι ακατάλληλες.

...

Ενόψει των πιο πάνω δεδομένων και **λαμβάνοντας υπόψη τους φυσικούς και ηθικούς κινδύνους στους οποίους θα εκτεθούν τα παιδιά** σε περίπτωση που επιστρέψουν στους γονείς... κρίνεται σκόπιμο να αφαιρεθούν τα γονικά δικαιώματα από τον κ. Δ.Κ. και Μ.Κ. και να ληφθούν τα παιδιά υπό τη νομική φροντίδα της Διευθύντριας των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, σύμφωνα με τον περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμο».

Επειδή στην μαρτυρία της ανέφερε ότι ο πατέρας ήταν πράος και ικανός να φροντίσει τα παιδιά του με καθοδήγηση, ενώ αντιθέτως με βάση τα όσα αναφέρει στην έκθεση και στην ένορκη δήλωση που κατέθεσε στο δικαστήριο για αφαίρεση γονικών δικαιωμάτων ανέφερε ότι λήφθηκε υπόψη ο βαθμός επικινδυνότητας του πατέρα όταν ρωτήθηκε αν τελικά αναγνώρισε από πριν ότι ο πατέρας ήταν επικίνδυνος, η απάντηση της ήταν θετική.

Στην εν λόγω έκθεση άλλωστε που ετοίμασε η κα ΧΧΧΧΧ αναφέρει ρητά ότι ο ΧΧΧΧΧ, πατέρας, παραδέχθηκε ότι εξασκούσε σωματική βία κατά της κας ΧΧΧΧΧ που είναι η σύζυγος και μητέρα των παιδιών του .

Κα. ΧΧΧΧΧ, Συντονίστρια -Επόπτης

Η Κα ΧΧΧΧΧ ήταν Συντονίστρια του Γραφείου Λατσιών από τον Νοέμβριο του 2018' στο οποίο εξακολουθεί να βρίσκεται μέχρι και σήμερα. Ήταν η επόπτης της ΧΧΧΧΧ και το πρόσωπο που είχε την υποχρέωση να χειριστεί την περίπτωση της οικογένειας του Στυλιανού και του ίδιου μέχρι και τον θάνατο του στις 5/9/19 παρέχοντας την απαραίτητη καθοδήγηση στην ΛΚΥ πρώτης γραμμής, που ήταν η ΧΧΧΧΧ.

Περιγράφοντας την διαδικασία που ακολουθείται ως προς την **ανάθεση των υποθέσεων σε λειτουργούς ανέφερε ότι αυτές γίνονται χωρίς καμία αξιολόγηση του φακέλου**, χωρίς δηλαδή την αξιολόγηση οποιασδήποτε δυσκολίας αλλά με βάση το ταχυδρομικό κώδικα μιας περιοχής.

Σε σχέση με την υπόθεση της οικογένειας του Στυλιανού την χαρακτήρισε ότι **αδιαμφισβήτητα αποτελεί περίπτωση βίας** για την οποία δεν χρειάζεσαι οποιαδήποτε συγκατάθεση των γονέων για σκοπούς διερεύνησης με βάση την προστασία προσωπικών δεδομένων.

Σε ερώτηση αν ισχύει ο περί βίας της οικογένειας νόμος ,απάντησε πως ναι θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ο σχετικός νόμος (περί βίας της οικογένειας).

Αναφορικά με την διαδικασία που ακολουθήθηκε σε σχέση με την υπό κρίση υπόθεση σημείωσε ότι χρειάστηκε να κληθεί ο πατέρας για ζητήματα επαρχιακής διοίκησης σχετικά με ένα δικό του αίτημα , γι' αυτό και κλήθηκε με επιστολή ο κος ΧΧΧΧΧ να πάει στα γραφεία τους αλλά δεν υπήρξε καμία διάθεση για συνεργασία.

Περαιτέρω τον Μάιο του 2019 η ΛΚΥ της ανέφερε ότι έφυγε η μάνα από το σπίτι και διερωτήθηκαν για το πως θα ζουν αυτά τα μωρά.

Σε διευκρινιστική ερώτηση για το πώς τρέφονταν τα παιδιά τώρα που έφυγε η μητέρα και αν το ρόλο αυτό ανέλαβε μια γυναίκα στενή φίλη της οικογένειας απάντησε θετικά.

Σημειώνεται ότι **υφιστάμενη της λειτουργός** πρώτης γραμμής στην οποία έδινε οδηγίες **ανέφερε στην μαρτυρία της ότι μαγείρευε ο πατέρας**, ενώ στην έκθεση που ετοίμασε για το σκοπό αφαίρεσης των γονεϊκών δικαιωμάτων **ανέφερε ότι τα παιδιά σιτίζονταν στο Δημοτικό σχολείο**, κάτι που επιβεβαίωσε τόσο ο Διευθυντής του όσο και η Διευθύντρια του Γυμνασίου με βάση τις πληροφορίες που είχε.

Αναφορικά με το **περιστατικό απόπειρας αυτοκτονίας του Στυλιανού** η κα ΧΧΧΧΧ ως επόπτης και συντονίστρια **δήλωσε** στην δια ζώσης μαρτυρία που κατέθεσε ότι **η υφιστάμενη της δεν της ανέφερε ποτέ ότι ο Στυλιανός δήλωσε ότι θα αυτοκτονήσει.**

Παρότι το γεγονός που έθεσε εκ νέου σε εγρήγορση το σχολείο και την αστυνομία οι οποίοι κινητοποιήθηκαν και **ενημέρωσαν άμεσα τις ΥΚΕ** ήταν η **απόπειρα αυτοκτονίας**, η ίδια **δήλωσε άγνοια του γεγονότος.**

Ανέφερε δε ότι εκ των υστέρων και χωρίς καθοδήγηση έπραττε η ΧΧΧΧΧ για το περιστατικό με την απόπειρα του Στυλιανού.

Συμπλήρωσε δε στην συνέχεια ότι δεν πίεσε την υφιστάμενη της να δει τον ΣΤΥΛΙΑΝΟ ενώ σε ερώτηση αν συζήτησε ποτέ το περιστατικό του Στυλιανού με την Προϊσταμένη της η απάντηση ήταν αρνητική.

Σε ερώτηση αν μίλησε ποτέ με τη λειτουργό που ήταν on call και έλαβε πρώτη την πληροφορία για την απόπειρα του Στυλιανού απάντησε και πάλι αρνητικά.

Όσον αφορά την γνώμη της για τον πατέρα ανέφερε ότι προσπαθούσε αλλά γνώριζε ότι δεν ήταν συνεργάσιμος από πριν με βάση τις πληροφορίες που έλαβε από την υφισταμένη της.

Αργότερα κατά την συνέντευξη της Πολυθεματικής αναγνώρισε ότι η σχέση των γονιών ήταν τεταμένη και ότι υπήρχαν περιστατικά βίας καθότι της το είπε η υφιστάμενη της.

Συμπλήρωσε επίσης ότι υπήρχε ένα θολό τοπίο το οποίο ήταν επικίνδυνο και πως γνώριζε ότι υπήρχαν υπόνοιες για κακές συνθήκες διαβίωσης .

Όταν της αναφέρθηκε πως ο πατέρας κρίθηκε ότι ήταν επικίνδυνος στην πολυθεματική η ίδια ανέφερε ότι δεν διαφώνησε.

Εντούτοις αποκαλύπτεται ότι κανένα μέτρο δεν λήφθηκε για προστασία των παιδιών παρά μόνο μετά το θάνατο του Στυλιανού, ενώ τα δεδομένα ήταν τα ίδια και γνωστά πριν από αυτόν.

Κα. ΧΧΧΧΧ, Συντονίστρια στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

Η κα ΧΧΧΧΧ από το 2012 εκτελούσε καθήκοντα Προϊσταμένης ενώ το 2008 ήταν **Συντονίστρια.**

Όπως ανέφερε στην μαρτυρία της, η ΛΚΥ που παρακολουθούσε την οικογένεια του Στυλιανού κα Φανούλα Κυριακίδου ήταν υφιστάμενη της. Μαζί έκαναν επισκέψεις γιατί είθισται οι λειτουργοί πρώτης γραμμής να συζητούν τις υποθέσεις μαζί με την συντονίστρια τους.

Σε σχέση με την διαδικασία που ακολουθείται η Κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε πως όταν ο λειτουργός φέρει τον φάκελο τον διαβάζει για να ελέγξει πως ήρθε στην υπηρεσία, και παρότι οι φάκελοι είναι αρκετοί εντούτοις λόγω της πείρας ανέφερε πως έμαθε με μια πρώτη ματιά στο φάκελο να εντοπίζει τα κυρία σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί προσοχή.

Όσον αφορά την διαδικασία της παρακολούθησης ανέφερε πως σύμφωνα με σχετική Εγκύκλιο θα πρέπει να συμπληρωθεί έντυπο αναφοράς Ε 122 το πρώτο σε 3 μήνες όπου καθορίζονται οι στόχοι προληπτικής παρακολούθησης για αξιολόγηση 6 μηνών.

Μετά τους 18 μήνες αλλάζει το επίπεδο παρακολούθησης και τόσο η έκθεση με τα πρακτικά όσο και αξιολόγηση προωθούνται στην Επαρχιακό (ΕΛΕ) και Διευθύντρια (ΔΥΚΕ) για νέους στόχους και αλλά μέτρα όπου χρειάζονται.

Για την υπό κρίση υπόθεση η Κα ΧΧΧΧΧ είχε επαφή μέχρι τον Μάιο του 2013. Ο φάκελος Προληπτικής άνοιξε το 2011 και μέχρι το 2013 έγιναν δυο αξιολογήσεις που στο τέλος ήταν και οι μοναδικές για την οικογένεια του Στυλιανού.

Σε ερώτηση αν ενημερώθηκε η Επαρχιακός ή η Διευθύντρια, με βάση την Εγκύκλιο εφόσον ξεπεράστηκε το διάστημα των 18 μηνών παρακολούθησης, απάντησε πως επειδή δεν τηρούνται τα εξάμηνα της αναφοράς γι' αυτό το λόγο και δεν τηρήθηκε η εγκύκλιος που θα έδινε την ευκαιρία στην Επαρχιακό να ενημερωθεί .

Σημείωσε δε όμως πως όταν υπήρχαν δύσκολες περιπτώσεις όπως αυτές, τις γνώριζε και η Κα ΧΧΧΧΧ που ήταν η Προϊσταμένη τους.

Σύμφωνα δε με την εισήγηση της υφιστάμενης της λειτουργού κας ΧΧΧΧΧ ήταν όπως ο γονεϊκός ρόλος ενισχυθεί και όπως ο Στυλιανός συνεχίσει να παρακολουθείται από Παιδοψυχολόγο που είχε οριστεί με την βοήθεια του σχολείου και της εκπαιδευτικής ψυχολόγου αλλά οι γονείς αρνήθηκαν καθώς επίσης το παιδί να ενισχυθεί με σύνοδο και λογοθεραπεία .

Ανέφερε επίσης ότι κατά την διάρκεια της παρακολούθησης της οικογένειας από την ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ έλαβαν χώρα δυο Πολυθεματικές από το σχολείο στις οποίες εκπροσωπήθηκαν και ΥΚΕ.

Σε ερώτηση εάν αξιολογούνται οι περιπτώσεις όταν γίνεται μεταβίβαση του φακέλου σε λειτουργούς πρώτης γραμμής, η ίδια ανέφερε ότι λόγω χρόνου μετακίνησης δεν προλαβαίνουν να μεταβιβάσουν όλους τους φακέλους με αξιολόγηση ή σχόλια αλλά δίνουν γενικές οδηγίες από όσα καταγράφονται στο φάκελο.

Σύμφωνα δε με την **αξιολόγηση της ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ**, είχε διαπιστωθεί ότι ο **Στυλιανός εργαζόταν στην φάρμα** και έδωσε οδηγίες στους γονείς να φροντίσουν να έχουν τα παιδιά τους δραστηριότητες το απόγευμα και να μην πηγαίνουν συνεχώς στην φάρμα μια τακτική που συχνά ακολουθεί το τμήμα.

Σημειώνει δε ότι η **ψυχολογική πληγή που είχε ο Στυλιανός ήταν πιο σοβαρή, υπήρχε με ένα πατέρα αυταρχικό που ασκούσε βία μπροστά στα μωρά .**

Συμφωνεί δε ότι επανειλημμένα θα έπρεπε να είχε ζητηθεί παράταση για παρακολούθηση της οικογένειας από την Επαρχιακό και την Διευθύντρια διαδικασία που δεν ακολουθήθηκε.

Σημειώνεται δε από όσα η Κα ΧΧΧΧΧ ανέφερε, πως παρότι εντόπισαν την βιαιότητα του πατέρα απέναντι στην μητέρα μπροστά και στα παιδιά και παρότι υπήρχαν οι ενδείξεις σύμφωνα με το σχετικό εγχειρίδιο ότι ήταν πιθανά θύματα ψυχολογικής βίας, τόσο κάτω από το **Σύνδρομο του Αμέτοχου Θεατή όσο και από την εργασία που ο Στυλιανός καλείτο να εκτελέσει στην φάρμα ως ένα φορτίο που δεν ανταποκρινόταν στην ηλικία του**, δεν φαίνεται να τους απασχόλησε να δουν την υπόθεση ως θύματα βίας στην οικογένεια αλλά την παρακολουθούσαν μόνο στα πλαίσια προληπτικής παρακολούθησης γι' αυτό και οι εισηγήσεις ήταν ανάλογες και δεν περιλάμβαναν την καταγγελία του πατέρα.

Ενώ δηλαδή αναγνώριζαν την βία απέτυχαν να την αξιολογήσουν κατά τρόπο που θα οδηγούσε σε έγκαιρη παρέμβαση με σύγκλιση Πολυθεματικής και τη λήψη περαιτέρω μέτρων που θα προστάτευαν τα παιδιά και κυρίως τον ΣΤΥΛΙΑΝΟ που ήταν αντιμέτωπος με τους μεγαλύτερους κινδύνους βίας τόσο ψυχολογικής όσο και σωματικής ,όπως επιβεβαίωσε και η μετέπειτα καταδίκη του πατέρα για άσκηση βίας εναντίον του Στυλιανού.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Η κ. ΧΧΧΧΧ, κατά το διάστημα 6/2014-9/2016, εκτελούσε χρέη επόπτριας στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατσιών. Η Λειτουργός παραδέχτηκε ότι ήταν εις γνώση της, από αναφορές της Λειτουργού που επόπτευε το 2014 την οικογένεια, **για τα περιστατικά άσκησης βίας του πατέρα προς τη μητέρα και τις ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας.**

Είχε τον φάκελο ως επόπτρια της ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ για περίπου έξι μήνες παρακολούθηση. Από τον Δεκέμβριο του 2013 μέχρι τον Ιούνιο του 2014. Στους έξι **αυτούς μήνες διαπίστωσε ότι επρόκειτο για ΣΟΒΑΡΗ περίπτωση βίας από τον πατέρα στην μητέρα .**

Είχε δει μόνο μια φορά τον πατέρα και φαινόταν ευγενικός. Δεν είχε οποιαδήποτε άλλη επαφή.

Σε συζητήσεις που είχε με την υφιστάμενη της ΛΚΥ για το θέμα της μητέρας, διαπίστωσαν ότι σε **κάθε συζήτηση που είχαν με την μητέρα το πρώτο της θέμα ήταν ότι ο σύζυγος της, της ασκούσε βία μπροστά στα παιδιά.**

Είχε τεθεί στόχος να πεισθεί η μητέρα να προβεί σε καταγγελία στην αστυνομία και να απομακρυνθεί από την οικία της. Η κ. ΧΧΧΧΧ σημείωσε ότι είναι συχνό και προβληματικό το φαινόμενο της συχνής μεταβίβασης των φακέλων της προληπτικής σε διάφορους λειτουργούς και θα πρέπει να μην αλλάζουν οι λειτουργοί συνέχεια ,αλλά τουλάχιστον κάθε δυο χρόνια.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Όπως διαφάνηκε από την μαρτυρία της η κ. ΧΧΧΧΧ, η οποία είναι Λειτουργός στο Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών Λατσιών, δεν είχε ουσιαστική εμπλοκή στη διαχείριση της περίπτωσης της οικογένειας. Έλαβε γνώση για την υπόθεση του Στυλιανού, μέσω των ΜΜΕ και κατά τη διάρκεια της συγγραφής της έκθεσης γεγονότων που ετοιμάστηκε από το γραφείο στα πλαίσια ενημέρωσης της Επαρχιακής Λειτουργού Ευημερίας, μετά το συμβάν.

Κατά τη συνέντευξη, η κα. ΧΧΧΧΧ ενημέρωσε ότι από τον Δεκεμβρίου του 2018, το τοπικό Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών στα Λατσιά, θα επιλαμβάνονταν όλων των περιπτώσεων προληπτικής εργασίας οικογένειας με ανήλικο. Ανέφερε επίσης ότι μετέφερε ηλεκτρονικά τον φάκελο από ένα ΛΕΙΤΟΥΡΓΟ σε ένα άλλο όπως το έπραξε το 2013 μεταφέροντας τον φάκελο της υπό κρίση υπόθεσης από την ΧΧΧΧΧ στη ΧΧΧΧΧ, επαναλαμβάνοντας και αυτή ότι οι μεταβιβάσεις σε ένα λειτουργό γίνονταν με βάση την γεωγραφική περιοχή και όχι τον βαθμό δυσκολίας μιας υπόθεσης.

Κα. ΧΧΧΧΧ

Όπως διαφάνηκε από την μαρτυρία της κα. ΧΧΧΧΧ, η εμπλοκή της στην υπόθεση ήταν το 2007, όταν της ανατέθηκε ο χειρισμός της αναφοράς άσκησης βίας από τον πατέρα στη μητέρα. Σύμφωνα με την ίδια, δεν υπήρχε οποιαδήποτε περαιτέρω εμπλοκή της με την οικογένεια, καθώς ο φάκελος της εν λόγω αναφοράς έκλεισε με δική της εισήγηση προς

την προϊσταμένη της καθότι το θύμα δεν ανταποκρινόταν για περαιτέρω βοήθεια. Σημείωσε δε, πως όταν υπάρχουν περισσότερα περιστατικά βίας μπορεί να γίνουν διαφορετικές παρεμβάσεις ενώ όταν υπάρχει βία που επηρεάζει παιδί μπορούν να προχωρήσουν χωρίς την συγκατάθεση των γονέων.

Κα. XXXXX

Η κα. XXXXX, όπως ανέφερε στην κατάθεσή της, κατά το 2007, διατελούσε χρέη Συντονίστριας στο τομέα Άμεσης Παρέμβασης στον οποίο εξετάζονταν περιστατικά βίας. Η κ. XXXXX, έκανε αναφορά στην κατάθεσή της στις ενέργειες της λειτουργού που χειρίστηκε την υπόθεση **άσκηση βίας από τον πατέρα στη μητέρα το 2007**. Σημείωσε ότι, στα πλαίσια χειρισμού βίας, γίνεται προσπάθεια να εξαντληθούν όλα τα μέσα παροχής βοήθεια προς το θύμα. Στην προκειμένη περίπτωση, έγινε εισήγηση στη μητέρα για περαιτέρω συνεργασία, ωστόσο, η ίδια δεν το επιθυμούσε και ο φάκελος έκλεισε. Σε ερώτηση κατά πόσο θα μπορούσε η περίπτωση να παραπεμφθεί στο κλάδο πρόληψης, η κ. XXXXX ανέφερε ότι η παροχή συμβουλευτικής, είναι σε εθελοντική βάση, δηλαδή θα πρέπει το ίδιο το άτομο να επιθυμεί την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις ΥΚΕ για να μπορέσει να παραπεμφθεί σε αυτό το τομέα.

Κο XXXXX

Έγιναν επανειλημμένες προσπάθειες επικοινωνίας με τον κ. XXXXX, για σκοπούς διευθέτησης συνέντευξης. Ο κ. XXXXX ήταν πρόθυμος να προσέλθει στο Γραφείο μας για κατάθεση, ωστόσο, αυτό δεν έγινε κατορθωτό καθώς, όταν κλήθηκε να προσέλθει, απουσίαζε στο εξωτερικό.

Σημειώνεται ότι, ο κ. XXXXX, κατά τον ουσιώδη χρόνο, επέβλεπε την εν λόγω οικογένεια, στα πλαίσια του προγράμματος Προληπτική Εργασία και Στήριξης Οικογένειας με Ανήλικο Παιδί, 7/2014-9/2016. Κατά την εν λόγω περίοδο, υπάρχουν καταγεγραμμένα λίγα στοιχεία στον φάκελο αναφορικά με την επίβλεψη της οικογένειας και η κινητικότητα ήταν ιδιαίτερα περιορισμένη ούτως ώστε η προφορική μαρτυρία δεν ήταν απαραίτητη για να αποκρυσταλλώσει οποιαδήποτε σημείωση .

Τέλος να αναφέρω ότι μαρτυρία έδωσε η **λογοθεραπεύτρια** και η **Σύνοδος** του παιδιού οι οποίες δεν ήθελαν να αναφερθούν τα ονόματα τους στην παρούσα έκθεση αν **δεν είναι αναγκαίο** παρότι οι ιδιότητες τους που αποδέχθηκαν να αναφερθούν τις φωτογραφίζουν από **φόβο προς την αντίδραση του πατέρα του Στυλιανού.**

Έδωσαν μαρτυρία μαζί και επικεντρώθηκαν στην βία που ασκούσε ο πατέρας στο Στυλιανό τόσο σωματική όσο και ψυχολογική σε ηλικία μόλις 6, 7 ,8 χρόνων και η λογοθεραπεύτρια επιβεβαίωσε ότι ο Στυλιανός της ανέφερε ότι ο πατέρας σκότωσε μπροστά του το αγαπημένο του αρνάκι γεγονός που αναστάτωσε πολύ το παιδί στο σχολείο, φώναζε και πηδούσε στα θρανία.

Ανέφεραν επίσης ότι ο Στυλιανός τις εμπιστευόταν, είχαν καλή σχέση αλλά στην συνέχεια σταμάτησε να αναφέρει οποιαδήποτε περιστατικά καθότι σύμφωνα με πληροφορίες που είχαν του αναφέρθηκε από το σπίτι του ότι αν συνέχιζε οι ΥΚΕ θα τον απομάκρυναν από την οικογένεια του. Αυτό εκτιμούν ήταν και το γεγονός που οδήγησε τον Στυλιανό να κλειστεί στον εαυτό του και να παρουσιάζει θλίψη.

Ακόμη **δύο μάρτυρες προσήλθαν στο Γραφείο μου να καταθέσουν** αυτά που γνώριζαν για την οικογένεια χωρίς όμως να θέλουν είτε να αναφερθούν τα ονόματα τους είτε να σχολιαστούν αυτά που κατέθεσαν γιατί **φοβούνται την αντίδραση του πατέρα.**

Ως εκ τούτου δεν θα προβώ σε καμία αναφορά σε σχέση με την μαρτυρία τους την οποία αξιολόγησα ως γενική πληροφορία και δεν προέβηκα σε οποιαδήποτε συμπεράσματα στηριζόμενη επ' αυτής.

5. ΝΟΜΙΚΟ-ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

(Α) Πρόγραμμα Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογένειας με Ανήλικο

Πιο κάτω, παρατίθενται οι σχετικές εγκύκλιοι και διοικητικές διατάξεις που αφορούν τον χειρισμό των υποθέσεων/οικογενειών στα πλαίσια του Προγράμματος Προληπτικής Εργασίας και στήριξης Οικογένειας με Ανήλικο:

- **Εγχειρίδιο Οργάνωσης και Διοίκησης των ΥΚΕ**

Μέχρι και τον Μάρτιο του 2017, για περιπτώσεις για τις οποίες γινόταν διαχείριση μέσω του Προγράμματος Προληπτικής Εργασίας με Οικογένειες Ανηλίκων, ακολουθούσαν οι οδηγίες που βρίσκονταν στο Εγχειρίδιο Οργάνωσης και Διοίκησης των ΥΚΕ. (Σημεία Β.ΙΙ.10-10 αφορούν την οικογενειακή συμβουλευτική και υποστηρικτικές υπηρεσίες, τα οποία αναθεωρήθηκαν στις 16.11.2001)

Το εν λόγω εγχειρίδιο προνοούσε τα εξής:

Με βάση διοικητικές διατάξεις, το τμήμα παρέχει, εφόσον το ίδιο το πρόσωπο επιθυμεί (εθελοντική βάση), υπηρεσίες σε άτομα και οικογένειες με απώτερο σκοπό να βοηθήσει στην πρόληψη και θεραπεία καταστάσεων που δυνατό να επηρεάσουν την (α) ομαλή ανάπτυξη των ενήλικων παιδιών (β) την ομαλή ένταξη του ατόμου/οικογένειας στο κοινωνικό περιβάλλον.

Η παροχή των υπηρεσιών αυτών εξυπακούει:

(α) Συνεργασία των ατόμων με/οικογενειών που επηρεάζονται και

(β) Τη συμμετοχή τους σε όλα τα στάδια της διεργασίας της κοινωνικής εργασίας

Οι περιπτώσεις που εξυπηρετούνται εντάσσονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει περιπτώσεις οικογενειών με παιδιά κάτω των 18 χρόνων που επηρεάζονται ή δυνατό να επηρεάζονται από τα κοινωνικά/οικονομικά και άλλα προβλήματα που παρουσιάζονται σε αυτές. Η δεύτερη αφορά ενήλικες με συγκεκριμένες δυσκολίες (Γηρατειά, αναπηρίες, άτομα εθισμένα, θύματα βίας κ.α.).

Σε ότι αφορά τις διαδικασίες, το εγχειρίδιο προνοούσε ότι, οποιαδήποτε περίπτωση αναφερθεί στο Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας καταχωρείται αμέσως στο έντυπο αναφορά ΥΚΕ 122 και υποβάλλεται στον αρμόδιο Προϊστάμενο για οδηγίες Α(3). **Σε διάστημα 30 ημερών το αργότερο ο Λειτουργός της περιοχής πρέπει να κάνει έρευνα και να**

υποβάλλει στον Προϊστάμενο του το αποτέλεσμα και τις εισηγήσεις του. Ο αρμόδιος Προϊστάμενος καταγράφει τις απόψεις του και τις υποβάλλει στο ΒΕΛΕ (Βοηθό Επαρχιακό Λειτουργό Ευημερίας) του Κλάδου για την Οικογένεια και το Παιδί ή στον ΕΛΕ (Επαρχιακό Λειτουργό Ευημερίας) σε μικρές Επαρχίες που στη συνέχεια θα δώσει οδηγίες στο ΛΚΥ της περιοχής (Λειτουργό Κοινωνικής Ευημερίας) (Μέρος Β).

Όταν η απόφαση του ΒΕΛΕ ή του ΕΛΕ είναι αρνητική τότε ο τύπος αναφοράς φυλάσσεται σε ειδικό φάκελο και όταν η απόφαση είναι θετική τότε ανοίγεται και ταξινομείται φάκελος τακτικής παρακολούθησης στην ανάλογη κατηγορία. **Σε διάστημα τριών μηνών, ο Λειτουργός ετοιμάζει και καταχωρεί Κοινωνικής Μελέτη πάνω στο Έντυπο ΥΚΕ 5, την οποία θέτει σε γνώση του Προϊσταμένου του. Στον φάκελο θα καταχωρούνται οι επαφές, οι ενέργειες, οι στάσεις και τα αποτελέσματα της εργασίας του Λειτουργού.**

Κάθε περίπτωση συζητείται ή μελετάται από τον άμεσα Προϊστάμενο ανάλογα με την σοβαρότητα και όχι λιγότερο από μία φορά το εξάμηνο. Επίσης, αξιολογείται από το Λειτουργό τουλάχιστον μια φορά κάθε τρεις μήνες ή και πιο συχνά, αν οι περιστάσεις το επιβάλλουν. Σε καμία περίπτωση δεν θα επιβλέπεται για περίοδο που υπερβαίνει τα δύο χρόνια, εκτός και εάν υπάρχει γραπτή έγκριση του ΒΕΛΕ ή του ΕΛΕ σε μικρές επαρχίες.

Το τμήμα επιλαμβάνεται όλες τις περιπτώσεις απόπειρας αυτοκτονίας που παραπέμπονται ή περιέχονται σε γνώση του μέσω διαφόρων πηγών.

Οι διατάξεις που διέπουν τη διαδικασία παροχής υπηρεσιών στις περιπτώσεις αυτές, περιλαμβάνονται στο Μέρος Β.ΙΙ 10.5 με τη διαφορά ότι ο Λειτουργός **έχει προσωπική συνάντηση με τον αυτόχειρα και την οικογένεια του με σκοπό να διερευνήσει όχι αργότερα από 3 ημέρες, με σκοπό να διερευνήσει και να παράσχει την απαιτούμενη βοήθεια, νοουμένου ότι το πρόσωπο που έκανε την απόπειρα δέχεται τέτοια συνεργασία.**

Κατά τη διερεύνηση περιπτώσεων απόπειρας αυτοκτονίας, ο Λειτουργός είναι πολύ προσεκτικός και αποφεύγει τη διασταύρωση πληροφοριών με πηγές άλλες από την οικογένεια εκτός από υπηρεσίες που έχουν ήδη εμπλακεί πχ. Νοσοκομείο.

- **Εγκύκλιος Αρ. φακ. 11.11.017, Νέες Διαδικασίες Έγκρισης παράτασης επίβλεψης περιπτώσεων Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογενειών ημερ. 30/6/2009 προς ΕΛΕ**

Με την εγκύκλιό της, η ΔΥΚΕ διαπιστώνει ότι, οι περιπτώσεις Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογενειών στην πλειοψηφία τους δεν περνούν από όλα τα επίπεδα και μηχανισμούς αξιολόγησης που διαθέτουν οι επαρχίες, όπως πχ. η **Επιτροπή συζήτησης δύσκολων περιπτώσεων**, προκειμένου να εκτιμηθεί η αναγκαιότητα ή όχι της έγκρισης για συνέχιση της επίβλεψής τους. Για το λόγο αυτό, δίνονται οδηγίες όπως ακολουθείται η πιο κάτω διαδικασία:

- Οι περιπτώσεις Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογενειών με **Ανήλικα παιδιά** που επιβλέπεται **σε μακροχρόνια βάση**, αφού αξιολογηθούν από αρμόδιο Λειτουργό Ευημερίας (της Υπηρεσίας για την Οικογένεια και το Παιδί) και όπου χρειάζεται να **προωθείται η συζήτηση αυτή των περιπτώσεων αυτών στην Επιτροπή δύσκολων περιπτώσεων** της Επαρχίας σας.

- **Στόχος** αυτού του επιπέδου εργασίας είναι να αξιολογηθεί η περίπτωση και να διαπιστωθεί η ανάγκη για εξασφάλιση ή όχι έγκρισης παράτασης επίβλεψης της περίπτωσης με συγκεκριμένο σχέδιο δράσης/στόχους για την περαιτέρω διαχείριση της περίπτωσης.
- Στη συνέχεια αφού διαπιστωθεί η ανάγκη για παράταση της επίβλεψης της περίπτωσης να παραπέμπεται για εξασφάλιση ή όχι της έγκρισης παράτασης επίβλεψης από τον ΕΛΕ.
- Για όλες τις περιπτώσεις που εξασφαλίζεται τέτοια έγκριση από τον ΕΛΕ να τηρούνται πρακτικά των σχετικών αποφάσεων για τις συγκεκριμένες περιπτώσεις τα οποία να αποστέλλονται στα κεντρικά γραφεία .
- Οι περιπτώσεις Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογενειών με Ενήλικα άτομα να παραπέμπονται για εξασφάλιση ή όχι της έγκρισης παράτασης επίβλεψης τους από τον ΒΕΛΕ.

Οποιοσδήποτε εγκύκλιοι προηγήθηκαν με το εν λόγω θέμα ακυρώνονται και τίθενται σε ισχύ οι πιο πάνω πρόνοιες.

- Εγκύκλιος Αρ φακ. 11.11.017, Διαδικασία Έγκρισης παράτασης επίβλεψης περιπτώσεων Προληπτικής Εργασίας και Στήριξης Οικογενειών ημερ. 2/4/2012, προς ΕΛΕ και Προϊσταμένους Γρ. ΚΥ

Όπως καταγράφεται από την ΔΥΚΕ:

1. Κάθε περίπτωση αξιολογείται κάθε 6 μήνες στη βάση του σχεδίου δράσης/στόχων.
2. Μετά τη λήξη 1 χρόνου επίβλεψης και αφού κριθεί απαραίτητη η συνέχιση της παρακολούθησης /επίβλεψης της Περίπτωσης ο Προϊστάμενος του Γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών εγκρίνει παράταση για ακόμα έξι μήνες.
3. Μετά τη λήξη των 18 μηνών και εφόσον υπάρχει ανάγκη για συνέχιση της επίβλεψης, καθορίζεται Συνεδρία του Προϊσταμένου, Συντονιστή και ΛΚΥ και το πρακτικό με τη σχετική εισήγηση παραπέμπεται στον ΕΛΕ για έγκριση. Αν εγκριθεί η παράταση, ενημερώνεται η ΔΥΚΕ με κοινοποίηση πρακτικού.

Οποιοσδήποτε προηγούμενες συναφείς εγκύκλιοι ακυρώνονται.

- **Εγχειρίδιο Προληπτικής (Προσχέδιο), Μάρτιο 2017**

Σύμφωνα με την ενημέρωση που έλαβα, το εν λόγω εγχειρίδιο προληπτικής, δόθηκε στους ΛΚΥ και Προϊσταμένους, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΔΥΚΕ κατά τη διάρκεια των εκπαιδεύσεων τους (Μάρτιο 2017 Λευκωσία) ώστε να τεθεί πιλοτικά και τυχόν εισηγήσεις/σχόλια που πιθανό να προκύψουν κατά το στάδιο πιλοτικής εφαρμογής να αξιολογηθούν.

Στο εν λόγω εγχειρίδιο καταγράφονται, μεταξύ άλλων, **οι διαδικασίες διαχείρισης της παραπομπής (περίπτωσης που επιβλέπεται από τις ΥΚΕ στα πλαίσια προληπτικής στήριξης) και τα καθήκοντα του προέδρου και της ομάδας αξιολόγησης.**

Τα σημαντικότερα σημεία του εγχειριδίου προληπτικής, για σκοπούς της εν λόγω έρευνας, είναι τα πιο κάτω:

Το παρόν εγχειρίδιο αντικαθιστά το εγχειρίδιο που αφορά προληπτική εργασία και στήριξη (ΜΕΡΟΣ Β.ΙΙ. 10-10.4).

Τις περιπτώσεις που κατά τη διαχείριση αναφοράς παρουσιάζεται περιστατικό βίας, θα ακολουθηθούν τα αντίστοιχα εγχειρίδια και γραπτές οδηγίες της ΔΥΚΕ, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις υποχρεώσεις των ΥΚΕ που απορρέουν από τη Νομοθεσία.

Τονίζεται ότι σε περίπτωση που διαπιστώνεται ότι ένα άτομο είτε ανήλικο είτε ενήλικο διατρέχει κίνδυνο, λαμβάνονται άμεσα μέτρα προστασίας του με βάση τις ισχύουσες Νομοθεσίες και σύμφωνα με τα αντίστοιχα εγχειρίδια και εγκυκλίους της ΔΥΚΕ.

Εάν ένα άτομο που διατρέχει κίνδυνο είναι ανήλικο παιδί, προωθούνται οι υποθέσεις στο Δικαστήριο για έκδοση Διαταγμάτων για την προστασία του, με βάση τις ισχύουσες Νομοθεσίες και σύμφωνα με τα αντίστοιχα εγχειρίδια.

Η αξιολόγηση της προληπτικής παρέμβασης εφαρμόζεται με συγκεκριμένη μεθοδολογία και περιλαμβάνει (1) λήψη δεδομένων και πληροφοριών, (2) Διάγνωση και αξιολόγηση (3) Ετοιμασία Σχεδίου Δράσης [Ετοιμάζεται από την ειδική ομάδα αξιολόγησης. Καθορισμός στόχων βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης (4) Ετοιμασία Συμφωνητικού Συνεργασίας (5) Αξιολόγηση αποτελέσματος της υλοποίησης.

Η παρέμβαση και υλοποίηση του σχεδίου δράσης γίνεται μέσω συγκεκριμένων ενεργειών και υλοποιούνται οι στόχοι που έχουν καθοριστεί στο πλάνο παρέμβασης και σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα από την Ομάδα Λειτουργιών υλοποίησης

Η υλοποίηση του σχεδίου δράσης θα γίνεται, ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή που διαμένει ο επωφελούμενος από τους ΛΚΥ που ήδη χειρίζονται περιπτώσεις του προγράμματος προληπτική. Σημειώνεται **ότι οι Προϊστάμενοι και Συντονιστές των ΓΚΥ, έχουν ευθύνη να παρακολουθούν την υλοποίηση των στόχων του σχεδίου δράσης, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα και να ενημερώνουν ανάλογα τον Πρόεδρο της Μονάδας Προληπτικής Παρέμβασης .**

Η μονάδα προληπτικής παρέμβασης αποτελείται από τον Πρόεδρο, τους Λειτουργούς Αξιολόγησης και το Λειτουργό Αρχείου. Η σύνθεση αποφασίζεται από τη ΔΥΚΕ. **Στη Μονάδα καταλήγουν όλες οι σχετικές αναφορές για περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαία η προληπτική παρέμβαση.**

Ο πρόεδρος της μονάδας (Προϊστάμενος ΓΚΥ) αποτελεί μέλος της ειδικής Ομάδας Αξιολόγησης Προληπτικής Παρέμβασης και διατηρεί στενή συνεργασία και αλληλοενημέρωση με τα μέλη της ομάδας αξιολόγησης, καθώς και του λειτουργού αρχείου.

Στα πλαίσια των καθηκόντων του, μεταξύ άλλων, οργανώνει και προγραμματίζει τα εβδομαδιαία προγράμματα εργασίας των Λειτουργών παρέμβασης, αξιολογεί τα επείγοντα περιστατικά και δίνει οδηγίες για άμεση διερεύνηση τους, παρακολουθεί συστηματικά τα προγράμματα εξόδου και φόρτο εργασίας των Λειτουργών, οργανώνει και προγραμματίζει τις συνεδριάσεις για συζήτηση και λήψη αποφάσεων.

Επιπλέον, στα πλαίσια των καθηκόντων του, καθοδηγεί τους ΛΚΥ όταν αντιμετωπίζουν δυσκολία στο χειρισμό, βοηθά στην ανάπτυξη των επαγγελματικών γνώσεων και

δεξιοτήτων τους στην επαφή, επικοινωνία, συνεργασία και σύναψη επαγγελματικής σχέσης με τους εξυπηρετούμενους, συμβάλει στην δημιουργία ενός υποστηρικτικού κλίματος ανάμεσα στους ΛΚΥ και εκτελεί οποιαδήποτε άλλα καθήκοντα του ανατεθούν από τη ΔΥΚΕ.

Τα καθήκοντα του Λειτουργού Αξιολόγησης (ΛΚΥ) περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την ενημέρωσή τους με τα εργαλεία αξιολόγησης και καθώς και τη σχετική νομοθεσία που πιθανό να πρέπει να χρησιμοποιήσουν. Ακόμη οφείλουν να **γνωρίζουν πληροφορίες που μπορούν να αντληθούν από άλλους φακέλους/εκθέσεις που μπορεί να υπάρχουν στις ΥΚΕ.**

Ο Λειτουργός αξιολόγησης συλλέγει πληροφορίες για το άτομο ή την οικογένεια και τους εξωτερικούς παράγοντες που έχουν σχέση, αξιολογεί τις πληροφορίες και τα δεδομένα και καταρτίζει κατάλογο με διαγνωσμένα προβλήματα και ανάγκες, συνεργάζεται με τον Πρόεδρο και ετοιμάζει σχέδιο δράσης με συγκεκριμένους στόχους για τη διαχείριση της περίπτωσης, συμπληρώνει συμφωνητικό Συνεργασίας με τον εξυπηρετούμενο.

Στο εν λόγω εγχειρίδιο προνοείται και η **ετοιμασία Συμφωνητικού Συνεργασίας, το οποίο** υπογράφεται από τους Λειτουργούς αξιολόγησης και τους εξυπηρετούμενους. Μετά την κατάρτιση του Σχεδίου Δράσης και τους Συμφωνητικού Συνεργασίας, ο Πρόεδρος και η διμελής ομάδα αξιολόγησης και ο Λειτουργός Υλοποίησης προβαίνουν στην τελική αξιολόγηση της περίπτωσης ως προς την ολοκλήρωση ή όχι των τιθέμενων στόχων.

Μεταξύ άλλων, ο λειτουργός αξιολόγησης πραγματοποιεί επιτόπιες επισκέψεις και σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να κριθεί να γίνουν απροειδοποίητες κατ' οίκον επισκέψεις, για συγκεκριμένους λόγους. **Η Λειτουργός πρέπει να είναι συνεπής ως προς την τήρηση των καθορισμένων συναντήσεων και σε περίπτωση κωλύματος θα ενημερώνει έγκαιρα τους εξυπηρετούμενους.** Στα πλαίσια των επισκέψεων, η διμελής ομάδα γίνεται προσωπική συνέντευξη με τον εξυπηρετούμενο και με οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο του περιβάλλοντός του.

Η υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν από τους Λειτουργούς Αξιολόγησης ανατίθεται, ανάλογα με τη περιοχή που διαμένει ο επωφελούμενος, στο ΛΚΥ που ήδη χειρίζεται περιπτώσεις του προγράμματος προληπτική.

Μετά τη λήξη της καθορισμένης περιόδου υλοποίησης των στόχων που τέθηκαν από την Ομάδα αξιολόγησης, γίνονται οι διαδικασίες για κλείσιμο του φυσικού και ηλεκτρονικού φακέλου (εάν δεν ολοκληρωθήκαν οι ενέργειες, η περίπτωση αποστέλλεται στον Πρόεδρο της Μονάδας για ενημέρωση και περαιτέρω ενέργειες σημείο 3.9).

- **Απόσπασμα από τον Οδηγό Αξιολόγησης Προληπτικής**

Σύμφωνα με την ενημέρωση που έλαβα από το γραφείο της ΔΥΚΕ 18/9/2019, εγχειρίδιο με τις διαδικασίες για την προληπτική ετοιμάστηκε από κ. ΧΧΧΧΧ σε συνεργασία με την κ. ΧΧΧΧΧ ωστόσο δεν είναι σε θέση να γνωρίζει εάν ολοκληρώθηκε ή στάληκαν οδηγίες.

Ο οδηγός αξιολόγησης προληπτικής, καθώς και το υλικό των εργαλείων (επαγγελματικά εργαλεία/βοηθήματα για τον τρόπο με τον οποίο ο ΛΚΥ πρέπει να χειρίζεται τις περιπτώσεις για καλύτερο εντοπισμό του προβλήματος) δινόταν στους προέδρους και τα μέλη των μονάδων κατά την εκπαίδευσή τους. Νέα μέλη που προστίθονταν στις Μονάδες

(Προληπτικής Παρέμβασης) καλούνταν σε εκπαίδευση αφού γινόταν σχετική ενημέρωση από την πρώην ΔΥΚΕ. **Έκτακτοι (ΕΟΧ) δεν έχουν εκπαιδευτεί.**

Στο απόσπασμα οδηγού Αξιολόγησης Προληπτικής, καταγράφεται ότι «το έγγραφο αυτό αποτελεί συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό και σε καμία περίπτωση δεν αντικαθιστά τις εκάστοτε οδηγίες της Διευθυντριάς των ΥΚΕ ως προς τη λειτουργίας των σχετικών προγραμμάτων ή οποιοσδήποτε άλλες διαδικασίες, εγκυκλίους και εγχειρίδια βρίσκονται σε ισχύ».

Στον εν λόγω οδηγό, καταγράφονται αναλυτικά οι τρόποι αξιολόγησης της περίπτωσης, η προετοιμασία του πλάνου παρέμβασης, η ετοιμασία συμφωνητικού με τον εξυπηρετούμενο (με προβλήματα και στόχους), συναντήσεις, στενή συνεργασία ΛΚΥ με διοικητικά ανώτερο του κ.α. **(σημειώνεται ότι πρόκειται για οδηγό που δίνεται στου ΛΚΥ κατά την εκπαίδευσή τους).**

- **Εγκύκλιος με αρ. Φακ. 5.13.001.001, 05.29.003.01 και ημερ. 2/4/2019, με θέμα: Διεκπεραίωση εργασιών των ΥΚΕ και εισηγήσεις για αξιοποίηση προσωπικού, προς ΕΛΕ**

Στην εγκύκλιο, η ΔΥΚΕ σημειώνει, μεταξύ άλλων, ότι **κάθε νέα αξιολόγηση θα τυγχάνει χειρισμού από ένα ΛΚΥ**, απλές περιπτώσεις κοινωνικής παρέμβασης και συμβουλευτικής καθοδήγησης που φαίνεται ότι μετά από μικρό αριθμό συναντήσεων θα μπορούσαν να τερματιστούν, θα πρέπει να τυγχάνουν χειρισμού από ένα ΛΚΥ ο οποίος θα αναλαμβάνει την αξιολόγηση της περίπτωσης και την υλοποίηση άμεσων στόχων.

Επιπλέον, **τονίζεται ότι οι ενέργειες και στόχοι στα οποία καταλήγει η αξιολόγηση μιας περίπτωσης, θα πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο στοχευμένοι και συγκεκριμένοι έτσι ώστε να μπορούν στη συνέχεια να υλοποιηθούν.** Εξαιρετικής σημασίας η κοινή συνάντηση μεταξύ του ΛΚΥ που έχει αξιολογήσει μια περίπτωση με το ΛΚΥ που θα αναλάβει την υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί και του εξυπηρετούμενου έτσι ο τελευταίος να γνωρίζει το Λειτουργό με τον οποίο θα συνεργαστεί. Στη βάση αυτή, σημειώνεται ότι η παράδοση υπηρεσιών στους εξυπηρετούμενους, ξεκινά άμεσα με τη συνάντηση του με το Λειτουργό των ΥΚΕ. Τούτο πρέπει να διέπει κάθε ενέργεια του ΛΚΥ είτε σημαίνει αξιολόγηση και συλλογή στοιχείων είτε στήριξη για υλοποίηση συγκεκριμένων στόχων.

Η ΔΥΚΕ, επίσης, σημειώνει ότι:

Η κρίση του Λειτουργού και η εργασία που επιδιώκεται με τους διοικητικά προϊσταμένους του στη λήψη αποφάσεων (σε όλα τα επίπεδα) αναμένεται να είναι εξαντλητική έτσι ώστε η ισχύουσα πολιτική των ΥΚΕ (βάσει εγχειριδίων, διαδικασιών, εργαλείων, νομοθετικών πλαισίων κ.α.) να καταλήγει σε όφελος του εξυπηρετούμενου.

Σε όλα τα πλαίσια εργασίας των ΥΚΕ, εκεί που απαιτείται, θα πρέπει να διατυπώνεται η εμπειριστατωμένη και ξεκάθαρη θέση των διοικητικά προϊσταμένων, τόσο στους υφιστάμενους τους όσο και προς τους ιεραρχικά ανωτέρους τους, ώστε όλα τα επίπεδα να ενεργούν και να συντονίζονται με τις υφιστάμενες διαδικασίες.

Στις περιπτώσεις που Λειτουργός της Μονάδας Αξιολόγησης Προληπτικής και Κοινωνικής Παρέμβασης κατά το στάδιο αξιολόγησης μιας περίπτωσης εντοπίζει διάφορα κρίσιμα ζητήματα τα οποία δεν είχαν σημειωθεί στην αναφορά, τότε ο χειρισμός του ζητήματος αυτού θα πρέπει να γίνεται από τον ίδιο το Λειτουργό, χωρίς να χαθεί χρόνος και

μαρτυρία στην επιδίωξη ενεργειών με την παραπομπή σε άλλο Λειτουργό. **Ο αριθμός και το είδος των ενεργειών θα αποφασίζεται σε συνεργασία με τον Συντονιστή ή/και Προϊστάμενο ΓΚΥ/ΕΛΕ, με γνώμονα την αποτελεσματική εξυπηρέτηση των εξυπηρετούμενων.**

(B) Πρόγραμμα Πρόληψης Βίας στην Οικογένεια

Πιο κάτω, παρατίθενται οι σχετικές εγκύκλιοι, διοικητικές διατάξεις και νομοθεσίες που αφορούν τον χειρισμό των υποθέσεων/οικογενειών στα πλαίσια του Προγράμματος Πρόληψης Βίας στην Οικογένεια:

- **Εγχειρίδιο Οργάνωσης και Διοίκησης των ΥΚΕ**

Σύμφωνα με το εγχειρίδιο, το πρόγραμμα των ΥΚΕ για Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια, διέπεται από τον Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμο. Η διαχείριση των αναφορών για βία στην οικογένεια από τους αρμόδιους ΛΚΥ, προνοείται στο Εγχειρίδιο Οργάνωσης και Διοίκησης των ΥΚΕ.

Στο εν λόγω εγχειρίδιο, εκτός από τις πρόνοιες του Περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου, περιλαμβάνονται εκτενείς αναφορές στον τρόπο διαχείρισης αναφορών βίας, στα πλαίσια του προγράμματος των για ΥΚΕ για Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια, καθώς και τις διαδικασίες/κατευθυντήριες γραμμές, βάσει του Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών για χειρισμό περιστατικών βίας στην Οικογένεια, το οποίο είχε ετοιμαστεί από την Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια το 2002.

Επισημαίνεται ότι, σε σχέση με τις μορφές βίας, στο Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για χειρισμό περιστατικών βίας στην Οικογένεια, περιλαμβάνεται και η ψυχολογική βία (κακοποίηση), ο εντοπισμός της οποίας είναι δύσκολος και χαρακτηρίζεται από πράξεις, παραλείψεις και συμπεριφορές που εμπεριέχουν συστηματική απόρριψη, εκφοβισμό, υποτίμηση και παραμέληση. Ενδείξεις ψυχολογικής βίας, περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, έλλειψη συνεχούς φροντίδας, επαίνου και αγάπης, και ανάμειξη σε έντονη οικογενειακή διαμάχη (η παρακολούθηση σκηνών βίας μεταξύ των φροντιστών) ,αλλά και η ανάθεση φόρτου εργασίας/ ευθύνης που δεν του αναλογεί σε σχέση με την ηλικία του . Για διαμόρφωση καλύτερης εικόνας για την κατάσταση του παιδιού το οποίο πιθανό να υποβάλλεται σε ψυχολογική βία, απαιτείται καλή συνεργασία μεταξύ όλων των επαγγελματιών Υγείας, ΛΚΥ, Εκπαιδευτικών κ.α.

Επιπλέον, στις μορφές βίας, περιλαμβάνεται και το Σύνδρομο του «Αμέτοχου Θεατή», το οποίο ορίζεται ως η έκθεση του παιδιού για μεγάλο χρονικό διάστημα σε διάφορες μορφές ενδοοικογενειακής βίας χωρίς το ίδιο να υφίσταται σωματικές κακώσεις. Η βία μεταξύ συζύγων είναι η πιο χαρακτηριστική μορφή. Παράλληλα, η λεκτική βία είναι επίσης χαρακτηριστική του συνδρόμου αμέτοχου θεατή.

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Βίας Νόμου, βία σημαίνει οποιαδήποτε πράξη, παράλειψη ή συμπεριφορά με την οποία προκαλείται σωματική, σεξουαλική ή ψυχική βλάβη σε οποιοδήποτε μέλος της οικογένειας από άλλο μέλος της οικογένειας. Επιπλέον, πράξη ή συμπεριφορά η οποία συνιστά βία, όταν διαπράττεται στην παρουσία ανήλικου μέλους της οικογένειας, θεωρείται βία η οποία ασκείται εναντίον του εν λόγω ανήλικου εφόσον δύναται να προκαλέσει σ' αυτό ψυχική βλάβη.

Με απόφαση της Υπουργού Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, τον Μάιο του 2011, όλοι οι Λειτουργοί Κοινωνικών Υπηρεσιών (ΛΚΥ) εκτελούν καθήκοντα Οικογενειακού Συμβούλου (ΟΣ), για καλύτερη εφαρμογή των προνοιών του περί Βίας στην Οικογένεια Νόμου.

Μεταξύ άλλων, ο Οικογενειακός Σύμβουλος δέχεται παράπονα σχετικά με πιθανή άσκηση βίας και διεξάγει τις αναγκαίες έρευνες, συμβουλεύει, καθοδηγεί και μεσολαβεί για την απάμβλυνση προβλημάτων της οικογένειας που πιθανόν να οδήγησαν ή δυνατό να οδηγήσουν στην άσκηση βίας, προβαίνει σε διευθετήσεις για την άμεση ιατρική εξέταση του παραπονούμενου και όπου κρίνει τούτο αναγκαίο τον συνοδεύει και προβαίνει σε καταγγελία στην Αστυνομία για τη διερεύνηση τυχόν διάπραξης ποινικού αδικήματος.

Σε περιπτώσεις ανηλίκων, προβαίνει, επίσης, άμεσα σε όλες τις απαραίτητες διευθετήσεις για ιατρική ή άλλη εξέταση παιδιού αναφορικά με το οποίο υπάρχει εύλογη υπόνοια κακοποίησης του από μέλος της οικογένειας και ασκεί οποιαδήποτε άλλη αρμοδιότητα που ο Υπουργός αναθέτει σε αυτόν.

Στα πλαίσια διαχείρισης αναφοράς για βία (11.13) και για την εκτίμηση των δεδομένων, ο οικογενειακός σύμβουλος συλλέγει όσες πληροφορίες μπορεί να εξασφαλίσει για το παιδί και τις οικογενειακές του συνθήκες από υφιστάμενους φακέλους της υπηρεσίας, από επαγγελματίες συνεργάτες όπως δάσκαλο, ψυχολόγο, εκπαιδευτικό και διευθετεί για να ληφθεί συνέντευξη από το παιδί. Η συνέντευξη με το παιδί και η ιατρική του εξέταση, στα πλαίσια διαχείρισης της αναφοράς από τον οικογενειακό σύμβουλο, διενεργείται βάσει συγκεκριμένων οδηγιών του εν λόγω εγχειριδίου των ΥΚΕ.

Σε περίπτωση που εκτιμηθεί ότι σε ένα παιδί ασκείται βία ή ασκείται βία σε σημείο που η ψυχική και σωματική του υγεία κινδυνεύει και η συνεργασία με του γονείς, είναι αδύνατη, λαμβάνονται άμεσα μέτρα προστασίας. Η άμεση προστασία του παιδιού δεν εξαρτάται πάντα από τη σοβαρότητα των κακώσεων αλλά καθορίζεται και από τη συμπεριφορά των γονιών όταν αυτή δημιουργεί αμφιβολίες για την ασφάλειά του. Η διαδικασία απομάκρυνσης του παιδιού προνοείται στον περί Βίας στην Οικογένεια Νόμο.

Όλες οι πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί στα πλαίσια διαχείρισης αναφοράς, εκτιμώνται από τον Οικογενειακό Σύμβουλο και τον Διοικητικά Προϊστάμενο εντός 7 ημερών ή γρηγορότερα.

Μετά την αρχική διερεύνηση των αναφορών, δύναται να συγκληθεί και Διεπιστημονικό Κλιμάκιο Εργασίας και Εκτίμησης Περιπτώσεων, για εκτίμηση των δεδομένων, ανάπτυξη σχεδίου δράσης για προστασία του θύματος και σχεδιασμό των περαιτέρω ενεργειών. Το κλιμάκιο σε κάθε επαρχία αποτελείται, μεταξύ άλλων, από λειτουργούς ειδικοτήτων όπως ψυχολόγους, οικογενειακούς συμβούλους (ΛΚΥ) και μελετά άμεσα την κάθε περίπτωση κακοποίησης, εκτιμά τα δεδομένα και κατά πόσο το θύμα διατρέχει κίνδυνο και μελετά μέτρα θεραπευτικής αντιμετώπισης και προστασίας του παιδιού.

Σε περίπτωση που εκτιμηθεί ότι ένα παιδί δεν υποφέρει αλλά η οικογένεια του έχουν ανάγκη από επαγγελματική βοήθεια και υποστηρικτικές υπηρεσίες για να επιλύσουν τα προβλήματά τους, **ο οικογενειακός σύμβουλος συνεργάζεται με την οικογένεια και όπου είναι αναγκαίο παραπέμπεται σε άλλες υπηρεσίες και άλλα προγράμματα των ΥΚΕ.**

Σε περιπτώσεις αναφορών βίας εναντίον ενηλίκων, οποιαδήποτε αναφορά (ανώνυμη ή επώνυμη) γίνεται αποδεκτή και καταγράφεται. Στην αναφορά καταγράφεται εάν η περίπτωση είναι γνωστή στις ΥΚΕ και κατά πόσο το πρόσωπο διατρέχει κίνδυνο.

Ο οικογενειακός σύμβουλος, σε περιπτώσεις αναφορών για βίας ενηλίκων, στο πρόσωπο το οποίο ασκήθηκε βία, παρέχει **άμεση συναισθηματική στήριξη, ενημερώνει για τις υπηρεσίες που παρέχουν οι ΥΚΕ, παραπέμπει σε άλλα προγράμματα των ΥΚΕ και εάν το επιθυμεί το πρόσωπο, σε άλλες υπηρεσίες και ΜΚΟ, του εξηγεί τα δικαιώματά του βάσει του περί Βίας στην Οικογένεια Νόμο, μεριμνά για την ασφάλεια του και του παραθέτει τις διάφορες επιλογές που έχει και το ενθαρρύνει να αποφασίσει το ίδιο όταν είναι έτοιμο.**

Επιπλέον, στο εγχειρίδιο των ΥΚΕ, γίνεται ειδική αναφορά στη σύνδεση βίας μεταξύ γονιών και κακομεταχείριση παιδιών. Συγκεκριμένα, όπου υπάρχει συζυγική βία πρέπει να αξιολογούνται οι συνέπειες στα παιδιά, **εφόσον αυτά είναι θεατές της βίας μεταξύ των γονιών τους. Τα παιδιά είναι δέκτες της βίας δίχως να υφίστανται κακώσεις και επωμίζονται τις επιπτώσεις που η κακοποίηση δημιουργεί (11.55).**

Στο εγχειρίδιο περιλαμβάνονται, επίσης, τα καθήκοντα των διοικητικά υπευθύνων του προγράμματος πρόληψης βίας, τις ενέργειες του οικογενειακού συμβούλου (ΛΚΥ) για χειρισμό των αναφορών βία στην οικογένεια και τις διαδικασίες για τήρηση αρχείων.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τα καθήκοντα του διοικητικά υπευθύνου, το εν λόγω εγχειρίδιο προνοεί ότι σε κάθε Επαρχία υπάρχει ο **Διοικητικά Υπεύθυνος που είναι ο Επόπτης των Οικογενειακών Συμβούλων** της Ομάδας Άμεσης Παρέμβασης και έχει την ευθύνη συντονισμού του προγράμματος (τα προγράμματα βίας στην οικογένεια και βία στο παιδί υπάγονται στο πρόγραμμα Ομάδας Άμεσης Παρέμβασης).

Δίνει οδηγίες στο Αρχείο για να καταγραφεί η αναφορά, να ανοιχθεί φάκελος «Πρόληψη και Αντιμετώπιση Βίας στην Οικογένεια στο όνομα του θύματος, να δοθεί σε Οικογενειακό Σύμβουλο **μέσα σε 30 λεπτών** και να παρακολουθεί το φόρτο εργασίας των Οικογενειακών Συμβούλων, διαθέτει χρόνο να στηρίζει να καθοδηγεί και να συνεργάζεται με τον κάθε ένα οικογενειακό σύμβουλο και **πρέπει να γνωρίζει όλες τις περιπτώσεις βίας.**

Ο Διοικητικά Υπεύθυνος του προγράμματος αξιολογεί τις εισερχόμενες αναφορές και καθορίζει προτεραιότητες και έχει τακτικές εβδομαδιαίες συναντήσεις με τους Οικογενειακούς Συμβούλους. Ο Διοικητικά Υπεύθυνος ενημερώνει άμεσα τον ΕΛΕ για όλα τα σοβαρά περιστατικά βίας.

Η αντιμετώπιση των περιστατικών βίας, χρειάζεται, εντατική, άμεση και βραχυπρόθεσμη παρακολούθηση, η οποία δεν ξεπερνά τους τρεις μήνες. Στο τέλος των τριών μηνών υποβάλλεται στον διοικητικά Υπεύθυνο με **τεκμηριωμένη καταχώρηση για περαιτέρω χειρισμό στα πλαίσια άλλου προγράμματος των ΥΚΕ ή για τερματισμό.**

Σύμφωνα με εγκυκλίους του Γενικού Εισαγγελέα (αρ. Φακέλων Γ.Ε. 50(Δ)/1992/Ν42 και Γ.Ε. 50(Δ)/1992/Ν42/7 - Γ.Ε. 50(Δ)/1992/Ν42/6 και ημερ. 11/6/1998 και 18/6/2003 αντίστοιχα), όλοι οι λειτουργοί των Υπουργείων Υγείας, Παιδείας και Πολιτισμού, της Αστυνομίας και των Υπηρεσιών Κοινωνικών Ευημεριών έχουν την υποχρέωση να όπως αμέσως και όχι αργότερα των 7 ημερών ενημερώνουν τον Γενικό Εισαγγελέα για κάθε καταγγελία/παράπονο περίπτωσης βίας στην οικογένεια. Για το σκοπό αυτό ενημερώνεται άμεσα ο ΔΥΚΕ με το Δελτίο Υποχρεωτικής Αναφοράς οποίος το υποβάλλει στον Γενικό Εισαγγελέα.

Εισήγηση, σύμφωνα με το εγχειρίδιο για **ποινική δίωξη ή όχι**, μπορεί να γίνει μόνο **όταν το ενήλικο θύμα το επιθυμεί ή σε περίπτωση ανήλικου ο Οικογενειακός Σύμβουλος είναι βεβαίως με βάση τα δεδομένα της περίπτωσης, ότι η εισήγηση αυτή είναι προς το συμφέρον του θύματος και της οικογένειας.**

- **Εγκύκλιοι αναφορικά με την ενημέρωση του Γενικού Εισαγγελέα για περιστατικά βίας στην οικογένεια από τις ΥΚΕ**

Μέχρι και τον 4/2012, υποχρέωση, με βάση και το εγχειρίδιο οργάνωσης και διοίκησης των ΥΚΕ, για αποστολή του Δελτίου Υποχρεωτικής Αναφοράς στον Γενικό Εισαγγελέα, είχε η ΔΥΚΕ. Στη συνέχεια με σχετική εγκύκλιο της ΔΥΚΕ, με αρ. 11.02.04 και ημερ. 5/4/2012, την εν λόγω τα Δελτία Υποχρεωτικής Αναφοράς θα αποστέλλονταν απευθείας από τις ΕΛΕ και Προϊστάμενους των ΓΚΥ με κοινοποίηση στον αρμόδιο ΕΛΕ και ΔΥΚΕ.

Σε μεταγενέστερο στάδιο, η ΔΥΚΕ έδωσε οδηγίες προς τους ΕΛΕ και Προϊστάμενους των ΓΚΥ, (εγκύκλιος αρ. 11.02.04 και ημερ. 12/5/2011), να μην κοινοποιούνται Δελτία Υποχρεωτικής Αναφοράς στο γραφείο της για σκοπούς μείωσης της γραφειοκρατίας.

- **Εγκύκλιος από την ΔΥΚΕ με θέμα τη διαχείριση περιπτώσεων βίας στην οικογένεια από τις ΥΚΕ, με αρ. Φακ. 05.13.0012.001/05.13.001.002.002, ημερ. 20/5/2019 προς ΕΛΕ και Προϊστάμενες ΓΚΥ**

Σύμφωνα με την εν λόγω εγκύκλιο, για αποτελεσματικότερη διαχείριση των περιπτώσεων βίας στην οικογένεια, οι εξειδικευμένοι ΛΚΥ, θα συνεχίσουν να αναλαμβάνουν για περιπτώσεις που δεν υπάρχει ανοικτός φάκελος προληπτικής ή ΥΚΕ 122. Η διαχείριση των νέων αναφορών βίας στην οικογένεια θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα στάδια (Διερεύνησης, καταγγελία, στήριξη ενδυνάμωση του θύματος) και να επιδιώκεται εδραίωση εμπιστοσύνης μεταξύ θυμάτων βίας και των αρμόδιων ΛΚΥ. Η συνεργασία με την οικογένεια θα συνεχίζεται για όσο διάστημα κρίνεται αναγκαίο, για περίοδο 3 μηνών.

Για περιπτώσεις που είναι ανοικτός φάκελος προληπτικής και προκύπτει περιστατικό βίας στην οικογένεια, **η διερεύνηση του περιστατικού κρίνεται σκόπιμο όπως υλοποιείται από τον αρμόδιο ΛΚΥ που γνωρίζει τα δεδομένα της οικογένειας, με στόχο την έγκαιρη και σφαιρική διαχείριση όλων των ζητημάτων που αντιμετωπίζει η οικογένεια χωρίς να χαθεί χρόνος με την παραπομπή της υπόθεσης από ένα ΛΚΥ σε άλλο.**

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις ο αρμόδιος ΛΚΥ δύναται να ζητήσει τη συνδρομή του εξειδικευμένου ΛΚΥ (στο αρμόδιο ΓΚΥ) για σκοπούς συνδιαχείρισης της υπόθεσης.

Επισημαίνεται ότι οι ΛΚΥ που διαχειρίζονται αναφορές για πιθανή άσκηση βίας, θα πρέπει **να διερευνούν τις υποθέσεις χωρίς καθυστέρηση, τα ευρήματα να τυγχάνουν αξιολόγησης σε συνεργασία με τις συναρμόδιες υπηρεσίες και να λαμβάνονται έγκαιρα μέτρα προστασίας του θύματος, στη βάση της ισχύουσας νομοθεσίας και διαδικασιών.**

- **Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια για Παιδιά του 2017 (ΕΔΔΠ).**

Το ΕΔΔΠ περιγράφει τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούν οι κρατικές, ιδιωτικές υπηρεσίες και οι ΜΚΟ και διασαφηνίζει τα καθήκοντα και το ρόλο των επαγγελματιών

(λειτουργών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς και λειτουργών/εθελοντών που προέρχονται από ΜΚΟ) κατά τη διαχείριση περιστατικών βίας στην οικογένεια αναφορικά με τα παιδιά. Σκοπός του εγχειριδίου που αφορά, είναι η προστασία και στήριξη του ανήλικου θύματος ενδοοικογενειακής βίας (άτομα μέχρι 18 χρονών), καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας, από την αναφορά/καταγγελία ως την εκδίκαση, με την παροχή βελτιωμένων και συντονισμένων υπηρεσιών.

Για επίτευξη του πιο πάνω σκοπού, βασικό προαπαιτούμενο, αποτελεί η **διατμηματική συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων, δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ)**. Όπου κρίνεται αναγκαίο, συγκαλούνται από την κάθε εμπλεκόμενη υπηρεσία συσκέψεις με άλλες υπηρεσίες για συζήτηση περιπτώσεων, ή και ζητημάτων διατμηματικής συνεργασίας.

Όπως σημειώνεται στο εν λόγω εγχειρίδιο, η προσέγγιση των επαγγελματιών προς τα ανήλικα θύματα βίας πρέπει να είναι τέτοια που να μην δημιουργεί συνθήκες επαναθυματοποίησής τους.

Ρόλος των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας είναι η προστασία και στήριξη των ανήλικων θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας σε συντονισμό με όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες.

Όλοι οι Λειτουργοί Κοινωνικών Υπηρεσιών (ΛΚΥ) εκτελούν καθήκοντα Οικογενειακού Συμβούλου (ΟΣ) και έχει διευρυμένες αρμοδιότητες αναφορικά με τη διαχείριση παραπόνων/καταγγελιών για άσκηση βίας, όπως αυτές προνοούνται και στο εγχειρίδιο οργάνωσης και διοίκησης των ΥΚΕ για το Πρόγραμμα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια. **Ανάμεσα στις αρμοδιότητες του οικογενειακού συμβούλου είναι η σύγκληση πολυθεματικής συνεδρία και ο συντονισμός για την ετοιμασία Σχεδίου προστασίας, φροντίδας και αποκατάστασης του παιδιού.**

Οι **ΥΚΕ**, οι οποίες αποτελούν και την **αρμόδια αρχή για το συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών**, στηρίζουν το παιδί και την οικογένεια ασκώντας, μεταξύ άλλων, **διασυνδεδετικό ρόλο με άλλες υπηρεσίες, με στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού.**

Σε περίπτωση που οι ΥΚΕ διαπιστώσουν ότι οι δικαιούχοι της γονικής μέριμνας θύματος δεν διασφαλίζουν το συμφέρον του παιδιού και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να το εκπροσωπούν λόγω σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ αυτών και του θύματος, λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα και προβαίνουν σε όλες τις απαιτούμενες διαδικασίες ώστε να διοριστεί επίτροπος σύμφωνα με τις διατάξεις του περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμου.

Ειδικά σε ότι αφορά την πολυθεματική συνεργασία, ο οικογενειακός σύμβουλος συγκαλεί συνεδρία της πολυθεματικής ομάδας, η οποία απαρτίζεται από επαγγελματίες διαφόρων ειδικοτήτων από όλα τα άμεσα εμπλεκόμενα υπουργεία, Υγείας, Παιδείας και Πολιτισμού και την Αστυνομία, με σκοπό το συντονισμό για τη διαχείριση της συγκεκριμένης περίπτωσης. Τα μέλη της ομάδας δίνουν τις πληροφορίες που έχουν για την περίπτωση, εκτιμάται ο βαθμός ανάγκης φροντίδας και προστασίας του παιδιού, και καθορίζεται σχέδιο προστασίας, φροντίδας και αποκατάστασης του παιδιού. Τηρούνται πρακτικά από το φορέα που συγκαλεί την πολυθεματική ομάδα και κοινοποιούνται σε όλα τα μέλη εντός 7 ημερών από τη συνεδρία. Οι αποφάσεις είναι δεσμευτικές προς όλα τα μέρη.

Σε περιπτώσεις διαζευγμένων ή εν διαστάσει γονέων, αφού ζητηθεί από το Οικογενειακό Δικαστήριο σχετική έκθεση, η πολυθεματική ομάδα, έχοντας διαμορφώσει άποψη επί της καταγγελίας, αποφασίζει για σύσταση προς το Οικογενειακό Δικαστήριο, αναστολής κάθε διατάγματος επικοινωνίας του ύποπτου γονέα/κηδεμόνα με το παραπονούμενο παιδί, ώστε να διασφαλιστεί αφενός τυχόν επηρεασμός του παιδιού και, αφετέρου, η αποτροπή περαιτέρω βλάβης. Ο οικογενειακός σύμβουλος ενημερώνει το Οικογενειακό Δικαστήριο σχετικά.

- **Ο περί Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμος του 1990**

Σύμφωνα με το άρθρο 18 του Νόμου, αν ο πατέρας ή η μητέρα παραβαίνουν τα καθήκοντα που τους επιβάλλει το λειτούργημα τους για την επιμέλεια του προσώπου του τέκνου ή δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν σ' αυτό, το Δικαστήριο, εφόσον το ζητήσει ο άλλος γονέας ή ο Διευθυντής (Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας), μπορεί να διατάξει οποιοδήποτε πρόσφορο μέτρο. Το Δικαστήριο μπορεί να αφαιρέσει από τον ένα γονέα την άσκηση της γονικής μέριμνας, εν όλω ή εν μέρει, ή να την αναθέσει αποκλειστικά στον άλλο ή, αν συντρέχουν και στο πρόσωπο αυτού οι προϋποθέσεις του εδαφίου (1), να αναθέσει την επιμέλεια του τέκνου εν όλω ή εν μέρει σε Επίτροπο (το πρόσωπο στο οποίο ανατίθεται η άσκηση της γονικής μέριμνας εν όλω ή εν μέρει).

Η αφαίρεση εν όλω ή εν μέρει της επιμέλειας του προσώπου του τέκνου και από τους δυο γονείς και η ανάθεση της σε επίτροπο διατάσσονται από το Δικαστήριο μόνο όταν άλλα μέτρα δεν έφεραν αποτέλεσμα ή όταν κρίνεται ότι δεν επαρκούν για να αποτρέψουν κίνδυνο της σωματικής, πνευματικής ή ψυχικής υγείας του τέκνου.

Αξιολόγηση Μαρτυρίας - Ευρήματα

Σε γενικές γραμμές τα περισσότερα πρόσωπα που έδωσαν την μαρτυρία τους, θέλησαν να καταθέσουν την αλήθεια τους όπως την γνώριζαν μέσα από τον χειρισμό της υπόθεσης .

Υπουργείο Παιδείας

Από το σχολικό περιβάλλον του Στυλιανού έδωσαν κατάθεση πρόσωπα που τον γνώριζαν από πολύ μικρή ηλικία μέχρι την τρίτη Γυμνασίου όπου και αποφοίτησε. Τα όσα κατέθεσαν ήταν σε συμφωνία με την ιστορική καταγραφή των γεγονότων που αλληλοσυμπληρώνονται τόσο από άλλες μαρτυρίες όσο και από τις αναφορές των ΥΚΕ και της Αστυνομίας. Η εντύπωση που μου έδωσαν ήταν πως ήρθαν να πουν την αλήθεια και η μαρτυρία τους δεν αμφισβητείται σε καμία περίπτωση αλλά μάλλον ξεκαθαρίζει την όλη η εικόνα της διαχείρισης της υπόθεσης του Στυλιανού από όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες καθότι το σχολείο ήταν αυτό που έπαιξε το κεντρικό και καθοριστικό ρόλο στον εντοπισμό των αδυναμιών.

Αστυνομία

Όσα πρόσωπα κατέθεσαν από την Αστυνομία περιορίστηκαν στην αναφορά της τυπικής καταγραφής των ημερολογίων ενέργειας, στην διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται σε κάθε αναφορά βίας που έρχεται ενώπιον τους, στην αναφορά του περιστατικού για την απόπειρα αυτοκτονίας ,καθώς και σε παραλείψεις που τυχόν να υπέπεσαν όσο αφορά την συμπλήρωση και αποστολή του σχετικού εντύπου στις ΥΚΕ, στο Γραφείο Πρόληψης Βίας και στο Γενικό Εισαγγελέα.

Από τα όσα κατέθεσαν δεν φαίνεται να αναγνώριζαν οποιαδήποτε ευθύνη τους ως προς την εκτίμηση κινδύνου και τις ενδεχόμενες διαδικασίες που θα μπορούσαν να ακολουθηθούν σε ότι αφορούσε την απλή αναφορά βίας και όχι η καταγγελία νοούμενου ότι είχαν πάνω από 20 αναφορές από την κα ΧΧΧΧΧ.

Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας

Οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας κατέθεσαν τα γεγονότα όπως τα γνώριζαν μέσα από ιατρικές εξετάσεις που είχαν λάβει χώρα και περιγράφονται ειδικά στους σχετικούς φακέλους τους, βάση των οποίων στηρίχθηκαν για να ανακαλέσουν την μνήμη τους.

Οι ΥΚΕ

Τα περισσότερα πρόσωπα που έδωσαν μαρτυρία είχαν πολύ λίγα να προσθέσουν από αυτά που εμπειρεύονται στα στοιχεία των φακέλων και δεν ξέφευγαν από αυτούς, ως προς την πραγματική διαδικασία που ακολουθήθηκε στην υπόθεση της οικογένειας του Στυλιανού .

Οι ελλείψεις που έλαβαν χώρα από το **2013 και μετά** ήταν παραδεκτό γεγονός που συμπληρώθηκε από τις καταχωρίσεις που υπήρχαν στους φακέλους όπου διαπιστώθηκε μέσα από τις μαρτυρίες ότι ο ΦΑΚΕΛΟΣ παρακολούθησης παρέμεινε ανοικτός **χωρίς έγκριση για παράταση** από ΕΛΕ και ΔΥΚΕ γι' αυτό και οι τελευταίες δεν είχαν την ευκαιρία να λάβουν γνώση του περιεχομένου του φακέλου νωρίτερα.

Ήταν κοινή παραδοχή από σχεδόν όλους τους μάρτυρες ότι δεν ακολουθούνταν οι διαδικασίες εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών είτε στα πλαίσια προληπτικής είτε στα πλαίσια βίας και το απέδιδαν σε φόρτο εργασίας.

Υπήρχε λεπτομερής αναφορά των διαδικασιών που ακολουθούνται σε περιπτώσεις βίας και προληπτικής παρακολούθησης σε γενικό πλαίσιο ενώ για περιπτώσεις που αφορούν **απόπειρα αυτοκτονίας** ειπώθηκε από την ΧΧΧΧΧ ότι **κινούνται με κάθε τρόπο και κάθε μέσο να εντοπίσουν τον ανήλικο όπου και αν βρίσκεται για να τον βοηθήσουν ανεξάρτητα από την συγκατάθεση των γονέων** .

Οι περισσότεροι μάρτυρες θέλησαν να αποδώσουν τα γεγονότα και τις διαδικασίες έτσι όπως την αντιλαμβάνονταν και την γνώριζαν και δεν θέλησαν σκόπιμα να αποκρύψουν την αλήθεια.

Οι **μόνοι μάρτυρες που έπεσαν σε αντιφάσεις** και δεν μπορούν να κριθούν ως αξιόπιστοι μάρτυρες για το σύνολο της μαρτυρίας τους ήταν οι ΛΚΥ και Συντονίστριες - Επόπτες τους που χειρίστηκαν την υπόθεση τελευταίοι.

Προσπάθησαν με κάθε τρόπο να δικαιολογήσουν την απουσία άμεσης παρέμβασης για την απομάκρυνση των παιδιών από το σπίτι την οποία έκαναν αμέσως μετά τον θάνατο του Στυλιανού **παρουσιάζοντας μια οικογενειακή κατάσταση που αντιστρατεύεται τις καταχωρήσεις στους φακέλους για χρόνια** αλλά και την απόφασή τους να απομακρύνουν τα παιδιά από τους γονείς αμέσως μετά το θάνατο του Στυλιανού.

ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ

Οι ΛΚΥ και η Επόπτης της που παρακολουθούσαν την υπόθεση στα πλαίσια της βίας απέτυχαν να δώσουν πειστικές απαντήσεις σε σχέση με την διακοπή της παρακολούθησης ενώ αναγνωρίζουν ότι υπήρχε χρόνιο πρόβλημα στην οικογένεια, όπως καταγράφεται στα σχετικά έντυπα από την Κα ΧΧΧΧΧ. Σε έντυπο δε ενημέρωσης προς τον Γενικό Εισαγγελέα που αποστάληκε **ένα περίπου χρόνο μετά το συμβάν βίας** που ανέφερε η ΧΧΧΧΧ, αναφέρεται σε επαναλαμβανόμενη βία.

Όσο αφορά βία τόσο ψυχολογική όσο και **σωματική** απέναντι στο **ΣΤΥΛΙΑΝΟ** από **τον πατέρα παραλείπει να το διερευνήσει περαιτέρω** και ειδικά σε σχέση με τον Στυλιανό περιορίζεται σε αυτά που της είτε η προηγούμενη λειτουργός χωρίς η ίδια να προβεί σε δικές της ενέργειες.

Η μη περαιτέρω διερεύνηση ενδείξεων ψυχολογικής βίας μετά από αναφορές των μικρότερων παιδιών αλλά και σωματικής βίας απέναντι στο Στυλιανό αναμφίβολα συνιστά **παράλειψη καθήκοντος** όπως περιγράφεται στα σχετικά εγχειρίδια και τις διοικητικές διατάξεις, η οποία θα πρέπει να τύχει **διερεύνησης από την Αρμόδια Αρχή στα πλαίσια πειθαρχικού παραπτώματος την οποία την αποστέλλω για τις δέουσες ενέργειες**.

Η παράλειψη όμως περαιτέρω διερεύνησης για σκοπούς **καταγγελίας στην Αστυνομία** τόσο της επαναλαμβανόμενης βίας εναντίον της μητέρας και ειδικότερα στην παρουσία του εφτάχρονο γιου της κατά την 21/9/19, ως θύμα ψυχολογικής βίας, αλλά κυρίως η απουσία οποιασδήποτε διερεύνησης σε σχέση με την πληροφορία που η ίδια η μητέρα έδωσε για άσκηση βίας του πατέρα προς τον Στυλιανό, έστω και αν η ίδια αργότερα ανακάλεσε, ενώ οι αναφορές από το σχολείο σύμφωνα με τους φακέλους έλεγαν για ένα **παιδί συνέχεια σκυθρωπό και λυπημένο δημιουργεί** τεράστια ευθύνη τόσο στην ΛΚΥ όσο και στην Επόπτη της **για την μη καταγγελία στην Αστυνομία** των εν λόγω περιστατικών εφόσον γνωρίζουν ή όφειλαν να γνωρίζουν από την θέση τους ότι αναφορικά με βία στα παιδιά οι **μάρτυρες** είναι και **Ικανοί και Εξαναγκάσιμοι** .

Η παράλειψη αυτή για καταγγελία της βίας τόσο από την ΛΚΥ όσο και από την Συντονίστρια ήταν καθοριστικής σημασίας καθότι αφορούσε γεγονότα που έλαβαν χώρα ένα περίπου χρόνο πριν από το τραγικό συμβάν και αποτελούσαν αποχρώσεις ενδείξεις και τυχόν έγκαιρη παρέμβαση με καταγγελία στην Αστυνομία και Γενικό Εισαγγελέα, πιθανόν να μπορούσε να αποτρέψει το μοιραίο γεγονός, με την απομάκρυνση του πατέρα από το σπίτι με κάθε νόμιμο τρόπο.

Επειδή σύμφωνα με το αρ. **35Α** του περί **Βίας στην Οικογένεια Νόμου**, όπως έχει τροποποιηθεί κατά καιρούς **«Οποιοσδήποτε παραλείπει να καταγγείλει περίπτωση βίας σε βάρος ανηλίκου που περιέρχεται εις γνώση του... διαπράττει αδίκημα ...»** παραπέμπω το ζήτημα της εν λόγω παράλειψης τόσο της ΛΚΥ όσο και της Συντονίστριας(ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ) της στο **Γενικό Εισαγγελέα για διερεύνηση στα πλαίσια της αποκλειστικής του αρμοδιότητας για άσκηση ποινικής δίωξης** .

ΧΧΧΧΧ

Τόσο η ΧΧΧΧΧ υφιστάμενη λειτουργός, της κας ΧΧΧΧΧ, που εκτελούσε χρέη επόπτη - συντονίστριας, όσο και η ίδια **προσπάθησαν να αποκρύψουν την αλήθεια** τόσο ως προς τις πραγματικές συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας όσο και το **βαθμό επικινδυνότητας του πατέρα τις οποίες παραδέχτηκαν αμέσως μετά τον θάνατο του Στυλιανού** μέσα από την διαδικασία της Συμβουλευτικής και την ετοιμασία της σχετικής έκθεσης.

Οι αντιφάσεις που υπέπεσαν ως προς την περιγραφή των γεγονότων που λάμβαναν χώρα κατά το χρόνο παρακολούθησης, όπως το φαγητό που λάμβαναν τα παιδιά όσο και τους χαρακτηρισμούς που απέδωσαν στο πατέρα πριν και μετά το **θάνατο** του Στυλιανού φανερώνει και το αναξιόπιστο της μαρτυρίας τους που σύμφωνα με την εντύπωση που αποκόμισα στόχευε στο να αποφύγουν την κριτική για την μη αφαίρεση των γονεϊκών δικαιωμάτων νωρίτερα.

Η εκ των υστέρων απόφαση για **αφαίρεση γονικής μέριμνας** που στηρίχθηκε στο περί **σχέσεων γονέων και τέκνων νόμο** για την ανικανότητα των γονέων, ανέφερε ότι λήφθηκε μαζί με την προϊσταμένη, με βάση τα δεδομένα που υπήρχαν και τα οποία εστιάζονταν στις **εύλογες υποψίες ότι οι συνθήκες ήταν ακατάλληλες.**

Σε διευκρινιστική ερώτηση παρότι ανέφερε στην μαρτυρία της ότι ο πατέρας ήταν πράος, αν τελικά διαπίστωσε από πριν την **επικινδυνότητα** του όπως έγραψε και στην έκθεση της, η απάντηση της ήταν καταφατική, φανερώνοντας το ψέμα που είχε πει αμέσως πριν περί πραότητας του πατέρα.

Η εντύπωση που αποκόμισα από την ΛΚΥ κα ΧΧΧΧΧ ήταν πως η ίδια είχε τεράστιες αδυναμίες να αξιολογήσει την τόσο ΣΟΒΑΡΗ περίπτωση που είχε ενώπιόν της, που αφορούσε μία χρόνια δυσλειτουργική οικογένεια και ένα περιστατικό απόπειρας αυτοκτονίας στο οποίο θα έπρεπε να υπάρξει άμεση αντίδραση και λήψη εξειδικευμένων μέτρων, σύμφωνα και με τις μαρτυρίες της κας ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ .

Παρόλη την απειρία και την έλλειψη εκπαίδευσης ως ΕΟΧ (εργοδοτούμενη αορίστου χρόνου) δεν έτυχε της ανάλογης καθοδήγησης από την επόπτη της με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσει το ζήτημα με απίστευτη ελαφρότητα, κυρίως το περιστατικό με την απόπειρα αυτοκτονίας.

Ακόμη και μετά τον θάνατο του Στυλιανού η εντύπωση που αποκόμισα ήταν πως ήθελε να δικαιολογήσει τον εαυτό της για την μη έγκαιρη απομάκρυνση των παιδιών από το σπίτι και όχι για την απουσία οποιουδήποτε χειρισμού σε σχέση με τον Στυλιανό.

Απέτυχε ακόμη να αξιολογήσει την παραδοχή του πατέρα για άσκηση βίας εναντίον της μητέρας και γενικά απέτυχε να λειτουργήσει ως αρμόδια αρχή για συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και την σύγκληση Πολυθεματικής ως όφειλε σύμφωνα με το Εγχειρίδιο και τις Διοικητικές Διατάξεις .

Αποτυχία που αποδίδεται τόσο στην ίδια όσο και στην Επόπτη - Συντονίστρια της καθότι η **αλληλοενημέρωση και συντονισμός** σύμφωνα με την μαρτυρία της ΕΛΕ κας ΧΧΧΧΧ αποτελεί **υποχρέωση και των δύο** .

Υπάρχει προφανής παραβίαση των οδηγιών για εξειδικευμένη αξιολόγηση της περίπτωσης εκτίμηση κινδύνου και ακολουθία προβλεπόμενων διαδικασιών σε σχέση με την περίπτωση του Στυλιανού, γεγονός που επισύρει διαδικασίες σε σχέση με πειθαρχικά παραπτώματα γι' αυτό το αποστέλλω στην Υπουργό Εργασίας ως Αρμόδια Αρχή για περαιτέρω χειρισμό τόσο για την ΧΧΧΧΧ όσο και την κα ΧΧΧΧΧ.

ΧΧΧΧΧ

Η δε **Επόπτης - Συντονίστρια της ΛΚΥ αρνήθηκε** ότι **γνώριζε** οτιδήποτε σχετικό με την απόπειρα αυτοκτονίας του Στυλιανού παρότι ήταν το γεγονός που ενεργοποίησε άμεσα το Σχολείο την εκπαιδευτική ψυχολόγο την σύμβουλο και την Αστυνομία, με άμεση

ενημέρωση των ΥΚΕ . Εντούτοις η κα ΧΧΧΧΧ αρνήθηκε ότι το γνώριζε αναφέροντας ότι δεν διεξήλθε καθόλου τον φάκελο και δεν έδωσε ποτέ οδηγίες για τον Στυλιανό.

Παραδέχθηκε δε ,ότι πιθανόν αυτό να συνιστά παράλειψη.

Στο σημείο αυτό να σημειώσω ότι η υφιστάμενη της ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ κατέθεσε στην μαρτυρία της ότι της ανέφερε η ίδια το περιστατικό με την απόπειρα αυτοκτονίας του Στυλιανού και της ζήτησε οδηγίες οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν ήταν στοχευμένες αλλά της είπε γενικά να προσπαθήσει να τον δει και όταν αυτό δεν καταστεί δυνατό μέσα από την συζήτηση που είχε με τον πατέρα οι περαιτέρω οδηγίες ήταν να προσπαθήσουν ξανά μέσω του πατέρα.

Στη ίδια κατεύθυνση ήταν και η μαρτυρία της Προϊσταμένης της κας ΧΧΧΧΧ τόσο στην πρώτη της κατάθεση όσο και στη συμπληρωματική η οποία επιβεβαίωσε την ΛΚΥ πρώτης γραμμής ότι η κα ΧΧΧΧΧ γνώριζε για το περιστατικό απόπειρας αυτοκτονίας του Στυλιανού καθότι της το ανέφερε η ίδια αμέσως μετά το τραγικό συμβάν, η οποία της ανέφερε ότι δεν ενημέρωσε την ίδια (Προϊσταμένη) γιατί έκρινε ότι μπορούσε να το χειριστεί μόνη της με την υφιστάμενη της.

Δυο μαρτυρίες που αντικρούουν την θέση της κας ΧΧΧΧΧ ως Συντονίστριας, που λόγω της θέσης της όφειλε να γνωρίζει και να ενημερώνει την Προϊσταμένη της αλλά κυρίως να καθοδηγεί την υφιστάμενη της, γεγονός που απέτυχε να πράξει με παραδοχή και της ίδιας την οποία την αποδίδει σε παράλειψη.

Το ενδεχόμενο δε να μην γνώριζε για την απόπειρα αυτοκτονίας είναι τόσο απομακρυσμένο που καταρρίπτεται και από τα ίδια τα γεγονότα που έλαβαν χώρα αμέσως μετά από το **Σχολείο** και την **Αστυνομία** και που θέλησαν με κάθε τρόπο να θέσουν τις ΥΚΕ σε συναγερμό με στόχο την ενημέρωση και την άμεση λήψη μέτρων από αυτές ως Αρμόδια Αρχή, αλλά εν πάσει καταρρίπτεται από τις μαρτυρίες της υφιστάμενης και προϊσταμένης της που έρχονται σε αντίθεση με τους μετέωρους ισχυρισμούς της.

Το γεγονός ότι η ίδια είναι Επόπτης και δεν καθοδήγησε τη υφιστάμενη της για μια περίπτωση που φώναζε μέσα από σειρά γεγονότων που έθεσαν σε εγρήγορση Σχολείο και Αστυνομία και ενός βεβαρημένου ιστορικού που μπορούσε να εντοπιστεί μέσα από τον οικείο φάκελο, με ελάχιστη επιμέλεια, αλλά αντί αυτού, σύμφωνα με τον ισχυρισμό της, περίμενε από τη λειτουργό πρώτης γραμμής με ΚΑΜΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΑ , να εντοπίσει τα θέματα και να της τα αναφέρει, αποκαλύπτει και την πλήρη αδράνεια και αμέλεια κατά την άσκηση των καθηκόντων της χωρίς να προβεί σε ΚΑΜΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.

Αναμφίβολα η κα ΧΧΧΧΧ ήταν το πρόσωπο κλειδί από την λήψη πληροφορίας για την απόπειρα αυτοκτονίας του Στυλιανού.

Ακόμη και την υστάτη η κα ΧΧΧΧΧ αδιαφόρησε τόσο εγκληματικά για την πληροφορία που έλαβε για τον Στυλιανό, που όχι μόνο απέτυχε να λάβει εξειδικευμένα μέτρα ως όφειλε ,τα οποία περιλάμβαναν υποχρεωτική εξέταση του από τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας Νέων και Εφήβων με αφαίρεση μερικής πτυχής γονικής μέριμνας σύμφωνα με την μαρτυρία της Προϊσταμένης της ΧΧΧΧΧ, αλλά δεν κατέβαλε **ΚΑΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟ ΤΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ** οπουδήποτε και αν βρισκόταν παραλείποντας να δώσει βεβαίως και τις ανάλογες οδηγίες στην υφιστάμενη της.

Στην μαρτυρία της παραδέχθηκε ότι **δεν έδωσε οδηγίες για τον Στυλιανό** επικαλούμενη τον ισχυρισμό της για άγνοια του γεγονότος για την απόπειρα .

Ενός ισχυρισμού που καταρρίφθηκε βεβαίως από τις μαρτυρίες της Προϊσταμένης και της Υφιστάμενης της αλλά και του ίδιου του θορύβου που προκάλεσε η πληροφορία στο σχολείο και την Αστυνομία.

Η ευθύνη της λόγω της θέσης της είναι αυξημένη και η παράλειψη της ΤΕΡΑΣΤΙΑ.

Η παράλειψη εκτίμησης κινδύνου συνδέεται με τόση αδιαφορία που η πράξη της χαρακτηρίζεται εγκληματική.

Ήταν ο **τελευταίος κρίκος που είχε την δυνατότητα για τυχόν αποτροπή** του τραγικού συμβάντος και όχι μόνο δεν κατέβαλε την δέουσα επιμέλεια αλλά δεν **ΚΑΤΕΒΑΛΕ ΚΑΜΙΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ** για στήριξη του Στυλιανού και αποτροπή των γεγονότων που ακολούθησαν.

Η παράλειψη της το λιγότερο συνιστά εκ των σοβαρότερων περιπτώσεων πειθαρχικών αδικημάτων που θα επιφέρουν και τις ανάλογες ποινές .

Ως εκ τούτου το αποστέλλω στην Υπουργό Εργασίας ως Αρμόδια Αρχή για την διεξαγωγή έρευνας στα πλαίσια **ΣΟΒΑΡΟΥ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΑΔΙΚΗΜΑΤΟΣ.**

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

ΧΕΡΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παρότι ο **ΦΑΚΕΛΟΣ** ήταν ανοιχτός και λογικά παρακολουθείτο η οικογένεια από το **11' δηλαδή για τουλάχιστον 8 χρόνια** εντούτοις διαφαίνεται ότι μόνο δυο συνεδρίες με παρόντες την Προϊσταμένη, Συντονίστρια και Λειτουργό των ΥΚΕ, το 2011 για συζήτηση της περίπτωσης, στα πλαίσια και προετοιμασίας για συμμετοχή σε πολυθεματικές. Ήταν κοινή διαπίστωση ότι υπάρχει βία από τον πατέρα στη μητέρα μπροστά στα παιδιά ότι ο Στυλιανός πήγαινε στην φάρμα πολλές ώρες ότι υπήρχε ψυχολογική βία με την σφαγή ζώων μπροστά στο ΣΤΥΛΙΑΝΟ. Συμφώνησαν επίσης πως αν δεν υπήρχε αλλαγή από τον πατέρα θα τον κατάγγειλαν στην αστυνομία.

Η περίπτωση παρακολουθείτο σε μακροχρόνια βάση και δεν παραπέμφθηκε ποτέ στην Επιτροπή Δύσκολων Περιπτώσεων της Επαρχίας για συζήτηση σύμφωνα με τη Εγκύκλιο 11.11.017 30/6/2009 (τουλάχιστον μέχρι το 2013 που ενημερώθηκε η ΕΛΕ για παράταση της επίβλεψης δεν έγινε κάποια σχετική καταγραφή).

Μόνο στην τελευταία ηλεκτρονική καταχώρηση της Λειτουργού XXXXX με εισήγηση για «*συνέχιση της επίβλεψης στα Πλαίσια Ο/Σ για ακόμη 6 μήνες*», υπήρχαν οδηγίες από την Επόπτρια κ. XXXXX [*«Με βάση το Σημείωμα προς Γεν. Εισαγγελέα μετά από άσκηση σωματικής βίας στις 14/5/2013 (ερ. 46-43) από τον πατέρα προς τον Στυλιανό και αξιολόγηση της περίπτωσης από τη Λειτουργό, συμφωνώ με τη συνέχιση της επίβλεψης ως η εισήγηση της λειτουργού»* (ημερ. 25/7/2013)]. Η παράταση εγκρίθηκε και από τη ΕΛΕ κ. XXXXX, (ημερ. 30/7/2013). Σε αυτή την χρονική στιγμή ενημερώθηκε η ΕΛΕ, για την περίπτωση, ενώ ήδη παρακολουθείτο από το 2010.

Είναι φανερό από την καταγραφή των πιο πάνω διαπιστώσεων στην συνεδρία των ΥΚΕ το 2011 ,πως ενώ είχαν ενώπιον τους παραδοχή του πατέρα για άσκηση βίας προς την μητέρα (2010 προς την ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ) ενώ είχαν όλες τις ενδείξεις για ψυχολογική βία που υπόκειντο τα παιδιά από την βία μεταξύ των γονιών ενώπιον τους φέρνοντας τους αντιμέτωπους με το ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΑΜΕΤΟΧΟΥ ΘΕΑΤΗ αλλά και ως πράξη ή συμπεριφορά η οποία συνιστά βία, όταν διαπράττεται στην παρουσία ανήλικου μέλους της οικογένειας, θεωρείται βία η οποία ασκείται εναντίον του εν λόγω ανήλικου εφόσον δύναται να προκαλέσει σ' αυτό ψυχική βλάβη σύμφωνα με τον περί βίας στην οικογένεια νόμο, ενώ περαιτέρω αναγνώριζαν ότι ο Στυλιανός πήγαινε πολλές ώρες στην μάντρα και βοηθούσε τον πατέρα χωρίς να το θέλει και ήταν συνέχεια κουρασμένος μάλιστα και για ένα διάστημα δεν τον έστελναν σχολείο για να βοηθά περισσότερο στην μάντρα , εντούτοις απέτυχαν να επιληφθούν την περίπτωση του Στυλιανού ως θύμα ψυχολογικής βίας.

Συνέχισαν να βλέπουν την οικογένεια μόνο στα πλαίσια ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ και όχι ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΒΙΑΣ με αποτέλεσμα να μην προβούν σε έγκαιρη παρέμβαση και μια πρώτη εκτίμηση κινδύνου για τις συνέπειες που μπορεί να είχε στην ψυχική υγεία του Στυλιανού . Η αδυναμία να αναγνωρίσουν τόσο η ΛΚΥ η επόπτης και η Προϊσταμένη κατά το 2011 μέχρι το 2013 ,όταν ο πατέρας καταγγέλθηκε πια για άσκηση σωματικής βίας εναντίον του Στυλιανού, είχε σαν αποτέλεσμα να μην συγκληθεί πολυθεματική για την αντιμετώπιση της ψυχολογικής βίας παρόλες τις ενδείξεις που είχαν ενώπιον τους και τις είχαν καταγεγραμμένες.

Όπως εμφαντικά ανέφερε και η ΕΛΕ Κα ΧΧΧΧΧ στην μαρτυρία της ενώ το χρονικό διάστημα 2011-2013 ήταν η πιο συστηματική παρακολούθηση της οικογένειας απέτυχαν να προβούν σε εκτίμηση κινδύνου για σύγκληση Πολυθεματικής ως όφειλαν με βάση το Εγχειρίδιο για τις διαδικασίες των ΥΚΕ του 2002 ενώ την ίδια αποτυχία είχαν και οι επόμενοι ΛΚΥ που αποσπασματικά χειρίστηκαν την υπόθεση όπου μετά το 2017 με βάση Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για τη Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια για Παιδιά του 2017 (ΕΔΔΠ) οι ΥΚΕ ως Αρμόδια ΑΡΧΗ θα έπρεπε να στηρίζουν το παιδί και να ασκούν:

«.., μεταξύ άλλων, διασυνδεδετικό ρόλο με άλλες υπηρεσίες, με στόχο τη διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού.»

Η αποτυχία τους να αναγνωρίσουν ότι επρόκειτο για βία και να διερευνήσουν όλες τις ενδείξεις για ψυχολογική βία που είχαν μπροστά τους απέναντι στο ΣΤΥΛΙΑΝΟ είχε ως αποτέλεσμα να αποκλείσουν έγκαιρη παρέμβαση είτε με απομάκρυνση του πατέρα είτε με καταδίκη του και προστασία του ανήλικου.

Φαίνεται ότι η αδυναμία στην έγκαιρη παρέμβαση και ορθή αξιολόγηση κινδύνου φέρνει στην επιφάνεια μια συστημική αδυναμία των ΛΚΥ να αναγνωρίζουν το κίνδυνο και να προβούν στα αναγκαία μέτρα, η οποία πιθανόν να εντοπίζεται στην έλλειψη και/ ή μη κατάλληλη εκπαίδευση τους η οποία να μην περιορίζεται μόνο σε ένα θεωρητικό κομμάτι αλλά να αποζητά και πρακτικές εφαρμογές.

Ως εκ τούτου επί της πιο πάνω συστημικής αδυναμίας που είχαν όλοι οι λειτουργοί που χειρίστηκαν την υπόθεση για να προβούν σε περαιτέρω ενέργειες όσο αφορά τις ενδείξεις ψυχολογικής βίας που είχαν ενώπιον τους όπως αυτή περιγράφεται τόσο στο περί Βίας στην Οικογένεια Νόμο όσο και στα σχετικά Εγχειρίδια των ΥΚΕ εισηγούμαι

όπως τεθεί άμεσα πρόγραμμα εκπαίδευσης όλων των λειτουργών όχι μόνο σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο.

Παρακολούθηση από το Ιούλιο του 2013 και μετά

Από τον 7/2013 δεν υπάρχει συστηματική επίβλεψη της περίπτωσης ούτε έγκριση για παράταση της επίβλεψης έστω και εάν η περίοδος ξεπερνούσε κατά πολύ το περιθώριο των 18 μηνών, και δεν ακολουθήθηκαν οι διαδικασίες σύμφωνα με την εγκύκλιο ΔΥΚΕ 2/4/2012

Δεν υπάρχει συστηματική προσπάθεια για παρακολούθηση ή έστω επανακαθορισμό των στόχων για τη συγκεκριμένη περίπτωση.

Από μελέτη των φακέλων, δεν υπάρχει καταγεγραμμένο, κατά πόσο, ανά διαστήματα, η περίπτωση συζητείτο μεταξύ της Επόπτρια/Προϊστάμενης και του ΛΚΥ. Στις καταθέσεις τους, η ΧΧΧΧΧ και ΧΧΧΧΧ, αναφέρθηκαν ότι υπήρξε μεταξύ τους συνεργασία και συζήτηση γενικότερα για την οικογένεια και τον τρόπο χειρισμού του πατέρα αλλά δεν τους απασχόλησε το αντίκτυπο που είχε η βία στην οικογένεια στα ανήλικα τέκνα τους.

Από το 2013 και τουλάχιστον μέχρι το 2017, που εκδόθηκε το νέο εγχειρίδιο Προληπτικής, δεν υπάρχει καταχωρημένη στον φάκελο οποιαδήποτε γραπτή έγκριση του ΒΕΛΕ ή ΕΛΕ, όπως ήταν οι διατάξεις του εγχειριδίου, ούτε και τυχόν πρακτικά συνεδρίας της ΛΚΥ, Προϊσταμένης/Συντονιστή και έγκριση ΕΛΕ όπως προνοούσε η εγκύκλιος ΔΥΚΕ 2/4/2012. Για την περίοδο 2013-2017 δεν υπάρχουν καταχωρημένοι στον φάκελο στόχοι. Υπήρξε μόνο μια αξιολογητική καταχώρηση από την τότε ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ

Κατά το διάστημα 7/2014-9/2016 υπήρξαν ελάχιστες ενημερώσεις του φακέλου, χωρίς αξιολόγηση της περίπτωσης από ΛΚΥ κάθε 3 μήνες ή στοιχεία για μελέτη/συζήτηση της περίπτωσης με τον Προϊστάμενο (διοικητική παρακολούθηση) όπως προνοεί το εγχειρίδιο οργάνωσης και διοίκησης των ΥΚΕ που βρισκόταν ακόμη σε ισχύ κατά τον ουσιώδη χρόνο. Από τον 9/2016-5/2017 δεν υπάρχει καμία καταχωρημένη εποπτική επίβλεψη της περίπτωσης.

Από το 2017, μετά την ισχύ του Νέου Εγχειριδίου Προληπτικής (προσχέδιο), οι καταχωρήσεις των μετέπειτα ΛΚΥ αφορούσαν κυρίως ενέργειες στις οποίες προέβησαν για επαφή με την οικογένεια και δεν υπάρχουν καταγραφή στόχων, υλοποίηση αυτών ή ενημέρωση του φακέλου για διοικητική επίβλεψη της περίπτωσης.

Σημειώνεται ότι δεν εντοπίστηκε σχετική εκπαίδευση της ΛΚΥ η οποία χειρίστηκε τελευταία την περίπτωση της οικογένειας από το 2019, σε θέματα που αφορούν το νέο εγχειρίδιο προληπτικής ή τον οδηγό Αξιολόγησης Προληπτικής (που περιλαμβάνει λεπτομερώς τις ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβαίνουν οι ΛΚΥ για αξιολόγηση/χειρισμό περιπτώσεων). Η εν λόγω ΛΚΥ ήταν νεοεισερχόμενη και με ΕΟΧ (Εκτακτη Ορισμένου Χρόνου).

Από το 2010 μέχρι το 2013 και ενώ γινόταν στενή παρακολούθηση της οικογένειας με δυο αξιολογήσεις και δυο συνεδρίες και συμμετοχή σε πολυθεματικές που συγκαλούσε το σχολείο, όπου εντοπίστηκαν και καταγράφηκαν οι προβληματικές συνθήκες διαβίωσης, η βία στην μητέρα και οι ενδείξεις για ψυχολογική βία στο ΣΤΥΛΙΑΝΟ υπήρξε αδυναμία

εκτίμησης και χειρισμού της υπόθεσης στα πλαίσια ΒΙΑΣ αλλά παρακολουθείτο στα πλαίσια ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ.

Αντιθέτως όταν πια κινητοποιήθηκε εκ νέου ο ΦΑΚΕΛΟΣ της οικογένειας μετά από αναφορές της μητέρας το 2018 και 2019 για άσκηση βίας από τον πατέρα εναντίον της και μάλιστα κατά τον Σεπτέμβριο του 2018 η μητέρα δήλωσε ότι έγινε μπροστά στον εφτάχρονο γιο της ,τόσο η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ όσο και η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ ενώ αντιμετώπιζαν την υπόθεση στα πλαίσια βίας ,δεν πληροφόρησαν έγκαιρα τον Γενικό Εισαγγελέα ως όφειλαν μέσα σε 7 μέρες σύμφωνα με την σχετική Εγκύκλιο του, πάρα μόνο μετά από αρκετούς μήνες και αφότου επήλθε το τραγικό γεγονός του θανάτου του Στυλιανού.

Η ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ παρέλειψε να εξετάσει ακόμη τις ενδείξεις για ψυχολογική βία απέναντι στα παιδιά της οικογένειας ενώ σε συνέντευξη τους της ανέφεραν ότι οι γονείς τους τσακώνονται. Σημείωσε δε συναισθηματική παραμέληση και το μετέφερε στην ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ που θα χειριζόταν την υπόθεση στη συνέχεια ενώ της μετέφερε τι είπαν τα παιδιά στην συνέντευξη που τους έκανε.

Παρέλειψε δε να αναφέρει αυτά που της είπαν τα παιδιά στην Επόπτη της ενώ δεν έκανε οποιαδήποτε εισήγηση για περαιτέρω διερεύνηση της υπόθεσης για ενδεχόμενο ψυχολογικής βίας αλλά ούτε και έκανε οποιαδήποτε καταγγελία για βία εναντίον της μητέρας και του Στυλιανού παρότι υπάρχει βεβαρημένο ιστορικό και αναφορές της μητέρας γι' αυτό. Σημειώνεται δε ότι στο Έντυπο πληροφόρησης του Γενικού Εισαγγελέα στη **παράγραφο 18** έχει σημείωση ότι πρόκειται για **ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗ ΒΙΑ** αναγνωρίζοντας δηλαδή την κατάσταση αλλά παραλείποντας να προβεί σε περαιτέρω συντονισμό ως Αρμόδια Αρχή και δη με το Γραφείο Πρόληψης Βίας της Αστυνομίας με ενδεχόμενο την καταγγελία του αδικήματος.

Την ίδια διαπίστωση βίας προς την μητέρα επίσης διαπίστωσε και η ΧΧΧΧΧ με αναφορά της μητέρας αλλά έχοντας πλέον και την παραδοχή του πατέρα στις 23/5/19,παρέλειψε να εξετάσει το ενδεχόμενο ψυχολογικής βίας που υπόκειντο τα παιδιά λόγω των πιθανών σκηνών βίας μεταξύ των γονιών τους και γι' αυτό και επαναλαμβάνω όλα τα πιο πάνω σε σχέση την εξέταση πειθαρχικών αδικημάτων αλλά και το ενδεχόμενο διάπραξης αδικήματος που σχετίζεται με την παράλειψη καταγγελίας περίπτωσης βίας σε βάρος ανηλίκου προσώπου από την ΧΧΧΧΧ η οποία παρέλειψε να καταγγείλει βία εναντίον του Στυλιανού από τον πατέρα.

Απόπειρα Αυτοκτονίας

Διαπιστώνεται απουσία διαχείρισης των πληροφοριών που λήφθηκαν για απόπειρα αυτοκτονίας από τις ΥΚΕ και ΚΑΜΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΙΔΥΝΟΥ ούτε από την ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ ΧΧΧΧΧ ούτε την ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ .

Δεν εντοπίζεται στους φακέλους κάποια αναφορά για συνεργασία της Επόπτριας – ΛΚΥ που χειριζόταν την περίπτωση κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα (5/2019) και **παροχή οδηγιών από Επόπτρια για χειρισμό** ή ενημέρωση της Επόπτριας για τυχόν προβλημάτων που αντιμετωπίζει στη διαχείριση της αναφοράς.

Στην Εγκύκλιο 5.13.001.001, 05.29.003.01 και ημερ. 2/4/2019 σημειώνεται:

«Νοείται ότι, η κρίση του Λειτουργού και η εργασία που επιδιώκεται με τους διοικητικά προϊσταμένους του στη λήψη αποφάσεων (σε όλα τα επίπεδα) αναμένεται να είναι

εξαντλητική έτσι ώστε η ισχύουσα πολιτική των ΥΚΕ (βάσει εγχειριδίων, διαδικασιών, εργαλείων, νομοθετικών πλαισίων κ.α.) να καταλήγει σε όφελος του εξυπηρετούμενου).

Σε όλα τα πλαίσια εργασίας των ΥΚΕ, εκεί που απαιτείται, θα πρέπει να διατυπώνεται η εμπειριστατωμένη και ξεκάθαρη θέση των διοικητικά προϊσταμένων, τόσο στους υφιστάμενους τους όσο και προς τους ιεραρχικά ανωτέρους τους, ώστε όλα τα επίπεδα να ενεργούν και να συντονίζονται με τις υφιστάμενες διαδικασίες.»

Η Προϊστάμενη του ΓΚΥ Λατσιών κ. ΧΧΧΧΧ έλαβε γνώση του περιστατικού , μέσω του εντύπου αναφοράς που λήφθηκε για το περιστατικά όπου ο Στυλιανός προέβη σε απόπειρα αυτοκτονίας. Η ίδια είχε δώσει οδηγίες για να ενημερωθεί η ΛΚΥ κ. ΧΧΧΧΧ για περαιτέρω χειρισμό. Σύμφωνα με την μαρτυρία της ίδιας ανέμενε να την ενημερώσει περαιτέρω η προϊσταμένη ως είναι η πρακτική διαδικασία που δεν ακολουθήθηκε στην παρούσα περίπτωση από την επόπτρια κα ΧΧΧΧΧ παραβιάζοντας την εν λόγω Εγκύκλιο 5.13.001.001, 05.29.003.01 και ημερ. 2/4/2019.

Σημειώνεται δε με βάση το Εγχειρίδιο του 2017 η Προϊσταμένη , στα πλαίσια των καθηκόντων του, καθοδηγεί τους ΛΚΥ όταν αντιμετωπίζουν δυσκολία στο χειρισμό, βοηθά στην ανάπτυξη των επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων τους στην επαφή, επικοινωνία, συνεργασία και σύναψη επαγγελματικής σχέσης με τους εξυπηρετούμενους, συμβάλει στην δημιουργία ενός υποστηρικτικού κλίματος ανάμεσα στους ΛΚΥ και εκτελεί οποιαδήποτε άλλα καθήκοντα του ανατεθούν από τη ΔΥΚΕ.

Στη υπό κρίση υπόθεση η επόπτης -συντονίστρια ΧΧΧΧΧ δεν έφερε σε γνώση της Προϊσταμένης την περίπτωση για να ζητήσει βοήθεια γιατί όπως ανέφερε θεώρησαν ότι μπορούσε να το χειριστεί μόνη τη με την ΛΚΥ ,η οποία ήταν προσδιοριζόμενο πρόσωπο και χωρίς να λάβει οποιαδήποτε εκπαίδευση.

Υπάρχει παραδοχή ότι η οικογένεια δεν υποβλήθηκε σε αξιολόγηση ούτε με βάση τα νέα εργαλεία αξιολόγησης των περιπτώσεων (μαρτυρία της Προϊσταμένη ΓΚΥ Λατσιών ΧΧΧΧΧ) αλλά ούτε και υποβλήθηκε και σε ΚΑΜΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ .

Η περίπτωση ανατέθηκε για επίβλεψη στη τελευταία ΛΚΥ με βάση την γεωγραφική θέση που χειρίζεται (Ταχ. Τομέα), χωρίς να υπάρχει ουσιαστική αξιολόγηση η ενημέρωση της δυσκολίας στο χειρισμό της από την Συντονίστρια - Επόπτη της αλλά ούτε και οποιαδήποτε συγκεκριμένη καθοδήγηση ως προς τον χειρισμό του Στυλιανού .

Υπάρχει πλήρης ΑΠΟΥΣΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ και καθόλου ενασχόληση με το τόσο σοβαρό θέμα που αφορούσε το ΣΤΥΛΙΑΝΟ τόσο από την Συντονίστρια όσο και από την ΛΚΥ.

Το αντιμετώπισαν σαν ένα σύνηθες γεγονός με κανένα συντονισμό και καμία προσπάθεια προσέγγισης του αλλά και χωρίς καμία προσπάθεια για ενημέρωση και λήψη βοήθειας από την Προϊσταμένη .

Όσο αφορά την λήψη εξατομικευμένων μέτρων και ή προσπάθεια να συγκληθεί πολυθεματική ή να γίνει εξέταση του Στυλιανού από ψυχολόγο ή ψυχίατρο με βάση την διαδικασία που προνοείται από τον Σχέσεων Γονέων και Τέκνων Νόμο, δεν φαίνεται να τους απασχόλησε καν ούτε σαν σκέψη. Υπήρξε ΠΛΗΡΗΣ ΑΔΡΑΝΕΙΑ επιώ του ζητήματος του Στυλιανού όσον να μην είχε ποτέ λάβει χώρα, ενώ σύμφωνα με την μαρτυρία της κας Ευθυμίου τέτοια εξέταση του Στυλιανού θα μπορούσε και χωρίς την συγκατάθεση

των γονέων να γίνει με αφαίρεση μιας πτυχής ΓΟΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ που αφορούσε την υγεία και ακολούθως να εξεταστεί υποχρεωτικά από ψυχολόγο /ψυχίατρο παρέχοντας του στήριξη μετά από την εκδήλωση αυτοκτονικού ιδεασμού.

Ως εκ τούτου επαναλαμβάνω όλα όσα έχω αναφέρει πιο πάνω σε σχέση με την **διάπραξη σοβαρών πειθαρχικών αδικημάτων από μέρους της κας ΧΧΧΧΧ** και την άμεση εξέταση τους από την Αρμόδια Αρχή .

ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΕΡΙΣΜΟ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Οι **παραλείψεις** που εντοπίζονται από την μελέτη των φακέλων Πρόληψη βίας στην οικογένεια, αφορούν στην **καθυστέρηση** που υπήρξε από πλευράς των ΛΚΥ/Οικογενειακών Συμβούλων για την έναρξη της διαδικασίας εξέτασης των αναφορών βίας και παρακολούθησης τους και τη σχετική ενημέρωση του Γενικού Εισαγγελέα.

Εκτός από μια φορά, τον Μάιο του 2013, που έγιναν, μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, όλες οι δέουσες ενέργειες με βάση τη σχετική νομοθεσία, από την λειτουργία των ΥΚΕ ΧΧΧΧΧ για χειρισμό της αναφοράς άσκησης βίας από τον πατέρα προς τον Στυλιανό (2013), η οποία κατέληξε στην ποινική δίωξη του ίδιου (ποινή τρεις μήνες με αναστολή), για τις υπόλοιπες αναφορές, παρατηρείται καθυστέρηση τόσο στο χειρισμό τους, όσο και στην ενημέρωση του Γενικού Εισαγγελέα (αποστολή Δελτίου Υποχρεωτικής αναφοράς για τις περιπτώσεις «Βίας στην Οικογένεια» στον ΓΕ, εντός 7 ημερών).

Συγκεκριμένα για το περιστατικό βίας που λήφθηκε από τις ΥΚΕ στις 20/12/2016 (αναφορά 2), αποστάλθηκε στον Γενικό Εισαγγελέα το Δελτίο Υποχρεωτικής αναφοράς για τις περιπτώσεις «Βίας στην Οικογένεια», στις 16/10/2017, δηλαδή **πέραν των 10 μηνών.**

Για τις αναφορές βίας της μητέρας ημερ. 9/2018 και 2/2019, αποστάλθηκε στον Γενικό Εισαγγελέα, το σχετικό Δελτίο Υποχρεωτικής αναφοράς για τις περιπτώσεις «Βίας στην Οικογένεια», μετά τον θάνατο του Στυλιανού και συγκεκριμένα στις 9/9/2019, δηλαδή σχεδόν ένα χρόνο μετά.

Οι πιο πάνω καθυστερήσεις στον χειρισμό των αναφορών, ήταν παραδεκτές από όλες τις εμπλεκόμενες ΛΚΥ που χειρίστηκαν τις αναφορές κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων (Επόπτρια, καθώς και την Προϊσταμένη Κέντρου Πόλης/Στροβόλου) παραβιάζοντας την σχετική εγκύκλιο του Γενικού Εισαγγελέα που καλεί όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες να κάνουν την αναφορά μέσα σε 7 ημέρες.

Απέδωσαν ευθύνη για τις καθυστερήσεις στον πολύ μεγάλο φόρτο εργασίας που έχει ο τομέας πρόληψης της βίας.

Παρά το γεγονός ότι υπήρξαν κατ' επανάληψη αναφορές στην αστυνομία για περιστατικά βίας στην οικογένεια, σύμφωνα με τα στοιχεία του φακέλου πρόληψης βίας, λήφθηκαν μόνο δύο Ενημερωτικά Σημειώματα από τον Σταθμό ΧΧΧΧΧ αναφορικά με καταγγελίες της μητέρας.

Λήφθηκαν από τις ΥΚΕ, 5 αναφορές για άσκηση βίας από τον πατέρα στην μητέρα.

Διαπιστώνεται ότι, ο Στυλιανός ζούσε σε ένα περιβάλλον, στο οποίο υπήρχε ενδοοικογενειακή βία και με βάσει τα στοιχεία που περιέχονται στον φάκελο της πρόληψης, ο πατέρας παραδέχτηκε την άσκηση βίας προς τη μητέρα.

Ο ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ και τα αδέρφια του είχαν το Σύνδρομο Αμέτοχου Θεατή και υπόκειντο σε ψυχολογική βία τόσο από αναφορές του ίδιου του ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ και της ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ όταν εξέταζε την υπόθεση όσο και από κάποιες αναφορές της μητέρας ΧΧΧΧΧ αλλά και από παραδοχές των μικρότερων αδελφών στην ΛΚΥ ΧΧΧΧΧ ότι οι γονείς τσακώνονται.

Περαιτέρω ο Στυλιανός υπάρχουν ενδείξεις ότι ήταν θύμα ψυχολογικής βίας λόγω του εξαναγκασμού του να δουλεύει στην φάρμα από 7 χρόνων και να αναλαμβάνει φόρτο εργασίας που δεν του αναλογούσε και που συνέχιζε να το κάνει μέχρι την ημερομηνία θανάτου του.

Για τη συγκεκριμένη περίπτωση δεν έχει συγκληθεί οποιαδήποτε πολυθεματική συνεδρία από τις ΥΚΕ. Το γεγονός αυτό ήταν παραδεκτό και από την ΕΛΕ κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Με σκοπό το συντονισμό για τη διαχείριση της συγκεκριμένης περίπτωσης θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί πολυθεματική συνεδρία με όλα τα άμεσα εμπλεκόμενα υπουργεία, Υγείας, Παιδείας και Πολιτισμού και την Αστυνομία, όπως προνοείτο και στα σχετικά εγχειρίδια (Εγχειρίδια Διατμηματικών Διαδικασιών για Διαχείριση Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια), για εξεύρεσης τρόπου αντιμετώπισης της βίας και προστασίας του ανηλίκου, αλλά και σκοπούς καταγγελίας της.

Η αποτυχία στην περαιτέρω διερεύνηση των περιστατικών βίας τόσο σωματικής όσο και ψυχολογικής αποστέρησε την προστασία και ευημερία της οικογένειας και ειδικότερα του Στυλιανού, ενώ συνάμα απέτυχε να προχωρήσει η καταγγελία του αδικήματος βίας που υπέστη ο Στυλιανός .

ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑΤΩΝ και ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας

Οι εν λόγω Υπηρεσίες δεν είχαν έντονη εμπλοκή με την περίπτωση του Στυλιανού πάρα μόνο στα πρώιμα στάδια της σχολικής του ηλικίας όπου είχε συναίνεση σχετικά η μητέρα. Η παρακολούθηση του σταμάτησε μετά από απόφαση της μητέρας πάρα τις υποδείξεις της ΛΚΥ από το 2011-2013 για συνέχιση της.

Περαιτέρω εμπλοκή τους δεν μπορούσε να γίνει χωρίς την συναίνεση των γονέων ή τη σχετική έκδοση δικαστικού διατάγματος από τις ΥΚΕ διαδικασία που παρέλειψαν να ακολουθήσουν ειδικά μετά την εκδήλωση αυτοκτονικού ιδεασμού από το Στυλιανό και την σχετική απόπειρα αυτοκτονίας.

Όσο συνεργάστηκαν με την οικογένεια ακολουθήθηκαν όλες οι νενομισμένες διαδικασίες και τα σχετικά πρωτόκολλα χωρίς να προκύπτει οτιδήποτε μεμπτό.

Υπουργείο Παιδείας

Το εν λόγω Υπουργείο ήταν η μοναδική Υπηρεσία που δούλεψε συντονισμένα με βάσει τις διαδικασίες και τα πρωτόκολλα ,δίδοντας την δέουσα σημασία ,και την ΜΟΝΑΔΙΚΗ, κατά την διάρκεια της φοίτησης του από το Νηπιαγωγείο μέχρι και το Γυμνάσιο.

Είχε εξατομικευμένη στήριξη και ειλικρινή ενδιαφέρον από τους δασκάλους ,σύνοδο και τους δασκάλους ειδικής στήριξης.

Είναι το σχολείο μέσω της συμβούλου και της εκπαιδευτικής ψυχολόγου αλλά και της Διεύθυνσης που κινητοποιήθηκε η Αστυνομία και οι ΥΚΕ μετά την πληροφορία για απόπειρα αυτοκτονίας του Στυλιανού.

Είναι οι μόνοι που παρακολουθούσαν την ψυχολογική του κατάσταση και τον στήριζαν ψυχολογικά ώστε να εκπληρώσει τους στόχους του που σχετίζονταν με την αποφοίτηση του και την εγγραφή του στη Τεχνική Σχολή στο τμήμα μηχανολογίας που ήταν το όνειρο του όπου και τα κατάφερε.

Είναι οι καθηγητές και η σύμβουλος τος σχολείου που τον στήριζαν μετά το χωρισμό του από εφηβικό έρωτα και ήταν το Σχολείο που αναγνώρισε την τιτάνια προσπάθεια που κατέβαλε να αποφοίτηση παρόλες τις αντιξοότητες της ζωής του και την εργασία που καλείτο να διεκπεραιώσει στην μάντρα του πατέρα του, απονέμοντας στο τέλος της χρονιάς το Βραβείο Ήθους .

Το σχολείο είχε συγκαλέσει όλες τις πολυθεματικές για συζήτηση των προβλημάτων του και ενημέρωνε τις ΥΚΕ.

Το Σχολείο ήταν αυτό που επι της ουσίας αντικατέστησε τις ΥΚΕ στην στήριξη και ευημερία του, τόσο την σωματική και την ψυχική όσο και πνευματική στο βαθμό που ήταν αυτό επιτρεπτό.

Αστυνομία

Εντοπίζονται πειθαρχικά αδικήματα από παραλείψεις και παραβίαση Αστυνομικών Διατάξεων

Οι παραλείψεις της Αστυνομίας συνοψίζονται σε δυο φάσεις:

Η μια αφορά την **παράλειψη εκτίμησης κινδύνου για βία στην οικογένεια τόσο σωματική απέναντι στη μητέρα όσο και ψυχολογική απέναντι στα παιδιά.**

Όσο αφορά την μη λήψη καταγγελιών αλλά απλών αναφορών βίας από αυτήν ,σύμφωνα με την Εγκύκλιο του Αρχηγού Αστυνομίας δεν τους απέκλειε την Υποχρέωση περαιτέρω διερεύνησης της υπόθεσης εφόσον οι **σχετικές αναφορές ξεπερνούσαν τις 20 και υπήρχε και μια καταδίκη του πατέρα για βία απέναντι στο ανήλικο Στυλιανό.**

Θα έπρεπε να είχαν προσμετρήσει την ύπαρξη ανηλίκων τέκνων και το ενδεχόμενο ψυχολογικής βίας που τόσο οι Αστυνομικοί πρώτης γραμμής όσο και το Γραφείο Πρόληψης βίας της Αστυνομίας παρέλειψαν να εντοπίσουν παρότι είχαν πρόσβαση στις ηλεκτρονικές καταχωρήσεις που με μια αναζήτησή ταυτότητας έφερνε ΟΛΕΣ συνολικά της καταχωρήσεις.

Ειδικότερα ως προς την ευθύνη γίνεται αναλυτική αναφορά στο **κεφάλαιο** της Έκθεσης που αφορά την **Αστυνομία** και συνοψίζεται για το Γραφείο πρόληψης βίας στην

παράλειψη να προβούν σε **συντονισμό** σύμφωνα με την Αστυνομική Διαταγή 336 με τις ΥΚΕ παρόλες τις **αποχρώσεις ενδείξεις** που περιλάμβαναν πάνω από **20 αναφορές** για την **ύπαρξη παιδιών** και το ενδεχόμενο **Ψυχολογικής βίας από την έκθεση στη βία που ασκείται από ενήλικα** αλλά και τη **καταδίκη του πατέρα για βία απέναντι στο παιδί του**, ώστε να τεθούν σε εγρήγορση και παρέμβουν έγκαιρα για αποτροπή δυσάρεστων γεγονότων.

Η **δεύτερη παράλειψη των Αστυνομικών πρώτης Γραμμής** ήταν η παράλειψη να ενημερώνουν κάθε φορά που υπήρχε αναφορά για βία από την μητέρα όλους τους εμπλεκόμενους ΥΚΕ και Γραφείο Πρόληψης Βίας μέσα από συγκεκριμένο έντυπο σύμφωνα με την υποχρέωση τους που απορρέει ειδικά από αστυνομική διάταξη δημιουργώντας προσωπική ευθύνη για τους Αστυνομικούς που παρέλειψαν να το πράξουν γι' αυτό και θα πρέπει να προωθηθεί περαιτέρω διερεύνηση στα πλαίσια **πειθαρχικών αδικημάτων όπως αναλυτικά αναφέρονται πιο πάνω στο κεφάλαιο που αφορά την Αστυνομία.**

Η εν λόγω **παράλειψη έχει ιδιαίτερη σημασία** τόσο για τους ΛΚΥ όσο και για τους αστυνομικούς του Γραφείου Πρόληψης (παρότι αυτοί είχαν πρόσβαση στην πληροφόρηση ηλεκτρονικά) γιατί με την απουσία ενημέρωσης **απέτυχαν να τους αφυπνίσουν** για την συνεχή και επαναλαμβανόμενη βία στη οποία υπόκειντο η οικογένεια του Στυλιανού για σκοπούς διερεύνησης και οποιασδήποτε παρέμβασης έστω και καθυστερημένης ,εφόσον η **έγκαιρη είχε χαθεί προ πολλού .**

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ

Εντοπισμός ποινικών και πειθαρχικών αδικημάτων εναντίον συγκεκριμένων προσώπων

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης όπως αναλυτικά αναφέρθηκε πιο πάνω τα οποία επαναλαμβάνω και υιοθετώ για σκοπούς των εν λόγω συμπερασμάτων.

Υπάρχει απουσία εκτίμησης κινδύνου για την ύπαρξη βίας τόσο σωματικής όσο και ψυχολογικής αλλά παράλειψη κατάλληλου συντονισμού **τόσο κατά τα πρώτα στάδια παρακολούθησης** στη οικογένεια **όσο και αργότερα παραβιάζοντας σχεδόν όλες τις Διοικητικές Διατάξεις και τα σχετικά Εγχειρίδια.**

Για το επίμαχο χρόνο της απόπειρας αυτοκτονίας υπάρχει παντελής αδιαφορία και **KAMIA ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΟΠΟΙΟΥΔΗΠΟΤΕ ΚΙΝΔΥΝΟΥ** με αποτέλεσμα καμία πράξη καμία αξιολόγηση καμία εξειδικευμένη στήριξη και κανένα ενδιαφέρον να μην ύπαρξη για το ζήτημα του Στυλιανού.

Γι' αυτή την παράλειψη όπως **αναλυτικά αναλύεται πιο πάνω** στο κεφάλαιο των ΥΚΕ **προκύπτουν σοβαρά πειθαρχικά αδικήματα** δυνάμενα να επιφέρουν τις σοβαρότερες των ποινών, εναντίον της Συντονίστριας **XXXXXX** και της υφιστάμενης της **XXXXXX**.

Εντοπίζονται **τόσο συστημικές αδυναμίες** όσο και **προσωπικές ευθύνες ΛΚΥ** για το **ενδεχόμενο διάπραξης ποινικών αδικημάτων** όπως αναλυτικά αναφέρεται ανωτέρω εναντίον **της ΛΚΥ XXXXX** και της Συντονίστριας **της XXXXX** για **αδίκημα** που αφορά **παράλειψη καταγγελίας περίπτωσης βίας σε βάρος ανηλίκου** ενώ για παράλειψη περαιτέρω διερεύνησης για το αδίκημα ψυχολογικής βίας εναντίον των παιδιών και σωματικής βίας εναντίον της μητέρας χρειάζεται προώθηση έρευνας στα πλαίσια πειθαρχικής δίωξης.

Ενδεχόμενο διάπραξης ποινικού αδικήματος από τον πατέρα

Η παράλειψη των ΥΚΕ και της Αστυνομίας να αναγνωρίσουν με την επίδειξη ελάχιστης επιμέλειας, την ύπαρξη άσκησης της **ψυχολογικής βίας στο Στυλιανό** μέσα από την πρώιμη καταγραφή των γεγονότων μέσα στους σχετικούς φακέλους αλλά και την ύπαρξη ενός επαναλαμβανόμενου μοτίβου βίαιης συμπεριφοράς από τον πατέρα προς την μητέρα ανέστειλε την καταγγελία και την δυνατότητα ποινικής δίωξης του πατέρα η οποία αν γινόταν με το συντονισμό των ΥΚΕ και της Αστυνομίας θα είχε την δυνατότητα να αποτρέψει το τραγικό συμβάν.

Επειδή τόσο το **ενδεχόμενο διάπραξης του αδικήματος της ψυχολογικής βίας** του πατέρα προς τον Στυλιανό και τα αδέρφια του ,όσο και το **ενδεχόμενο άσκησης συστηματικής και επαναλαμβανόμενης σωματικής βίας** προς την μητέρα (μετά και από παραδοχές του ίδιου το 2010 και 2019 προς ΛΚΥ), **εξακολουθεί να παραμένει ανοιχτό**, αποστέλλω την παρούσα έκθεση στο Γενικό Εισαγγελέα για περαιτέρω διερεύνηση στα πλαίσια της αποκλειστικής του αρμοδιότητας να ασκεί ποινική δίωξη.

Γιατί ενώ μπορεί κανείς να διακρίνει με βεβαιότητα ότι ο θάνατος δεν αναχαιτίσθηκε με οποιαδήποτε παρέμβαση, κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει το αποτέλεσμα μιας εξατομικευμένης παρέμβασης μετά από εκτίμηση κινδύνου, παροχή ψυχολογικής στήριξης, απομάκρυνση του πατέρα από το σπίτι ή την απομάκρυνση του από τον πατέρα.

Κανείς δεν γνωρίζει με βεβαιότητα τι θα ήταν το αποτέλεσμα αν υπήρχε έγκαιρη και εξατομικευμένη παρέμβαση από τις ΥΚΕ.

Γνωρίζουμε όμως το τραγικό αποτέλεσμα από την απουσία της!

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη
Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

